

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Історичний факультет**

ECTS – інформаційний пакет зі спеціальності

**Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 Історія та археологія
Спеціалізація: 032 Історія та археологія
Освітній ступінь: бакалавр**

Миколаїв - 2019

ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН

I. НОРМАТИВНА ЧАСТИНА

1.1. Цикл загальних компетентностей

- Іноземна мова за професійним спрямуванням
- Українська мова за професійним спрямуванням
- Університетські студії
- Філософія

1.2. Цикл професійних компетентностей

- Спеціальні історичні дисципліни
- Археологія та основи антропології
- Етнологія
- Історія стародавнього світу
- Історія України (давня та середньовічна)
- Історія України (нова)
- Історія України (новітня)
- Історія середніх віків
- Нова історія країн Західної Європи та Америки
- Історія країн Азії та Африки
- Новітня історія країни Східної Європи
- Новітня історія Західної Європи та Америки
- Історіографія історії України та всесвітньої історії
- Психологія
- Педагогіка
- Методика викладання історії

II. ВИБІРКОВА ЧАСТИНА

2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ (фахова спеціалізація)

- Теорія та практика наукових досліджень
- Правознавство
- Соціально-політичні та краєзнавчі студії
- Архівознавство
- Етнополітологія
- Етносоціальні процеси в незалежній Україні
- Економічна теорія

2.2. Дисципліни вільного вибору студента

- Джерелознавство
- Історичне краєзнавство
- Музеєзнавство
- Історія України (генеза українського козацтва)
- Історичне зброєзнавство
- Історія України (військова)
- Етнічна історія України
- Актуальні проблеми історії церкви в Україні
- Охорона і збереження пам'яток історії та культури
- Актуальні проблеми історії України в роки Другої світової війни
- Історична географія регіонів України

- Історія країн Східної Європи від давнини до XX ст.
- Культурологія та світова культура
- Історія міжнародних відносин

ЦИКЛ ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Назва: ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

1. Ідентифікація

Шифр: НЗП.01	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 10 Загальна кількість годин: 300 год. Тижневих годин: 6 год.	Нормативна Курс: I-II Семестр: I-IV Лекцій: 0 Практичні заняття: 100 Самостійна робота: 200 Вид контролю: екзамен

2. Мета курсу: формування навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обмовлена професійними потребами.

3. Опис курсу.

Кредит 1

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми «Погода. Погодні явища». Граматика: Теперішній неозначений час. Теперішній тривалий час.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Люди. Життя творчих людей». Граматика: Теперішній неозначений час. Теперішній тривалий час.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Засоби масової інформації». Граматика: Артиклі. Відносні займенники.

Тема 4. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Здоров'я. Медицина». Граматика: Теперішній перфектний час.

Кредит 2

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Світ природи». Граматика: Ступені порівняння прикметників. Кількісні висловлювання.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми — Суспільство і родина. Родинні стосунки». Граматика: Умовні речення I типу.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми — Наука». Граматика: Модальні дієслова.

Тема 4. Засвоєння лексичного мінімуму до теми — Ніч». Граматика: Дієслівні структури (Verb patterns). Наміри у майбутньому.

Тема 5. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Робота. Промисловість». Граматика: Структура "used to". Теперішній неозначений час (пасивний стан).

Кредит 3

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Глобальні справи». Граматика: Вживання теперішнього тривалого часу для вираження майбутнього. Минулий неозначений час (пасивний стан).

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Навколишнє середовище. Граматика: Теперішній перфектний тривалий час. Фразові дієслова.

Кредит 4

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Світ спорту. Граматика: Умовні речення II типу.

Кредит 5

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми — Особистість. Харизма. Граматика: Теперішній неозначений час. Теперішній тривалий час. Питальні форми.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Подорожування. Туризм. Граматика: Теперішній перфектний час та минулий неозначений час .

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми — Робота. Професія. Граматика: Теперішній перфектний тривалий час у зіставлення з теперішнім перфектним часом.

Кредит 6

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми —Вивчаючи мови. Різні мови. Граматика: Майбутні форми. Умовні речення I типу.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Реклама". Граматика: Умовні речення II типу.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Бізнес". Граматика: Минулий тривалий та минулий перфектний час.

Кредит 7

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Дизайн". Граматика: Модальні дієслова.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Освіта". Граматика: Відносні та невідносні підрядні речення.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Інженерія". Граматика: Пасив. Артиклі.

Кредит 8

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Тренди і суспільство". Граматика: Кількісні висловлювання. Інфінітиви та - ing форми.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Мистецтво та засоби масової інформації". Граматика: Непряма мова.

4. Завдання курсу.

1. Вивчення лексичного матеріалу, необхідного для спілкування (можливість вести бесіду, робити повідомлення на задані теми та оформлювати ділові папери) та читання англомовної літератури зі спеціальності.

2. Засвоєння граматичного матеріалу, необхідного для оволодіння усними та письмовими формами спілкування.

3. Засвоєння фонетичного матеріалу, який дозволить студентам оволодіти вимовою звуків англійської мови та інтонацією англійського речення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: вміє застосовувати знання з граматики, лексикології, стилістики для здійснення іншомовної комунікації; усвідомлює і контролює організацію змісту, знань і навичок перцепції та продукції символів, із яких складаються письмові тексти; розуміє загальний

зміст і суттєві деталі автентичних аудіо- і відеоматеріалів, пов'язаних з академічною та професійною сферами; розуміє основні ідеї та розпізнає конкретну інформацію в ході лекцій, семінарів, конференцій, дискусій за темами відповідного академічного і професійного спрямування; розуміє автентичні тексти, пов'язані з академічною та професійною діяльністю, з підручників, газет, популярних і спеціалізованих журналів та ресурсів мережі Інтернет; вміє визначати позицію і точки зору в автентичних текстах, пов'язаних з навчанням та спеціальністю, писати академічну та ділову документацію, пов'язану з особистою та професійною сферами (резюме, життєпис, заяви), анотувати наукові тексти іноземною мовою; володіє уміннями та навичками здійснювати іншомовну мовленнєву діяльність, зумовлену професійною та комунікативною метою.

5. Статус у навчальному плані. Нормативний.

6. Викладач: старший викладач Раковська М. А.

7. Форми і методи навчання: Практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді модульних контрольних робіт. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

9. Залік (приклад для заліку) 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

10. Іспит (приклад для іспиту) 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

11. Мова викладання: англійська

Назва: УНІВЕРСИТЕТСЬКІ СТУДІЇ

1. Ідентифікація

Шифр: НЗП.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: – 2 год.	Нормативна Курс: I Семестр: I Лекції: 10 Практичні заняття: 20 Самостійна робота: 60 Вид контролю: I семестр – залік

2. Мета курсу: ознайомлення студентів з основними завданнями, принципами, законодавчими актами і нормативними документами в галузі вищої освіти України і освітньої діяльності університетів, підготовка студентів до навчання в університеті у відповідності з сучасними інтеграційними процесами у світовій і європейській освіті в контексті Болонської декларації; підготовка студентів до навчання в

університеті відповідно до сучасних інтеграційних процесів у міжнародній освіті в контексті Болонської декларації, ознайомлення з основними тенденціями університетської наукової школи з наряду професійної підготовки студентів.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Історія розвитку університетів. Болонський процес.

Тема 1. Історія виникнення університетів в Європі і Україні. Світові концептуальні моделі університетської освіти. Типи вищих навчальних закладів за формою власності і рівнем акредитації. Процеси формування транснаціонального освітнього простору.

Тема 2. Законодавство про освіту. Освітні і освітньо-кваліфікаційні рівні. Основні пріоритети в розвитку освіти в Україні. Проблеми формування транснаціонального освітнього простору. Історичні межі та головна мета Болонського процесу. Сутність еквівалентності документів про освіту. Поняття „визнання” і його різновиди. Додаток до диплома.

Тема 3. Поєднання освіти і науки шляхом фундаменталізації освіти. Європейська система трансферу та акумуляції кредитів (ECTS), її структура. Кредитно-модульна система підготовки фахівців як засіб адаптації вищої освіти України до вимог Болонського процесу. Інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу. Індивідуальний навчальний план студента та контроль його виконання. Права та обов'язки суб'єктів навчального процесу. Модернізація форм і методів навчання студентів в контексті кредитно-модульної системи.

Кредит 2. Структура та організація роботи в МНУ ім. В.О.Сухомлинського

Тема 4. Форми навчання у вищому навчальному закладі. Форми організації навчального процесу. Види навчальних занять. Структурні підрозділи університету. Регламент університету. Основні документи з організації навчального процесу: понятійний апарат, терміни та визначення.

Тема 5. Освітньо-професійна програма – вимоги до змісту, обсягу та рівню освітньої та професійної підготовки бакалавра за напрямом підготовки. Навчальний план підготовки бакалавра, його структура і перелік дисциплін. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра, його виробничі функції.

Кредит 3. Наукова бібліотека ВНЗ та органи самоврядування

Тема 6. Структура бібліотеки. Фонди бібліотеки. Правила користування бібліотечними фондами. Правила користування довідково-інформаційними фондами бібліотеки. Тематичний пошук інформації в бібліотеці.

Знайомство з науковими школами та напрямами роботи викладачів кафедр факультету. Основні наукові доробки за останні 10 років. Студентські наукові гуртки та проблемні групи.

Тема 7. Студентське самоврядування як систематизоване об'єднання консультативно-дорадчих органів управління університетом. Основні завдання органів студентського самоврядування. Студентська рада університету, факультету. Студентська наукова рада. Навчальний, науковий, культурно – масовий, спортивно – оздоровчий, побутовий напрями діяльності студентського самоврядування.

Тема 8. Соціальна інфраструктура університету. Студентський клуб. Гуртки художньої самодіяльності. Гуртожиток – студентська домівка.

Структура особистості фахівця. Психолого-педагогічні дослідження з проблеми особистісного становлення. Життєве проектування молоді. Ціннісні орієнтири сучасного студентства в умовах глобалізації освітнього простору.

4. Завдання курсу:

- формування у студентів систему знань щодо суті й соціального значення вищої освіти, сучасних тенденцій її розвитку;
- адаптація студентів до умов та вимог навчального процесу в університеті з урахуванням сучасних освітніх тенденцій та формування цілісного уявлення про структуру та зміст професійної підготовки;
- прищеплення навичок самостійного й ефективного навчання в університеті з урахуванням глобалізаційних освітніх процесів;
- підготовка студентів до свідомої участі у наукових дослідженнях.

5. Статус у навчальному плані. Нормативна навчальна дисципліна.

6. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, старший викладач Маринченко Г.М., викладач Морозан О.О.

7. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

9. Залік: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на заліку.

10. Мова викладання: українська

Назва: ФІЛОСОФІЯ

1. Ідентифікація

Шифр: НЗП.04	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3	Нормативна Курс: I Семестр: I Лекції: 10 Практичні заняття: 22 Самостійна робота: 60
Загальна кількість годин: 90 год.	
Тижневих годин: III семестр – 2 год.	

2. Мета курсу: дати уявлення про специфіку філософії як важливого компонента історії й культури людства, історичного типу світогляду; показати методологічну роль філософії в осмисленні онтологічних, гносеологічних, культурологічних і соціальних проблем сучасності; ознайомити з історією філософської думки, зокрема в Україні, з досягненнями сучасної філософії; окреслити ті ідеї в історії

філософії, які виявилися найбільш продуктивними для розвитку сучасної науки та суспільної думки; сприяти формуванню у студентів здібностей до аналітичного мислення, самостійного застосування здобутків сучасної методології філософського знання у педагогічній творчості, науково-дослідницькій роботі; допомагати осмисленню смисложиттєвих, екзистенційних проблем сучасності, найважливіших напрямів трансформації життєвого світу

постіндустріальної цивілізації; розвивати толерантне відношення до альтернативних позицій у релігійній, філософській, політичній та інших сферах життя; здатність самостійно аналізувати складні явища соціокультурного буття.

3. Опис курсу.

Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл. Філософія, світогляд культура. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд. Предмет філософії. Проблема начала філософії. Природа та типи філософських проблем.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу. Філософія Стародавнього Сходу та її своєрідність. Своєрідність філософії стародавньої Греції. Аристотель як систематизатор античної філософії.

Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження. Християнська апологетика та патристика. Аврелій Августин та його вчення. Схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм і номіналізм. Вчення Фоми Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істини, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Філософія Відродження. Філософія гуманізму. Антропоцентризм як реакція на середньовічний геоцентризм. Натурфілософія Відродження. Пантеїзм. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту. Соціальна філософія Відродження. Реформація, її ідеї.

Тема 4. Філософія Нового часу. Наукова революція ХУІІ ст. Головні риси філософії Нового часу. Проблема методу пізнання у філософії. Емпірична і раціоналістична методологія. Теорія пізнання та емпіризм. Сенсуалістична теорія пізнання. Гносеологічний скептицизм. Раціоналістична теорія пізнання. Створення механістичної матеріалістичної картини світу. Поняття субстанції і модусів у філософії Спінози. Дуалізм Р.Декарта. Монадологія Г.Лейбніца. Вчення Т.Гоббса про державу. Соціально-політичні погляди Ф.Бекона, Дж.Локка, Б.Спінози. Проблема людини у філософії Просвітництва. Французький матеріалізм.

Тема 5. Філософія у ХІХ-ХХ ст.. Пліуралізм течій сучасної філософії. Некласична філософія кінця ХІХ – початку ХХ ст.. Ірраціоналістично-містична тенденція. Позитивістська тенденція. Загальні особливості філософії ХХ та початку ХХІ ст. Раціоналістична тенденція.

Тема 6. Філософське розуміння світу. Світоглядне значення проблеми буття. Проблема буття в історико-філософському окресленні. Категоріальні визначення буття. Основні форми буття. Буття людини як фундаментальна проблема філософії. Матеріальний світ та поняття матерії. Розвиток уявлень про матерію в історії філософії і природознавстві. Структурність та системність матерії. Поняття руху. Проблема руху в історії філософії та природознавстві.. Розвиток уявлень про простір та час в історії філософії та природознавстві.

Субстанційна і реляційна концепція простору і часу. Концепції простору та часу у сучасній науці. Проблема єдності світу. Проблема свідомості у філософії.

Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики. Діалектика як вчення про всезагальний зв'язок і розвиток матеріального та духовного світу. Історичні форми діалектики: стихійна діалектика античності, діалектика німецької класичної філософії, матеріалістична діалектика, „негативна діалектика». Альтернативи діалектики. Метафізика. Метафізична і діалектична концепції розвитку. Софістика та еkleктика – альтернативи діалектики як логіки. Догматизм і релятивізм – альтернативи діалектики як теорії пізнання. Основні принципи і закони діалектики.

Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура. Специфіка філософського підходу до пізнання. Гносеологія та її місце у структурі філософського знання. Проблема пізнаваності світу: аналіз основних підходів у різних філософських напрямках. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Основні принципи теорії пізнання. Особливості пізнання природного, соціокультурного і духовного світу людини. Поняття, структура і форми практики. Функції практики у пізнанні. Структура пізнавального процесу. Чуттєвий та раціональний ступіні пізнання. Діалектика процесу пізнання, Форми раціонального пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Форми раціонального пізнання: поняття, судження, умовивід. Дилема емпіризму та раціоналізму.

Тема 9. Проблема методу в філософії. Наукове пізнання та його специфічні ознаки: особливості об'єкта, цілей, засобів, методів і результатів наукового пізнання. Тенденція розвитку загальної методології. Методологія як стиль мислення. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання. Методи емпіричного дослідження. Специфіка і методи теоретичного пізнання. Загальнонаукові методи. Основні форми наукового пізнання: факт, проблема, гіпотеза, теорія. Структура і функції наукової теорії. Проблема наукової раціональності і форми поза наукового знання.

Тема 10. Філософський аналіз суспільства та історії. Поняття соціального в філософії. Специфіка предмета соціальної філософії. Поняття суспільства. Соціум як історичний процес. Суспільство як система: основні сфери суспільного життя та їх взаємозв'язок. Політична сфера суспільства. Природа і суспільство. Сучасне природознавство про історичні етапи розвитку природи.

4. Завдання курсу.

1. Визначати предмет та функції філософії; світогляд та його історичні типи; генезис філософії та її співвідношення з іншими типами світогляду.

2. Характеризувати специфіку та структуру філософського знання; основне коло філософських проблем.

3. Давати характеристику категоріальним визначенням буття; розвитку уявлень про матерію в історії філософії; філософські аспекти проблеми руху; сучасні концепції простору та часу.

4. Визначати історичні форми діалектики; альтернативи діалектики; основні принципи діалектики та зміст основних законів діалектики; зміст категорій діалектики.

5. Характеризувати специфіку філософського підходу до пізнання;

особливості суб'єкта та об'єкта пізнання; основні принципи пізнання, рівні та форми пізнання; тлумачення проблеми практики у філософії; існуючі у філософії концепції істини.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: розрізняти та виявляти специфіку різних типів світогляду; пояснювати конкретними прикладами основні функції філософії; характеризувати зв'язки філософії з іншими суспільними науками; пов'язувати загальні філософські проблеми з вирішенням завдань у різних галузях сучасної науки; робити порівняльний аналіз філософського та конкретно-наукового тлумачення буття; аргументовано демонструвати перевагу діалектичного мислення; робити порівняльний аналіз концепцій свідомості у основних напрямках філософії; аналізувати структуру, ознаки та основні функції свідомості; розрізняти метафізичну та діалектичну концепції розвитку світу; наводити конкретні приклади реальних виявлень метафізики при аналізі проблем суспільства; розкривати співвідношення принципів діалектики; демонструвати використання цих принципів при аналізі сучасних проблем; окреслювати умови, можливості та рівні пізнання, його різновиди та форми; давати класифікацію та філософський аналіз глобальних проблем сучасності;

5. Статус у навчальному плані. Нормативний.

6. Лектор: доктор філософських наук, професор Полянська В.І.

7. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, розв'язування історичних кросвордів, виконання тестових завдань, бліц-опитування, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, екскурсії в музеї та по визначних історичних місцях, робота в мережі Інтернет.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

9. Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

10. Мова викладання: українська.

1. 2. ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Назва: СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.01	Характеристика навчального курсу
--------------	----------------------------------

Кількість кредитів відповідних ECTS: 5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: III семестр – 2 год.	Нормативна Курс: II Семестр: III Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: III семестр – іспит
---	---

2. Мета курсу: ознайомити студентів з великою групою цих наук, які є важливою складовою частиною в системі історичних наук для підготовки випускників істориків за освітнім ступенем «бакалавр».

3. Опис курсу.

Кредит 1.

Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання спеціальних історичних дисциплін

Об'єкт та предмет наукового пізнання спеціальних історичних дисциплін. Класифікація спеціальних історичних дисциплін. Соціальні та практичні завдання спеціальних історичних дисциплін.

Тема 2. Палеографія

Предмет і завдання палеографії. Палеографія в системі допоміжних історичних дисциплін. Виникнення й розвиток палеографії як наукової дисципліни. Основні прийоми та методи палеографічного дослідження. Історія розвитку письма. Виникнення та основні типи письма. Виникнення писемності в східних слов'ян. Перші слов'янські азбуки. Основні етапи розвитку письма. Устав, півустав, скоропис. Криптографія. В'язь. Водяні знаки - філіграні на папері закордонного й вітчизняного виробництва.

Кредит 2.

Тема 3. Історична хронологія

Предмет і завдання історичної хронології. Становлення й розвиток хронології як науки. Джерела історичної хронології та основні методи їх дослідження. Базові поняття історичної хронології. Поняття часу. Часові пояси, лінія дат. Календарі, побудовані на основі спостереження за місяцем. Сонячні календарі. Місячно-сонячні календарі. Календарі країн Південно-Східної Азії. Проекти єдиного всесвітнього календаря. Лік часу в східних слов'ян. Давньоруська система лічби часу. Візантійський календар на Русі. Юліанський та Григоріанський календарі в Україні. Методика проведення стародавніх дат у джерелах на сучасну систему літочислення. Хронологічні дані в джерелах з історії України. Історична хронологія національних і державних свят.

Тема 4. Історична метрологія

Предмет і завдання історичної метрології. Становлення й розвиток історичної метрології як науки. Українська метрологія. Джерела історичної метрології та основні методи й прийоми їх дослідження. Практичне використання знань з історичної метрології в дослідницькій роботі та викладанні історії в школі. Виникнення мір. Перші одиниці вимірювання. Міри довжини, площі, ваги, об'єму, рідких і сипучих тіл у феодально-роздробленій Русі. Одиниці вимірювання та оподаткування на українських землях у Польсько-Литовську та Козацьку добу. Одиниці вимірювання в ХVI-ХУІІ ст. Одиниці вимірювання у ХУІІІ-ХХ ст. Становлення десяткової метричної

системи мір. Система мір на українських землях, які перебували в складі інших держав. Метрологічна система в Україні у складі СРСР. Сучасна метрологічна система.

Кредит 3.

Тема 5. Історична картографія

Предмет і завдання історичної картографії. Місце та значення історичної картографії в системі спеціальних історичних дисциплін. Зв'язок з історичною географією. Картографічні джерела. Історія карти з часів античності до сучасності.

Тема 6. Історична географія. Топоніміка

Предмет, об'єкт і завдання історичної географії. Виникнення і розвиток як спеціальної історичної дисципліни. Методи дослідження. Карти як історичне джерело. Характеристика основних джерел та літератури. Складові частини історичної географії. Історична фізична географія; історична географія населення; історична економічна географія; історична політична географія; історична географія культури. Історична географія України. Топоніміка як спеціальна історична дисципліна. Основний закон топоніміки. Закономірності та особливості появи назви. Топонім як історичне джерело. Назви населених пунктів. Походження назв населених пунктів. Виникнення, зміна, заміна, зникнення назв. Заповнення топонімічних анкет.

Тема 7. Історична ономастика

Предмет і завдання ономастики. Виникнення й становлення ономастики як спеціальної історичної дисципліни. Принципи топоніміки. Антропоніми – носії декількох функцій. Завдання етніміки. Дескриптивний метод. Етимологічний метод. Стратиграфічний та ареальний методи. Семіотичний (формантний) метод. Етніміка. Історична антропоніміка.

Кредит 4.

Тема 8. Генеалогія

Визначення генеалогії як спеціальної історичної дисципліни, розуміння її мети й задач у дореволюційній, радянській і сучасній історичній літературі. Поява генеалогії, її роль у суспільстві на різних етапах розвитку. Міждисциплінарні зв'язки з іншими спеціальними та історичними дисциплінами. Поняття джерела в генеалогії, загальне й специфічне в порівнянні з історичним джерелом. Основні види генеалогічних джерел і проблеми їхньої класифікації. Коротка характеристика основних генеалогічних джерел офіційного походження (Государевий родословець; Оксамитова книга й інші види книг історико-генеалогічного характеру).

Тема 9. Геральдика

Предмет і завдання геральдики. Основні поняття й термінологія геральдики. Становлення й розвиток геральдики як допоміжної історичної дисципліни. Джерела геральдики та основні методи й способи їх вивчення. Види гербових щитів. Складові частини герба. Графічне позначення кольорів і металів у геральдиці. Геральдичні й негеральдичні фігури. Види гербів. Блазонування (правила опису) герба. Вітчизняна геральдика й гербознавство. Державна та національна символіка.

Тема 10. Фалеристика

Предмет і завдання фалеристики. Виникнення й становлення фалеристики як допоміжної історичної дисципліни. Сучасний стан української фалеристики. Джерела фалеристики, основні методи їх дослідження. Нагороди та нагородні системи. Перші нагородні знаки та їх еволюція. Ордени. Вітчизняні нагороди та нагородні системи. Українські національні нагороди.

Кредит 5.

Тема 11. Сфрагістика

Предмет і завдання сфрагістики. Джерела сфрагістики та основні методи й способи їх вивчення. Виникнення та розвиток сфрагістики як наукової дисципліни. Українська сфрагістика. Виникнення та еволюція печатки. Класифікація печаток. Печатка як історичне джерело. Сфрагістичний аналіз. Використання матеріалів і знань зі сфрагістики на уроках і в позакласній роботі вчителя історії.

Тема 12. Нумізматика

Предмет і завдання нумізматики. Виникнення монет і грошового обігу. Виникнення й становлення нумізматики як історичної дисципліни. Нумізматична термінологія. Джерела нумізматики та основні методи їх дослідження. Монети як історичне джерело. Історичний аналіз нумізматичного матеріалу та його використання в історичній науці, у навчальному процесі та позакласній роботі вчителя історії в школі.

Тема 13. Боністика

Предмет і завдання боністики. Джерела боністики. Виникнення й розвиток боністики як спеціальної історичної дисципліни. Боністичний аналіз. Основні прийоми й методи боністичного дослідження. Періодизація грошового обігу в Західній Європі. Монети та грошовий обіг на Україні. Власна монета й гроші в Україні.

4. Завдання курсу:

- навчити студентів читати й визначати походження різних рукописів, гербів, печаток;
- оволодіти способом визначення часу, міри, вимірювання грошового рахунку в різні історичні періоди вітчизняної та всесвітньої історії.
- готувати спеціалістів-учителів істориків, дослідників, краєзнавців.

З вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- володіння культурою мислення, здатністю до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановка мети та вибору шляхів до її досягнення;
- прагненням до саморозвитку, підвищення своєї кваліфікації та майстерності;
- здатність критично оцінювати свої достоїнства і недоліки, намітити шляхи та вибрати засоби розвитку позитивних якостей і усунення недоліків;
- усвідомлення соціальної значимості своєї майбутньої професії, володіння високої мотивації до виконання професійної діяльності;
- готовністю шанобливо і дбайливо ставитися до історичної спадщини та культурних традицій, толерантно сприймати соціальні, етнонаціональні, релігійні та культурні відмінності;

– здатність використовувати навички роботи з інформацією з різних джерел для вирішення професійних і соціальних завдань.

II. Фахові:

– здатністю використовувати в історичних дослідженнях базові знання в галузі спеціальних історичних дисциплін;

– здатність розуміти рушійні сили і закономірності історичного процесу, місце людини в історичному процесі, політичної організації суспільства;

– здатністю розуміти, критично аналізувати і використовувати базову історичну інформацію;

– здатність до критичного сприйняття концепцій різних історіографічних шкіл;

– здатність до використання спеціальних знань;

– здатність до роботи в архівах, музеях і бібліотеках;

– здатність до складання оглядів, анотацій, рефератів та бібліографії за тематикою проведених досліджень.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

Знати:

- теоретичні основи палеографії, філігранології;

- історію організації канцелярій та документообігу на українських землях у період середньовіччя та нового часу;

- основних здобуток української археографії, основних джерелознавчих видань XIX – XX ст.;

- засад теоретичної геральдики та історії національної, територіальної, особової геральдики;

- теоретичних основ зі сфрагістики;

- історії нагородної системи в Україні від найдавніших часів до сьогодення;

- історії монетного обігу на території України;

- будови різних типів календарів;

- основних систем вимірювання площі, відстані, ваги тощо, які побутували на українських землях від княжих часів до введення єдиної десяткової метричної системи вимірювання.

Вміти:

- розрізняти типи латинського письма та читати кириличний устав і півустав;

- віднаходити філігрань та визначати датування паперу;

- розбирати і визначати клаузули формуляру середньовічного документу;

- здійснювати генеалогічне дослідження та реконструкцію родоводу;

- ідентифікувати та класифікувати сфрагістичний матеріал;

- визначати датування історичної події та переведення дат на сучасне літочислення;

- розрізняти та ідентифікувати монети і гроші, що циркулювали на території України в минулому, знати основні їхні метрологічні дані.

Володіти:

- застосовувати набуті знання та вміння зі спеціальних історичних дисциплін для формування відповідних знань та вмінь в учнів;
- використовувати набуті знання та вміння для проведення історико-краєзнавчої роботи в школі;

5. Статус у навчальному плані. Нормативна навчальна дисципліна.

6. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, старший викладач Маринченко Г.М.

7. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

9. Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

10. Мова викладання: українська

Назва: АРХЕОЛОГІЯ ТА ОСНОВИ АНТРОПОЛОГІЇ

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.02	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: II Семестр: I Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: III семестр – іспит

2. Мета курсу навчити студентів убачати в цих старожитностях основу для дослідження різноманітних аспектів життєдіяльності племен і народів, що жили у минулому та використовувати ретельний аналіз конкретних артефактів для історичних реконструкцій і узагальнень.

Висвітлення та критичний аналіз наукових концепцій походження людини та розгляд на тлі європейської історії головних етапів антропогенезу. В процесі вивчення курсу «Археологія та основи антропології» студенти повинні засвоїти широке коло найважливіших світоглядних ідей, без яких неможливе формування історичної свідомості сучасної людини.

У кожній з тем, які пропонуються до опрацювання, розкрито як теорію даного питання, так і сучасні підходи до практичного застосування тих чи інших положень науки.

На лекціях висвітлюються основні теоретичні питання курсу. Доповнюють їх матеріали, висунуті до обговорення і аналізу на практичних (семінарських) заняттях.

Кожне заняття містить план, а також список джерел і основної та додаткової літератури, які викладач рекомендує студенту для опрацювання. Студент також може самостійно здійснювати бібліографічний пошук і використовувати видання, які не вказані в загальному списку літератури.

Важливою складовою процесу опанування дисципліни є самостійна робота студентів. Вона складається з опрацювання низки теоретичних та практичних питань, які досліджуються в антропологічній та історичній літературі і є актуальними в сучасній освіті.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Археологія як наука

Тема 1. Археологічна наука, її предмет та завдання

Предмет археології та її місце серед історичних наук. Головні види археологічні види археологічних пам'яток: стоянки, поселення, селища, городища, фортеці, кургани, курганні та ґрунтові могильники. Поняття про культурний шар. Археологічні пам'ятки та археологічна культура. Методи в археології. Етапи археологічного пошуку: розвідка та її види; розкопки. Особливості польових досліджень пам'яток різних епох. Польова документація, її склад та необхідність. Опрацювання археологічного матеріалу.

Тема 2. Розвиток археології в Україні

Періодизація зародження та розвитку археології в Україні. Донауковий (міфологічний) період. Зацікавлення старожитностями у часи Київської Русі. Початок збирання та вивчення матеріальних пам'яток старовини. Організація музеїв у Миколаєві (1806), Одесі (1825), Керчі (1826), Херсоні (1890), Севастополі (1892), Києві (1899). Організація наукових товариств: Одеське товариство історії та старожитностей (1839), Археографічна комісія у Києві (1843), історичне товариство ім. Нестора Літописця (Київ, 1876), Наукове товариство ім. Т.Г. Шевченка (Львів, 1893). Становлення археології як науки. Археологія в українських університетах. Первісна археологія. Класична археологія. Слов'янська археологія. Вивчення пам'яток раннього залізного віку. Середньовічна археологія. Українська археологія у 20-70-ті рр.. ХХ ст. Археологічна наука на сучасному етапі розвитку суспільства.

Кредит 2. Археологія доби каменю та палеометалів

Тема 3. Найдавніше населення на території України. Палеоліт. Мезоліт. Неоліт

Критерії археологічної періодизації кам'яного віку. Техніка двобічної обробки. Підкорення вогню. Найдавніші пам'ятки на території України та проблема заселення її людиною. Мустьєрська епоха. Зміни форм знарядь праці та техніки їх виготовлення. Перші штучні житла на Україні. Поселення та стоянки цієї епохи. Проблема археологічної культури мустьє. Неандертальці в Криму. Проблема неандертальських поховань. Динаміка розвитку природного оточення людини в плейстоцені та її вплив на розселення первісних громад. Демографічна ситуація в Україні в період раннього палеоліту. Піднесення продуктивних сил та виникнення нової технології і техніки обробки каменя. Збільшення номенклатури знарядь праці, виникнення моно функціональних знарядь, вдосконалення знарядь полювання, винахід луку та стріл. Розвиток полювання. Поява рибальства. Засоби приготування м'ясної та рослинної їжі.

Ритуальні театралізовано-обрядові свята та їх місце в системі вдосконалення виробництва. Найважливіші поселення та стоянки на Україні: Анетівка 13, Зелений хутір 2, Мезин, Пушкарі, Анетівка, Амвросіївка, Гінці, Межирічі, Велика Аккаржа, Молодова 5, Володимирівка. Палеолітичне житло і господарсько-побутовий комплекс – основа для відтворення соціальних стосунків в палеоліті

Перехід до сучасного клімату, фауни і флори. Розширення меж придатних для життя земель та розселення людей. Зміна форм побуту. Повсюдне розповсюдження луку та стріл. Розквіт мікролітичної техніки. Мікролітичні вироби. Широке використання складових знарядь праці. Наборні вкладишеві знаряддя з мікролітів у дерев'яних або кістяних оправах. Зміна форм полювання. Індивідуальне полювання за допомогою лука та стріл. Розширення рибальства, техніка рибного лову. Поява сезонних жнив як вищої форми збиральництва. Археологічні культури мезоліту: осокорівська, рогалицька, царинська, білоліська, молодівська, гребениківська, анетівська, кукрекська, донецька, оселівська, фрумушиківська, кудлаївська, та ін. Зміна характеру стоянок та жител. Могильники Волосько-Василівського типу. Поява нової соціальної організації – племені.

Неоліт – новий кам'яний вік. Проблематика періодизації та хронології. Порівняння неоліту України та Малої Азії у контексті розвитку людства. Неолітична революція, її передумови, хід та наслідки. Занепад привласнюючої форми господарства та поступовий перехід до відтворюючої на території України, розподіл на два очаги по течії річки Дніпро. Аналіз матеріальної культури на прикладах зброї, кераміки та інших предметів та залишків життєдіяльності стародавніх людей.

Тема 4. Мідний вік (енеоліт). Епоха Бронзи

Перше знайомство людини з міддю. Добування та обробка міді. Спосіб холодного кування, відкриття способу плавлення міді. Перші мідні знаряддя. Поширення мотичного землеробства і пастушого скотарства. Початок переходу до орного землеробства. Поява розписної кераміки. Винайдення колеса, поява гарби. Кінь – верхова тварина. Прядіння ткацтво. Скотарські культури мідного віку України: середньо-стогівська, ямна, кемі-обінська. Землеробсько-скотарські культури мідного віку України: трипільська, усатівська, культура Гумельниця, культура лійчастого посуду. Мистецтво енеоліту. Ідеологічні уявлення найдавніших землеробів та скотарів нашої території. Поява курганів. Обряд поховання. Відкриття бронзи, технологія мідно-бронзового лиття. Становлення металургії та гірничої справи. Особливості історичного розвитку у бронзовому віці. Широке запровадження у виробництво металевих знарядь та його наслідки. Скарби металевих виробів. Перехід до кочового скотарства. Племена бронзового віку Правобережжя України: культура шнурової кераміки, середньодніпровська культура, білогрудівська культура. Проблема зародження слов'янського етносу та роль племен бронзового віку Правобережжя України в цьому процесі. Племена бронзового віку Лівобережної України: катакомбна культура, культура багатопопружкової кераміки, зрубна культура. Сабатинівська та Білозерська культури в Північно-Західному Причорномор'ї. Станівська культура у Закарпатті

Кредит 3. Антична та середньовічна археологія

Тема 5. Археологія раннього залізного віку

Джерела та історіографія проблеми. Передньозасіатські походи скіфів. Царство Ішкуза. Найдавніші скіфські кургани на території України. Вторгнення скіфів у Північне Причорномор'я та його причини. Межі Скіфії. Племена скіфів за Геродотом. Найбільш відомі царські кургани. Господарство кочових племен. Релігія скіфів. Військова справа та побут скіфів. Звіриний стиль у мистецтві скіфів. Історична доля скіфів. Пізньоскіфське царство у Криму. Нижньодунайська Скіфія.

Загальна характеристика сарматського періоду в стародавній історії степової України. Писемні, епіграфічні, нумізматичні, археологічні джерела по історії сарматів північного Причорномор'я. Загальна періодизація сарматської культури та місце сарматських старожитностей України у цій періодизації. Археологічні пам'ятки сарматів на території України. Окремі кургани, курганні та ґрунтові могильники. Поховальний обряд та матеріальна культура сарматського населення України. Локальні особливості поховального ритуалу та матеріальної культури сарматів. Сарматські міграції на захід: язиги, аорси, роксолани, алани. Взаємовідносини кочевників-сарматів із Стародавнім Римом. Історичні долі сарматського населення степової України.

Загальна характеристика сарматського періоду в стародавній історії степової України. Писемні, епіграфічні, нумізматичні, археологічні джерела по історії сарматів північного Причорномор'я. Загальна періодизація сарматської культури та місце сарматських старожитностей України у цій періодизації. Археологічні пам'ятки сарматів на території України. Окремі кургани, курганні та ґрунтові могильники. Поховальний обряд та матеріальна культура сарматського населення України. Локальні особливості поховального ритуалу та матеріальної культури сарматів. Сарматські міграції на захід: язиги, аорси, роксолани, алани. Взаємовідносини кочевників-сарматів із Стародавнім Римом. Історичні долі сарматського населення степової України.

Тема 6. Античні міста-держави Північного Причорномор'я

Історія античної колонізації Північного Причорномор'я. Перше античне поселення на острові Березань. Матеріальна культура Березанського поселення. Культові пам'ятки, акрополь, поховальна обрядовість. Ольвія, основні етапи історичного розвитку. Планування міста, оборонні споруди. Садиби і житла ольвіюполітів. Громадські та культові споруди, агора, теменос. Некрополь Ольвії, поховальні традиції. Ольвійські монети. Херсонес, коротка історія міста. Планування вулиць та кварталів. Фортечні стіни та захисні вежі. Громадські будівлі, господарські комплекси. Побутова культура мешканців Херсонесу, керамічний посуд, теракоти. Господарські заняття. Херсонеські монети. Некрополі, обряд поховання. Пантікапей, короткі історичні дані про місто. Площа та планування Пантікапея. Агора, громадські та культові будівлі. Оборонні споруди. Матеріальна культура, зразки творів мистецтва. Господарські заняття, ювелірне ремесло. Некрополь, поховальні традиції, Царський курган.

Тема 7. Давні слов'яни

Сучасний стан вивчення проблеми про походження слов'ян. Питання про можливі генетичні зв'язки слов'ян з землеробсько-скотарськими племенами бронзового віку північної частини Правобережжя України. Питання про

слов'янську приналежність скіфів-орачів, неврів та інших осілих землеробських племен I тисячоліття до н.е. Перші писемні відомості про слов'ян – венеди, склавіни, анти. Археологічні культури кінця I тисячоліття до н.е. – першої чверті тисячоліття н.е. Зарубенецька культура, пшеворська культура, латенська культура, липицька культура, культура Поянешти-Лукашівка. Характеристика поселень та могильників. Місце цих культур в етногенезі слов'ян.

Кредит 4. Основи антропології

Тема 8. Антропологія як наука. Основи антропології

Антропологія як наука, її предмет, зміст і історія розвитку. Історична антропологія. Основні закономірності і етапи розвитку людини. Вікова антропологія. Фізіологічна антропологія.

Тема 9. Історична антропологія України

Антропологічні особливості давнього населення території України (за даними археології). Антропологічний склад українського народу

4. Завдання курсу:

- формувати інтересу до історичного минулого рідного краю, сприяти їх професійному самовизначенню;
- створення умов для розвитку креативної особистості;
- виховання любові та поваги до минулого рідного краю;
- навчити убачати в старожитностях основу для дослідження різноманітних аспектів життєдіяльності племен і народів, що жили у минулому;
- ознайомити з методикою та методологією польової археології;
- навчити роботі з предметами старожитності;
- сформувати навички роботи з археологічними приладами;
- ознайомити з елементами камеральної роботи;
- визначити основні поняття курсу: антропологія, морфологія, етногенез, еволюція, вік;
- охарактеризувати джерела з проблематики курсу та можливість їх системного використання для вирішення питань антропогенезу;
- висвітлити історіографічне дослідження проблеми з позицій прибічників різних наукових концепцій;
- розглянути і проаналізувати основні концепції в антропології;
- окреслити головні етапи формування та розвитку науки.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати: предмет та об'єкт археології; археологічну хронологію та періодизацію; спеціальну термінологію; типи археологічних пам'яток; процедуру археологічного дослідження; основні галузі археології; теорії походження людини; основні етапи антропо- та соціогенезу; основні та допоміжні форми господарства на різних етапах розвитку первісного суспільства; причини й наслідки першого та другого розподілу праці; характерні риси кожного етапу розвитку історії первісного суспільства; причини занепаду первісного суспільства та переходу людства до стратифікованих форм життя; основні методи дослідження археологічних пам'яток.

вміти: використовувати основні терміни та поняття, логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, користуватися наочними приладами, вести діалог, полеміку, аналізувати сучасні проблеми історії

первісного суспільства. Під час лекцій і самостійної роботи студенти повинні оволодіти навичками роботи з археологічними, етнографічними, антропологічними, історичними джерелами і спеціальною та додатковою літературою.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**:

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Володіти спеціальними знаннями з хронології та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Навички наукового пізнання і логічного мислення.

Навички пошуку, аналізу та інтерпретації джерел.

Навички постійного підвищення фахової компетентності.

Навички наукових досліджень у галузі історії.

Навички краєзнавчої роботи.

Уміння застосовувати загальногуманітарні знання.

Уміння готувати аналітичні та довідково-інформаційні матеріали.

Навички практичного застосування сучасних інформаційних технологій.

Навички міжособистісної та ділової комунікації.

Уміння діяти в межах етики професійних відносин.

Навички вільної комунікації українською та іноземними мовами.

Навички раціональної організації власної діяльності.

5. Статус у навчальному плані. Нормативна.

6. Лектор: старший викладач кафедри історії та археології Смирнов О.І.

7. Форми і методи навчання:

Дисципліна передбачає використання *традиційних, активних та інтерактивних методів* навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші).

З-поміж традиційних методів використовуються:

1). Пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації.

2). Метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання.

3). Частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими студентами на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.

4). Дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Серед активних методів використовуються такі:

1). Практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;

2). Аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчаться формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства;

3). Робота в малих навчальних групах, у ході якої студенти виконують практичні вправи, розбирають конкретні ситуації, готують групові проекти й беруть участь у ділових іграх; така робота допомагає студентам освоювати рольову поведінку, учитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

Крім того вивчення курсу базується на використанні *комунікативних методів*, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем методики, вчителем етики, керівником педпрактики та ін.).

Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві методики, вчителю етики (студент лише фіксує зміст лекції, протоколює дії вчителя й учнів тощо); в активних методах ініціатива належить студентові, який активно контактує з викладачем методики, вчителем етики (активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл, ділові ігри) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри)).

Активно використовуються *текстологічні методи*, що включають методи набуття знань із фахових документів (навчальних планів і програм, методичних листів МОН України тощо) і фахової літератури (монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, науково-методичних статей тощо).

8. **Форми організації контролю знань та система оцінювання.**

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом навчального семестру відбувається за результатами усних відповідей на практичних заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки індивідуальних завдань та самостійної роботи, обговорення рефератів тощо.

Робоча програма передбачає застосування 3-х форм контролю знань студентів:

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання модульних контрольних робіт, розробка проектів, творчі роботи

Форма підсумкового контролю – залік для студентів денної форми навчання на основі суми балів набраних за кожний модуль.

Студенти виконують навчальну програму з дисципліни як в аудиторії, так і поза аудиторією: відповідають на тести з тем курсу, виконують практичні завдання, готуються до семінарських занять, обговорюють конкретні ситуації, виконують завдання для самостійної роботи – кожне з них оцінюється за відповідними критеріями у балах. Максимальна сума балів – 400. Діагностика знань здійснюється за бальною системою, яка послідовно переводить бали у звичайну оцінку.

Поточний, контроль здійснюється у вигляді опитування, виконання індивідуального або колективного завдання та їх захисту. Модульний (рубіжний) контроль передбачає виконання контрольної роботи, підсумковий – складання заліку.

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
 - логіка викладання, культура мови;
 - емоційність та переконаність;
 - використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;

- акуратність оформлення письмової роботи.

На семінарському занятті оцінюються:

- усні відповіді студентів;
- участь в обговоренні дискусійних питань;
- участь у ділових, рольових іграх та їх обговоренні;
- аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;
- презентації фрагментів уроків;
- підібрана інформація щодо прикладів зі педагогічної практики, новин вітчизняної/зарубіжної методики;
- реферативні виступи, усні повідомлення тощо.

За кожним елементом змістового модуля, передбаченого робочою програмою, обов'язкова певна форма поточного оцінювання знань. Такими формами можуть бути: усне опитування; тестування знань студентів з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; виступи на семінарських заняттях (з рефератом, в дискусії); перевірка і захист індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо.

Контроль самостійної роботи студентів здійснюється як під час аудиторних занять (на семінарах заняттях), так і у позааудиторний час, визначений викладачем. Контроль самостійної роботи передбачає:

- визначення ступеня засвоєння матеріалу;
- визначення якості виконання індивідуальних і творчих колективних завдань;
- відвідування консультацій викладача;
- своєчасне виконання і здача поточних завдань;
- оцінку знань, здобутих у результаті самостійної навчальної роботи.

9. Мова викладання: українська

Назва: ЕТНОЛОГІЯ

1. Ідентифікація

Шифр:	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:6 Кредитів - 6 Загальна кількість годин: 180 год. Тижневих годин: 4 год.	Нормативна Курс: I Семестр: I, II Лекції: 28 Практичні заняття: 36 Самостійна робота: 116 Вид контролю: I семестр – залік II семестр - іспит

2. Мета викладання навчальної дисципліни «Етнологія» полягає у вивченні і засвоєнні студентами питань теорії етносу, етногенезу та етнічної історії, сучасної класифікації народів світу за географічною, антропологічною, етнолінгвістичною, господарсько-культурною, релігійною ознаками, традиційних і сучасних форм життєдіяльності етносів різних континентів, особливостей міжетнічної комунікації, етнічної картини світу, етнічної свідомості.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Предмет і завдання етнологічної науки

Тема 1. Предмет, завдання і основні поняття етнології.

Етнос – об'єкт дослідження етнології. Етнічні показники. Визначення етносу. Етнічний фактор в історії та сучасному житті. Значення етнографії та її місце в системі суспільних наук.

Конструктивістські концепції в теорії етносу. Примордіалістська концепція етносу. Біологізаторські концепції етносу. Сучасні підходи до теорії етносу.

Основні складові етнографічного дослідження. Етнічні процеси.

Еволюціонізм в російській етнографічній науці. Вплив марксизму на розвиток вітчизняної етнографії. Розвиток радянської етнографії. Теоретичні роботи радянських етнографів у повоєнний період.

Тема 2. Класифікація народів світу.

Наукові підходи до класифікації народів світу. Показники етнологічної класифікації. Географічна, релігійна класифікації народів світу. Антропологічна класифікація народів світу. Основні расові ознаки. Визначення раси. Великі раси. Європеїдна, монголоїдна та екваторіальна раси. Антропологічні типи. Проблема расогенезу та його основні етапи.

Господарсько-культурна класифікація народів світу. Господарсько-культурні типи. Співвідношення етносу і господарсько-культурного типу. Історико-етнографічні області і проблема етнографічного районування.

Мовна класифікація народів світу. Проблема генези мов народів світу. Морфологічна та генетична класифікація мов. Мова – головний показник етносу.

Кредит 2. Етногенез та етнічна історія народів Зарубіжних країн

Тема 3. Етногенез, етнічна історія, матеріальна та духовна культура народів Австралії та Океанії

Теоретичне значення вивчення автохтонного населення Австралії та Океанії. Проблема походження корінного населення Австралії. Австралоїдна раса та її місце в антропологічних класифікаціях.

Історико-культурне районування Океанії. Народи Меланезії, Мікронезії. Народи Полінезії. Австронезійці-протоокеанці. Розпад протоокеанської спільності і заселення західних і східних островів Меланезії, полінезійців. Гіпотеза Те Рангі Хіроа про заселення Полінезії, мікронезійців. Господарство корінного населення Австралії. Соціальна система спорідненості. Духовна культура. Господарство і матеріальна культура народів Океанії. Соціальна організація. Духовна культура уявлення. Європейська колонізація Австралії. Освоєння Океанії європейцями і доля корінного населення.

Тема 4. Етногенез та етнічна історія народів Азії.

Загальна характеристика азійського регіону та його народів. Характеристика народів Західної Азії та їх етнічна історія. Сучасний етнічний склад держав регіону. Господарство Західної Азії. Особливості матеріальної і духовної культури. Сім'я і соціальні відносини. Етнічні процеси в сучасній Азії. Країни Закавказзя (Загальні відомості та географічне положення Грузії, історія виникнення та розвитку, державний устрій і форма правління, населення, культура та соціальний розвиток). Країни Центральної Азії. Країни Південно-Західної Азії. Країни Південної Азії. Країни Східної Азії. Країни Південно-Східної Азії.

Кредит 3. Етнічна історія країн Америки та Європи

Тема 5. Етногенез та етнічна історія народів Америки.

Проблема заселення Америки: питання, гіпотези, факти. Антропологічний склад корінного населення. Особливості культури та історичного розвитку народів Америки. Теоретичне значення вивчення традиційної культури народів.

Класифікація Грінберга, Пауела, Сепіра. Філії корінного населення. Розселення народів Америки. Основні господарсько-культурні типи корінного

населення Америки. Арктичні мисливці. Лісові мисливці та збирачі Північної Америки. ГКТ індіанців прерії. ГКТ індіанців північно-західного узбережжя. ГКТ з відтворюючою економікою. Цивілізації Центральної та Південної Америки та їх господарська система. ГКТ Південної Америки: мотичні землероби, мисливці та рибалки. Відкриття Америки африканцями. Знищення цивілізацій Центральної Америки та геноцид індіанського населення. Особливості північноамериканського та іспансько-португальського колоніалізму. Історичне значення індіанської культури. Доля індіанського населення. Етапи європейської колонізації. Етнорасові процеси. Формування нових, змішаних за походженням рас.

Тема 6. Етногенез та етнічна історія народів Європи.

Етнічний та антропологічний склад населення Європи. Етнолінгвістична класифікація населення регіону. Етногенез корінних народів Європи. Регіональні особливості традиційно-побутової культури народів Європи. Етнічні процеси в сучасній Європі. Країни Західної Європи. Країни Східної Європи.

Кредит 4. Становлення, розвиток української етнографії та походження українців

Тема 7. Становлення і розвиток української етнографії.

Витоки слов'яноукраїнської прабатьківщини. Проблема походження народу – одна із найскладніших і найактуальніших, оскільки дає ключ до розуміння витоків культури народу, його ментальності і національного духу. Проблема походження українців. Теорії походження Я. Пастернака, М. Грушевського, Я. Дашкевича, Л. Гумільова.

Кредит 5. Етнографічне районування та етнографічні групи українського етносу

Тема 8. Етнографічне районування України

Етнографічне районування. «Етнографічна група» та «етнічна група». Центрально-Східний (Південно-Східний) регіон: Середнє Подніпров'я, Слобідська Україна або Слобожанщина і Південна степова Україна. Територія українського Полісся. Народні культурні традиції на території українського Полісся. Західний (Південно-Західний) регіон.

Тема 9. Етнографічні групи (субетноси) українського етносу (бойки, лемки, гуцули, поліщуки, литвини)

Визначення поняття «етнографічна група». Історичні особливості появи етнографічних груп. Етнографічна група українського етносу – бойки, їх походження, територія проживання, матеріальна і духовна культура. Відомі діячі історії, науки і культури Бойківщини: Юрій Дрогобич, П. Конашевич-Сагайдачний, І.Я. Франко, М. Устиянович, А. Могильницький. Матеріальна і духовна культура гуцулів, їх походження, територія проживання, відомі діячі історії, науки, культури. Територія лемків, литвинів, поліщуків: їх матеріальна і духовна культура, відомі діячі науки, історії і культури.

Кредит 6. Матеріальна і духовна культура українського народу.

Тема 10. Традиційні хліборобство і тваринництво.

Землеродство: рільництво і городництво. Системи хліборобства: мотичне землеродство. Вирубно-вогнева система землеробства. Перелогова система хліборобства. Двопільна, трипільна. Багатопільна та змішані форми. Знаряддя

обробітку ґрунту: рало, плуг, соха, традиційна борона, традиційна модифікована і фібрична борона. Ручні знаряддя обробітку ґрунту- заступи, сапи і мотики. Методи обробітку ріллі. Догляд посівів, жнива та первинна обробка сільськогосподарської продукції. Знаряддя збирання врожаю та первинної переробки харчових продуктів. Садівництво. Традиційне тваринництво.

Тема 11. Їжа і харчування українців.

Важлива складова традиційної матеріальної культури – народна їжа та харчування. Характер, склад і якісні характеристики щоденного харчування. Фактори щоденного харчування – природно-географічні, історичні, соціально-економічні, господарсько-культурні. Дві великі групи щоденної їжі: рослинного і тваринного походження. Святкова і обрядова їжа. Режим та етикет харчування, основні харчові заборони. Фактори режиму харчування – сезони року, режим робочого дня, запаси харчових продуктів, релігійні вірування.

Тема 12. Шлюбні стосунки. Традиційна обрядовість.

Традиції дошлюбного спілкування. Етапи історичного розвитку українських вечорниць. Типи і форми шлюбу. Шлюбні угоди і звичаї.

Сімейні обряди і звичаї. Основні обряди сімейного циклу: родильні, весільні та поховально-поминальні. Основні моменти родильних обрядів: власне народження, очищення матері і повивальної бабки, прийняття новонародженого до роду і громади, соціалізація дитини. Взаємапов'язані цикли весільної обрядовості: передвесільний, власне весілля і післявесільний. Обряди весільний циклів. Суттєва трансформація весільної обрядовості. Система звичаїв, пов'язаних із вшануванням померлого та всіх предків – поминки.

4. Завдання курсу: аналіз причин і процесів, пов'язаних з виникненням, формуванням та розпадом етнічних спільнот, особливостей їх самоорганізації; дослідження міграції народів та системи їхнього життєзабезпечення й адаптації до природно-географічного середовища; комплексу проблем, пов'язаних з етнічністю людських спільнот та мозаїчністю етнічних процесів і явищ; антропологічних, етнолінгвістичних, етнопсихоогічних особливостей різних народів; матеріальної і духовної культури окремих етносів та порівняння їх етнокультурних моделей і цінностей; системи міжетнічних контактів, міжкультурних зв'язків між народами та особливості їх розвитку; етнодемографічних процесів всередині окремих народів та у світі в цілому; формування етнічної картини світу.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: знає основні факти історичного минулого українського народу від найдавніших часів до сьогодення в контексті світової історії та практики державотворення в сучасній українській державі; вміє самостійно добирати і опрацьовувати історичні документи, науково-популярну і довідкову літературу; співставляти інформацію з різних джерел; узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність історичних осіб; аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними; виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне; самостійно оцінювати і пояснювати історичний процес, робити висновки тощо.

5. Статус у навчальному плані.

6. Лектор доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Хрящевська Л.М.

7. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна робота з історичними джерелами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

9. Залік/Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають під час проведення заліку.

10. Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

1. Ідентифікація

Шифр:	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 8 (I сем – 3; II сем – 5) Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: I семестр – 1 год, II семестр – 2 год.	Нормативна Курс: I Семестр: I, II Лекції: 32 Практичні заняття: 20/36 Самостійна робота: 60/104 Вид контролю: II семестр – іспит II семестр - екзамен

2. Мета курсу: розкриття основних етапів становлення та розвитку людини, як біологічної, соціальної та духовної істоти. Висвітлення основних віх історичного розвитку первісного суспільства, стародавніх цивілізацій Сходу та античних цивілізацій. Аналіз їх економічних, соціальних, політичних та культурних особливостей. Виховання у студентів почуття поваги до різних етнокультурних спільнот.

3. Опис курсу.

Кредит I. Предмет, джерела, хронологія та періодизація історії стародавнього світу. Антропосоціогенез. Доба первісності та політогенез.

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, СТРУКТУРА ТА ЗАДАЧІ КУРСУ ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ. ДЖЕРЕЛА, ХРОНОЛОГІЯ ТА ПЕРІОДИЗАЦІЯ.

Визначення науки. Термінологія. Галузева специфіка. Предмет, структура і значення курсу історія первісної суспільства. Мета, об'єкт та предмет вивчення первісної історії. Джерела первісної історії: археологічні –

матеріальні предмети, залишки архітектурних споруд та інше; етнологічні – характеристика апополітейних та синполітейних суспільств; антропологічні – проблеми походження людини як біологічної істоти, морфологічні особливості та фізичні типи стародавньої людини; писемні – опис синполітейних суспільств стародавніми цивілізаціями, мовознавство. глотохронологія, одонтологія, глотохронологія, топоніміка, природно-наукові методи, геологія, палеокліматологія, палеоботаніка, палеозоологія, археопетрографія. Хронологія та періодизації первісної історії (геологічна, археологічна, антропологічна, історична та інші). Відносна та абсолютна хронології. Основні види періодизації первісної історії: геологічна – четвертинний період кайнозойської ери - антропоген: еоплейстоцен, плейстоцен, голоцен, гляціали, інтергляціали та інтерстадіали; археологічна – палеоліт, мезоліт, неоліт, халколіт, доба бронзи, доба раннього заліза; антропологічна – доба архантропів, доба палеоантропів, доба неоантропів; історична - первісне стадо, первісна община, епоха політогенезу; історична періодизація С.П. Толстова – епоха становлення первісного суспільства, епоха розквіту первісного суспільства, епоха занепаду первісного суспільства; схема первісної історії Г.Чайлда – революція знарядь праці, аграрна та міська революції; схема Карла Поланьї – етапи поділу первісних суспільств: егалітарні, ранжируванні, стратифіковані (основа – етапи ускладнення соціальної організації первісних суспільств). Критерії розподілу виробленого продукту: реципрокація та редистрибуція Місце людини у Всесвіті. Основні підходи до проблеми походження людини - філософський, антропологічний, релігійний. Вчення В. Вернадського. Вчення Ч. Дарвіна. Теорії Ф. Енгельса, А. Кізса, Г. Парсонса, Г.М. Матюшина та інші. Предмет, структура та задачі курсу Історія Стародавнього Сходу. Проблематика курсу. Об'єкт, предмет та методологічна база історії стародавнього сходу. Значення історії Стародавнього Сходу. Ранні та розвинуті суспільства. Поняття культура та цивілізація. Основні види джерел (матеріальні та писемні). Хронологія та періодизація. Основні точки відліку – ери (BC/AD, до Р.Х/від Н.Е., Олександрійська, Антіохійська, Візантійська, Буддистка, Грецька, Римська). Гармонійні та техногенні суспільства. Спільні та відмінні риси гармонійних та техногенних суспільств та держав. Бібліографія. Особливості сучасної історіографії.

Предмет і завдання курсу історії Стародавньої Греції та Риму. Значення давньогрецької й давньоримської історії та її місце серед інших цивілізацій. Географічні та природні умови Греції та Апеннінського півострову.

Періодизація давньогрецької історії.

- Крито-мікенський (III-II тис. до н.е.);
- Гомерівський /“темні віки”/ (XI-IX ст. до н.е.);
- Архаїчний (VIII-VI ст. до н.е.);
- Класичний (V-IV ст. до н.е.);
- Елліністичний (III-I ст. до н.е.).

Джерела з історії Криту та Ахейської Греції II тис. до н.е. Джерела з історії архаїчної та класичної Греції. Джерела з історії Греції елліністичного періоду. Вивчення давньогрецької історії за часів середньовіччя, в період Відродження та за доби просвітництва. Історіографія Стародавньої Греції

наприкінці XVIII - на початку XX ст. Дослідження давньогрецької історії з 20-х рр. XX ст. до сьогодні.

Періодизація давньоримської історії.

- Царський період, держава етрусків (VIII-VI ст. до н.е.).
- Рання республіка (VI – III ст. до н.е.).
- Пізня республіка (III – I ст. до н.е.).
- Рання імперія /принципат/ (I ст. до н.е. - III ст.).
- Пізня імперія /домінат/ (III – V ст.).

Джерела з найдавнішого періоду історії Стародавнього Риму. Джерела за доби Римської республіки. Джерела періоду Римської імперії. Вивчення історії Стародавнього Риму в IV-XVIII ст. Розвиток історіографії давньоримської історії у XIX - на початку XX ст. Історіографічні дослідження історії Стародавнього Риму з 20-х рр. XX ст. до сьогодні.

ТЕМА 2. ПЕРВІСНА ОБЩИНА

Ранні етапи антропогенезу. Проблема пошуку першопредка та прабатьківщини людини. "Людина вміла". Архантропи - фізичний тип, житла, побут і трудова діяльність. Галькова індустрія. Розвиток мозку у пращурів сучасної людини. Палеоантропи - фізичний тип, житла, побут і трудова діяльність. Проблема неандертальців. Основні технології обробки камення. Типологія знарядь праці. Джерела вивчення соціогенезу та його реконструкції. Періодизація доби соціогенезу. Структура та розміри праобщини. Виникнення соціальних зв'язків та їх наслідки. Роль збиральництва і полювання в розвитку соціальних зв'язків. Роль сімейно-шлюбних відносин в процесі розвитку праобщини. Суть понять шлюб та сім'я. Проміскуїтет. Парна сім'я. Структура сім'ї. Витоки світоглядних уявлень та образотворчого мистецтва.

Місце появи сапієнтної групи гомінід. Основні гіпотези походження неоантропів - моноцентрична, поліцентрична та децентрична. Основні центри сапієнтації. Фізичний тип неоантропів - кроманьйонський тип, грімалдійський тип, брьоннський тип. Виникнення рас. Основні відмінності між європеїдами, монголоїдами та негроїдами. Розселення неоантропів. Заселення людиною Америки та Австралії. Завершення процесу формування первісної общини - виникнення родової організації. Виникнення первісної общини. Сімейно-шлюбні відносини. Екзогамія та теорії її появи (теорія Ч. Дарвіна, теорія Б. Поршнева, теорія Ю. Семенова.). Технологічний розвиток обробки каменю - леваллуазька та протопризматична техніка (призматичні нуклеуси). Поява нових знарядь праці - скребачки, вістря стріл та інші. Ідеологічні уявлення та мистецтво. Основні теорії виникнення мови. Одиниця мовної діяльності. Одиниця мислення. Вербоїди. Витоки світоглядних уявлень та образотворчого мистецтва. Основні джерела відтворення процесу виникнення і **ранніх** проявів ідеологічних уявлень. Поховання — основні форми та типи, **характер** та склад. Поховання тварин. Основні культу людини. Основні джерела відтворення процесу виникнення і **ранніх** проявів мистецтва. "Натуральний макет". Розписи печер.

ТЕМА 3. РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА ЗА ДОБУ ПЕРВІСНОЇ ОБЩИНИ.

Природні та кліматичні умови. Вюрмське зледеніння. Температурний режим. Флора та фауна ойкумени. Адаптація людини до природних умов та господарська діяльність. Розвиток привласнюючого господарства

(збиральництво та полювання). Знаряддя праці. Техніка пікетажу. Розвиток та поява нових тилів знарядь праці. Житла та поселення. Основні типи жител - округлі, довгі, житлові майданчики. Основні варіанти організації поселень - окремі господарсько-побутові комплекси, єдиний господарсько-побутовий комплекс. Побут та господарська діяльність. Поява макролітів. Інтенсифікація полювання та збиральництва. Соціально-економічні відносини. Основні форми соціальної адаптації. Інфантецид, геронтоцид. Поява колективної власності. Реципрокація. Віковий та половий поділ праці. Система виховання. Шлюб і сім'я. Основні гіпотези розвитку шлюбу та сім'ї - етнологічна та археологічна. Діслокальний та унілокальний шлюб. Патрилокальні (вірілокальні) та матрилокальні (уксорілокальні) поселення чоловіка та жінки. Матріархат та патріархат. Матрілінійність та патрілінійність.

Природні та кліматичні умови. Температурний режим. Флора та фауна ойкумени. Адаптація людини до природних умов та господарська діяльність. Розвиток привласнюючого господарства (збиральництво та полювання). Інтенсифікація та спеціалізація привласнюючого господарства. Стабілізація привласнюючого господарства. Поява лука та стріли. Підвищення продуктивності мисливства. Розвиток ускладненого збиральництва. Нерівність господарського та соціального розвитку окремих регіонів ойкумени. Мезолітична криза привласнюючого господарства (збиральництва та полювання). Структура і організація влади. Дісперснородова та однородова община. Родова структура. Виникнення нової соціальної організації – племені. Духовна культура. Раціональні знання. Мистецтво. Основні мистецькі провінції. Релігійні уявлення - тотемізм, анімізм, фетишизм, магія. Основні етапи становлення відтворюючих форм економіки. Виникнення землеробства та скотарства – основні причини та наслідки. Розвиток раціональних знань. Початок культивування рослин та доместикації тварин. Виникнення та розвиток нових знарядь праці (сокири, мотики, долота тощо). Початок виготовлення та застосування керамічного посуду. Основні осередки землеробства та скотарства – передньоазійський, південно-східноазійський, східноазійський, північноафриканський, центральна та південно-східна Сахара, західна Африка, Мезоамерика, Південна Америка, Європа. Становлення та розвиток скотарства. Поглиблення нерівності господарського та соціального розвитку окремих регіонів ойкумени (племена вищих рибалок, збирачів та мисливців; племена землеробів-скотарів; племена землеробів; племена скотарів). Початок формування кочового скотарства. Соціально-економічні відносини. Проста кооперація. Статева спеціалізація праці. Розвиток землеробсько-скотарського виробництва. Розвиток осілості та зростання ізоляції общин. Розвиток системи обміну. Виникнення обмінних еквівалентів («первісних грошей»). Інтенсифікація відтворюючого виробництва. Господарські та соціальні функції обміну. Індивідуалізація та інтенсифікація праці. Зміни в системі власності та початок порядку спадковості власності.

ТЕМА 4. ПОЛІТОГЕНЕЗ.

Розпад потестарної організації та формування нових політичних відносин. Передумови політогенезу. Основні концепції занепаду первісного суспільства - теорії Г.Спенсера, І Дюркгейма, Г.Чайлда та інших. Основні теорії причин політогенезу (Л.Мечников, Е.Хантінгтон, Л.Гумплович, Дж. Фрезер та

ін.). Розвиток відтворюючого господарства. Подальший розвиток землеробства та скотарства. Поява садівництва. "Революція вторинних продуктів" (поява молочних продуктів). "Транспортна революція" (винахід колеса та доместикація коня та верблюда). Поява номадів та перехід до кочівницького побуту. Становлення **ремесла**. Основні етапи становлення металургії та металообробки - холодна **ковка**, гаряча ковка, лиття. Основні етапи відділення ремесла від землеробсько-скотарського виробництва. Розвиток обміну і його місце у становленні політичної влади. Розвиток престижної економіки. Редистрибуція. Зростання ролі обміну. Основні форми обміну - обмін між общинами з різним господарством та дарообмін. Зростання **додаткового** продукту. Розвиток відокремленої власності та початок становлення приватної власності. Виникнення різних форм експлуатації - рабство, внутрішньообщинні форми, данництво. Здоляна оренда (здоблий саун). Основні підходи до процесу становлення політичної влади: військовий шлях (військово-демократичний та військово-ієрархічний), аристократичний шлях, плутократичний шлях. Зародження та становлення держави. Розвиток духовної культури.

Кредит 2. Родюча дуга в IX – I пол. III тис. до н.е. Цивілізації Месопотамії та Єгипту.

ТЕМА 5. НАРОДИ РОДЮЧОЇ ДУГИ В IX – I ПОЛ. III ТИС. ДО Н.Е. МЕСОПОТАМІЯ В III ТИС. ДО Н.Е.

Загальна ситуація в Стародавньому світі. Країни, народи, поселення. Єрихон в IX – VII тис. Структура міста. Населення. Культ предків. Храми. Ремесло. Воєнна справа. Інші міста ойкумени. Печатки як символ власності. Відмінності в розвитку окремих районів Родючої дуги. Поява розписної кераміки. Локальні конфлікти та міграції. Родюча дуга в кін. VI – V тис. Печатки, як символ власності. Відмінності в розвитку окремих районів Східної ойкумени. Поява розписної кераміки. Локальні конфлікти. Родюча дуга в кін. V—IV тис. Відкриття металів. Виникнення шумерської цивілізації. Етнічна ситуація на території Родючої дуги. Типи міст-держав. Храми та релігійне життя. Царські гробниці. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Укрупнення техногенних спільнот на початку III тис.. Виникнення писемності. Міграції III тис. до н.е. Фінікія. Північна Сирія – Алалах, Ебла, Бібл і Угаріт. Населення Месопотамії. Прототигриди та протоєвфратци. Області Месопотамії. Мала Азія. Закавказзя. Райони Близького Сходу. Мегіддо та інші міста Близького Сходу. Торгівельні шляхи. Фінікійські торговці. Становлення царської влади. Хуррити, амореї (амурру).

Населення Південної Месопотамії. Характеристика джерел. Протописемна епоха (2900 – 2750). Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура. Економічні відносини. Організація верховної влади. Форми компенсації праці – пайок, наділ. Соціальна структура. Політичне життя (царська влада, рада старійшин, народні збори, воєнно-політичне протистояння між містами-державами). Ранній династичний період: РДП I (2750 – 2600); РДП II (2600 – 2500); РДП III (2500 – 2310). Організація верховної влади. Господарство та побут населення. Общини,

храмові та державні землі. Соціальна структура. Торгівля. Тамкари. Ремесло. Військо. Міста-держави. Правління царів раннього династичного періоду: Енентарзі (XXV – поч. XXIV ст.), Урунимгіні (2318 – 2310) та Лугальзагесі (кін. XXIV ст.). Месопотамські деспотії в II пол. III тис. Сутність деспотії. Структура влади та управління. Виникнення професійного війська. Правління Саргона Давнього (2316 – 2261). Господарство. Соціальна структура. Нащадки Саргона (саргоніди). Структура влади та управління. Господарство. Соціальна структура. Правління Рімуша та Маніштушу (2260 – 2237). Правління Нарам – Суена (2236 – 2200). Навала Кутієв (прибл. 2200). Правління Гудеа (II пол. XXII ст.). III династія Ура – правління Утхенгаля (II пол. XXII ст.) та Ур – Намму (2111 – 2094). Архіви. Структура влади та управління. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, міста). Соціальна структура.

ТЕМА 6. МЕСОПОТАМІЯ В II – I ТИС. ДО Н.Е.

Вавилонські держави на початку II тис. Посилення Вавилону. Стародавнє царство. Внутрішня й зовнішня політика. Правління Хаммурапі (1792 – 1750). Кодекс законів. Характеристика джерела. Господарське життя країни (іригаційне землеробство, тваринництво, ремесла, торгівля та лихварство). Соціальні відносини (суспільні стани, рабство. Професійні групи населення, община, сім'я). Форми власності, система землекористування. Судочинство і кримінальне право. Вторгнення Касситів. Передумови виникнення Ассирійської держави. Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура. Економічні відносини. Організація верховної влади. Середньоассирійський період (XV – XI ст.). Новоассирійський період (X – VII ст.). Соціально – економічна характеристика. Зовнішня політика. Занепад Ассирії. Урарту. Джерельна база. Природнокліматичні умови. Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура. Економічні відносини. Організація верховної влади. Ванське царство. Розквіт Урарту. Господарство та суспільний лад. Занепад Урарту. Утворення ранніх держав Вірменії та Грузії. Культура Урарту. Нововавилонське царство – загальна характеристика (626 – 539). Господарство та суспільно-політичне життя. Набопаласар (626 – 605), Навуходоносор II (605 – 562). Зовнішня політика. Правління Набоніда (556 – 539). Занепад Вавилону.

ТЕМА 7. ЄГИПЕТ В III ТИС. ДО Н.Е.

Єгипет Раннього та Давнього царств. Признаки раннього техногенного суспільства. Створення ранньої техногенної держави. Соціальна структура суспільства. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціально – економічні чинники становлення влади фараона. Правління фараонів I та II династії. Соціальна структура. Види земельних відносин. Військо та воєнні походи. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Фараони Давнього царства (III – VI династії). Військо та воєнні походи. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Перший перехідний період. Соціально – економічний розвиток. Розвиток культури стародавнього Єгипту (релігія, міфологія, мистецтво, архітектура, освіта, наукові знання).

Єгипет Середнього царства. Боротьба X та XI династій за об'єднання Єгипту. XII династія. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Вторгнення гіксосів. Другий перехідний період. Соціально – економічний розвиток. Проблема походження гіксосів. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Піднесення XVII династії у Фівах. Єгипет Нового царства. Створення Нового царства – XVIII, XIX, XX династії. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Єгипет Пізнього царства (XXII – XXX династії).

Правління лівійської династії (950—730 pp.) (XXII – XXIII династії). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Нижньоєгипетська XXIV династія (фараон Бокхоріс) 721 – 715 pp. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Правління нубійської династії /кушити/ (715—664) (XXV династія). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Єгипет під владою Ассирії (671—655 pp.). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Сайіська династії (664—525 pp.) (XXVI династія). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Розвиток культури Стародавнього Єгипту (релігія, міфологія, мистецтво, архітектура, освіта, наукові знання).

Кредит 3. Цивілізації Малої Азії, Близького Сходу, Ірану, Індії та Китаю.

ТЕМА 8. ЦИВІЛІЗАЦІЇ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ У II-I ТИС. ДО Н.Е.

Близький схід. Джерельна база. Природнокліматичні умови. Етногенез і ментальність населення. Міста – держави. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Релігія та культура. Фінікія Сирія та Палестина в I тис. Заселення Палестини євреями. Держава Давида і Соломона. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Староєврейське суспільство після загибелі Ізраїльсько-Іудейського царства. Пророки, реформи Іосії. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Захоплення Бл. Сходу іноземцями.

Основні джерела, археологічне дослідження Анатолії. Природнокліматичні умови, населення стародавньої Анатолії. Господарство й побут хеттів. Внутрішня й зовнішня політика Хеттської держави. Культура хеттів. Загибель Хеттської держави.

Іран. Джерельна база. Природнокліматичні умови. Етногенез і ментальність населення. Еламська цивілізація (IV тис. – VII ст.). Мідійська доба (VIII – VI ст.). Ахеменідський період (VI ст. – 330 г. до н.е.). Господарство, побут і суспільство в ахеменідському Ірані. Культура та релігія (писемність, освіта, наукові знання, література, міфологія, архітектура, мистецтво).

ТЕМА 9. ЦИВІЛІЗАЦІЯ ТА ДЕРЖАВИ СТАРОДАВНЬОЇ ІНДІЇ.

Джерела та історіографія. Природа. Клімат. Населення. Протоіндійська цивілізація. Хараппа. Мохенджо-Даро. Соціальна структура суспільства.

Проникнення арабів. Держава Маурів. Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура суспільства. Економічні відносини. Організація верховної влади. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Правління Ашоки Великого. Станово-кастова система. Сімя та община. Система державного управління. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Розвиток культури стародавнього Єгипту (релігія, міфологія, мистецтво, архітектура, освіта, наукові знання).

ТЕМА 10. ЦИВІЛІЗАЦІЯ ТА ДЕРЖАВИ СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ.

Джерела та історіографія. Природа. Клімат. Населення. Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Економічні відносини. Організація верховної влади. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Епоха Шан (Інь). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Економічні відносини. Організація верховної влади. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Східне Чжоу (770 – 249) – *період Ле го* (“безліч царств”) VIII – VI ст., Чжань го (“воюючих царств”) V – III ст. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Економічні відносини. Організація верховної влади. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Династія Цін (221 – 207). Соціально – економічний розвиток та державній устрій. Династія Хань (Старша 206 – 9 р. н.е.; Молодша 25 – 220) Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Економічні відносини. Організація верховної влади. Зовнішня політика. Внутрішня політика.

Кредит 4. Вступ до вивчення історії Стародавньої Греції. Крито-мікенська доба.

ТЕМА 11. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ. ІСТОРІЯ ГРЕЦІЇ КРИТО-МІКЕНСЬКОГО ПЕРІОДУ XXX – XI СТ. ДО Н.Е.

Актуальність вивчення стародавньої Греції. Особливості давньогрецької цивілізації, Хронологічні та географічні межі. Періодизація. Джерела та історіографія.

ТЕМА 12. ІСТОРІЯ ГРЕЦІЇ КРИТО-МІКЕНСЬКОГО ПЕРІОДУ XXX – XI СТ. ДО Н.Е. ТА ГОМЕРІВСЬКОЇ ДОБИ XI – IX СТ. ДО Н.Е.

Хронологія:

- Ранньомінойський період (XXX – XXIII до н.е.).
- Ранньоелладський період (XXX – XXI до н.е.).
- Середньомінойський період (XXII – XVIII до н.е.).
- Середньоелладський період (XX – XVII до н.е.).
- Пізньомінойський період (XVII – XII до н.е.).
- Пізньоелладський період (XVI-XII до н.е.).
- Гомерівська доба /“Темні віки”/ (XI-IX ст. до н.е.).

Панування докласових родових відносин за ранньомінойської доби (XXX-XXIII ст.ст.).

Розпад родових відносин й соціальна стратифікація критського суспільства та поява перших державних утворень в середньомінойський період

(XXII-XVIII ст.ст.). Пізньомінойська доба (середина XVIII-XII ст.ст.): об'єднання Криту, розквіт критської державності і культури, створення критської морської держави, завоювання Криту ахейцями та занепад Криту.

Ранньоелладський період (XXX-XXI ст.ст.): панування первісних відносин, поява перших крупних поселень, догребське населення. Середньоелладська доба (XX-XVII ст.ст.): розселення греків ахейців в південній частині Балканського півострову, розклад родоплемінних відносин, формування елементів соціальної стратифікації ахейського суспільства. Пізньоелладський період (XVI-XII ст.ст.): ранньокласові суспільства і перші державні утворення ахейських греків, поява писемності, розквіт мікенської цивілізації та її занепад.

Кредит 5. Греція у XI - VI ст. до н.е.

ТЕМА 13. ГОМЕРІВСЬКА ДОБА XI – IX СТ. ДО Н.Е.

Доба “Темних віків” XI – кін. IX ст.ст. Племінні переміщення в південній частині Балканського півострову, зруйнування мікенських держав та реанімація родоплемінних відносин в гомерівську (передполісну) добу (XI-IXст.). Формування перших елементів полісного устрою.

ТЕМА 14. ІСТОРІЯ ГРЕЦІЇ ГРЕЦІЯ В ПЕРІОД АРХАЇКИ VIII – VI СТ. ДО Н.Е.

Основні проблемні питання епохи:

- Виникнення та становлення полісної системи.
- Виникнення законодавства.
- Встановлення тиранічних режимів.
- Велика грецька колонізація.

Передумови, причини та наслідки формування суспільства та держави у формі полісів в архаїчний період (VIII-VI ст. до н.е.). «Старші тиранії». Становлення полісної системи. Характеристика основних типів полісів. Північний Пелопоннес у VIII - VI ст. Південний Пелопоннес в архаїчний період. Спартанська держава. Соціально-економічний устрій. Воєнна організація та система виховання. Формування полісного устрою в Аттиці. Утворення афінського аристократичного полісу. Соціально-економічний устрій. Законодавство Драконта. Реформи Солона й формування основ афінської демократії. Тиранія Пісістратидів. Законодавство Клісфена та організація полісної демократії. Причини та наслідки Великої грецької колонізації. Основні напрямки колонізації. Головні апоїкії.

Кредит 6. Греція у V – I ст. до н.е.

ТЕМА 15. ГРЕЦІЯ В ПЕРІОД КЛАСИКИ V – IV СТ. ДО Н.Е.

Грецьке суспільство. Греко-перські війни. Причини, основні етапи та події, наслідки.

Розквіт полісного устрою. Перший Афінський морський союз. Розквіт афінської демократії. Епоха Перикла. Реформи Ефіальта та боротьба партій в Афінах. Культура Греції в класичну добу. Пелопоннеська війна. Причини, основні етапи та події, наслідки. Криза грецьких полісів IV ст. до н.е. Піднесення Македонії. Виникнення та становлення Македонської держави. Розвиток Македонії за часів правління Філіпа II. Встановлення македонської гегемонії в Греції. Прихід до влади Олександра.

ТЕМА 16. ГРЕЦІЯ В ПЕРІОД ЕЛЛІНІЗМУ III – I СТ. ДО Н.Е.

Східні походи Олександра Македонського. Війни діадохів. Утворення елліністичних держав (30-ті рр. IV ст. – 80-ті рр. III ст. до н.е.). Сутність Еллінізму. Елліністичні суспільства та держави (80-ті рр. III ст. до н.е. – середина II ст. до н.е.). Елліністичний Єгипет: територія, економіка, соціально-класові відносини, державне управління, зовнішня політика.

Держава Селевкідів: територія, організація держави, розвиток полісів, соціально-економічні відносини, політична історія. Балканська та Велика Греція в добу Еллінізму: Пергам, Понт та Північне Причорномор'я в елліністичний період.

Криза елліністичної системи та завоювання елліністичних держав Римом на Заході та Парфією на Сході. Культура Стародавньої Греції – від Архаїки до Еллінізму VIII – кін. I ст. до н.е. Особливості формування давньогрецької культури. Релігія, міфологія, громадські свята. Освіта та виховання. Театр та література. Філософія. Розвиток наукових знань. Архітектура та образотворче мистецтво. Еллінізм як культурний феномен.

Кредит 7. Стародавній Рим у царську добу.

ТЕМА 17. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ.

Актуальність вивчення стародавнього Риму. Особливості давньоримської цивілізації, Хронологічні та географічні межі. Періодизація. Джерела та історіографія.

ТЕМА 18. РИМ ЗА ЧАСІВ ЦАРСЬКОЇ ДОБИ VIII – VI СТ. ДО Н.Е.

Природно-кліматичні умови Апеннінського півострову. Географічні особливості. Найдавніше населення Апеннінського півострову. Археологічні пам'ятки на території Апеннінського півострову. Колонізація Італії та Сицилії греками VIII – VI Збст.. до н.е. Розвиток Великої Греції. Етрусська проблема. Цивілізація етрусків. Соціально-економічний та політичний устрій етрусських міст. Культура та релігія етрусків. Поява італіків на Апеннінському півострові. Виникнення міста Рима. Легендарна та реальна історія виникнення Риму. Виникнення римської общини. Родова структура. Соціально-економічний та політичний устрій царського Риму. Ремесло та торгівля. Виникнення грошового обігу. Правління перших римських царів. Реформи Сервія Тулія. Соціально-економічний розвиток Риму наприкінці періоду царів. Римська культура та релігія часів царів.

Кредит 8. Стародавній Рим у добу Республіки та Імперії

ТЕМА 19. РИМ ЗА ЧАСІВ РЕСПУБЛІКИ VI СТ. ДО Н.Е. – I СТ. ДО Н.Е.

Рим доби Ранньої Республіки V – III ст. до н.е. Римська патриціанська республіка. Боротьба плебеїв з патриціями. Основні закони, які гарантували права плебеїв. Особливості суспільно-економічного устрою Римської республіки в V – III ст. до н.е. Соціальна боротьба в Римській республіці в V – III Збст.. до н.е. Державний лад ранньої Римської республіки. Боротьба Риму з етрусками. Кельтська навала. Самнітські війни. Завоювання Південної Італії. Римсько-італійська конфедерація: особливості, системи управління та соціально-економічного розвитку. Перша Пунічна війна. Причини та наслідки. Карфаген та Рим по закінченні першої Пунічної війни. Друга Пунічна війна. Причини та наслідки.

Соціально-економічні відносини в Римській республіці в II ст.. до н.е. Діяльність та реформи братів ЗбГракхів. Рим доби Пізньої Республіки II – кін. I

ст.. до н.е. Особливості суспільно-економічного устрою Римської республіки в II ст. до н.е. Завоювання Греції та Македонії. Третя Пунічна війна. Війни в Іспанії. Соціальна боротьба в Римській республіці в 30 – 20 рр. II ст. до н.е. Югуртинська війна. Військові реформи Гая Марія. Вторгнення кимврів та тевтонів. Друге повстання рабів на о.Сицилія. Боротьба оптиматів та популярів. Союзницька війна в Італії. Громадянські війни в Римській республіці у 80-х до н.е. Міжнародне становище Римської республіки. Диктатура Луція Сулли. Криза республіки в I до н.е. Повстання Спартака. Соціально-політична боротьба в Римі в 60-х рр.37I 37ст.. до н.е. Завоювання римлянами Східного Середземномор'я. Загострення політичної боротьби в Римі у другій половині 60-х I ст. до н.е. Змова Катиліни. Перший тріумвірат. Міжнародні відносини в 50-х рр. I ст. до н.е. Громадянські війни 40-х рр. I ст.. Диктатура Юлія Цезаря. Падіння республіки. Громадянські війни. Культура та релігія Риму за часів Республіки.

ТЕМА 20. РИМ ЗА ЧАСІВ ПРИНЦИПАТУ I СТ. ДО Н.Е. – III СТ. РИМ ЗА ЧАСІВ ДОМІНАТУ III – V СТ.

Принципат I – III ст..Прихід до влади Октавіана. Правління Октавіана Августа. Виникнення системи принципату. Подолання кризи початку I ст. Принципат Тиберія. Правління Калігули. Спроба реставрації республіки. Принципат Клавдія. Правління Нерона та падіння династії Юліїв – Клавдіїв. Політична криза і громадянська війна в імперії наприкінці 60-х рр. I ст. от Н.Е. Відновлення єдності імперії. Правління Віспасіана. Принципат Тита Флавія. Правління Доміціана. Останній спалах римської агресії. Принципат Траяна. Перехід уряду імперії до політики оборони. Правління Адріана. «Золота доба» Римської імперії. Зростання внутрішніх та зовнішніх суперечностей. Принципат Марка Аврелія. Загострення соціально-економічної ситуації наприкінці II ст. Соціально-економічне та політичне становище Римської імперії у першій половині III ст. Правління династії Северів. Політична криза у Римській імперії серед. – другої половини III ст. Доба «солдатських» імператорів. Культура та релігія Риму за часів Ранньої імперії.

Економічна криза III ст. в Римській державі. Внутрішня політика римських імператорів у другий половині III 37ст.. Загострення політичної кризи. Народні рухи в Римській імперії III ст. Правління Діоклетіана. Виникнення системи 37домінанту. Правління імператора Костянтина. Медіоланський едикт. Нікейський собор. Перемога християнства. Становлення християнської релігії та церкви. Правління імператора Юліана. Язичницька реакція. Соціально-економічне становище імперії в IV – I половині V ст.. Політична криза другої половини IV ст.. Правління імператора Феодосія I. Боротьба Риму з варварськими племенами. Вторгнення та розселення варварів на території імперії. Варваризація пізньої Римської імперії та її розпад. Культура та релігія Риму за часів Пізньої імперії.

- 4. Завдання курсу:** історичні передумови виникнення та розвитку людини, суспільства, перших цивілізацій Сходу та цивілізацій Античності. Характерні риси та особливості основних етапів розвитку первісного суспільства, цивілізацій стародавнього Сходу та Античності. В процесі вивчення дисципліни звертається увага як на загальні риси формування давньо-східних та античних суспільств, так і на особливості кожної

країни. В числі тих рис слід відмітити відсутність рабовласницького ладу у тій класичній формі, яка існувала в Стародавній Греції і Римі, хоча ознаки патріархального рабства там мали місце.

Курс базується на сполученні проблемного та конкретно-історичного принципів. Виходячи з цього, студенти повинні знати основні тенденції розвитку первісного суспільства, давньо-східних, давньогрецької та давньоримської історії, засвоїти базовий фактичний матеріал, вміти мислити історичними категоріями, володіти понятійним апаратом. Також необхідно розуміти місце і роль курсу історії стародавньої світу серед інших історичних дисциплін.

Під час вивчення курсу буде розглянуто предмет, періодизацію та хронологію первісної, історії, східних та античних цивілізацій, їх джерелознавчу та історіографічну базу, розкрито процес становлення, розквіту і занепаду цивілізацій.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати: особливості розвитку стародавніх суспільств; характеристики окремих цивілізацій за критеріями: географічне положення, політичний устрій, політичний режим, соціальна структура, ментальні особливості, внесок у світову культуру; володіти конкретними знаннями з історії цивілізацій; знаходити причинно – наслідкові зв'язки окремих подій.

вміти: узагальнювати та систематизувати навчальний матеріал з курсу; аналізувати причинно-наслідкові зв'язки процесів; порівнювати регіональну та цивілізаційну специфіку; використовувати знання з курсу у вивченні інших дисциплін.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями:**

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії навколо історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Володіти спеціальними знаннями з хронології та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Набуття і розвиток здатності:

– розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу;

– зіставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії;

- використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.
- співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;
- користуючись картою, визначати причини та наслідки історичних подій, процесів, основні тенденції розвитку міжнародних відносин і місця в них України, пов'язані з геополітичними чинниками і факторами навколишнього середовища;
- характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості.
- критично аналізувати й оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність;
- оцінювати, порівнювати, пояснювати факти і явища дійсності на основі інформації, отриманої з різних джерел знань;
- розрізняти інші погляди, визнавати та сприймати цю різноманітність;
- розповідати про історичні події та явища й описувати їх;
- брати участь у дискусії, аргументувати, посилаючись на джерело, власну позицію.
- складати різні типи планів, формулювати доречні питання до історичних текстів;
- готувати аналітичні доповіді, реферати, складати тези, розгорнутий та опорний конспекти й будувати відповідь на цій основі;
- надавати усну та письмову історичну характеристику подіям, явищам, видатним діячам;
- висловлювати власну думку, формулювати й захищати власну позицію під час усної та письмової дискусії;
- визначати роль людського фактора в історії, давати всебічну характеристику історичних особистостей, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій, створювати політичні й історичні портрети;
- визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ і подій;
- виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції й напрями історичного розвитку.

5. Статус у навчальному плані. Нормативна.

6. Лектор: старший викладач кафедри історії та археології Горбенко К.В.

7. Форми і методи навчання:

пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації.

репродуктивний метод – застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто дія

виконується на основі інструкцій, приписів, правил в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях.

метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання. Студенти як би стають свідками й співучасниками наукового пошуку.

частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється педагогом або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується як спосіб активізації мислення, порушення інтересу до пізнання на семінарах і колоквиумах.

дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Широко використовуються методи відео й комп'ютерної комунікації.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Вивчення курсу завершується іспитом. Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння студентами взаємозв'язків між історичними подіями міжнародного життя, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Види домашніх завдань:

- Конспект підготовки до основних та додаткових питань семінарських занять.
- Конспект аналізу джерел.
- Конспект рецензії наукової статті та монографії.
- Виконання індивідуальних завдань.
- Розв'язання тестових завдань.

- Виконання творчих завдань (друкований вигляд).
- Виконання рефератів.
- Виконання творчих завдань (електронний варіант).
- Заповнювання контурних карт.

9. Мова викладання: українська

Назва: ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (ДАВНЯ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНА)

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.05	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 9 Загальна кількість годин: 270 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: II Семестр: II, III Лекції: 34 Практичні заняття: 56 Самостійна робота: 180

2. Мета курсу – вивчення політичного та соціально-економічного розвитку України у період з найдавніших часів і до початку XVIII ст., сприяння відродженню національної свідомості та духовності підрастаючих поколінь.

3. Опис курсу.

Тема 1. Східні слов'яни в давнину. Проблема походження слов'ян в історичній науці. Перші письмові згадки (Пліній Старший, Тацит, Йордан) про слов'ян та археологічні пам'ятки слов'янської старовини. Слов'яни на початку та в середині I-го тис. н. е. Антський племінний союз. Східні слов'яни на території сучасної України.

Тема 2. Утворення Давньоруської держави. Теорії походження (норманська, автохтонна, хозарська) державності у східних слов'ян. Проблема походження етнонімів —Русь та —Україна. Виникнення Києва. Два політичні центри Русі. Династії Києвичів та Рюриковичів.

Тема 3. Політичний розвиток Русі у I пол. X ст. Формування Давньоруської держави за Олега. Русько-візантійська угода. Олег у скандинавських сагах. Внутрішня та зовнішня політика князя Ігоря. Війни з Візантією. Княгиня Ольга. Реформи. Дипломатія. Спроба поширення християнства. Походи Святослава проти Хозарії. Війна на Балканах.

Тема 4. Давньоруська держава за правління Володимира Великого. Боротьба за владу. Ярополк. Реформи Володимира Великого (адміністративна, військова, «перша релігійна», грошова). Зовнішні відносини. Запровадження християнства. Церква в Давній Русі.

Тема 5. Київська Русь за князя Ярослава Мудрого. Міжусобна боротьба (1015-1019) в історіографії. Святополк Окаянний. Внутрішня політика Ярослава Володимировича. Поширення християнства. Нові міста. «Устав Ярослава». Зовнішні відносини Русі у 30-50 – х рр. XI ст. «Тесть Європи». Боротьба з печенігами. Війни з Польщею. Останній похід проти Візантії (1043 р.)

Тема 6. Політичний розвиток Русі у II пол. XI – I пол. XII ст. Триумвірат Ярославовичів. Боротьба з половцями. Княжі з'їзди. Святополк II Ізяславович. Повстання 1113 р. Володимир Мономах. Мстислав Великий.

Тема 7. Соціально-економічні відносини в Київській Русі. Соціальний устрій. Княжі мужи, духівництво, боярство, купецтво, смерди. Закупи. Холопи. Ізгої. Розвиток ремесел та торгівлі. Село, погост, деревня, дом, двір. Місто.

Тема 8. Культурний розвиток Давньої Русі. Розвиток історичної самосвідомості. Літописання. «Літопис Аскольда». «Повість минулих літ». «Софійська абетка», глаголиця, кирилиця. Пам'ятки архітектури. Церковна та світська література. Філософська думка (Іларіон, Клим Смолятич). «Повчання» Володимира Мономаха. Освіта. Усна творчість. Музика.

Тема 9. Русь в період політичної роздробленості. Причини політичної роздробленості. Київське князівство у 12-на поч. 13 ст. Чернігово-сіверська земля. Переяславське князівство. Боротьба з половцями.

Тема 10. Боротьба Русі з монгольською навалою у 13 ст. Утворення Монгольської держави. Чингісхан та його завойовницькі походи. Битва на р. Калка. Підкорення монголами Північно-Східної Русі. Здобуття татарами Києва. Завоювання галицько-волинських земель. Українські землі під владою Золотої Орди.

Тема 11. Галицьке князівство за династії Ростиславовичів. Утворення Галицького князівства. Перші Ростиславовичі. Володимирко I. Іван Берладник. Ярослав Осмомисл. Володимирко II. Політичні особливості Галицької землі. Князь і боярство.

Тема 12. Галицько-Волинське князівство за Романовичів. Об'єднання галицько-волинських земель. Роман Мстиславович. Князь Данило Галицький: його внутрішня та зовнішня політика. Боротьба з Угорщиною та Литвою. Відносини Данила Галицького із Золотою Ордою. Лев I Данилович. Розвиток Галицько-Волинського князівства за останніх Романовичів. Історичне значення Галицько-Волинського князівства

Кредит 1. Україна в період пізнього середньовіччя.

Історіографічний і джерелознавчий огляд.

Тема 1. Специфіка періодизації середньовіччя України. Дискусійні проблеми українського пізнього середньовіччя. Історіографічна традиція дослідження політичного процесу в українських землях середини XIII -середини XIV ст. Білорусько-Литовська держава: сучасні підходи білоруської історіографії та оцінка ролі Великого князівства Литовського в політичній та культурній спадщині українства в сучасній українській історіографії. Характеристика основних джерел історії України XIV- першої половини XVI ст. (Метрика Великого князівства Литовського, Литовські Статути(1529-1566),Густинський, Межигірський та Київський літописи, Києво-Печерський Патерик).

Тема 2. Політичне розмежування земель Південно-Західної Русі у кінці XIII-XIV ст. Подолання феодальної роздробленості на Русі у другій половині XIII ст. Південно-Західний, Західний та Північно-Східний політичні центри збирання руських земель. Політичне розмежування українських земель після падіння Південно-Західного центру (Галицько-Волинського). Утворення Великого князівства Литовського, Руського та

Жемантійського"(ВКЛ) як регресанта Західного політичного центру консолідації Русі. Входження українських земель (Східної Волиш, Поділля, Київщини, Чернігово-Сіверщини до складу ВКЛ.) та історіографія вивчення проблеми.

Головними джерелами, з яких можна почерпнути відомості про життя та діяльність князів з династій Рюриковичів та Гедиміновичів, залишаються літописи. Збір, збереження від знищення, систематизація, видання і вивчення літописів розпочалося ще на початку XVIII ст. Тоді ж, працями Г.З.Баєра (1694-1738 рр.) та А.Л. фон Шлецера (1735-1809 рр.) було започатковано критичний підхід до самих текстів. У 1828-1834 рр. з ініціативи П.М.Строева (1796-1876 рр.) в Росії була організована Археографічна експедиція. Строев, разом з Я. І.Бередніковим скрупульозно оглянули більше 200 бібліотек та архівів, виявили бл. 4 тис. списків, фрагментів та інших літописних документів (367). У 1834 р. було організовано Археографічну комісію під керівництвом князя П.Ширинського-Шахматова, на яку було покладено систематичне видання літописів. У 1837 р. Я.І.Бередніков, якому першому належить думка, що найдавніші літописи, які збереглися, не є оригінальними, а представляють собою пізніші зведення різних оригінальних літописів, приступив до видання Повного зібрання руських літописів. Це монументальне видання було призупинено в кінці 20-х років нашого століття. З 60-х років воно було відновлено і продовжується досі РАН.

З літописних зведень найважливіші для нашої теми власне Лаврентіївське (110; 111) та Іпатіївське (112; 113), Новгородські і Псковські літописи (114; 115; 116; 117; 137), Воскресенський (118; 119) та Никонівський (120; 121; 122; 123; 124; 125) літописи; Тверський літописний збірник, який містить ростовські та московські літописи (127); Рогозький літописець (знайдене М.П. Лихачовим, доведене до 1412 р. зведення новгородських, білоруських, ростовських і тверських літописців) (126); Симеонівський літопис (зведення за 1177-1493 рр., на думку О.Шахматова до 1390 р. схоже з Московським Троїцьким літописом, який згорів у 1812 р.) (130); Львівський літопис (названий так від імені кн. М.А.Львова, який з багатьма дефектами видав його у 1799 р., це зведення близьке до Софійського літопису з використанням ростово-суздальських матеріалів) (131); Типографський літопис (зведення, близьке до Лаврентіївського з використанням оригінального ростовського літопису XV ст. та інших джерел) (132); Московське літописне зведення 1479 р. (133); Никанорівський літопис і скорочені літописні зведення кінця XV ст. (в т.ч. Родовід російських князів по рукописах Бел. N 1512 та Арх. N 365) (134); Радзивілівський літопис (142); Постниківський, Піскарєвський, Московський і Бельський літописи (139). У них містяться відомості про народження, смерть, шлюби і діяльність князів, переважно Рюриковичів.

Події, пов'язані з діяльністю Гедиміновичів, знайшли відбиття в основному в групі так званих білорусько-литовських літописів. Це, перш за все, Супральський літопис. Точніше було б назвати його Коротким київським літописом. Цей список (один з варіантом Хроніки великих князів литовських, опублікованої у 1846 р. Ф.Нарбутом і безслідно загубленої) знайдений у Супральському монастирі, заснованому у 1498 р. новогрудським воєводою і

маршалком Великого князівства Литовського О.І.Ходкевичем та смоленським єпископом Йосифом Солтаном. Ходкевичі походили з київського боярства. З іменем єпископа Солтана пов'язаний інший білоруський літописний пам'ятник — літопис Аврамки. Перші супральські монахи були з Києво-Печерського монастиря, що сприяло зв'язкам обох центрів. Літопис складається з трьох основних частин: «Сказання про вірних святих князях руських» (компіляція з київських, новгородського і московських літописів, доведена до 1427 р.), «Літописець великих князів литовських» за 1431 -1446 рр., присвячений діяльності Свидригайла Ольгердовича та його противників, продовження за 1447-1505 рр., в якому автор виступає сучасником подій. Літопис закінчений у 1519р. на замовлення князя Семена Івановича Одинцевича, у зв'язку з чим у ньому приведений родовід князів Одинцевичів. У цьому зведенні події часто переплутані. Так, невдала коронація і смерть Вітовта, боротьба Свидригайла, поставлені перед розповіддю про Кейстута та його синів. Уперше, дуже своєрідно, текст літопису був виданий І.Даниловичем (латинськими буквами з надрядковим перекладом незрозумілих слів та коментарями на базі Софіївського зведення) (263). Видання літопису у т.35 ПСРЛ дуже близьке до оригіналу.

Подібний текст містить Никифорівський літопис. У групу білорусько-литовських літописів входять також Слуцький літопис, *Origo regis Jagyllo et Witholdi ducum Lithuaniae*, Віленський літопис, літопис Археологічного товариства, Волинський короткий літопис, літописи Рачинського, Красінського.

Кредит 2. Політичний і соціально-економічний розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського (друга половина XIV – перша пол. XVI ст.)

Тема 3. Політичний розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського (друга половина XIV-XVI ст.) Державний устрій Великого князівства Литовського, Руського і Жемантійського у XIV - поч. XIV ст. Київська династія Олельковичів. Унія Великого князівства Литовського з Польщею (1385), причини та наслідки для політичного розвитку ВКЛ. Спроби Польщі інкорпорувати Велике князівство Литовське. Політика Вітовта на централізацію ВКЛ та процес ліквідації системи удільних князівств на користь зміцнення державної самостійності ВКЛ. Початок обмеження автономії українських удільних князівств та її остаточна ліквідація (1471). Судебник Великого князівства Литовського 1468 року.

Тема 4. Боротьба феодалів за владу у ВКЛ 30-50рр. XV ст. Опозиційний рух руської знаті та боротьба князя Свидригайла Ольгердовича за відновлення української автономії.

Тема 5. Зовнішня політика ВКЛ у другій половині XIV-XV ст.: відносини з Московською Руссю, татарами, розгром хрестоносців під Грюнвальдом. Претензії Московської держави на руські землі у складі ВКЛ. Московсько-литовські війни кінця XV - 20 років XVI ст. Загострення внутрішньо політичного становища у ВКЛ у кінці XV – початку XVI ст. Виступ Михайла Глинського та його союз з Москвою. Державні реформи у ВКЛ 20-60 р. XVI ст.

Кредит 3. Люблінська унія і утворення Речі Посполитої та перехід українських земель до складу Польщі.

Тема 6. Унійні переговори між Великим князівством Литовським та Польщею у 1563-1568 рр. Державні реформи ВКЛ 60-х років та прийняття нової редакції Литовського Статуту (1566) як спроба політичної поступки шляхетській верстві та юридичне підґрунтя зміцнення державної незалежності ВКЛ з огляду на підписання унії з Польщею. Позиція в справі унії Сигізмунда II Августа - великого князя литовського і короля польського. Початок переговорів в Любліні у 1568 році польської і литовської делегацій та зрив переговорного процесу з ініціативи литовської сторони, невдоволеної непоступливістю польської. Невдала спроба князівської верстви ВКЛ на чолі з Остафієм Валовичем та Радзивіллою (Чорним) скликати загально литовський сейм і отримати легітимну підтримку своїм планам укласти союз зі збереженням державної самостійності ВКЛ. Відновлення переговорів у Любліні у 1569 р. за ініціативи Сигізмунда II Августа, що відкрито підтримав польський варіант унії, своїм указом оголосивши про приєднання до Польщі земель ВКЛ (Підляшшя, Волині, а згодом Київщини та Брацлавщини). Позиція депутатів з українських земель на нововідкритому Люблінському сеймі. Заключний акт сейму в Любліні про утворення Речі Посполитої та умови польсько-литовського союзу. Привілеї, видані Волині, Київській землі та Брацлавщині при переході їх до складу Польщі. Оцінка в історіографії польсько-литовської унії 1569 року.

Тема 7. Виникнення та становлення козацького стану (друга половина ХУ-ХУІ ст.) Перші документальні згадки про українське, козацтво та його місце в соціальній структурі і в системі державної військової оборони ВКЛ. Джерела формування та поповнення. Роль козацтва в заселенні окремих регіонів України і створенні різноманітних поселень. Його соціальний склад. Дискусія навколо поняття «козак». Перша згадка про українських козаків (1492). Перші козацькі ватажки: О.Дашкевич, П.Ланцкоронський, Б.Предвич, С.Полозович. Роль українських князів в організації військової сили козацтва. Д.Байда-Вишневецький і Січ на о. Хортиця. Структура Запорізької Січі. Перші сухопутні та морські походи козаків.

Кредит 4. Українська культура XIV - першої половини XVI ст.

Тема 8. Українська культура XIV- першої половини XVI ст. Загальна характеристика розвитку культури України XIV- першої половини XVI ст. Освіта та наукові знання. Перші магістри та доктори – українські студенти в західноєвропейських університетах. Виникнення книгодрукування у ВКЛ (Франциск Скорина) та поширення його видань в Україні. Перші освітянські центри для знаті на Волині та спроба запровадження книгодрукування Г. Ходкевичем у Заблудові і запрошення російського першодрукаря Івана Федорова. Львівський період в діяльності першодрукаря. Давня українська література: характеристика жанрова, авторство та основна проблематика. Філософська думка та історичні твори. Матеріальна культура.

Кредит 5. Соціально – економічний розвиток, суспільно-політичне та церковне життя в Україні в другій половині XVI ст.

Тема 9. Соціально-економічний розвиток та політичне становище українських земель у другій половині XVI ст. Державний устрій Польщі: королівська влада, сейм та станове представництво шляхти. Політико-адміністративний статус українських земель у складі Речі Посполитої.

Перетворення української політичної еліти на провінційну та політичні наслідки для українського державотворення. Ріст князівських і панських латифундій поширення фільваркового господарства та магнатського землеволодіння на Київщину та Брацлавщину та загострення соціальних протиріч в цих козацьких окраїнних регіонах. Козацька проблема в Речі Посполитій: причини і наслідки. Боротьба козацтва за визнання їх станових прав. Ріст низового козацтва та його форпосту-Запорозької Січі. Становище селянства: ріст феодальної експлуатації та остаточне закріпачення. Селянські втечі від феодально-кріпосницького гніту на Київщину і Брацлавщину, на Січ.

Кредит 6. Міжконфесійні відносини в Україні другої пол. XVI ст.

Тема 10. Суспільно-політичне та церковне життя в Україні у другій половині XVI ст. Берестейська церковна унія. Становище православної церкви у складі католицької держави Речі Посполитої. Втручання світських властей у церковне життя православних. Занепад освітнього рівня духовенства, моральних чеснот та критика зі сторони прихожан. Завоювання Константинополя турками та переорієнтація константинопольського патріарха на Москву як церковного центру православ'я. Московська ідеологія "третього Риму" та намагання встановити зверхність московського патріарха над православною українською церквою. Невдалі спроби укладання унії католицької та православної церкви у XI - XVст. Виникнення братств та їх спроби встановити свій контроль над церковною православною ієрархією. Позиція щодо можливої унії з католиками зі сторони українських православних магнатів (К. Острозького). Підготовка умов унії церков та розкол у українському стані її прибічників. Два собори у Бресті 1596 року та остаточний розкол православ'я: утворення нової греко-католицької церкви і заборона православної. "Церква без віруючих і віруючі без ієрархів". Артикули Берестейської унії. Політичні наслідки церковного розколу для українства.

Кредит 7. Національно-визвольний рух в Україні у кінці XVI ст. - початку XVII ст.

Тема 11. Запорозьке козацтво у системі міжнародних відносин кінця XVI-30 роках XVII ст. Козацтво в становій системі Речі Посполитої. Утворення реєстрового козацтва та його статус, органи управління, атрибутика і символіка. Боротьба козацтва за збільшення реєстру і дотримання з боку польської адміністрації прав козацького стану. Роль козацтва у стримуванні турецько-татарської агресії. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та його стратегія морських походів проти Кримського ханства та Туреччини. Українське козацтво у системі європейської політики другої половини XVI - середини XVII ст. Відносини з Австрією, Венецією, Ватиканом у рамках ліги "християнської міліції". Козацтво і антикатолицький союз Швеції і Росії. Запорозьке козацтво і Росія.

Визначити точно хто першим розпочав вивчення зовнішньої політики Запорізької Січі майже неможливо, це на пряму пов'язано з виникненням студій (Київ, Полтава, Чернігів) по вивченню Запорізької Січі Як феномена взагалі. Хоча слід зазначити, що українськими історіографами, які «обороняли» українську автономію, намагалися вивести її на правову основу, довести вплив на неї інших країн, які бажали зберегти національно – політичну українську традицію, зачинателів нової української історіографії слід вважати – Григорія

та Василя Полетик, Якова Марковича, Василя Ломіковського, Олексія Мартоса («Історії Малороссії»), Бантиш – Каменського («Історія Малой Росії» 1822 г.) – праця Бантиша містила в собі актовий матеріал з московських і українських архівів. Тому її властиво можна вважати першою науковою історією України. Першими вітчизняними студіями, в яких відображено генезу українського лицарства, стали праці козацьких літописців кінця XVII - початку XVIII ст. Добре обізнані з джерелами та літературою, вони поставили собі за мету показати український народ рівним серед європейської спільноти. Належне місце в їхніх творах відводилося й козацтву, представниками якого були і самі автори. Так, *Григорій Грабянка* писав: «Ці люди (козаки) ще здавна були людьми військового стану і більше відчували нахил до вправ з мечем, а не до трудової повинності, оскільки вони зневажали ярмо рабське і рабську покору, то більше схильні були з власної волі на Дніпрі за порогами в місцевості пустельній та дикій проживати, перебиваючись ловлею звіра та риби і морськими походами на бусурман». Автор вбачав у козаках лицарську верству, яка віддавала перевагу військовій справі перед традиційним заняттям українців — землеробством. *Самійла Величка* більшою мірою цікавили причини боротьби козацтва проти урядових сил у 20 - 30-х роках XVII ст. Він пояснював їх тим, що польські пани «протягом багатьох років свавільно безправне і гноблене Військо Запорозьке і весь народ малоросійський нехристиянським і нелюдським чином обтяжували, розоряли, кривдили і збиткувалися».

Погляд на козацтво як українське лицарство отримав остаточне оформлення у творах дворянських істориків. *П. Симоновський* називав козаків «военным народом».

Козацтво як самобутня військова організація української шляхти на зразок лицарського ордену постало і в праці *М. Маркевича*.

Наукове дослідження соціальних основ українського козацтва бере початок з середини XIX ст. У прямий зв'язок з обцинним побутом княжої Русі намагався поставити генезу козацтва *В. Антонович* в одній із своїх ранніх праць. Однак під впливом критичних зауважень *М. Максимовича* вчений змінив погляд на проблему. В його розвідці «Про козацькі часи на Україні» козацтво постало вже як результат народної колонізації степового прикордоння, при якій головна роль відводилася південноукраїнським старостам.

Породженням народної стихії постало козацтво в праці *М. Костомарова*. Дослідник стверджував, що представники влади організовували козаків для несення прикордонної служби.

Неоднозначними були погляди на козацтво *П. Куліша*. В одній із його ранніх праць «Перший період козаччини аж до ворогування з поляками» запорожці постали справжніми лицарями, захисниками України від ворожих посягань. Оцінка їх діяльності в другому та третьому томах «Истории воссоединения Руси» набула протилежних рис. Автор зробив закид козацтву у відсутності конструктивних сил, байдужості до віри, прагненні до розбою, розглядав його як руйнівну силу, що нищила цивілізаційний процес.

Величезний археологічний, етнографічний і фольклорний матеріал з історії запорозького козацтва, в тому числі за період другої половини XVI — першої половини XVII ст., представлений у тритомній праці *Д. Яворницького* «Історія запорозьких козаків» [26]. Автор здійснив численні експедиції по

Запорожжю, детально вивчав його топографію, записував оповідання людей, які ще пам'ятали старі часи. Він звернувся також до історії заснування Запорозької Січі, її утвердження як центру національно-визвольного руху в Україні.

Найґрунтовніше висвітлено історію українського козацтва до середини XVII ст. у дослідженні національного літописця *М. Грушевського*. Введення ним у науковий обіг великого масиву архівного матеріалу створило сприятливі умови і для подальших студіювань козацької тематики. Вчений детально зупинився на генезі козацтва, ставленні до нього литовської і польської влади, участі запорожців у національно-визвольному русі. Автор акцентував також увагу на ролі козацтва у відстоюванні православ'я в Україні, участі запорожців у відновленні православної ієрархії (1620). Безсумнівну цінність мають положення про значення конфесійного фактору в розгортанні визвольного руху, рушійною силою якого було козацтво.

Вивчення історії українського козацтва продовжувалося і в радянський час. Проте в умовах тоталітарної системи основним методом був класовий підхід до висвітлення історичного процесу. Відповідно й ґрунтовні за залученням джерельного матеріалу та достовірністю фактажу праці втискувалися в рамки панівної ідеології. На радянський час припадають і останні десятиліття наукової діяльності *І. Крип'якевича*. У повоєнний період особливий акцент звертався на військову діяльність запорожців, їхню участь у визвольній боротьбі проти польсько-шляхетського гноблення та турецько-татарської агресії, що прослідковується зокрема, в дослідженнях *В. Смоля*. Окремою верствою «військового прикордонного населення» вважає козацтво *Я. Дашкевич*, виводячи це явище з геополітичного становища України.

У контексті політичної культури українського суспільства кінця XVI — першої половини XVII ст. система цінностей запорозького козацтва проаналізована у праці *П. Саса*. Автор акцентує увагу на оцінках таких понять, як «воля громади», «рицарська гідність», «козацький хліб», «права», «свободи», «вольності», які відігравали роль «інтегруючого соціального й політичного чинника в житті запорозької громади і суттєво впливали на політичні позиції та орієнтації репрезентантів Війська Запорозького... на політичну культуру козацтва в цілому». Роль козацтва в процесі державотворення XVI-XVIII ст. проаналізовано у колективній праці «Україна — козацька держава». Увагу акцентовано на генезі цього процесу та особистостях — його творцях.

Отже, проблематика українського козацтва XVI - XVII ст. посідає поважне місце у вітчизняній історіографії. Основна увага акцентована на військових та політичних подіях. Проте ряд питань, зокрема військового мистецтва козаків, взаємовідносин з урядом Речі Посполитої, особового складу реєстрового та запорозького лицарства, потребує серйозного наукового дослідження.

Тема 12. Національно-визвольний рух в Україні другої половини XVI-початку XVII ст. Генеза польсько-українського конфлікту кінця XVI ст. Козацькі війни 1593-1594 під проводом Криштофа Косинського та 1594-1596рр під керівництвом Северина Наливайка. Причини, склад учасників, місце дії, вимоги повсталих. Результати і наслідки. Селянський рух в першій чверті ХУП

ст. Масове покаяння населення Київщини. Козацький статус як соціальний ідеал пригнобленого селянства.

Тема 13. Селянсько-козацькі повстання у 30-40 роках XVII ст.

Козацтво-провідна суспільно-політична сила українських земель першої половини XVII ст. та проблема "випищиків". Козацько-селянські повстання проти Речі Посполитої в першій чверті XVII ст. Марко Жмайло. Куруківська угода 1625 року та збільшення козацького реєстру до 6 тис. Козацько-селянські повстання 1630 року під проводом Тараса Федоровича (Трясила). Повстання козаків і селян 1635 року під проводом Івана Сулими і 1637р.-Павлюка (Бута). 1638-Якова Острянина й Карпа Скидана. Конфесійний фактор селянсько-козацьких повстань. Підтримка Запорозькою Січчю на чолі з гетьманом Петром Конашевичем Сагайдачним Київського братства і обрання православним митрополитом Іова Борецького (1620). Визнання Річчю Посполитою православної митрополії: "Статті для заспокоєння руського народу".

Кредит 8. Визвольна війна українського народу другої пол. ХУП ст.

Тема 14. Початок і тріумф визвольних змагань. Б.Хмельницький – його походження, місце і час народження, освіта, ранній період життя і діяльності. Конфлікт з Чаплинським і втеча на Січ. Посольство до Іслам Гірея і угода з Кримом. Її умови та значення.

Причини, характер, рушійні сили та завдання визвольних змагань українського народу. Перемоги під Жовтими Водами і Корсунем. Визволення Лівобережжя і боротьба за Правобережну Україну. Сторатники Хмельницького. Дві долі - М.Кривоніс і Я.Вишневецький. Битва під Пилявцями і похід на Львів та Замостя (1648). Західна Україна в планах Б.Хмельницького. С.Височан.

Повернення до Києва. Переговори з послами Яна Казимира. Відновлення воєнних дій і облога Збаража. Зборівський мир та його умови (1649)

Козацька держава Б.Хмельницького. Ліквідація старих структур державної влади і організація нових. Територіальний і адміністративно-військовий поділ України. Центральні і місцеві органи влади. Господарська і фінансова політика. Судівництво. Збройні сили. Релігійне питання. Налагодження дипломатичної служби. Стосунки з сусідніми державами. Соціальна структура українського суспільства та зміни в ній. Єврейське питання.

Від Берестечка до Переяслава. Молдавський похід 1650 р. та його наслідки. Наступ польських військ на Поділля. Контрнаступ українського війська і його розгром під Берестечком. Білоцерківський мир та його умови (1651). Перемога під Батогом 1652 р. Набуття війною затяжного характеру. «Вінець і кінець» Т. Хмельницького. Події під Жванцем 1652 р.

Україно-польські відносини і союз Б.Хмельницького з Москвою. Позиція Росії в українському питанні 1648-1653 рр. Рішення Земських соборів 1651 і 1653 рр. Переяславська рада і «Березневі статті» 1654 р. «Плюси» і «мінуси» угоди з Москвою. Її оцінка істориками та правознавцями.

Україна на завершальному етапі Хмельниччини. Відновлення війни з Польщею та Кримом. Похід польських військ на Брацлавщину і оборона Буші (1654). Різня на Дрижополі і татарські набіги. Спільний похід українського і російського війська на Львів. Угода Б.Хмельницького з татарами під Озірною. Заняття Білорусії і перші дипломатичні конфлікти з Москвою (1655).

Віленський мир 1656 р. і загострення україно-російських протиріч. Переговори Б.Хмельницького з Швецією і Семиградям. Невдала військова експедиція А.Ждановича 1657 р. Смерть Б.Хмельницького та її трагічні наслідки для подальшої історії України. Загальна характеристика особи Б.Хмельницького і його доби.

Тема 15. Політичне становище України у 60-80 рр. XVII ст. Руїна. Загострення боротьби серед козацької старшини щодо перспектив становлення козацької держави та збереження її незалежності. Гетьманство І. Виговського (1657-1659). Гадицький трактат 1658 р. Гетьманство Юрія Хмельницького та підписання ним з Росією Переяславських статей 1659 року. Чорна Рада в Ніжині (1663), розкол України на два гетьманства. Початок Руїни. Гетьманство П. Тетері (правобережна Україна) і гетьман Лівобережної України І. Брюховецький (1663-1663). Андрусівське перемир'я (1667) та поділ козацької України між Польщею і Росією. Боротьба українського народу за політичну єдність і державність під проводом гетьмана П. Дорошенка (1665-1676). Гетьмани Лівобережної України Дем'ян Многогрішний (1668-1672) та І.Самойлович (1672-1687). Вічний мир з Польщею (1686).

4. Завдання курсу. Курс «Історія України (Давня та середньовічна)» спрямований на вивчення періоду Давньоруської державності, здобутків української матеріальної та духовної культури, ролі і місця Київської Русі та Галицько-Волинської держави у контексті європейських політичних та культуротворчих процесів доби середньовіччя.

Розглянути процес політичного розмежування українських земель після розподілу Галицько-Волинської держави та політико-адміністративний статус українських земель у складі Великого князівства Литовського (Руського та Жемантійського), обставини і наслідки їх переходу до

Польщі у рамках об'єднаної Польсько-Литовської держави (Речі Посполитої). Передумови, хід, рушійні сили та наслідки великого національного повстання під проводом Богдана Хмельницького. Поглибити знання студентів про минуле українського народу, визначити характерні риси даного періоду та засвоїти головні поняття та терміни.

Особливістю курсу є його значний виховний потенціал, що дає можливість реалізувати у навчальному процесі низку важливих завдань, зокрема таких, як виховання національної свідомості, патріотизму, професійного мислення у студентів.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: знає основні факти історичного минулого українського народу; вміє самостійно добирати і опрацьовувати історичні документи, науково-популярну і довідкову літературу; співставляти інформацію з різних джерел; узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність історичних осіб; аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними; виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне; самостійно оцінювати і пояснювати події історичного процесу в Україні.

5. Статус у навчальному плані. Нормативний курс.

6. **Лектор:** доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Гузенко Ю. І.
7. **Форми і методи навчання:** Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.
8. **Форми організації контролю знань та система оцінювання.** Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.
9. **Іспит:** 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.
10. **Мова викладання:** українська.

Назва: ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (НОВА)

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.08	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 2,5 год.	Нормативна Курс: III Семестр: V, VI Лекції: 32 Практичні заняття: 48 Самостійна робота: 160 Вид контролю: екзамени

2. **Мета курсу** – надання студентам ґрунтовних знань про минуле українського народу з сучасних теоретико-методологічних позицій,

3. Опис курсу.

Тема 1. Політичне становище українських земель у XVIII ст. Адміністративно-територіальний устрій українських земель. Гетьман Іван Мазепа та його діяльність. Початок та перші роки Північної війни. Перехід І.Мазепи на бік шведів. Полтавська битва. Смерть І. Мазепи. Конституція П.Орлика. Гетьманування І.Скоропадського. Посилення гніту царизму в Україні та обмеження автономії. Перша Малоросійська колегія. П.Полуботок. Гетьманування Д.Апостола. Зміни в становищі Запорізької Січі.

Тема 2. Соціально-економічний розвиток українських земель та народні рухи в першій половині XVIII ст. Стан сільського господарства. Зростання феодального старшинського та монастирського землеволодіння. Посилення визиску покріпачених селян. Ремесла і промисли. Мануфактури. Міста. Внутрішня і зовнішня торгівля.

Народні виступи на Лівобережжі і Слобожанщині. Повстання 1702-1704 рр. на Правобережжі. Початок гайдамацького руху його характер та

рушійні сили. Виступи 1734 і 1750 рр. посилення руху опришків. Олекса Довбуш. Участь населення Закарпаття у визвольній боротьбі 1703-1711 рр.

Тема 3. Політичне становище Слобідської та Лівобережної України в другій половині XVIII ст. Адміністративний устрій Лівобережжя і Слобожанщини. Гетьманування К.Розумовського. Ліквідація гетьманування і утворення Малоросійської колегії. Діяльність П.Румянцева. остаточна ліквідація автономії України. Зруйнування Запорізької Січі.

Тема 4. Соціально-економічний розвиток українських земель та народні рухи в другій половині XVIII ст. Стан сільського господарства та розвиток феодално-кріпосницьких відносин. Юридичне оформлення кріпосного права на Лівобережжі і Слобожанщині. Розвиток ремесла, промислів. Міста. Торгівля. Повстання в селі Кліщинцях. Повстання в селі Турбаях. Коліївщина 1768 р.

Тема 5. Входження Північного Причорномор'я Приазов'я, Правобережної України до складу Росії. Західноукраїнські землі під владою Австрії. Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. та їх значення для українських земель. Приєднання та початок освоєння південних територій України до Російської імперії. Зруйнування Запорізької Січі та подальша доля українських козаків. Три поділи Польщі та їх значення для українських земель. Особливості політичного розвитку західноукраїнських земель.

Тема 6. Розвиток української культури у XVIII ст. Особливості розвитку культури: загальні риси. Стан розвитку освіти, науки, книгодрукування, вищі навчальні заклади та їх роль у науковому та громадському житті. Українська література та козацькі літописи, розвиток філософської думки. Природничі науки. Розвиток архітектури, живопису, музики, театру.

Тема 7. Політичне становище та соціально-економічний розвиток українських земель в складі Росії в першій половині XIX ст. Адміністративний устрій та політичне становище українських земель. Чисельність населення. Посилення розкладу кріпосницької системи господарювання. Сільського господарство. становище селянства. Розвиток промисловості. Торгівля. Шляхи сполучення і транспорт. Зміни в соціальній структурі суспільства.

Тема 8. Суспільно-політичний рух в Україні першої половини XIX ст. Масонські ложі. Формування революційних поглядів декабристів та перші таємні товариства. Утворення Південного та Північного товариств. Повстання Чернігівського полку. Вільнодумство в Ніжинській гімназії вищих наук. Кирило - Мефодіївське товариство, його склад, програмні документи, діяльність товариства та історичне значення.

Тема 9. Західноукраїнські землі в першій половині XIX ст. Особливості адміністративного устрою та соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель. Ідеї Просвітництва в українському суспільстві. Значення греко-католицької церкви для розвитку національного життя в Галичині та Закарпатті. Діяльність —Руської трійци». Революція 1848-1849 р. на західноукраїнських землях. Скасування кріпосного права. Пожвавлення національно-визвольного руху («Зоря Галицька», вимоги щодо національно-

територіальної автономії Східної Галичини, Головна руська рада, «Галицько-руська матиця», «Руський собор»). Українське питання на Слов'янському з'їзді у Празі. Вибори до австрійського парламенту. Львівське збройне повстання 1848 р. Поразка революції. Наслідки та історичне значення революційних подій середини XIX ст.

Тема 10. Культура України першої половини XIX ст. Початок українського національного відродження. Розвиток мови, освіти, літератури. Вищі навчальні заклади. Стан розвитку історичної науки, архітектури, театру, живопису, музичного мистецтва.

Тема 11. Скасування кріпосного права. Реформи 60-70-х рр. XIX ст.

Особливості розвитку українських земель напередодні селянської реформи. Причини скасування кріпосного права. Суспільний рух за проведення реформ. Маніфест і положення 19 лютого 1861 р. Ліквідація особистої залежності селян. Наділення селян землею та визначення повинностей. Значення реформи 1861 р. Реформи 60-70-х рр.. XIX ст. та їх вплив на подальше соціально-економічне та політичне становище в Україні.

Тема 12. Соціально-економічний розвиток українських земель у 60-90-х рр. XIX ст. Економічна політика російського царизму в пореформений період в Україні. Особливості промислового перевороту. Аграрні відносини. Залишки кріпосництва. Поєднання відробіткової системи господарювання. Сільськогосподарська спеціалізація районів. Соціальне розшарування селянства. Розвиток промисловості міста. Торгівля. Зростання населення і зміни в його класові структурі.

Тема 13. Суспільно - політичний рух в Україні (друга половина XIX ст.). Польське визвольне повстання 1863 р. і його поширення на Правобережній Україні. Основні течії в народництві. Народницький рух в Україні. Національна політика російського царизму в Україні. Виникнення громад та їх культурно-освітня діяльність. Валуєвський циркуляр 1863 р. Емський указ 1876 р. Діяльність М. Драгоманова. Молоді громади. Братство тарасівців. Розвиток робітничого руху в Україні. Страйки. Перші робітничі організації «Південноросійський союз робітників». Поширення марксизму. Виникнення соціал-демократичних гуртків і груп.

Тема 14. Західноукраїнські землі в складі Австро-Угорщини у другій половині XIX ст. Особливості економічного життя в Галичині, Буковині, Закарпатті, формування фабрично-заводської промисловості. Провідні галузі промисловості. Розвиток сільського господарства. Початок трудової еміграції. Зародження українського кооперативного руху. Суспільно-політичний рух після революції 1848-1849 рр. «Москвофільство». Зародження національної течії в суспільному русі. Розгортання руху народовців в Галичині, Буковині, Закарпатті. Заснування та діяльність товариства «Просвіта» та Літературного товариства ім. Т. Шевченка. виникнення та діяльність Радикальної партії на Галичині. Наукова та політична діяльність М. Грушевського на Галичині. Робітничий та селянський рух на західноукраїнських землях.

Тема 15. Соціально-економічний і політичний розвиток українських земель у складі Російської імперії на початку XX ст.. Монополії і фінансовий капітал. Економічна криза 1900-1903 рр. Стан сільського господарства України.

Революційний рух на початку ХХ ст. Селянські виступи. Розвиток національного руху. Утворення українських політичних партій, їхні програми та діяльність. Загальноросійські політичні партії в Україні.

Тема 16. Україна роки першої російської революції (1905-1907 рр.).

Економічні і політичні передумови революції. Її характер, і рушійні сили. Початок революції. Січнево-березневі страйки в Україні. Селянські виступи. Революційний рух навесні-влітку 1905 року. Повстання на броненосці «Потьомкін» Україна у Всеросійському політичному страйку. Виникнення рад робітничих депутатів та профспілок. Грудневе збройне повстання. Піднесення українського національного руху. Виникнення україномовної преси. Культурно-освітня діяльність «Просвіт». Українська думська громада у I та II Державних думах. Революційна боротьба в 1906-1907 рр. Поразка революції.

Тема 17. Україна в період між двома революціями (1907-1914 рр.).

«Третьочервнева» монархія та її суть. Політична реакція в Україні. Аграрна політика П.Столипіна та її проведення в Україні. Закріплення землі в особисту власність. Прискорення розвитку капіталістичних відносин в Україні. Революційний рух в 1907-1914 рр.

Тема 18. Західноукраїнські землі в складі Австро-Угорщини на початку ХХ ст. Адміністративний устрій. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель. Соціальне і національне гноблення. Суспільно політичний рух. Москвофіли. Народовці. І.Франко, О.Терлецький, М.Павлик. Організація і діяльність політичних партій. Виникнення та діяльність товариств «Сокіл», «Січ», «Пласт». Митрополит А.Шептицький та його роль у піднесенні національного життя в західноукраїнських землях.

Тема 19. Розвиток української культури другої половини ХІХ ст. – на початку ХХ ст. Українське національне відродження. Розвиток мови, освіти, літератури. Вищі навчальні заклади. Стан розвитку історичної науки, архітектури, театру, живопису, музичного мистецтва.

Тема 20. Україна в період Першої світової війни. Україна в планах іноземних держав напередодні Першої світової війни. Бойові дії на території України в роки Першої світової війни. Російська окупаційна політика на Галичині (1914-1917 рр.). Український національний рух в роки війни. Союз визволення України, Головна Українська Рада, формування та бойовий шлях Українських Січових Стрільців Наслідки та значення Першої світової війни для України.

- 4. Завдання курсу.** Курс «Історія України» спрямований на вивчення закономірностей історичного розвитку; суспільно-політичного та церковно-культурного життя України у 18– на початку 20 ст. Особливістю курсу є його значний виховний потенціал, що дає можливість реалізувати у навчальному процесі низку важливих завдань, зокрема таких, як виховання національної свідомості, патріотизму, професійного мислення у студентів. У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: знає основні факти історичного минулого українського народу; вміє самостійно добирати і опрацьовувати історичні документи, науково-популярну і довідкову літературу; співставляти інформацію з різних джерел; узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та

діяльність історичних осіб; аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними; виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне; самостійно оцінювати і пояснювати події історичного процесу в Україні.

5. **Статус у навчальному плані.** Нормативний
6. **Лектор** доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Гузенко Ю. І.
7. **Форми і методи навчання:** Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.
8. **Форми організації контролю знань та система оцінювання.** Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.
9. **Іспит:** 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.
10. **Мова викладання:** українська.

Назва: ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (НОВІТНЯ)

1. Ідентифікація

Шифр: 1.14 ННД.18	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 12 Загальна кількість годин: 360 год. Тижневих годин: 5 год.	Нормативна Курс: IV Семестр: VII, VIII Лекції: 68 Практичні заняття: 82 Самостійна робота: 210 Вид контролю: ПМК, екзамен

2. **Мета курсу** – полягає в тому, щоб розкрити закономірності та особливості розвитку історичного процесу в українських землях в період новітньої історії, особливості політико-адміністративного статусу українських земель у складі різних держав, суперечливість економічного, політичного та культурного життя українського народу в період з 1917 р. по 2018 р., історіографічну традицію розгляду ключових проблем курсу.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Українська революція 1917-1921 рр.

Тема 1. Українська національно-демократична революція (березень 1917 - квітень 1918 рр.). Вступ до курсу. Українська революція 1917-1921 рр.: історіографія проблеми. Ідеологічна платформа української революції. Актуальні питання революційних подій 1917-1921 рр. в Україні. Періодизація Української революції, проблема визначення її хронологічних рамок. Лідери

революції. Перша світова війна та її вплив на становище в Російській імперії. Причини та передумови Лютневої революції у Петрограді. Події Лютневої революції в Росії і Україна. Активізація українського національного руху та діяльності політичних організацій і партій. Утворення Центральної Ради. Дискусії щодо її статусу та завдань. Керівний склад УЦР. М.Грушевський. Діяльність українських політичних партій. Процеси українізації армії. Утворення Вільного козацтва. Роль та значення постаті М. Міхновського. Українські та російські політичні партії у боротьбі за вплив на населення. Всеукраїнський національний конгрес та його значення. Другий Всеукраїнський військовий з'їзд. Проголошення Першого Універсалу Центральної ради. Утворення та діяльність Генерального Секретаріату. В.Винниченко. Наростання політичного протистояння (липень-жовтень 1917 р.). Другий Універсал ЦР. Збройний виступ самостійників. Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріату від Тимчасового Уряду. Корніловський заколот і його вплив на події в Україні. Загострення конфлікту Центральної Ради з Тимчасовим урядом. З'їзд народів Росії у Києві. Проголошення Третього Універсалу ЦР, його зміст та значення. Внутрішня та зовнішня політика Центральної Ради.

Жовтневий переворот в Петербурзі. Прихід до влади більшовиків. Ультиматум РНК УНР та початок війни. Проголошення у Харкові радянської влади. Наступ більшовицьких військ на Київ. Бій під Крутами. Повстання на заводі «Арсенал». Четвертий Універсал ЦР, проголошення незалежності України. Ультиматум Раднаркому Росії Генеральному Секретаріату УНР. Позиція та відповідь керівництва УНР. Київський та харківський з'їзди Рад більшовиків. Проголошення України Республікою Рад та обрання ВУЦВК. Наступ більшовиків на Україну. Захоплення влади в Києві. Перша спроба радянізації України.

Тема 2. Падіння Центральної Ради. Українська гетьманська держава (квітень – грудень 1918 р.) Відновлення УНР. Директорія.

Початок переговорів у Брест-Литовську. Позиція делегації УНР: мета та завдання. Позиція російської сторони та ставлення до української сторони. Підписання Брестського мирного договору. Його умови та характер. Стосунки з австро-угорською стороною. Таємна угода між УНР та Австро-Угорщиною. Наслідки та значення підписаного мирного договору для УНР. Її становище на міжнародній арені. Ставлення країн Антанти до Брестського мирного договору. Ліквідація більшовицького режиму в Україні. Утворення «регіональних республік». Питання приналежності Чорноморського флоту. Вступ німецько-австрійських військ в Україну. Окупаційний режим. Виконання умов мирного договору. Внутрішня політика Центральної Ради. Загальна ситуація в УНР. Наростання опозиції. Втручання німецької адміністрації у внутрішні справи країни. Прийняття Конституції УНР та її головні положення. Конфлікт між УНР та німецькою адміністрацією. Пошук кандидатур на заміну ЦР.

Гетьманський переворот. Всеукраїнський хліборобський конгрес. Постать П.Скоропадського. Встановлення нової форми влади. Перші законодавчі акти. Причини падіння Центральної Ради, здобутки і прорахунки. Історичне значення її діяльності. Подальша доля лідерів Української революції.

Діяльність уряду Української держави. Внутрішня та зовнішня політика. Ставлення політичних партій та населення до гетьманату. Створення нової опозиції. Діяльність В.Винниченка та С.Петлюри. Утворення УНС. Масові селянські та робітничі виступи. Революційні події в Німеччині. Анулювання Брестського миру РСФРР та наслідки для України.

Утворення Директорії та відновлення УНР. Бій під Мотовилівкою. Відречення П.Скоропадського від влади. Досягнення та прорахунки гетьманського режиму. Оцінка постаті П.Скоропадського у вітчизняній та зарубіжній історичній науці. Політичний курс Директорії. Вирішення аграрного питання. Проведення Трудового конгресу. С.Петлюра. Діяльність отаманів. Н. Махно. Зовнішньополітичні орієнтири лідерів директорії. Пошук союзників. Наступ більшовиків на Україну та поновлення військових дій. Створення Тимчасового робітничо-селянського уряду України. Проголошення УСРР. Вступ більшовиків до Києва 5 лютого 1919 р. Початок переговорів з Антантою. Відставка В.Винниченка та П.Чехівського. Причини поразки військ Директорії. Антанти на Півдні України (листопад 1918 – квітень 1919 р.). Реорганізація військ Директорії. Отаманщина. Єврейські погроми. Військові дії на Правобережжі, Волині Поділлі навесні 1919 р. Боротьба С.Петлюри з неконтрольованою отаманщиною. Спроба здійснення перевороту генерал-хоружим В.Оскілко. Боротьба за вплив на населення. Процеси «більшовизації» українського війська. Військові дії армії УНР влітку 1919 р. Західноукраїнська Народна Республіка. Історичні передумови проголошення ЗУНР. Протистояння поляків і українців у Галичині. Створення органів державної влади в Східній Галичині. Утворення УГА. Є.Петрушевич, К.Левицький, Д.Вітовський. «Листопадовий зрив». Підготовка та проголошення Акут Злуки УНР і ЗУНР. Розгортання україно-польського протистояння в краї. Успішні військові операції УГА: «Вовчухівська операція» та «Чортківська офензива». Спроби вирішення військового конфлікту за сприяння послів Антанти. Загострення ситуації навесні 1919 р. Армія Ю.Галлера. Контранступ польських військ. Перехід залишків армії УГА за р.Збруч. Причини поразки та історичне значення ЗУНР. Подальша доля уряду та армії. Рішення країн Антанти про 25-річний мандат на управління Східної Галичини Польщі. Особливості національного руху на Буковині та Закарпатті. Приєднання цих територій до Румунії та Чехословаччини.

Кредит 2.Встановлення більшовицького режиму в Україні.

Тема 3. Боротьба за владу в Україні в другій половині 1919 - 1921 рр.

Встановлення більшовицького режиму в Україні в першій половині 1919 р. Утворення Тимчасового робітничо-селянського уряду, проголошення першої Конституції УСРР. Х. Раковський. Особливості політики «воєнного комунізму» в Україні. Утворення військово-політичного союзу радянських республік. Процеси націоналізації промисловості, вирішення селянського питання. Введення продовольчої диктатури («продрозкладка»). Антибільшовицький рух, селянські повстання. М.Григор'єв, Н.Махно. Д.Терпило. Становище українських політичних партій. Націонал-комунізм.

Наступ Добровольчої армії на територію України. Контрнаступ українських сил. Вступ до Києва білогвардійців та УГА. Наступ на Одесу. «Трикутник смерті». Перший похід армії УНР. Причини поразки національних

сил. Особливості денікінського режиму в Україні. Білий терор. Боротьба у білогвардійському підпіллі. Наступ радянських військ восени 1919 р.

Відновлення радянської влади на початку 1920 р. в Україні. Утворення ВУЦВК Г.Петровський. Відновлення політики «воєнного комунізму». Українські комуністичні партії: КП(б)У, УКП (б), УКП.

С.Петлюра та пошук нових союзників. Початок переговорів з Польщею. Умови Варшавського договору. Початок спільних військових дій армії Ю.Пілсудського та УНР. Повалення влади більшовиків у травні 1920 р. Польський режим та ставлення населення до нових союзників. Контрнаступ Червоної армії у червні 1920 р. Успішні військові дії більшовиків. Мирні переговори між Польщею та Росією. Ризький мирний договір та його значення для України. Доля армії УНР. Еміграція С.Петлюри.

Встановлення радянської влади на Півдні України. Перегрупування політичних сил та укладення союзу між махновцями та більшовиками. Розгром військ армії барона Врангеля в Криму. Штурм Перекопу. Червоний терор в Криму. Припинення регулярних військових дій армії УНР. Другий Зимовий похід його мета та наслідки. Розгром махновського руху. Причини поразки та історичне значення Української революції.

Тема 4.Культурне та релігійне життя (1917–1921 рр.). Умови розвитку освіти, науки культури в 1917-1921 рр. Негативні та позитивні чинники, що впливали на стан української культури. Активізація культурно-освітнього будівництва. Законодавча діяльність Центральної Ради з цього питання. Відкритті українських шкіл та гімназій, видання українських підручників, відновлення діяльності осередків «Просвіт». Діяльність Генерального секретарства освіти. Процеси українізації вищої школи. Відкриття Педагогічної академії в Києві 7 листопада 1917 р. Активізація мистецького життя. Стосунки УЦР та української церкви. Ідеї автокефальної церкви. Особливості культурного будівництва в період гетьманату. Поглиблення процесів українізації освіти. Відкриття нових університетів. Створення Української Академії Наук. Піднесення мистецького життя в Українській державі. Боротьба за автокефалію Української православної церкви. Українська наука, освіта, культура за Директорії. Політика більшовиків у галузі культури та їх ставлення до вирішення національного питання в Україні.

Кредит 3. Україна в 1920-х рр.

Тема 5. Українська СРР в період нової економічної політики (1921-1928 рр.). Особливості внутрішнього становища УСРР. Міжнародне становище нової держави та успіхи української дипломатії. Економічна, політична та соціально-політична криза в Україні в 1921 р. Посилення антибільшовицьких виступів. Активізація суспільно-політичного життя в УСРР.

Початок формування однопартійної системи. Ідеологічна боротьба в партії.

Причини, характер та наслідки голоду 1921-1923 рр. в Україні. Ставлення влади. Причини переходу до непу. Основні заходи непу та його реалізація в Україні. Заміна продрозкладки продподатком. Розвиток кооперативного руху. Створення системи колективних господарств. Поява «непманів». Проведення грошової реформи 1922 р. Госпрозрахунок на підприємствах. Об'єднання підприємств у трести, утворення синдикатів. Пожвавлення торгівлі, створення

нових дрібних та середніх підприємств. Реалізація плану ГОЕРЛО. Спорудження нових електростанцій. Наслідки нової економічної політики для України.

Особливості державного статусу України на початку 1920-х рр. Воєнний та господарський договори між РСФРР та УСРР. Договірна федерація. Утворення СРСР. Обговорення проектів щодо створення нової держави. План «автономізації» Й.Сталіна, ленінський план, позиція Х.Раковського. I Всесоюзний з'їзд Рад СРСР. Союзний договір 30 грудня 1920 р., головні положення. Другий з'їзд Рад СРСР та прийняття Конституції (1924 р.) Статус та повноваження УСРР в новому державному утворенні. Територіально-адміністративний устрій УСРР. Створення Кримської АСРР. Невдоволення централізаторською політикою РКП(б) в Україні. Наслідки утворення СРСР для українського народу.

Тема 6. Політичний курс більшовиків у національному питанні. Розбудова широкої мережі культурно-освітніх закладів. Коренізація. Українізація: напрямки, головні здобутки та прорахунки. Створення умов розвитку національних меншин. Політика ліквідації неписьменності, розбудова державної системи освіти. Діяльність ВУАН. Основні тенденції розвитку науки.

Утворення літературно-художніх об'єднань: «Плуг», «Гарт», ВАПЛІТЕ. Літературна дискусія 1920-х рр. М.Хвильовий. Розвиток театру та кіномистецтва, музики, образотворчого мистецтва. «Хвильовизм», «шумськізм», «волобуєвщина». Особливості релігійного життя в Україні в 20-х рр. XX ст. УАПЦ. В.Липківський.

Кредит 4. Україна в 1930-х роках.

Тема 7. Радянська модернізація України (1928-1938 рр.). Зміна політичного керівництва СРСР та утвердження тоталітаризму в Україні. Встановлення режиму особистої влади Й.Сталіна. Протиріччя непу. Хлібозаготівельна криза 1928-1929 рр. «Сибірський рейд» Й.Сталіна. Боротьба в партії навколо питань про темпи та характер індустріалізації. Перехід до форсованої індустріалізації. Пошук шляхів інтенсифікації виробництва. Розвиток промисловості в УСРР в перші п'ятирічки. Новобудови та реконструкція старих заводів галузей важкої промисловості. Соціалістичні змагання. Стаханівський рух. Промисловість України напередодні Другої світової війни. Колективізація сільського господарства: завдання та методи. Етапи аграрних перетворень більшовиків. Розкуркулення та переселення українців на Далекий Схід, до Сибіру. Експропріація майна заможних та середніх селянських господарств. Розкуркулення. Головні етапи політики суцільної колективізації в Україні. Хлібозаготівлі. Причини, масштаби та наслідки Голодомору 1932-1933 рр. в Україні. Ставлення радянської влади до трагедії. Історіографія питання. Наукові дискусії навколо проблеми. Історико-політичний вимір трагедії.

Особливості громадсько-політичного життя в УРСР в 30-х рр. XX ст. Зміни у складі населення. Конституція УРСР 1937 р. Політика масових репресій: цілі, методи, етапи. Найбільші судові процеси в Україні. Розвиток культури в 1930-х рр. Політика влади щодо релігії.

Тема 8. Західноукраїнські землі в 20-30-х рр. XX ст. Особливості політичного, соціально-економічного та культурного становища українських

земель у складі Польщі. Польща «А» і Польща «Б». Політика осадництва. «Пацифікація». Політичні партії та організації : УНДО, УКПЗУ, УВО, ОУН. Є.Коновалець. Д.Донцов, С.Бандера. Приєднання Північної Буковини та Бессарабії до Румунії. Особливості соціально-економічного розвитку цих земель. Причини, хід та наслідки Татрбунарського повстання. Діяльність політичних партій: КПБ, УНП, «Визволення», націоналістичний рух. Юридичне закріплення Закарпаття за Чехословаччиною. Особливості економічного становища краю. Українофільство (Українське національне об'єднання, ХНП), русинство, русофільство (общество им.О.Духновича), комуністи. Українські громадські організації. Український вільний університет. Українська господарська академія. Політичні передумови створення та проголошення Карпатської України. А.Волошин. Утворення нового уряду. Проголошення самостійності Карпатської України. Окупація території Закарпаття угорськими військами.

Кредит 5.

Україна в роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.).

Тема 9. Українські землі на першому етапі війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.). Українське питання у передвоєнній міжнародній політиці. Радянсько-німецький альянс: договір про ненапад, договір про дружбу і кордон. Проблема Північної Буковини та Бессарабії. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної Армії на територію Західної України. Територіальні вимоги радянського керівництва до Румунії. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та їх радянізація. Масові репресії. Опір утвердженню комуністичного режиму на Західній Україні.

Тема 10. Окупація України. Україна в планах Німеччини. Початок Великої Вітчизняної війни. Прикордонні бої. Втрати Червоної Армії. Причини перших поразок. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Нацистська окупація. Розчленування України. Фашистський геноцид. Рух Опору. Організація радянського партизанського і підпільного руху. Створення Українського штабу партизанського руху. Т.Строкач. Боротьба партизанських з'єднань: С.Ковпак, О.Сабуров, О.Федоров. Діяльність підпільних організацій і груп. «Молода гвардія». «Партизанська іскра». Діяльність ОУН. Акт відновлення Української держави та його наслідки. Створення Української Повстанської Армії. Встановлення фашистського окупаційного режиму та народний опір йому. Реалізація плану «Ост» на території України. Колабораціонізм в роки війни. Звільнення території України Радянською Армією від загарбників. Вклад українського народу в розгром нацистської Німеччини. Передумови для наступу Радянської Армії. Вигнання фашистів з Лівобережжя України. Чернігівсько-Прип'ятська операція. Бої за звільнення Донбасу. Битва за Дніпро. Наступ на Київ. Житомирсько-Бердичівська операція радянських військ. Кіровоградська операція. Корсунь-Шевченківська битва. Завершення вигнання фашистських загарбників з території України. Українці серед Героїв Радянського Союзу. Тричі Герой Радянського Союзу І.Кожедуб. Командуючі фронтовими частями – українці за походженням – Й.Апанасенко, М.Кирпонос, С.Тимошенко, А.Єременко, І.Черняхівський, Р.Малиновський. Внесок України в створення матеріально-технічної бази перемоги над Німеччиною.

Кредит 6.

Особливості післявоєнної відбудови в Україні (1945 – 1955 рр.)

Тема 11. Повоєнна відбудова і подальший розвиток України (др. пол. 40-х - поч. 50-х рр.) Зростання міжнародного престижу України. Україна – один з фундаторів ООН. Участь української делегації в Паризькій мирній конференції 1947 р. Завершення об'єднання етнічних земель українського народу в межах єдиної держави. Операція «Вісла». Труднощі післявоєнної відбудови. Втрати України у війні.

Тема 12. Становище господарства. Відбудова промисловості і сільськогосподарства. Голод 1946 – 1947 рр. Скасування карткової системи. Насильницька колективізація в західних областях України. Суспільно-політичне і духовне життя. Новий наступ сталінізму. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Визвольний рух у Західній Україні. Діяльність ОУН і УПА. Репресивні заходи радянської влади. Боротьба проти «низькопоклонства» перед Заходом.

Кредит 7.

Україна в умовах «десталінізації» (1956 – 1964 рр.)

Тема 13. Україна в роки загострення кризи радянської системи (1965 – 1985 рр.) Хрущовська «відлига» і її характер в Україні. Включення Кримської області до складу УРСР. Десталінізація. Доповідь М. Хрущова на XX з'їзді КПРС про культ особи Сталіна. Реабілітація жертв політичних репресій. Антипартійна опозиція. Нова хвиля десталінізації. Економічні експерименти. Реформування сільськогосподарства. Освоєння цілинних і перелогових земель. Проблема забезпечення населення продуктами харчування. Розвиток промисловості. Створення рад народного господарства (раднаргоспів). «Шістдесятники». Клуб «Сучасник». Клуб «Пролісок». Кінець «відлиги». Антирелігійна кампанія. Закон про реформу освіти. Усунення М. Хрущова від влади.

Україна на порозі кризи: наростання застійних явищ (1965 – 1985 рр.). Реформи середини 60-х рр. XX ст. та їх згортання. Уповільнення економічного розвитку. Зміни у добробуті народу. Зміна політичного курсу. Неосталінізм. П. Шелест. Посилення реакції. В. Щербицький. Курс на прискорення «злиття націй». Русифікація та її наслідки. Нова Конституція СРСР і УРСР. Україна й Афганська війна. Дисидентський рух. Головні напрями. Форми спротиву. «Самвидав». «Український вісник». Діяльність Української гелсінської групи: П. Григоренко, Л. Лук'яненко, М. Руденко, О. Тихий. Переслідування дисидентів. Доля В. Стуса, О. Тихого, Ю. Литвина, В. Марченка. Стан української культури. Русифікація народної освіти. Наукові дослідження. Розвиток електрозварювання – Б. Патон. Літературне життя. Досягнення і проблеми мистецтва. Ідеологічний тиск. Кіномистецтво. Музичне життя. Театр. Майстри оперної сцени: Д. Гнатюк, Є. Мірошніченко, А. Солов'яненко. Досягнення української естради – С. Ротару, Н. Яремчук. Образотворче мистецтво. Скульптура.

Тема 14. «Перебудова» в СРСР. Україна на шляху до незалежності

Перебудова в українському контексті. Спробазмін: причини і сутність.

Хід перебудовних процесів в Україні. Централізований «ринок». Структурний дисбаланс економіки України. Чорнобильська трагедія та її наслідки. Зростання національної свідомості. Початки національного відродження. Діяльність Спілки письменників України. Заснування Українського культурологічного клубу. Товариство Лева. Товариство української мови ім. Т. Шевченка. Історико-просвітницьке товариство «Меморіал». Створення Асоціації «Зелений світ». Суперечливість перебудовних процесів. Несанкціоновані мітинги. Прискорення демократичних процесів. Закон «Про мови в Українській РСР». Створення Народного Руху України. Рух за легалізацію українських церков. Становлення багатопартійності. Виборчі кампанії. Перші кроки суверенізації. Робота українського парламенту. Декларація про державний суверенітет України. Закон «Про економічну самостійність Української РСР». Двосторонні державні угоди. Голодування студентів. Загострення економічного становища. Шахтарські страйки. Загальносоюзний референдум 1991 р. Новоогарьовський процес. Спроба державного перевороту. Проголошення державної незалежності України.

Кредит 8.

Україна в період незалежності (1991 – 2017 рр.).

Тема 15. Проголошення незалежності України. Розбудова державної влади. Президентство Л. Кравчука. Трансформація політичних партій та рухів. Розкол Народного Руху. Погіршення економічної ситуації в Україні. Спад виробництва. Кризовий стан аграрного сектора. Падіння життєвого рівня населення. Міжнародна політика молоді держави.

Президентство Л. Кучми. Пріоритети зовнішньої політики. Внутрішньополітична ситуація в країні.

Україна на передодні президентських виборів 2004 року. Вибори президента. Боротьба між кандидатурами. Події «Помаранчевої революції». Президентство В. Ющенко. Політична та економічна криза. Вибори 2010 року. Президентство В. Януковича. Парламентські вибори 2012 року. Досягнення та труднощі нової влади. Міжнародна політика. Політична криза кінця 2013 – початку 2014 р. Протистояння в Києві. Євромайдан. Анексія Кримського півострова. Сепаратизм в південно-східних областях України. Загострення стосунків з Росією.

Тема 16. Культура України в період незалежності (1991 – 2017 рр.). Розвиток культури України на початку XXI ст. Освіта. Наука і техніка. Українська література. Театр. Музика. Образотворче мистецтво і література.

4. Завдання курсу. В результаті засвоєння матеріалу курсу студент повинен:

- **знати** важливі вузлові проблеми усіх тем програми, загальні закономірності історичного розвитку; складні та суперечливі явища, процеси в історії суспільно-політичного та культурного життя України в період 1917-2017 рр.; *орієнтуватись* в історичних джерелах і новітній науковій літературі; *мати уяву* про особливості становища України на міжнародній арені в період між світовими війнами; *розуміти* особливості історичного розвитку України на даному етапі.

- **вміти** синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття та високу політичну культуру; творчо застосовувати набуті знання з новітньої історії

України у професійній та повсякденній діяльності; *аналізувати* події новітньої історії 1917-1938 рр. з позиції національних інтересів і завдань України; формувати власну наукову позицію щодо актуальних політичних проблем новітньої історії; самостійно осмислювати закономірності історичного розвитку.

5. Статус у навчальному плані. Нормативний

6. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Гузенко Ю. І.

7. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

9. Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на екзамені.

10. Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.06	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 6 Загальна кількість годин: 180 год. Тижневих годин: I семестр – 4 год.	Нормативна Курс: II Семестр: III Лекції: 24 Практичні заняття: 36 Самостійна робота: 120 Вид контролю: екзамен

2. Мета курсу: визначення місця середньовічного періоду в історії Європи та Сходу, а також місця середньовічних Західноєвропейської, візантійської та східних цивілізації в історії світової цивілізації.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Вступ до курсу. Феодалізм. Західна Європа до IX ст.

Тема 1. Вступ до курсу „Історія середніх віків”

Походження і зміст терміну „середні віки”. Формаційний і цивілізаційний підходи до вивчення історії середньовіччя. Трактатування поняття „феодалізм” в історичній науці. Основні риси західноєвропейської середньовічної цивілізації. Хронологічні рамки курсу. Періодизація курсу. Феодалізм: суть, проблема походження, основні соціально-політичні характеристики

Тема 2. Західна Європа на рубежі античності і середньовіччя

Варварський світ в до переселенську епоху. Варварські королівства в

Європі, їх характер та соціальна сутність. „Велике переселення народів”: причини, хронологічні рамки, географія і етноси-учасники. Загальні результати і значення варварських завоювань. Соціально-політична характеристика варварських державних утворень: Вестготського, Вандальського, Бургундського, Остготського, англосаксонських, Лангобардського і Франкського королівств. Загальні та особливі риси розвитку

Кредит 2. Франкська держава

Тема 3. Франкська держава

Франки. Франкське завоювання Галії. Заснування Франкського королівства. Франкське королівство Меровінгів. Еволюція франкського суспільства. Господарське життя. Поземельні відносини і форми власності. „Алод”. Франкська община. Соціальний устрій франків. Роль королівської влади в суспільному житті франків. Політична боротьба Меровінгів в VI ст. Ослаблення королівської влади в VII ст. Франки в епоху Каролінгів. Бенефіціальна реформа Карла Мартелла. Правління Карла Великого. Розширення території. Проголошення імперії. Система управління. Верденський договір і його результати. Причини розпаду Франкської імперії

Кредит 3. Західна Європа в IX-XI ст.

Тема 4. Політична карта Західної Європи в IX – XI ст.

Зміна політичної карти Західної Європи до кінця раннього середньовіччя. Складання стійких політичних утворень, що поклали початок провідним сучасним західноєвропейським державам. Франція в IX – XI ст. Виникнення Французького королівства. Правління останніх Каролінгів і перших Капетингів. Політична роздробленість. Італія в IX – X ст. Політична роздробленість Італії. Особливості соціально-економічного і політичного розвитку Північної, Середньої і Південної Італії. Специфіка розвитку італійських міст. Німеччина в IX – на початку XI ст. Східно-Франкське королівство. Німецькі герцогства. Кінець правління „східних” Каролінгів. Виникнення німецького королівства. Саксонська династія. Утворення німецької імперії. Початок німецької агресії на схід. Північна Європа в IX – XI ст. Скандинавія в „епоху вікінгів”. Нормани. Передумови, причини і характер скандинавської експансії. Грабіжницькі походи вікінгів і колонізація нових територій в к. VIII-перш. пол. X ст. Завоювання вікінгів в Англії, Ірландії, Шотландії, на Південному узбережжі Балтійського моря. Походи вікінгів в др. пол. X-перш. пол. XI ст. Держава Кнута Великого. Значення скандинавської експансії. Нормандське завоювання Англії, Південної Італії і Сицилії

Кредит 4. Західна Європа XI-XV ст.

Тема 5. Політична карта Західної Європи XI-XV ст.

Криза універсалістської державної ідеології. Формування національних держав у Західній Європі. Франція XI-XV ст. Людовік XI і формування раннього абсолютизму у французькому варіанті. Англія XI-XV ст. Утворення англійського парламенту і особливості англійського станового представництва. Особливості формування держави в Іспанії. Реконкіста. Відродження ідеї універсалістської державності – імперія Габсбургів. Історичні долі Німеччини та Італії в контексті кризи універсалізму

Кредит 5 Соціокультурні характеристики західноєвропейської середньовічної цивілізації

Тема 6. Місто в середньовічній цивілізації Заходу

Поняття „середньовічне місто” в історичній науці. Теорії походження середньовічних міст в Західній Європі. Системний підхід до проблеми походження середньовічного міста. Населення середньовічного міста і еволюція його соціальної структури. Класична „тричленна” соціальна структура середньовічного міста. Структура міського управління. Комунальний рух і його результати. Просте товарне виробництво у феодальному суспільстві. Середньовічна ремісничая майстерня. Цех і його функції. Цехове ремесло і його типи. Криза цехового ремесла. Капіталістичне переродження цеху. Роль цехів в розвитку продуктивних сил. Роль міста в історії західноєвропейської середньовічної цивілізації

Тема 7. Суспільство та держава в епоху середньовіччя

Троїста модель середньовічного суспільства: *oratores, bellatores, labratores*. Ідеальна модель та реалії. Основні соціальні групи середньовічного суспільства: лицарство, селяни, бюргери, місце духовенства у становій структурі суспільства. Особливості самосвідомості

Станово-представницькі установи в країнах Західної Європи. Виникнення англійського парламенту. Генеральні Штати у Франції. Рейхстаги і ландтаги в Германській імперії. Кортеси на Піренейському півострові та їх політична роль

Тема 8. Церква і папство у середньовічній Європі

Місце християнської церкви в суспільному житті. Ідейно-догматичні основи середньовічного християнства. Економічна база церковної організації. Структура управління церкви. Виникнення папства. Взаємовідносини папства і ранньосередньовічних держав. Взаємовідношення римської і константинопольської церков і їх розділення в XI ст. Становище в римській церкві в IX-XI ст., клонійський рух. Теократична політика Григорія VII, боротьба з німецьким імператором. Піднесення папства в XII-XIII ст. Єресь, їх догматична і соціальна суть. Народно-єретичні рухи XI-поч. XIII ст., катари, вальденси. Боротьба церкви з єрессю. „Жебракуючи” ордени. Інквізиція. Занепад папства і впливу офіційного католицизму в XIV-XV ст. «Авіньйонське полонення пап». Пізня єресь (лолларди, гусити). Соборний рух XV в. Крах політичних домагань папства. Роль і значення католицизму в середньовічній історії Європи

Тема 9. Середньовічна культура. Людина західноєвропейського середньовіччя

Роль християнської церкви в історії західноєвропейської середньовічної цивілізації. Християнство як основа культурного і духовного життя середньовічної Європи. Середньовічна культура. Світогляд: теологія, схоластика і містика. Освіта: школи і університети. Знання про природу. Місце історії в середньовічному світогляді. Героїчний епос. Рицарська культура. Нові віяння: Данте Аліґ'єрі. Народна культура. Середньовічна література

Соціокультурний напрямок в історичній науці. Школа „Анналів”. Людина середньовіччя як історико-культурний тип. Середньовічна християнська модель людини. Загальні характеристичні риси ментальності, картина світу і стереотипи поведінки середньовічної людини. Корпоративність. Проблема існування особистості в середні віки в сучасній історичній науці

Кредит 6. Візантійська цивілізація (IV-XV ст.)

Тема 10. Політична історія Візантійської імперії (IV-XV ст.)

Особливості і основні періоди історичного розвитку Візантії.

Утворення Східної Римської імперії та основні проблеми візантійської історії IV-V ст. Юстиніан і Візантійська імперія VI ст. Візантійська імперія в VII-IX ст. Правління Ісаврійської династії. „Землеробський закон”. Візантійська імперія за Македонської династії. Династія Комнінів. Візантія в період хрестових походів. Латинська, Нікейська імперії та інші держави на території Візантії в XIII ст. Відновлення Візантійської імперії (1261 р.). Візантійська імперія в правління Палеологів. Падіння Візантії

Тема 11. Соціокультурні характеристики візантійської цивілізації

Особливості і специфіка суспільного розвитку Візантії. «Візантійський феодалізм». Особливості політичної системи. Організація державного управління. Класичні форми візантійської державності. Проблема спадковості імператорської влади. Релігійне життя. Основні риси та особливості візантійської культури. Вплив античних традицій, християнства і античних впливів на візантійську культуру. Своєрідність і основні напрями розвитку візантійської культури. Місце Візантії у середньовічній історії

4. Завдання курсу:

- вивчення історії окремих країн Західної Європи, Візантії та країн Сходу в епоху середньовіччя;
- виявлення етапів розвитку європейських та східних країн, Візантії в IV-XVII ст. та їх особливостей;
- дефініція основних понять та системи понятійного апарату;
- виявлення спільного та різного у розвитку окремих регіонів Західної Європи та Сходу;
- вивчення явищ, характерних для феодального суспільства і держави Західної Європи, Візантії та країн Сходу;
- знайомство із сучасним станом джерельної бази медієвістики, візантиністики та орієнталістики;
- знайомство з ходом та підсумками наукових дискусій із середньовічної тематики й історіографічним досвідом найважливіших середньовічних проблем;
- детальніше знайомство з допоміжними історичними дисциплінами щодо курсу, що вивчається (середньовічна нумізматика, геральдика, археологія, історична географія);
- вивчення культурного розвитку європейських, візантійського та східних народів

5. В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- періодизацію історії середніх віків і основні дати;
- процес розвитку продуктивних сил середньовічного суспільства;
- соціальну структуру феодального суспільства та її еволюцію;
- розвиток форм державного устрою в середньовічній Західній Європі;
- характерні риси менталітету середньовічної людини;
- роль римської церкви в розвитку західноєвропейської середньовічної цивілізації;

- біографічні дані найвідоміших діячів західноєвропейського середньовіччя;
- специфіку розвитку окремих західноєвропейських регіонів в середні віки;
- найважливіші середньовічні західноєвропейські історичні джерела;
- основні етапи історії західноєвропейської середньовічної цивілізації;
- основні положення християнства (православ'я, католицизму), причини появи і поширення єретичних рухів у Європі;
- найважливіші історіографічні проблеми історії середніх віків;
- основні поняття і терміни у області медієвістики.

вміти:

- аналізувати зміст історичних джерел епохи західноєвропейського середньовіччя і робити відповідні висновки;
- оцінювати факти середньовічної історії і оперувати ними;
- виділяти причини і наслідки історичних подій епохи середньовіччя;
- простежувати логіку розвитку тієї або іншої події або явища;
- порівнювати різні історичні події і явища;
- працювати з науковою літературою з медієвістики;
- знаходити тенденційність в інтерпретації історичних подій;
- аргументувати власну точку зору з дискусійних питань;
- чітко висловлювати історичний матеріал з використанням відповідної спеціальної лексики;
- працювати з картою.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні. Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Комунікація усна та письмова рідною мовою. Правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме: неофіційним, офіційним та науковим.

Працювати самостійно, приймати ініціативу та керувати часом. Здатність організовувати комплексні завдання протягом певного періоду часу та подавати результат вчасно.

Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.

Розуміння суті, призначення й змісту гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні.

Грунтовне знання основних подій та періодів історичного шляху українського народу та інших народів, що живуть в Україні, європейської та всесвітньої історії.

Розуміння феномену культури, її ролі в житті суспільства, типів і форм.

Наявність глибоких знань в галузі української культури як складової частини європейської і світової культури.

Знання основних проблем світової філософії, економічних та політологічних теорій.

Уявлення про систему соціальних спільнот і соціальних взаємин, про форми взаємодії індивідуума з соціальними групами і спільнотами.

Знання основних історичних типів державно-правових систем і розуміння основних тенденцій їх розвитку.

Знання й розуміння значення прав і свобод людини й громадянина.

Уявлення про релігію як відповідний світогляд людини та про особливості конфесійного життя в Україні.

Вільне володіння державною та іноземними мовами.

Володіння сучасними інформаційними технологіями та вміння застосовувати їх у професійній діяльності.

II. Фахові. Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Володіти спеціальними знаннями з хронології та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Навички наукового пізнання і логічного мислення.

Навички пошуку, аналізу та інтерпретації джерел.

Навички постійного підвищення фахової компетентності.

Навички наукових досліджень у галузі історії.

Навички краснавчої роботи.

Уміння застосовувати загальногуманітарні знання.

Уміння готувати аналітичні та довідково-інформаційні матеріали.

Навички практичного застосування сучасних інформаційних технологій.

Навички міжособистісної та ділової комунікації.

Уміння діяти в межах етики професійних відносин.

Навички вільної комунікації українською та іноземними мовами.

Навички раціональної організації власної діяльності.

6. Статус у навчальному плані. Нормативна.

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Господаренко О.В,

8. Форми і методи навчання:

Лекційні та семінарські заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота,

самостійна робота.

9. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F. (приклад для заліку) 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

10. Мова викладання: українська

Назва: НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.09	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: III семестр – 1,7 год.	Нормативна Курс: III Семестр: 5, 6 Лекції: 32 Практичні заняття: 48 Самостійна робота: 160 Вид контролю: 5 семестр – залік, 6 семестр – екзамен

2. Мета курсу: висвітлення історії виникнення, становлення та розвитку західної та американської індустріальної цивілізації в контексті кризи аграрної цивілізації в Європі й формування євро-американського Заходу; становлення західної та основ світової індустріальної цивілізації. Ознайомлення студентів із головними тенденціями і проблемами суспільного розвитку нової доби, формування об'єктивного, збалансованого, толерантного погляду на історичні події, що дозволяє створити вірне уявлення про загальні закономірності соціального розвитку різних країн світу та дає можливість осмислити взаємозв'язок національно історичних умов з світовими процесами.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Країни Європи та Америки наприкінці XV – у XVI ст.

Тема 1. Вступ. Великі географічні відкриття. Розвиток капіталістичних відносин в Західній Європі в XVI ст. Європейське Відродження.

Нова доба всесвітньої історії. Причини і передумови Великих географічних відкриттів. Відкриття європейців. Відкриття португальців. Факторія та колонія. Колоніальна імперія. Х. Колумб та його плавання до Америки. Боротьба між Португалією та Іспанією за нові землі. Колоніальний поділ світу. Перша навколосвітня подорож Ф. Магеллана, її значення. Доколумбова Америка. Завоювання Нового світу. Наслідки та значення Великих географічних відкриттів. Колоніальні війни. «Революція цін».

Епоха винаходів і вдосконалень. Розвиток економіки європейських країн. Ринкові відносини. Капітал та капіталізм. Капіталізм у містах. Мануфактура. Наймані працівники та буржуазія. Розвиток капіталістичних відносин у

сільському господарстві. Економічна залежність найманих працівників. Населення Європи.

Батьківщина Відродження. Гуманізм за межами Італії. Уявлення про ідеальне суспільство та закони розвитку держави. Мистецтво високого Відродження. Доба титанів. Мистецтво Північного Відродження.

Кредит 2. Країни Європи в XVI – першій половині XVII ст.

Тема 2. Країни Західної Європи в XVI – на початку XVII ст. Реформація. Тридцятилітня війна (1618-1648 рр.). Англійська революція другої половини XVII ст.

Реформація. Особливості політичного розвитку Німеччини в ХУ- на початку ХУІ ст. Німецький гуманізм. Необхідність реформування католицької церкви. М. Лютер і початок Реформації. Народна Реформація. Т. Мюнцер. Анабаптисти. Селянська війна. Поширення реформаційних ідей на інші країни Європи. Лютеранство. Аугсбурзький мир 1555 р. Протестантизм. Лютеранство. Реформація в Швейцарії. Кальвінізм. Католицька контрреформація. Тридентський собор. «Товариство Ісуса».

Королівська влада у Франції. Абсолютизм. Зміни в суспільстві та економіці. Реформація у Франції. Причини і початок громадянської війни. Варфоломійська ніч. Піднесення Франції за Генріха ІУ. Правління Людовіка XIII. Зміцнення абсолютизму за Рішельє.

Іспанія на межі ХУ-ХУІ ст. Об'єднання королівства. Зміни в економіці та суспільстві. Іспанія за Карла У. Комуна. Повстання комунерос у Кастилії 1520-1521 рр. Кортеси. Правління Філіпа II.

Економічний розвиток Нідерландів у кінці ХУ – на початку ХУІ ст. Політичний устрій. Нідерланди під владою Іспанії в ХУІ ст. Причини і початок національно-визвольної боротьби. Нідерландська революція. Іконоборчий рух. Політика герцога Альби. Перемога повстання на півночі країни. «Гентське умиротворення». Утворення Об'єднаних провінцій Нідерландів. Арраська і Утрехтська унії. Значення революції у Нідерландах.

Зміни в суспільстві та економіці Англії. Акціонерна компанія. Аграрна революція. Обгороджування. Королівська реформація. Зміцнення королівської влади. Англійська церква. Рух пуритан. Правління Єлизавети І. Англо-шотландські відносини. Підкорення Ірландії. Боротьба проти Іспанії за панування на морі.

Характер міжнародних відносин у ХУІ ст. Загострення суперечностей між європейськими державами на початку ХУІІ ст. Причини Тридцятилітньої війни. Чеський період війни (1618-1623). Данський період війни (1624-1629). Шведський період війни (1630-1634). Французький період війни (1635-1648). Вестфальський мир. Наслідки війни для Європи.

Соціально-економічний розвиток країни напередодні революції. Політичні передумови революції. Початок революції. Громадянські війни. Англійська республіка. Протекторат О. Кромвеля. Реставрація Стюартів. Правління Яова II. Декларація про віротерпимість. «Славна революція» 1688-1689 рр. Значення революційних подій в Англії. Промислова революція.

Кредит 3. Країни Америки в другій половині XVII – першій половині XVIII ст.

Тема 3. Англійські колонії в Північній Америці (XVII - XVIII ст.). Війна за незалежність (1775-1783 рр.). Утворення США.

Утворення американських колоній Англії. Соціально-економічний та політичний розвиток. Формування північноамериканської нації. Причини конфлікту між колоніями та метрополією. Привід до війни між Англією та колоніями. Декларація незалежності. Перебіг воєнних дій. Версальський мир. Наслідки війни. Становлення органів влади. Конституція США.

Кредит 4. Країни Європи наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.

Тема 4. Французька революція кінця XVIII ст. Правління Наполеона. Перша імперія у Франції.

Соціально-економічне та політичне становище Франції наприкінці ХУІІ – на початку ХУІІІ ст. Протекціонізм. Перебування при владі Людовіка ХІУ та Людовіка ХУ. Пошуки кращої організації суспільства. Утвердження принципів гуманізму. Французьке Просвітництво. Початок революції, Установчі збори. Взяття Бастилії. «Декларація прав людини і громадянина». Економічні, соціальні, адміністративні зміни у державі. Конституція 1791 р. Законодавчі збори. Повалення монархії та встановлення республіки. Встановлення та повалення якобінської диктатури. Термідоріанський режим. Італійський та єгипетський походи Бонапарта. Війна проти другої коаліції. Встановлення консульства.

Характер і мета наполеонівських воєн. Трафальгар і Аустерліц. Розгром Пруссії. Континентальна блокада. Тільзитський мир. Вторгнення французьких військ в Іспанію та Португалію. Війни з Австрією. Поразка наполеонівської армії в Росії. Розгром армії Наполеона. Падіння Першої імперії у Франції. Віденський конгрес. Священний союз.

Тема 5. Європа з 1815 до 1847 рр. Революції 1848-1849 рр.

Внутрішня та зовнішня політика Англії (1815-1847 рр.). Внутрішня та зовнішня політика Франції (1815-1847 рр.). Революція у Франції і Друга республіка. Бонапартистський переворот 1851 р. та встановлення Другої імперії. Революція в Німеччині. Особливості революції в Італії. Проголошення республіки. Революція в Австрії. Народне представництво. Революція в Угорщині. Проголошення незалежності.

Кредит 5. Країни Європи у XIX ст.

Тема 6. Країни Європи в 50-60-ті рр. XIX ст. Франко-пруська війна.

Соціально-економічний та політичний розвиток Англії в 50-60-ті рр. XIX ст. Об'єднання Італії. Об'єднання Німеччини. Робітничий та соціалістичний рух в країнах Європи.

Причини франко-пруської війни. Робота дипломатичної служби Бісмарка. Перебіг воєнних дій 1870-1871 рр. Зміна характеру війни для воюючих країн. Проголошення Третьої республіки. Перетворення суспільного життя. Паризька Комуна та її поразка. Уряд Національної оборони.

Кредит 6. Країни Америки у XIX ст.

Тема 7. США у першій половині XIX ст. Громадянська війна.

Розвиток США в першій половині XIX ст. Основні риси соціально-економічного розвитку. Рабство на Півдні. Складання двопартійної системи. Територіальна експансія. А. Лінкольн і утворення Конфедерації південних

штатів. Початок громадянської війни. Періодизація війни 1861-1865 рр. Реконструкція Півдня. Завершення громадянської війни.

Кредит 7. Країни Європи та Америки наприкінці XIX - на початку XX ст.

Тема 8. Завершення формування індустріального суспільства.

Німеччина в 1871-1914 рр. Створення Німецької імперії. Конституція 1871 р. Економічна і соціальна політика Бісмарка. Готська програма соціал-демократії. Вільгельм II. Перехід Німеччини до «світової політики».

Англія в 1870-1914 рр. Економічний розвиток. Втрати промислової та торговельної першості. Особливості розвитку робітничого руху в Англії. Реформи Д. Ллойд-Джорджа. Колоніальна політика держави. Підготовка до війни.

Третя республіка у Франції. Особливості економічного розвитку. Конституція Третьої республіки. Внутрішня та зовнішня політика.

США в 1877-1914 рр. Антимонопольне законодавство. Закон Шермана. «Справедливий курс» Т. Рузвельта. «Нова демократія» В. Вільсона. Зовнішня політика.

Кредит 8. Країни Європи та Америки в добу Першої світової війни.

Тема 9. Міжнародні відносини 1871 - 1914 рр. Перша світова війна (1914-1918 рр.).

Союз трьох імператорів. Ускладнення міжнародної обстановки останньої третини XIX ст. Створення Троїстого союзу. Посилення англо-німецьких протиріч. Міжнародні кризи і конфлікти початку XX ст. Балкани. Гонка озброєнь. Утворення Антанти.

Причини і початок Першої світової війни. План «Шліффена». «Бліцкриг». Стратегічні плани противників. Липнева криза 1914 року. Вступ у війну великих держав. Бойові дії 1914 р. Розгортання масштабів війни. Бойові дії 1915-1916 рр. Бойові дії на морі. Підводна війна. Внутрішнє становище воюючих країн. Антивоєнні виступи. Вступ у війну США. Підсумки та наслідки Першої світової війни.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими ***фаховими компетенціями:***

- гнучкість мислення; набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій;

- здатність провести усну презентацію та написати зрозумілу статтю за результатами проведених досліджень, а також щодо сучасних наукових концепцій в історичній науці;

- здатність студента розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі освіти та науки, що передбачає проведення самостійних досліджень та здійснення інноваційних підходів у вирішенні професійних задач;

- спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання на рівні новітніх досягнень з Нової історії країн Західної Європи та Америки, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи;

- розв'язання складних задач і проблем з всесвітньої історії, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної історіографічної та джерелознавчої інформації

- зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, які є результатом самостійних наукових досліджень студента з Нової історії країн Західної Європи та Америки, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються, тобто учнів шкіл

4. Статус у навчальному плані. Нормативна

5. Лектор: доктор історичних наук, в. о. проф. Буглай Н.М.

6. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

8. Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

9. Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ, АФРИКИ ТА ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ МОДЕРНОГО ЧАСУ

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.10	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: VI семестр – 2 год.	Нормативна Курс: III Семестр: VI Лекції: 18 Практичні заняття: 22 Самостійна робота: 80 Вид контролю: VI семестр – залік

2. Метою курсу є вивчення студентами історії Азії, Африки та Латинської Америки у XVI – початку XX ст., закономірностей розвитку політичної системи, суспільства, матеріальної та духовної культури регіону. Сформувати знання про багатовікову і багату історію народів Азії, Африки та Латинської Америки, яка з перспективи європейців часто недооцінюється і позбавляється уваги. Виховати толерантне ставлення до багатонаціонального, багатомовного і поліконфесійного навколишнього світу.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Східна, Південна та Південно-Східна Азія у новий час

Тема 1. Японія у XVI – початку XX ст.

Становлення сьогунату Токугави (XVI—XVIII ст.) Японія в період роздрібненості та громадянських війн Держава Токугави. Формування вертикалі влади. Японія наприкінці XVIII — у першій третині XIX ст. Стан економіки та спроби реформ. Соціально-політичний розвиток. Становище Японії у середині XIX ст. «Реставрація Мейджі» Японія в період Мейджі.

Реформи періоду Мейджі. Побудова конституційної держави. Становлення промисловості. Внутріполітичний розвиток і зовнішня політика

Тема 2. Особливості розвитку Китаю в XVI — на початку XX ст.

Особливості розвитку Китаю в XVI — на початку XVIII ст. Суспільно-політичний розвиток і класова боротьба Династія Цин. Становлення класичної східної деспотії Перший період маньчжурських завоювань Китай наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст. Китай до тайпінів. «Опіумна» війна Селянська війна тайпінів Консолідація режиму. Політика «самопосилення» і рух за реформи Поділ Китаю на сфери впливу. Повстання іхетуанів Китай у період «пробудження» Азії Економічний і політичний розвиток у перше десятиліття XX ст. Синьхайська революція

Тема 3. Індія в XVI — на початку XX ст.

Індія в XVI — першій половині XVIII ст. Політична історія Індії за часів Акбара Антимогольські рухи і розпад імперії Великих Моголів Початок європейського проникнення в Індію. Індія в другій половині XVIII — першій половині XIX ст. Колоніальна експлуатація Індії методами первісного нагромадження Перехід до експлуатації Індії методами промислового капіталу. Експансія Англійської Ост-Індської компанії. Суспільне життя індійців. Повстання сипаїв 1857—1859 рр.

Британська Індія у другій половині XIX — на початку XX ст. Індія на початку капіталістичної трансформації Соціальні конфлікти і визвольний рух. Культура Індії. Індія в період «пробудження» Азії.

Цейлон на початок нового часу: суспільно-політична, соціально-економічна та етноконфесійна ситуація. Початок європейського проникнення. Португало-голландське суперництво і колоніальна експансія Голландії на Цейлоні. Кандійська держава в XVII – XVIII ст. Адміністративно-політичне і економічне становище приморських районів Цейлону під владою голландської Ост-індської компанії. Загострення англо-голландського суперництва кінця XVIII – початку XIX ст. і завоювання Цейлону Англією. Колоніальні перетворення 30 – 40-х рр. XIX ст.

Тема 4. Соціально-економічний і політичний розвиток країн Південно-Східної Азії у XVI - на початку XX ст. Непал та М'янма (Бірма) у новий час

Територія Непалу на початок нового часу. Природнокліматичні умови, етнічна ситуація, політичний розвиток. Об'єднання Непалу в II половині XVIII ст.: передумови, особливості, адміністративно-політичний устрій, земельні відносини, зовнішня політика. Непал у XIX ст. Англо-непальська війна 1814 – 1816 рр. та її наслідки. Загострення боротьби за владу в Непалі. Переворот 1846 р. та встановлення режиму Рана. Непальські правителі в індійському повстанні 1857 – 1859 рр. Посилення влади Рана в другій половині XIX ст.

Бірма на початок нового часу: соціально-економічне становище, політична та етнічна ситуації, зовнішньополітичні відносини. Початковий етап європейського проникнення у кінці XVII ст. Централізація Бірми в середині XVIII ст. Зовнішня політика II половини XVIII ст. Активізація англійського проникнення в Бірму. Війна 1824 р. та підписання мирного договору 1826 р., його наслідки. Соціально-економічний розвиток Бірми в I половині XIX ст.. Бірма в II половині XIX – початку XX ст. Друга англо-бірманська війна 1852 р.

та її результати. Спроби реформ 50-х рр. XIX ст. Посилення англійського проникнення в Бірму. Третя англо-бірманська війна 1885 р. і перетворення Бірми в англійську колонію. Політико-адміністративний устрій та соціально-економічний розвиток колонії Бірма. Культура Бірми у новий час.

Індонезія у новий час

Суспільний лад, економіка і культура Індонезії до приходу європейців. Держави Яви: Матарам і Бантам. Державні утворення за межами Яви. Португальська і голландська агресія проти Індонезії і початок територіальних загарбань. Політика голландських колонізаторів і народні повстання на островах у XVII і XVIII ст.

Філіппіни та Сіам у новий час

Філіппіни на початок нового часу. Експедиція Магеллана. Іспанська колонізація Філіппін. Християнізація населення, роль церкви в колоніальній політиці. Екомендарна система. Земельна система. Особливості іспанської колоніальної політики. Рух за реформи II половини XIX ст. Повстання в Кавіті. Хосе Рісаль. Створення Філіппінської ліги. Катупунан. Національне повстання та проголошення 1897 р. Філіппінської республіки. Втручання США, американо-іспанський договір 1899 р. Боротьба проти нового колоніального закабалення. Створення цивільного управління. Національна партія. Колоніальна політика США. Філіппіни під час Першої світової війни.

Таїланд на початок нового часу. Держава Аютія: політичний, релігійний, соціально-економічний устрій. Європейське проникнення XVII ст. у Сіам та його невдача. Війни з Бірмою XVIII ст. та їх значення. Посилення Сіаму протягом I половини XIX ст. Нерівноправні угоди з європейськими державами середини XIX ст. Реформи та соціально-економічний розвиток Сіаму у II половині XIX ст. Поділ Сіаму на сфери впливу Англії та Франції у кінці XIX ст.

Кредит 2. Ісламський світ у Новий період історії.

Тема 1. Османська імперія в XIII— на початку XX ст.

Османська імперія в XIII—XVII ст. Становлення імперії Османів (XIII—XV ст.) Розвиток структури влади у формі східної деспотії. Османська імперія у XVIII ст. Економічний та політичний розвиток імперії, програми реформ. Зовнішня політика Османської імперії у XVIII ст. Реформи Селіма III. Імперія Османів у XIX — на початку XX ст. Імперія Османів у першій третині XIX ст. Реформи Махмуда II Від Танзимату до конституційного руху. Зовнішня політика Період зулума. Молодотурецька революція і молодотурецький режим

Тема 2. Держава Сефевідів (Персія) в XVI — на початку XX ст.

Перетворення країни на напівколонію.

Становлення держави Сефевідів (Персія) в XVI—XVII ст. Особливості розвитку держави Сефевідів (Персія) в XVI ст. Іран в епоху правління Аббаса I і його наступників. Послаблення і розпад Сефевідської держави у XVIII ст. Прихід до влади династії Каджарів. Розвиток Ірану в XIX — на початку XX ст. Релігійно-політичний рух бабідів і спроба проведення реформ. Експансія Англії та Росії в Іран у другій половині XIX ст. Перетворення Ірану на напівколонію. Політичний розвиток і національно-визвольний рух. Іран у період «пробудження» Азії. Революція 1905—1911 рр.

Тема 3. Афганістан у XVI — на початку XX ст.

Афганістан на початок нового часу, загальна характеристика. Роздробленість країни, стратегічне положення. Створення афганської держави Дурані. Англійські плани щодо Афганістану. Перша англо-афганська війна і Гандамакський договір. Народний рух проти англійців. Англо-російські протиріччя і афганське питання. Друга англо-афганська війна і її результати. Лінія Дюранда і розкол країни. Афганістан на початку XX ст., зародження руху молододафганців. Розвиток економіки. Країна в роки I світової війни, стан економіки, суспільно-політична ситуація.

Тема 4. Арабські країни Північної Африки у новий час

Загальна характеристика арабських країн на початок нового часу. Аравія у XVI – XIX ст. Соціально-економічний устрій. Об'єднавчий рух арабських племен. Релігійне вчення ваххабітів. Боротьба династії Саудидів за підкорення інших князівств. Ірак, Сирія, Ліван, Палестина у XVIII – XIX ст. Боротьба за визволення від османського панування. Селянські рухи. Експансія англійських та французьких колонізаторів. Спроба відновити турецький контроль. Північна Африка на початку XIX ст. Захоплення Францією Алжиру і визвольна боротьба алжирського народу. Абд-аль-Кадір. Франко-марокканська війна 1844 р. Народні повстання середини XIX ст. Мамлюкський період Єгипту і боротьба беїв проти турецького панування. Зародження капіталістичних відносин в Єгипті в кінці XVIII – на початку XIX ст. Реформи Мухаммеда-Алі.

Кредит 3. Тропічна і Південна (Чорна) Африка у XVI — на початку XX ст.

Тема 1. Відкриття і колонізація європейцями Півдня Африки.

Характеристика політичного і соціально-економічного розвитку африканських етносів в XVI – XIX століттях. Зулуські племена в першій половині XIX століття: об'єднувальна політика Чака-зулу і її результати. Держави Гвінейського узбережжя: суперечки в літературі про характер їхнього суспільного устрою. Концепція “ранньої архаїчної держави” Н.С. Кочакової. Роль ісламу у формуванні держав Західного і Центрального Судану. Експансія фульбе, утворення халіфату Сокото. Східна Африка: культура і міста-держави суахілі. Занзібарський султанат, роль арабів Маскату в його створенні.

Тема 2. Проникнення європейців у Чорну Африку і його наслідки.

Судан у новий час

Політичний розвиток Судану, народне повстання і створення держави махдистів. Загарбання Східного Судану англійцями. Англоєгипетський кондомініум над Суданом. Арабські народи Африки в роки I світової війни: соціально-економічний та політичний розвиток, національно-визвольний рух. Політика великих держав в арабському світі в роки війни.

Ефіопія у новий час

Ефіопія: загальна характеристика (етнічний склад, соціально-економічні відносини, релігія, державний устрій, війни з мусульманами). Ефіопія в першій половині XIX століття: “час князів”, об'єднувальна політика Теодроса II. Англійська інтервенція 1867 – 1868 років і її наслідки. Боротьба Шоа за політичну гегемонію. Реформи Менеліка II.

Мадагаскар у новий час

Держава Імеріна на початок нового часу. Соціально-економічний та політичний розвиток Мадагаскару у XVII ст. Посилення централізаторських

процесів з початку XIX ст. Правління Радама I та його наступників. Європейська експансія. Політика Франції на Мадагаскарі. Встановлення французького протекторату 1895 р. та подальша анексія Мадагаскару.

Кредит 4. Країни Латинської Америки у Новий час.

Тема 1. Відкриття та колонізація Центральної й Південної Америки європейцями.

Тема 2. Країни Латинської Америки наприкінці XIX – на початку XX ст.

4. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія країн Азії, Африки та Латинської Америки модерного часу», відповідно до мети є:

- розкрити сутність епохи постсередньовіччя для суспільств та країн Азії, Африки та Латинської Америки;
- на прикладі історії основних країн Азії та Африки простежити особливий шлях розвитку цього регіону в перспективі світового історичного виміру;
- розкрити причини занепаду традиційних країн Сходу у XVI – початку XX ст. та їх поступової колонізації європейцями;
- ознайомити студентів із багатством культурного спадку цього найбільш заселеного регіону земної кулі.

5. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **набути :**

знання:

- закономірності історичного розвитку регіону та окремих країн Азії та Африки у XVI – початку XX ст.;
- специфічні особливості розвитку окремих цивілізацій традиційного Сходу у цей історичний час;
- особливості функціонування державної влади у країнах Азії та Африки, сутність деспотизму та його відмінність від моделі державної влади країн Європи;
- особливості функціонування постсередньовічного суспільства країн Азії та Африки в порівнянні з християнською Європою;
- як відбувалося поступове поневолення країн регіону європейськими великими державами (Іспанією, Португалією, Нідерландами, Великобританією, Францією, Нідерландами, Німеччиною, Бельгією, Росією);
- становлення та розвиток першої великої держави Сходу – Японії, особливість “японських реформ” та їх уроки для історії;
- в яких умовах формувалися перші форми антиколоніальних та національно-визвольних рухів, їх еволюцію та трансформацію.

вміння:

- визначати особливості історичного розвитку країн Азії та Африки на фоні всесвітньої історії;
- розрізняти тенденції історичного розвитку країн окремих культурно історичних регіонів: Японія, Китай, Індокитай, Індія, Північна Африка та Близький Схід, Чорна Африка.
- працювати з додатковою літературою та джерелами, у тому числі з тими, які знаходяться в мережі Інтернет.

здатності:

- демонструвати розуміння загальних тенденцій розвитку країн афро-азійського регіону;
- аналізувати основні тенденції історичного розвитку країн Азії, Африки та Латинської Америки;
- пояснювати основні поняття та категорії дисципліни;
- пояснювати специфіку та основні етапи історичного розвитку;

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формувати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Розуміння суті, призначення й змісту гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні.

Грунтовне знання основних подій та періодів історичного шляху афро-азійських народів та всесвітньої історії.

Розуміння феномену культури, її ролі в житті суспільства, типів і форм.

Знання основних проблем світової філософії, економічних та політологічних теорій.

Уявлення про систему соціальних спільнот і соціальних взаємин, про форми взаємодії індивідуума з соціальними групами і спільнотами.

Знання основних історичних типів державно-правових систем і розуміння основних тенденцій їх розвитку.

Знання й розуміння значення прав і свобод людини й громадянина.

Уявлення про релігію як відповідний світогляд людини та про особливості конфесійного країн Азії та Африки.

Вільне володіння державною та іноземними мовами.

Володіння сучасними інформаційними технологіями та вміння застосовувати їх у професійній діяльності.

Володіння культурою мислення, здатністю до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановці мети і шляхів її досягнення.

Здатність логічно вірно, аргументовано і ясно будувати усну та письмову мову.

Прагнення до саморозвитку, підвищення своєї кваліфікації і майстерності, здатністю змінювати при необхідності профіль своєї ПРОФІСІОНАЛЬНИХ діяльності, здатністю до соціальної адаптації.

Використання основних положень і методів соціальних, гуманітарних та економічних наук при розв'язанні соціальних і професійних завдань.

II. Фахові:

Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології. Здатність використовувати в історичних дослідженнях базові знання в області загальної та вітчизняної історії, археології та етнології, джерелознавства, спеціальних історичних дисциплін, історіографії та методів історичного дослідження, теорії та методології історичної науки.

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Володіти спеціальними знаннями з хронології та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь. Здатність розуміти, критично аналізувати і використовувати базову історичну інформацію.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Здатність до критичного сприйняття концепцій різних історіографічних шкіл.

Навички наукового пізнання і логічного мислення.

Навички пошуку, аналізу та інтерпретації джерел.

Навички постійного підвищення фахової компетентності.

Навички наукових досліджень у галузі історії.

Уміння готувати аналітичні та довідково-інформаційні матеріали.

Навички практичного застосування сучасних інформаційних технологій.

Уміння застосовувати основи педагогічної діяльності у викладанні курсу історії в загальноосвітньому закладі.

6. Статус у навчальному плані. Нормативна

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Іванова Т.Ю.

8. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

9. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Контроль здійснюється за кредитно-трансферною системою. Зміст курсу поділений на 4 кредити. Кожний кредит включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу. Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: поточний контроль (письмові роботи – реферати, контрольні) і підсумковий контроль (залік).

Підсумковий контроль здійснюється у вигляді тестування. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.

10.Залік: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на заліковому тестуванні.

11.Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯН (ПІВДЕННІ ТА ЗАХІДНІ СЛОВ'ЯНИ МОДЕРНОГО ЧАСУ)

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.11	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 7 Загальна кількість годин: 210 год. Тижневих годин: VI семестр – 2 год.	Нормативна Курс: III Семестр: VI Лекції: 28 Практичні заняття: 42 Самостійна робота: 140 Вид контролю: VI семестр – іспит

2. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія слов'ян (південні та західні слов'яни модерного часу)» є ознайомлення студентів з історією південних і західних слов'янських народів періоду модерного часу (Новий та новітній час – XVII – початок XXI ст.) в контексті всесвітньо-історичного процесу; вироблення у студентів цілісної картини соціально-економічної еволюції східних держав і народів, їх політичного і культурного розвитку в контексті всесвітньо-історичного процесу впродовж модерної епохи.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Південні та західні слов'яни у Ранній новий час (XVI – XVIII ст.).

Тема 1. Річ Посполита у Ранній новий час (1569-1795 рр.)

Передумови об'єднання Королівства Польського та Великого князівства Литовського. Люблінський сейм та укладання унії 1569 р. Основні положення Люблінської унії.

Суспільно-політичні зміни після об'єднання Польщі та Литви. Політична криза 1570-х років.

Соціально-економічний розвиток РП в період династії Ваза (1587-1668). Селянське господарство. Розвиток міста, ремесла, торгівлі і гірських промислів. Стани і соціальні групи. Шляхта. Духовенство. Селянство. Городяни. Соціальні конфлікти.

Королі Ваза в Речі Посполитій: Сигізмунд III (1587—1632), Владислав IV (1632—1648). Внутрішня та зовнішня політика.

Політичний розвиток Речі Посполитої в другій половині XVII - XVIII ст. Ян II Казимир (1648—1668). Королі Речі Посполитої: Міхал Томаш (Михайло) Корібут Вишневецький (1669-1673) - представник руського роду Вишневецьких, обраний на престол після зречення Яна II Казимира. Ян III (1674 - 1696). Август II (1697 - 1706, 1709 - 1733). Станіслав I (1705 -1709, 1733 - 1734). Август III (1734 - 1763). Станіслав II (1764 - 1795).

Внутрішньо- і зовнішньополітична криза середини XVII - початку XVIII ст. Відносини з Росією, Османською імперією, Швецією, Габсбурзької монархією. Українські та білоруські землі у складі Речі Посполитої. Війна з повсталю Україною. Еволюція державного устрою Речі Посполитої в XVII ст. Розвал політичного устрою у 20-х - на початку 60-х років XVIII ст.

Формування реформаторського табору. Спроба державних реформ і територіальні поділи країни. Ліквідація польської державності. Соціально-економічний розвиток. Державні реформи у 1760-х роках. Перший поділ Речі Посполитої. Політична ситуація у 1770-х і 1780-х роках. Чотирирічний сейм. Другий поділ Речі Посполитої. Національно-визвольне повстання під проводом Тадеуша Костюшка. Третій поділ Речі Посполитої.

Економіка і соціальна структура польських земель в другій половині XVII - XVIII ст. Економічний занепад. Причини економічної кризи другої половини XVII - початку XVIII ст. Сільське господарство. Криза міста, ремісничого виробництва, фінансів і торгівлі. Господарська стабілізація і підйом у XVIII ст. Польська село. Розвиток ремісничо-примусує ленного виробництва, торгівлі і фінансів. Селянство. Польські городяни. Шляхта і магнатерія. Соціальні конфлікти.

Польська культура в XVI - першій половині XVII ст. Гуманізм в Польщі. А. Фрич-Моджевський. Н. Коперник. Я. Кохановський. М. Рей. Розвиток освіти, науки і суспільної думки. Література. Зміни в матеріальній культурі і стилі життя. Реформація.

Культура в XVII-XVIII ст. Контрреформація і Католицька Реформа. Культура епохи Бароко і Просвітництва в польських землях. Зміни в освіті, науці, літературі та мистецтві. Комісія народної освіти. Книгодрукування. Публіцистика. Ст. Сташиц. Г. Коллонтай. Брати Снядецькі.

Тема 2. Чеські землі та словацькі землі у Ранній новий час (XVI – XVIII ст.).

Соціально-політичний розвиток чеських земель у складі Габсбурзької монархії. 1526-1620 рр. Обрання Фердинанда I Габсбурга чеським королем і його політика. Конфлікти станів з королем. Повстання 1547 р. Економічний розвиток. Релігійна боротьба. Громада чеських братів. Загострення політичних протиріч у кінці XVI - початку XVII ст. Чеське станове повстання 1618-1620 рр.

Чеські землі в період Тридцятирічної війни. Військові дії на території Чехії. Політичні та соціальні наслідки Тридцятилітньої війни для чеських земель. Торжество католицької Контрреформації. Економічні наслідки війни. Ян Амос Коменський.

Соціально-економічне та політичне становище чеських земель в період з 1648 по 1780 рр. Фільварок в XVII ст. Становище селян. Антифеодальна боротьба селян в XVII ст. Повстання 1680 р. Повстання селян у першій половині XVIII століття. Положення міст. Процес первісного нагромадження капіталу. Розвиток промислового підприємництва. Розвиток мануфактур. Особливості політичного статусу чеських земель у складі монархії Габсбургів. Національні відносини.

Перші спроби реформ в монархії Габсбургів. 1740-1781 рр. Реорганізація органів управління. Реформи Марії-Терезії.

Соціально-економічний розвиток чеських земель в другій половині XVIII ст. Криза барщинно-кріпосницької системи. Панщинний патент 1775 р. Розвиток мануфактур. Ремісниче виробництво, торговельне і фінансове підприємництво.

Реформи Йосифа II (1780-1790). Реформа церкви. Скасування особистої залежності селян. Аграрна реформа. Адміністративна, судова і військова реформи. Шкільна реформа. Охорона здоров'я. Соціальне забезпечення.

Словаччина в системі монархії Габсбургів. Економіка Словаччини в XVI ст. Словаччина XVII в. Особливості процесу формування словацької народності. Словацькі землі - центр боротьби між угорською шляхтою та Габсбургами. Повстання 1678 і 1703 рр. Економічний розвиток Словаччини у XVIII ст. Розквіт гірничої металургії. Політичне становище словацьких територій в XVIII а. Освічений абсолютизм Марії Терезії у Словаччині. Реформи Йосифа II.

Культура. Протестантизм і пізній гусизм. Культура епохи Бароко, рекатолізація, її наслідки для розвитку наукової думки. Школа й освіту. Богуслав Бальбіні. Томаш Пешине з Чехорода. Образотворче мистецтво. Архітектура. Живопис. Музична культура. Гуманістичне спрямування в культурі Словаччини XV ст. Палацова архітектура. Розквіт станкового готичної живопису.

Чеська наука в епоху Просвітництва. Гелазій Добнер. Франтішек Мартін Пелцл. Йозеф Добровський. Словацьке Просвітництво. Розвиток науки. Матей Бел. Міська культура.

Тема 3. Болгарські землі під владою Османів у Ранній новий час (XVI – XVIII ст.).

Болгарський народ під владою Османської імперії (XV-XVII ст.). Османське завоювання болгарських земель, його етапи та наслідки. Релігійно-політичний механізм османського панування. Соціально-економічне становище болгарських земель в XVI - XVIII ст. Криза військово-ленної сіпахійської системи та її наслідки. Чифтліки. „Друге видання кріпацтва”. Хараджем. Соціальне становище християнського населення. Скасування девшурме („податку кров'ю”). Розвиток болгарських міст в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст. Ремесло і торгівля. Формування регіонально-галузевої спеціалізації міст Болгарії.

Криза Османської держави і болгарські землі в XVII ст. «Режим капітуляції» (привілейований режим для іноземців). Політичний розвиток болгарських земель. Ослаблення центральної влади і зростання могутності місцевих феодалів. Посилення репресій: спалахи релігійного мусульманського фанатизму та зlodіяння фанатиків-башибузуків. Еллінізація болгарської церкви. Наростання національно-визвольного руху. Боротьба болгар проти османської влади в XVI-XVIII ст.

Пошуки закордонних союзників. Чипровецьке повстання 1688 р. Зближення болгар з Росією: політичний і релігійний аспекти проблеми. Болгарія в роки російсько-турецьких війн XVII – XVIII ст.

Культура на болгарських землях у XVI – XVIII ст.

Тема 4. Південнослов'янські народи у Ранній новий час (XVII – XVIII ст.).

Соціально-економічний та політичний розвиток сербських земель під османською владою та в складі Габсбурзької монархії у XVII ст. Піднесення антиосманських настроїв на сербських землях наприкінці XVII ст. Участь

сербів у війнах Австрії з Османською імперією. Причини та наслідки переселення 1690 р.

Серби в Габсбурзькій монархії. Імператорські дипломи (1690 р.). Наростання антагонізму між сербами і угорцями в XVIII ст. Заснування самостійної сербської церковної організації на чолі з митрополитом. Створення в 1702- 1703 рр. національно-військового поселення - Потисько-Помориського кордону. Серби під час угорського повстання Ф. Ракоці (1703-1704 рр.). Імператорські дипломи 1706 р. Зміцнення зв'язків сербів з Росією в першій третині XVIII ст. Переселення сербів у монархію Габсбургів та Росію. Участь сербів у айстро-турецьких війнах XVII-XVIII ст. Австрійсько-турецька війна 1716-1718 рр. та її наслідки. Становище сербських земель в другій половині XVIII ст. Створення збройних загонів сербських добровольців та їх участь у війні Австрії проти Туреччини 1788-1791 рр. Здобуття сербами автономії в межах Белградського пашалика (1793 р.). Реформи в Белградському пашалику. Соціально-економічне становище сербських земель в другій половині XVII – XVIII ст. Головні причини занепаду сільського господарства, ремесла і торгівлі.

Хорватські землі в XV-XVIII ст. Еволюція угорського правління в Хорватії. Турецький наступ в Хорватії. Битва при Мохачі (1526 р.) та її політичні наслідки. Розділ хорватських земель. Створення Військової Межі. Участь хорватів у Тридцятилітній війні. Антигабсбурзька опозиція в Хорватії. Змова Зрінських-Франкопана. «Прагматична санкція» 1712-1713 рр. Зміцнення Габсбурзької політики централізму і абсолютизму. Обмеження хорватської автономії. Адміністративне підпорядкування хорватських земель угорцям в 1760-х рр.

Соціально-економічний розвиток хорватських земель. Міста континентальної Хорватії (Славонії) і венеціанської Далмації. Розвиток барщиної системи в хорватських землях Австрійської імперії. Міські та селянські рухи в Хорватії, Славонії і Далмації.

Антихорватський характер реформ Марії-Терезії та їх соціальні та політичні наслідки. Розширення хорватських адміністративних кордонів в межах Габсбурзької монархії наприкінці XVII – початку XVIII ст. Реформи Йосифа II (1780-1790 рр.). Освічений абсолютизм і його політика в хорватських землях. Політика понімення і мадяризації та реакція консервативних кіл хорватського дворянства. Хорватські землі в австро-турецьких війнах XVII-XVIII ст. Положення православного сербського населення.

Боснійські землі в XV-XVIII ст. Падіння Боснії і Герцеговини. Ісламізація населення. Господарське життя. Міста.

Чорногорія в XIV-XVII ст. Утворення Чорногорії. Експансія Османської імперії та Венеції. Соціально-економічний устрій. Національно-визвольна боротьба. Роль церкви.

Прийняття Чорногорією протекторату Османської імперії у 1496 р. 1516-1852 рр. – теократична держава Чорногорія, якою правили владики (князі з церковним титулом єпископа). Чорногорія наприкінці XVII - XVIII ст. Династія Негошів. Політичні зв'язки з Росією. Владика Петро I. «Законник Петра I Негоша».

Культура. Культурний феномен Далмації: освіта, література, театр. Розвиток гуманітарних наук і політичної думки. М. Орбіні. Ю. Крижанич. Природні науки. Боснія - культурна і конфесійна контактна зона.

Кредит 2. Західні слов'яни у Новий час (кінець XVIII – початок XX ст.)

Тема 1. Польські землі у складі Російської, Австрійської та Пруської імперій (1795 – 1914 рр.).

Становище польських земель після розділів на тлі міжнародної ситуації в Європі в кінці XVIII - початку XIX ст. Державно-правове становище польських земель після розділів. Польські легіони. Політика Наполеона в польському питанні. Проголошення в 1807 р Князівства Варшавського. Положення польських земель в 1815-1830 рр. Новий переділ польській території на Віденському конгресу 1815 р Політика держав у польських землях. Царство Польське в 1815-1830 рр. Конституція 1815 Велике Князівство Познанське, Галичина і Краківська республіка.

Національно-визвольна боротьба польського народу в 1830-1864 рр. Листопадове повстання 1830 – 1831 рр. Діяльність Патріотичного суспільства. Наслідки повстання. “Велика еміграція” і національно-визвольних рух у 30 – 40-р. XIX ст. Дипломатія "Готелю Ламбер". Пошуки нових шляхів боротьби за незалежність. Краківське повстання 1846 р. Револуція 1848-1849 рр. в Пруссії та Австрійської імперії і поляки. Повстання 1863 – 1864 рр. Передумови повстання 1863 р "Білі" і "червоні". Хід повстання. Причини його поразки. Політика русифікації.

Соціально-економічний розвиток польських земель наприкінці XVIII ст. - 60-ті роки XIX ст. Криза барщинно-фільваркового господарства. Руйнування станової системи. Початок промислової революції. Аграрні реформи на польських землях.

Польські землі у другій половині XIX ст. Економіка польських земель в останній третині XIX ст. - 1914 Польська село. Особливості індустріалізації в польських землях. Формування промислового капіталізму. Підйом аграрної економіки в пруської частині Польщі. Царство Польське - індустріально-аграрний регіон Росії.

Демографічні та соціальні процеси в польських землях в останній третині XIX - початку XX ст. Формування національної польської буржуазії. Місце і роль інтелігенції у польському громадському русі. Селянство і робітничий клас.

Зміни у масовій свідомості і політичній організації польського суспільства в останній третині XIX - початку XX ст. Польське питання в міжнародній політиці. Політична еміграція і її роль для польського національного руху. Особливості формування національної самосвідомості поляків.

Польський громадський рух. Германізаторська і русифікаторська політика Пруссії і Росії та її елементи. Розмежування політичних сил в перше десятиліття після Січневого повстання 1863-1864 рр. Станчик. Угодовця. Ідея органічного праці в Царстві Польському. Варшавський позитивізм і його ідеологи. Виникнення польського соціалістичного руху. Перший Пролетаріат (1882). Польська соціалістична партія (1892). Ю. Пілсудський. Соціал-

демократія Королівства Польського (1893) та Литви (1900). Ставлення соціалістів до національного питання.

Суспільно-політичне життя в кінці XIX - на початку XX ст. Становлення селянського політичного руху. Стронніцтво Людове (1895), утворення Польської селянської партії (1903).

Таємні товариства. Ліга Народова (1893). Національно-демократичний рух в 80-ті - 90-ті роки. Роман Дмовський.

Політична ситуація в польських землях напередодні Першої світової війни. Революція 1905-1907 рр. в Царстві Польському і її політичні наслідки. Перегрупування політичних сил. Дискусія про зовнішньополітичну орієнтацію (Центральні держави або Антанта). Форми польського громадського руху.

Культура у кінці XVIII - I половині XIX ст. Просвітництво і шкільна справа. Варшавське Товариство друзів науки. Романтична школа в історичній науці. І. Лелевель. Розквіт романтизму. А. Міцкевич, Ю. Словацький. Музика. Ф. Шопен. С. Монюшка. Живопис, скульптура, архітектура.

Польська культура, наука й освіта в другій половині XIX - початку XX ст. Особливості т.зв. епохи позитивізму. Розвиток громадської думки. Освіта, просвітництво. Критичний реалізм в польській літературі. Б. Прус. Е. Ожешко. Г. Сенкевич. С. Жеромський. Неоромантизм. Молода Польша. Ст. Виспянський. Живопис, музика, театр. Наука. М. Склодов-ська-Кюрі. Краківська та Варшавська історичні школи.

Нові тенденції в розвитку польської культури на початку XX ст. Зв'язок з культурою Росії та інших країн.

Тема 2. Чеські та словацькі землі у складі Габсбурзької монархії та дуалістичної Австро-Угорщини у XIX – початку XX ст.

Чеські землі в кінці XVIII ст. – 1914 р.

Чеське національне Відродження. Його сутність. Земський патріотизм. Діяльність будителів. М.В. Крамеріус. Й. Юнгман. Громадське життя і національний рух в чеських землях в 1815-1830 рр. Меттерніхівський абсолютизм. Відкриття Патріотичного музею в Празі. Фр. Палацький. Чеська Матиця. Національний рух в 1830-1848 рр. Діяльність К. Гавлічек-Боровського. Формування ідеології австрославізму. Його сутність. Розстановка політичних сил напередодні революції 1848-1849 рр. Чеська політична програма. Революція 1848-1849 рр. на чеських землях. Петиції імператору. Святовацлавські збори. Діяльність Національного комітету. Фр. Палацький. Радикальна течія та її програма. Слов'янський з'їзд. Червнєве повстання в Празі. Березнева конституція 1849 р. Значення революції 1848-1849 рр. для чеського народу.

Соціально-економічний розвиток чеських земель у кінці XVIII - першій половині XIX ст. Промислова революція, її етапи. Народно-господарські та демографічні наслідки промислової революції.

Чеські землі в 50-ті - 70-ті роки XIX ст. Формування чеського буржуазного суспільства. Його соціальна структура. Економічний розвиток чеських земель. Завершення промислової революції. Модернізація сільськогосподарського виробництва.

Чеський національний рух в 50-ті роки XIX ст. Епоха неоабсолютизму. Діяльність К. Гавлічек-Боровського. Конституційний рух 60-х років.

Виникнення Національної партії. «Ідея австрійської держави» Фр. Палацького (1865 р.).

Утворення Австро-Угорщини. Конституція 1867 р. Чеське суспільство в період введення дуалізму. Таборити. Боротьба за чесько-австрійську угоду. Ф.Л. Рігер. Декларація 1868 р. Фундаментальні статті. Утворення Національної партії вільнодумних (1874 р.).

Чеські землі в 80-ті - 90-ті роки XIX ст. Економічний розвиток чеських земель в останній третині XIX ст. Особливості процесу індустріалізації. Національно-політична боротьба в 80-х - 90-х роках XIX ст. «Омладіна». Реалізм як політична течія. Т.Г. Масарик.

Нові політичні реальності на рубежі XIX – XX століть. Чеські землі - промислова майстерня монархії Габсбургів. Протистояння німців і чехів. Трансформація прогресистського руху. Християнсько-соціальні партії. Національні соціалісти. Аграрії. Реалісти.

Чеська соціал-демократія в другій половині XIX - початку XX ст. Робітничий рух в кінці 60-х - початку 70-х років XIX ст. як ліве крило загальнодемократичної боротьби. Утворення Соціал-демократичної робітничої партії Австрії (1874 р.) і чехи. Чехословянська соціал-демократична робітничая партія (1878 р.). Федералізація австрійської соціал-демократії. Прийняття національної програми (1899 р.).

Від початку XX століття до Першої світової війни. Введення загального виборчого права (1907 р.). Чехи і розвиток австрійської системи парламентаризму. Зовнішньополітичні акції чеської буржуазії.

Культура першої половини XIX ст. Розвиток мови. Художня література. Ф.Л. Челаковський. К.Я. Ербен. Журналістика. Розвиток науки. Я.Е. Пуркіне. П.Й. Шафарик. Театр. Значення наукових і культурних зв'язків з Росією для культури епохи чеського національного Відродження.

Чеська культура другої половини XIX - початку XX ст. Система освіти. Наука. Карлів університет і Чеська Академія наук словесності та мистецтв. Позитивістська школа. Я. Голл. Історико-соціологічний напрям. Т.Г. Масарик. Л. Нідерле. Я.Е. Пуркіне. Г. Мендель. Література, живопис, музика. Реалізм. Я. Неруда. А. Ірасек. Й. Манес. М. Алеш. Б. Сметана. А. Дворжак. Модерн. Маніфест "Чеської Модерн". Символізм і декаданс.

Словацькі землі в кінці XVIII ст. – 1914 р.

Словаччина в кінці XVIII - першій половині XIX ст. Соціально-економічний розвиток. Промисловий переворот. Аграрний характер економіки. Соціальна структура суспільства. Національний рух наприкінці XVIII - першій половині XIX ст. Перший етап національного Відродження. Ю. Папанек. Боротьба за кодифікацію словацької літературної мови. Я. Коллар. Л. Штур.

Словаки в революції 1848-1849 рр. «Вимоги словацького народу». Словацька національна рада. I-й і II-й походи словацьких добровольців.

Словаччина в другій половині XIX ст. Соціально-економічне становище. Промисловість. Політична ситуація в 50-ті роки XIX ст. Л. Штур.

60-ті роки XIX ст. - новий етап словацького національного руху. «Меморандум словацького народу». Словацька Матиця. Стара і Нова школи. Словацьке національне рух в умовах мадяризації.

Словаччина в кінці XIX - початку XX ст. Соціально-економічний розвиток. Словацька соціал-демократія. Національний рух напередодні Першої світової війни. Словацька національна партія. Католицький рух. Гласисти.

Культура Словаччини в XIX ст. Боротьба за словацьку літературну мову в першій половині XIX ст. Творчість Я. Коллара і Л. Штура. Діяльність Словацької Матиці - культурного і наукового центру в 1863-1875 рр. Словацька публіцистика XIX ст. Реалізм в словацькій літературі. Нові течії на початку XX ст.

Кредит 3. Південні слов'яни у Новий час (кінець XVIII – початок XX ст.)

Тема 1. Відновлення болгарської державності. Болгарія наприкінці XIX – на початку XX ст.

Болгарське національне Відродження в кінці XVIII ст. - першій половині XIX ст. Зміни в положенні болгарських земель в XVIII ст. Османські реформи Селіма III і реформи Танзімату. Початок Відродження. Культурно-просвітницький рух. Діяльність Паїсія Хілендарського і Софронія Врачанського. Початок боротьби за створення самостійної болгарської церкви.

Суспільні рухи в Болгарії в 60-70-ті рр. XIX ст. Відновлення церковної самостійності. Створення Болгарського екзархату у 1870 р. Георгій Раковський. Політичні об'єднання. Любен Каравелов і Васіл Левські. Христо Ботев. Вересневе (1875 р.) і Квітневе (1876 р.) повстання.

Російсько-турецька війна 1877 - 1878 р. та участь болгар у ній. Утворення болгарської національної держави. Сан-Стефанський договір. Берлінський трактат 1878 р. Створення основ болгарської державності. Установчі збори. Тирновська конституція. Устрій Східної Румелії після Берлінського трактату.

Князівство Болгарія і Східна Румелія в 1879-1885 рр. Політичне життя в Князівстві. Протистояння лібералів і консерваторів. «Режим повноважень» 1881-1883 рр. Перегрупування політичних сил в Князівстві. Східна Румелія в 1879-1885 р. Об'єднання Східної Румелії з Князівством Болгарія (південної і північної Болгарії) і болгаро-сербська війна 1885 р.

Шлях Болгарії до незалежності. «Болгарська криза» 1886-1887 рр. Внутрішньо - і зовнішньополітичне положення Болгарії у 1887 - кінець XIX ст. Зміцнення її суверенітету. Особистий режим Фердинанда. Проголошення незалежності Болгарії у 1908 р.

Політичні партії Болгарії у 1886-1908 рр. БЗНС А.Стамболійського. Соціалістичне і соціал-демократичний рух в Болгарії. Етапи розвитку. Болгарська робоча соціал-демократична партія.

Соціально-економічний розвиток Болгарії в 1878-1912 рр. Аграрний переворот і його особливості. Розвиток промисловості. Специфіка формування національної болгарської буржуазії.

Болгарія в Балканських війнах 1912-1913 рр. Оформлення Балканського союзу. Перша Балканська війна. Друга Балканська війна. Бухарестський мирний договір. Перша «національна катастрофа».

Болгарія в Балканських війнах. 1912-1913 рр. Оформлення Балканського союзу. Перша Балканська війна. Друга Балканська війна.

Культура Болгарії. Етапи формування національної культури. Роль болгарської православної церкви в історії болгарського народу і культури.

Центри болгарської культури. Дамаскіни. Просвітництво й наука. Література. Образотворче мистецтво. Болгарський театр. Культурні зв'язки з другими народами слов'янського світу.

Тема 2. Південнослов'янські народи у складі Османської імперії в XIX – початку XX ст.

Сербські землі у складі Османської імперії в кінці XVIII - 70-і рр. XIX ст. під османською владою. Органи державної влади, громадські інститути, економічне та політичне становище Белградського пашалику та його роль в сербській історії. Фірмани 1791 -1793 рр.

Перше сербське повстання 1804-1813 рр. Органи влади. Бухарестський мир 1812 і його роль в отриманні Сербією автономії.

Друге сербське повстання 1815 р. Карагеоргій і Мілан Обренович. Мілош Обренович.

Росія і боротьба за автономію Сербії у 20-ті рр. XIX ст. Становлення і розвиток автономного Сербського князівства при Мілоші Обреновичу. Оформлення державного апарату.

Боротьба за створення незалежної сербської держави в 40-ті роки XIX ст. - 1878 р. Правління Олександра Карагеоргійовича та прихід до влади «уставобранітелів» (1842-1858 рр.). Зовнішньополітична програма Сербії «Нарис». Складання сербської політичної еліти. Ліберальна опозиція. Святоандреєвская скупщина - початок сербського парламентаризму. Повернення Обреновичей. Правління князя Михайла Обреновича (1860-1868). Суспільно-політична ситуація в Сербії в кінці 60-х - початку 70-х рр. Балканський союз 1867 р. Регентство і Конституція 1869 р. Громадсько-політичний рух. Омладіна. Сербія і Східна криза 1875-1878 рр. Сербо-турецькі війни. Визнання незалежності Сербського князівства.

Македонія в складі Османської імперії. «Македонська проблема» як складова «східного питання». Положення македонців за результатами Берлінського конгресу 1878 р. Становлення македонського національно-визвольного руху на зламі XIX – XX ст.

Македонське питання в 80-ті роки XIX ст. – 1914 р. Положення македонців у складі Османської Туреччини. Внутрішня македонська революційна організація (ВМРО). Ілінденське повстання (1903). Македонія за часів молодотурецької революції 1908 р. та Балканських воєн (1912-1913 рр.). Розділ македонських земель між Сербією, Грецією і Болгарією. Зміна системи державного устрою. Заклади культури та «Культурна пропаганда» Болгарії, Греції і Сербії на македонських землях.

Культура. Розвиток початкової та середньої освіти. Болгаро-сербсько-грецьке культурне суперництво. Література, живопис, музика. Суспільно-політична думка.

Боснія і Герцеговина в складі Османської Туреччини (кінець XVIII – 1878 р.). Особливості політичного, етнічного та конфесійного положення. Феодальний сепаратизм боснійської знаті. Національно-визвольний рух у першій половині XIX ст. Плани Сербії, Чорногорії та Австрійської імперії щодо Боснії і Герцеговини. Боснійсько-герцеговинське повстання 1875-1878 рр. і його політичні наслідки. Окупація Австро-Угорщиною Боснії і Герцеговини в 1878 р.

Чорногорія на шляху до незалежності (в кінці XVIII ст. - 1878 р.). Соціально-економічне та політичне становище Чорногорії. Митрополити Петро I і Петро II Негоші в боротьбі проти родоплемінного сепаратизму. Законники першої половини XIX ст. Встановлення світського правління князів з династії Петровичів. Князь Данило і князь Нікола в боротьбі за незалежність Чорногорії.

Російсько-чорногорські відносини. Роль Росії у підтримці національних програм Чорногорії. Чорногорія в роки Східної кризи 1875-1878 рр. Визнання незалежності Чорногорського князівства.

Культура. Національне Відродження і створення сербської літературної мови. Реформа Вука Караджича. Фольклор та література. Просвітництво. Наука. Театр. Музика. Образотворче мистецтво. Архітектура.

Тема 3. Південнослов'янські народи у складі Габсбурзької імперії в XIX – початку XX ст.

Сербська Воєводіна у складі імперії Габсбургів. Соціально-політичне становище сербських земель монархії в першій половині XIX ст. Створення «Сербської Воєводини» у складі Австрійської імперії в 1848 р. Революція 1848-1849 рр. і Травнева скупщина. Провінція Воєводіна і Темішській Банат (1849-1861 рр.). Землі Воєводини у складі Угорщини (1860 р.). Створення політичних партій у Воєводині і їх національні програми у другій половині XIX - початку XX ст. Зростання національно визвольного руху. С. Мілетич.

Культура. Пісенна творчість. Розвиток книгодрукування. Зародження історичної науки. Культурні зв'язки з Заходом і Росією.

Хорватські землі наприкінці XVIII - 40-ті роки XIX ст. Соціально-економічне та політичне становище. Іллірійські провінції. Політика мадяризації і реакція хорватської політичної еліти. Ілліризм. Людевіт Гай. Янко Драшкович.

Далмація в першій половині XIX ст. Особливості економічного і національного розвитку.

Військовий Кордон в першій половині XIX ст. Проблеми реорганізації та демілітаризації.

Революція 1848-1849 рр. на хорватських землях. Формування національної програми. Й. Елачич. «Вимоги народу». Адміністративні та політичні зміни після революції 1848-1849 рр.

Становлення хорватських політичних партій. Праваштво і югославізм.

Хорватські землі в умовах абсолютизму у другій половині XIX - початку XX ст. Наступ реакції Реформи 50-60-х років в хорватських землях. Хорвато-угорська угоду. Специфіка хорватської автономії. Хорвато-сербські відносини і ліквідація Військової Межі в 1881 р. Політична боротьба в хорватських землях наприкінці XIX ст. і виникнення нових партій. Хорватська народна селянська партія. А. і С. Радичі. Хорвато-сербська коаліція 1905 р.

Культура. Значення реформ Марії-Терезії та Йосипа II для розвитку культури. Створення хорватської літературної мови. Культурно-освітні товариства. Відкриття Загребського університету та югославянське Академії наук і мистецтв. Література. Театр. Живопис. Музика. Архітектура.

Народи Боснії та Герцеговини в складі Австро-Угорщини у 1878-1914 рр. Боснія і Герцеговина в планах Сербії, Чорногорії та Австрійської імперії. Боснійсько-герцеговінське повстання 1875-1878 рр. і його політичні наслідки. Окупація Австро-Угорщиною Боснії і Герцеговини в 1878 р

Соціально-економічні перетворення в період австрійської окупації. Зміна системи державного устрою. Національний рух. Громадські організації. Боротьба за релігійну автономію.

Боснійська криза 1908-1909 рр. Національно-політичні організації в Боснії на початку XX ст.

Культура. Специфіка орієнтальної культури в Боснії і Герцеговині.

Словенські землі у складі монархії Габсбургів в кінці XVIII ст. – 1914 р. Особливості державного підпорядкування.

Соціально-адміністративна структура. Німецька колонізація. Міста. Церковна організація.

Словенське національне Відродження. Революція 1848-1849 рр. Ілліризм. Масовий національний рух. Програма Об'єднаної Словенії. Матія Маяр. Конституція 1867 р. і словенські землі. Оформлення словенських політичних партій. Словенсько-німецькі відносини наприкінці XIX - початку XX ст.

Культура. Кодифікація словенського літературної мови. Є. Копітар і С. Враз. Боротьба за національну школу. Поезія Ф. Прешерна. Створення та діяльність Матиці Словенської (1864). Опір політиці германізації.

Тема 4. Незалежний розвиток Сербії та Чорногорії у 1878-1914 рр.

Сербія в кінці XIX - початку XX ст. Економічна залежність від Австро-Угорщини. Проголошення Сербського королівства (1882 р.). Створення політичних партій в Сербії і проблема парламентаризму. Криза режиму Мілана Обреновича. Конституція 1888 р. Органи державної влади. Соціально-економічний і політичний розвиток Сербії в кінці XIX ст. Правління Олександра Обреновича (1893-1903). Громадсько-політичний рух в Сербії. Сербська соціал-демократія. Політична криза в Сербії на початку XX ст. Державний переворот 1903 р. Відновлення династії Карагеоргієвичів. Внутрішня і зовнішня політика Сербії на початку XX ст. Балканська війна (1912-1913 рр.) та територіальне розширення Сербії.

Культура. Освіта. Література. Театр. Живопис. Культурні зв'язки з Сербією, Росією, Австрією та Італією.

Чорногорія в кінці XIX ст. – 1914 р. Особистий режим князя Миколи. Проголошення Чорногорії королівством. Чорногорія в Балканських війнах.

Тема 5. Південні і західні слов'яни у Першій світовій війні.

Перша світова війна як прояв кризи європейської цивілізації. Початок Великої війни, політичні цілі учасників і зовнішні орієнтації слов'янських народів та країн Східної Європи. Загострення соціальних стосунків під час війни. Політика блокових держав щодо слов'янських народів регіону. Активізація національних рухів, роль емігрантських осередків у боротьбі за державну незалежність.

Польські землі в роки Першої світової війни. Польське питання в політиці воюючих сторін до 1916 р. Основні політичні орієнтації польського суспільства. Польський національний рух у країні та в еміграції. Польські легіони. Листопадовий маніфест 1916 р. Поляки на фронтах війни. Зміна характеру польського питання в 1917 р. Формування інститутів державної влади в країні і за кордоном. Проголошення незалежності Польщі.

Австро-Угорська монархія в роки війни: воєнні дії і політика. Плани перебудови монархії. Вирішення чеського і словацького національного питання

в роки першої світової війни: передумови створення Чехословацької республіки. Чеські і словацькі землі в роки війни. Поляризація чеських і словацьких політичних сил: два центри еміграції. Діяльність чеських і словацьких емігрантів на Заході і в Росії. «Чехословакізм». «Чеська мафія» як центр анти-габсбурзької опозиції в чеських землях з 1915 р. Чехословацька національна рада і Празький національний комітет. Словацька ліга. Клівлендська угода 1915 р. Боротьба за міжнародне визнання Чехословацької національної ради. Формування чехословацької армії. Ставлення чеської та словацької громадськості до війни. Пітсбургська угода 1918 р. Проголошення Чехословацької Республіки.

Хорватські і словенські землі в роки війни. Політичні орієнтації хорватських і словенських партій. Антивоєнні рухи. Хорватська і словенська політична еміграція. Зростання антиавстрійських настроїв. Югослов'янський комітет. Корфська декларація 1917 р. Становище Боснії і Герцеговини. Національно-визвольний рух південнослов'янських народів Австро-Угорщини в 1917-1918 рр. Прорив Салонікського фронту і крах монархії Габсбургів. Народне віче в Загребі. Проголошення Держави словенців, хорватів і сербів (жовтень 1918 р.)

Сербія і Чорногорія під час війни. Загострення відносин між Сербією і Австро-Угорщиною. Сараєвський замах. Ультиматум Відня. Оголошення війни Сербії та великі держави. Хід військових дій в 1914-1915 рр. Окупація Сербії і Чорногорії. Салонікський фронт. Сербська і чорногорська еміграція. Плани рішення південнослов'янського питання в роки війни. Програма М. Пашіча. Політика Антанти у питанні об'єднаної південнослов'янської держави. Звільнення Сербії і Чорногорії. Усунення короля Ніколи. Проголошення Держави Словенців, Хорватів і Сербів. Виникнення Королівства Сербів, Хорватів і Словенців.

Участь Болгарії у війні. Протистояння політичних сил у період нейтралітету. Антивоєнні настрої і соціальна боротьба. Перемога антиантантівських сил. Участь болгарської армії у бойових діях. Положення в тилу. Владайське (солдатське) повстання. Капітуляція Болгарії і зміна владних структур. Друга «національна катастрофа».

Македонське питання в роки війни. Національний рух македонців.

Кредит 4. Південні та західні слов'яни в міжвоєнний період (1918-1939 рр.) та в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.).

Тема 1. Друга Річ Посполита (1918 – 1945 рр.) та в період Другої світової війни (1939-1945 рр.).

Складання умов для здобуття незалежності польських земель. Виникнення регіональних центрів влади восени 1918 р. Створення загальнопольського уряду. Діяльність Ю. Пілсудського. Польське питання на Паризькій мирній конференції 1919 р. Встановлення східного кордону. Створення Польської держави (1918-1921 рр.). Боротьба за кордони та їх міжнародно-правове визнання в 1918 - 1921 рр. Радянсько-польська війна та Ризький мир 1921 р.

Парламентська демократія (1922-1926 рр.). Соціальна структура і динаміка її зміни. Реструктуризація промисловості. Роль національного та іноземного капіталів в індустріалізації. Аграрні реформи 1920 і 1926 рр.

Політичний розвиток. Діяльність Законодавчих сейму з формування основ парламентаризму. Мала конституція 1919 р. Березнева Конституція 1921 р. Вбивство президента Г. Нарutowича. Особливості партійно-політичної системи в 1922-1926 рр. Криза парламентської системи зразка 1921 р. Соціальні й національні конфлікти.

Державний переворот Пілсудського у травні 1926 року. Встановлення режиму «санації» в 1926 р. Авторитарний режим Ю. Пілсудського (1926 - 1935 рр.). Режим і опозиція в 1926-1930 рр. Створення, діяльність і розгром «Центролева». «Брестські» вибори 1930 р. Наступ на політичні свободи. Квітнева конституція 1935 р. Криза режиму «санації». Початок загальнонаціональної консолідації в 1938-1939 рр. Польська економіка у роки великої кризи початку 30-х років. Політика «етатизму» в 30-ті роки.

Польська Республіка в системі міжнародних відносин у міжвоєнний період. В орбіті французького впливу. Відносини з сусідами. Польща і Ліга націй. Політика «балансування» Пілсудського-Бека. Польща і план «східного Локарно». Польські концепції безпеки в другій половині 30-х років. Участь Польщі в розвалі Чехословаччини в 1938 р. Радянсько-німецький пакт про ненапад і Польща.

Польські землі у роки Другої світової війни. Польща між Німеччиною та СРСР. Формування польських органів влади в еміграції. Оборонна війна 1939 р. Політика Німеччини на окупованих польських землях. Депортації поляків з возз'єднаних із СРСР західноукраїнських і західнобілоруських земель. Катинська справа. Поділ польських земель і початок Руху Опору польського народу в країні і за кордоном (1939 - 1941 рр.). Польське питання в 1941 - середині 1943 рр. «Лондонська» і комуністична течії в Опорі. Розкол 1943 р. Польсько-радянські відносини в роки війни: від співпраці до ворожнечі.. Встановлення двовладдя 1944 р. Звільнення Польщі в 1944-1945 рр.

Тема 2. Чеський та словацький народи у 1918-1945 рр.

Економічний розвиток Чехословаччини в період між світовими війнами. Диспропорції у рівні економічного розвитку регіонів. Аграрна реформа. Своєрідність інтеграції у світову економічну систему. Економічна криза кінця 20-х - початку 30-х років.

Політичний розвиток Чехословаччини в міжвоєнний період. Утворення Чехословацької Республіки. Підйом національно-визвольного руху восени 1918 р. Революція 28 жовтня 1918 р. в Чехії. Мартинська декларація. Словацька національна рада. Позиція німецького та угорського населення. Укладання державних кордонів. Національний склад ЧСР. Теорія «чехословакізму».

Конституційне устрій республіки. Система адміністративного управління. Перший досвід коаліційної системи влади. Формування політичної системи ЧСР. Перегрупування сил в робітничому русі і утворення КПЧ. Неформальні владні структури. Словацька народна партія. Партії чеських німців. Закон про захист республіки. Парламентські вибори 1925 р. Правління буржуазної коаліції. Рух словаків за автономію.

Внутрішня політика уряду в роки світової економічної кризи початку 30-х років. Активізація правих сил і словацьких автономістів. Президентські вибори 1935 р. ЧСР у 1935-1937 рр.

Чехословаччина в системі міжнародних відносин у 20 - 30-е рр. Оформлення системи національної безпеки в 20-і роки. Відносини з сусідами. Союз з Францією. Мала Антанта. Радянсько-чехословацький зближення 30-х років. ЧСР і криза Версальської системи в 1938 р.

Чехословаччина напередодні і в період Мюнхенської змови. Судетонімецький рух. Заходи щодо захисту територіальної цілісності республіки в 1938 р. Мюнхенський диктат великих держав. Друга республіка. Автономні Словаччина та Закарпатська Україна.

Проголошення незалежності Словаччини в березні 1939 р. Окупація Чехії та Закарпатської України. Протекторат Богемія і Моравія.

Чехи і словаки в роки Другої світової війни 1939-1945 рр. Політика окупантів в протектораті. Економічна експлуатація протекторату та Словаччини Німеччиною. Участь Словаччини у війні. Рух Опору в протектораті та Словаччини. Діяльність КПЧ. Центри еміграції. Чехословацькі військові підрозділи в Європі. Замах на Гейдріха.

Чехословацько-радянське зближення. Словацьке національне повстання 1944 р. Створення національного фронту чехів і словаків. Кошицька програма 1945 р. Празьке повстання 5 травня 1945 р. Формування національного фронту чехів і словаків. Звільнення чеських та словацьких земель при допомозі СРСР у 1945 р.

Тема 3. Болгарські землі у 1918-1945 рр.

Болгарія в першій світовій війні. Внутрішньополітична боротьба в період нейтралітету. Територіальні претензії Болгарії. Оформлення Четвертного союзу. Болгарська армія в бойових діях. Участь болгарських військ в наступі на Сербію. Положення на Салонікському фронті. Вступ Болгарії у війну з Румунією. Положення на Румунському фронті. Антивоєнний рух. Військова поразка у вересні 1918 р. Владайське (солдатське) повстання. Салонікське перемир'я, вихід з війни. Друга національна катастрофа.

Болгарія в 1918-1923 рр. Загальна криза 1918-1919 рр. Політичні партії та їх програми післявоєнного розвитку. Коаліційні уряди. Уряду БЗНС і програма соціально-економічних реформ Олександра Стамболійського. Правління аграріїв (1919-1923). Економічний розвиток. Аграрна реформа. Картелізація в промисловості. Становище робітників і їх страйковий рух. Формування Конституційних блоку, його боротьба з політикою БЗНС. Народна змова. Державний переворот 9 червня 1923 р.

Болгарія в роки режиму Демократичної змови і правління Народного блоку (1923-1934 рр.). Політика кабінету Олександра Цанкова. Вересневє повстання 1923 р. Закон про захист держави. Уряд Андрія Ляпчева. Еволюція від авторитарного правління до парламентаризму. Підйом економіки в другій половині 20-х років. Уряд Народного блоку. Економічна криза початку 30-х років і її особливості. Союз «Звено». Травневий переворот 1934 р. Кімон Георгієв. Спроба реформування державно-політичної системи. Особистий режим царя Бориса III Кобурга. Наростання політичного протистояння в суспільстві. Формування політичної опозиції.

Політичний і економічний розвиток Болгарії в 1935-1939 рр. Внутрішня політика Георгія Кьосейванова, реорганізація його урядових кабінетів.

Оформлення безпартійною системи. Центристська коаліція. Політична поляризація. Народний соціальний рух. Болгарська компартія. Боротьба за створення Народного фронту. Економічний стан. Підйом страйкової боротьби. Конституційний блок 1938 р. Еволюція зовнішньоекономічної орієнтації.

Зовнішня політика Болгарії в міжвоєнний період. Болгарське питання на Паризькій мирній конференції. Нейїський мирний договір 27 листопада 1919 р. Вихід з міжнародної ізоляції. Регіональна політика Болгарії на Балканах. Македонське питання як зовнішньополітичний фактор. Нішська угода 1923 р. з Королівством СХС. Болгаро-грецький збройний конфлікт 1925 р. Політика лавірування на міжнародній арені. Проблема репараційних платежів і зближення з Німеччиною на початку 30-х рр. Болгарія і Балканська Антанта. Салонікська угода 1938 р. Нормалізація болгаро-югославських відносин. Російська еміграція в Болгарії.

Болгарія в роки Другої світової війни. Зовнішня політика в період нейтралітету. Кабінет Богдана Філова. Угода в Крайове (вересень 1940 р.). Болгарія в балканській політиці СРСР і Німеччини («Соболевська акція», приєднання до Троїстого пакту). Вступ у війну (грудень 1941 р.). Окупація Вардарської Македонії, Західної Фракії, частині Сербії. Політичний і збройний опір прониїєцькому курсу уряду. Вітчизняний фронт і його програма. Болгаро-німецькі відносини в 1943 р.

Регентська рада. Політика урядів Д. Божілова та Івана Багрянова. Фашистські організації "обранці", "Союз ратників", "Легіон". Партизанський рух, курс БРП на збройне повстання. Вереснева політична криза 1944 р. Коаліційний кабінет Костянтина Муравйова. Оголошення Радянським Союзом війни Болгарії. Повстання 9 вересня 1944 р. Уряд Вітчизняного фронту, його програмна декларація. Московська угода про перемир'я 28 жовтня 1944 р. Участь Болгарії у війні проти Німеччини.

Тема 4. Королівство Югославія (Сербія, Словенія, Хорватія, Чорногорія, Боснія та Герцеговина, Македонія) у 1918-1945 рр.

Сербія і Чорногорія в роки Першої світової війни. Загострення відносин між Сербією і Австро-Угорщиною. Сараєвське вбивство. Кризова дипломатія липня 1914 р. Оголошення війни Сербії, позиція великих держав. Нішська декларація (грудень 1914 р.). Хід військових дій на австро-сербському фронті (липень 1914 - вересень 1915 рр.). Наступ австро-німецьких і болгарських військ восени 1915 р. Розгром і окупація Сербії і Чорногорії. Переформування сербської армії та її участь у бойових діях на Салонікському фронті в 1918 р. Контрнаступ військ Антанти восени 1918 р. і звільнення Сербії і Чорногорії. Плани рішення південнослов'янського питання в роки війни. Програма Ніколи Пашича.

Південнослов'янські народи Австро-Угорщини в роки Першої світової війни. Зростання антиавстрійських настроїв. Югославський комітет. Анте Трумбіч. Корфська декларація 1917 р. Революційний, антивоєнний і національно-визвольний рух південний слов'ян. Югославський клуб. Травнева декларація 1917 р. Рішення хорватського Сабору про розрив з Австро-Угорщиною. Прорив Салонікського фронту і крах монархії Габсбургів. Зростання ідеї югославізму. Держава словенців, хорватів і сербів (29 жовтня - 1

грудня 1918 р.). Народне віче в Загребі. Об'єднавчі рішення Народної Скупщини Воеводини і Чорногорії.

Політичний розвиток Королівства сербів, хорватів і словенців (КСХС) в 1918-1928 рр. Унітарна держава південнослов'янських народів. Соціальний і національний склад населення. Складання політичної системи, партійна структура. Революційний підйом 1919 р. Аграрна реформа. Політична криза кінця 1920 р. Парламентські вибори 1920 р. Заборона КПЮ. Закон «Про захист безпеки і порядку в державі». Видовданська Конституція 1921 р. Адміністративна реформа. Економічний розвиток. Міжнаціональні протиріччя. Сербсько-хорватське протистояння. Урядові кризи і розстановка політичних сил. Хорватська республіканська селянська партія (Степан Радич). Радикальна партія Сербії (Нікола Пашич). Створення Селянсько-демократичної коаліції в Хорватії. Вбивство С. Радича.

Югославія в роки монархічної диктатури (1929-1941 рр.). Державний переворот 6 січня 1929 р. і встановлення королівської диктатури. Перейменування держави в Королівство Югославія (КЮ). Адміністративна реформа. Наслідки економічної кризи кінця 20-х - початку 30-х років. Октроїрована Конституція 1931 р. Вбивство короля Олександра I Карагеоргійовича, ослаблення диктатури. Політика уряду Мілана Стоядиновича. Робочий і студентський рух. Боротьба за Народний фронт. КПЮ і Комінтерн. Сербсько-хорватська угода 1939 р. Уряд Драгіша Цветковича - Володимира Мачека. Зростання антифашистського руху. Державний переворот 27 березня 1941 р. Душан Сімович.

Економіка Югославської держави в міжвоєнний період. Аграрна реформа. Досягнення і труднощі господарської інтеграції. Руйнівні наслідки економічної кризи кінця 20-х – початку 30-х років ХХ ст.

Королівство Югославія в системі міжнародних відносин в міжвоєнний період. Югославське питання на Паризькій мирній конференції. Версальський мирний договір 1919-1920 рр. і встановлення меж Королівства СХС. Профранцузька зовнішньополітична орієнтація. Югославія в Малій Антанті (1921-1938 рр.). Нормалізація відносин з Болгарією (1923 р.). Югославсько-італійські протиріччя. Організаційний пакт (1933 р.). Участь у Балканській Антанті. Переорієнтація зовнішньої політики у другій половині 30-х років. Приєднання до Троїстого пакту 25 березня 1941 р. Договір про дружбу і ненапад з СРСР 5 квітня 1941 р.

Народи Югославії в роки Другої світової війни. Фашистська агресія Німеччини, Італії, Болгарії та Угорщини проти Югославії в 1941 р. Югославська операція (квітнева війна) 6-17 квітня 1941 р., окупація і розділ країни. Напівзалежні держави Хорватія (Анте Павелич) та Сербія., їх участь у війні на боці держав «осі». Колабораціоністський уряд на окупованій території Югославії. Петр II Карагеоргієвич у вигнанні. Антифашистський партизанський комуністичний рух. Діяльність королівського емігрантського уряду. Два центри руху Опору (четницькі загони Драже Михайловича, комуністичний партизанський рух Йосипа Броз Тіто), їхні цілі і характер взаємин. Початок загального збройного повстання. Роль КПЮ.

Партизанська боротьба проти фашистських окупантів у 1942-1943 рр. Політика комуністів на звільнених територіях. Утворення Народно-визвольної

армії Югославії (НВАЮ). Створення Створення Антифашистського віче народного визволення Югославії (АВНОЮ) та Національного комітету звільнення Югославії, їх діяльність. Формування нових органів влади в національних районах, проголошення федерації. Друга сесія АВНОЮ 1943 р. і створення Демократичної Федеративної Югославії. Боротьба за її міжнародне визнання. Громадянська війна на території Югославії, її учасники, хід і результат.

Усташівський геноцид сербів (1941—1945 рр.)

Успіхи народно-визвольної боротьби в 1944-1945 рр. Допомога СРСР. Взаємовідносини емігрантського уряду з новою владою. Югославське питання у зовнішній політиці великих держав. Визнання союзниками військ Тіто найсильнішою опозиційною силою до німецької окупації. Висовський договір 16 червня 1944 р. Угода Тіто-Шубашича. Міжнародне визнання нової Югославії. Радянсько-югославський договір про дружбу 11 квітня 1945 р. Звільнення Югославії 15 травня 1945 р. Трієстинська криза (травень-червень 1945 р.). Перемога народної революції.

Кредит 5. Південнослов'янські та західнослов'янські країни у 1945 – 1991 рр.

Тема 1. Польська Республіка у 1945 – 1991 рр.

Польська республіка у повоєнному десятилітті (1945–1955 рр.). Боротьба за вибір шляхів післявоєнного розвитку. Польський комітет національного визволення. Варшавське повстання. Роль радянського фактора в політичному житті Польщі в 1944–1945 рр. Соціально-економічна політика. Ялтинська конференція «великої трійки» і Польща. Повоєнне становище Польщі. Створення та діяльність Тимчасового уряду національної єдності. Відродження Польщі: економічні і політичні проблеми. Боротьба між комуністами і демократами (1945–1947 рр.). Встановлення політичного режиму тоталітарного типу з монопольною владою ПОРП (кін. 40-х – 1955 рр.). Референдум 1946 р. і вибори 1947 р. Відсторонення В.Гомулки і його прихильників від влади. Становлення радянської моделі політичної системи - політичного режиму тоталітарного типу з монопольною владою ПОРП. Репресії. Операція «Вісла». Становлення «реального соціалізму».

Конституція ПНР 1952 р. Розвиток соціальних і економічних процесів модернізації. Оформлення командно-розподільчої системи в першій половині 50-х років ХХ ст. Суспільно-політична криза 1956 р. Масові виступи протесту. Спроби модернізації режиму. Політичні перетворення в другій половині 50-х рр. Друге правління В. Гомулки (1956–1958 рр.).

Польща 60-х. Посилення тоталітарного режиму у 60-ті рр. Рух протесту студентів та інтелігенції в 1968 р. Виступи інтелігенції і робітників у 1968 і 1970–1971 рр.

Польські зусилля 70-х років. Спроби удосконалення механізму управління економікою в другій половині 50-х – 80-ті роки. Сільське господарство. Специфіка включення польської економіки у світову і соціалістичну економічні системи в 70-і роки ХХ ст. Початок формування опозиції.

Ера Е. Герека. Влада і суспільство в кризові моменти. початок формування опозиції 1976 р. Оформлення організованої опозиції. Гельсінські

угоди і внутрішньополітичне життя в Польщі. Суспільно-політична криза 1980 — 1981 рр. Хвилювання влітку 1980 р. Створення «Солідарності» і боротьба за владу в 1980–1981 рр. Запровадження воєнного стану. Реформи 80–х років. «Круглий стіл» 1989 р. і його рішення. Завершення антитоталітарної демократичної революції.

Парламентські вибори 1989 р. Діяльність уряду Т. Мазовецького. Зміни в партійній системі. Формування парламентської системи правління.

Культура, наука і освіта в ХХ ст. Зміни в способі життя поляків. Вища освіта. Література, мистецтво. Руйнівні наслідки Другої світової війни і окупації в культурній сфері. Нові умови розвитку культури, науки та освіти після 1944 р Державний патронат над культурою, наукою і освітою в 50-ті - 80-ті роки. Елітарна і масова культура в сучасній Польщі.

Тема 2. Чехословацька Республіка в середині 40-х - початку 90-х років.

Післявоєнне відродження ЧСР (1945–1948 рр.). Реалізація Кошицької програми національно-демократичних перетворень. Депортація німців. Поетапна націоналізація промисловості, фінансів і торгівлі. Заходи в аграрній сфері. Політична система Національного фронту. Парламентські вибори 1946 р. Уряд К. Готвальда. План Маршалла та ЧСР. Загострення політичної боротьби. Лютнева криза 1948 р. Перебудова політичної системи. Відставка Е. Бенеша.

Економічний розвиток соціалістичної Чехословаччини у повоєнний період (1945–1948 рр.). Завершення націоналізації промисловості та сфери послуг. Виробнича кооперація сільського господарства. Перехід до планового ведення господарства. Допомога в індустріалізації країнам радянського блоку. Вирівнювання рівнів економічного розвитку Чехії та Словаччини. Стагнація економіки.

Чехословацький «реальний» соціалізм. Суспільно-політична криза кінця 60-х рр. ХХ ст. Післялютневі соціальні і політичні перетворення. Репресії. З'їзд письменників 1956 р. Симптоми кризи влади. Реформаторські тенденції 1960–х років. Повернення до централізованої системи управління економікою. Конституція ЧССР 1960 р. Боротьба за лібералізацію суспільно-політичного життя. Рух за реформи в Словаччині. Розкол у керівництві КПЧ. «Програма дій» КПЧ. «Маніфест 2000 слів». Тиск країн Варшавського договору на Чехословаччину. Військова інтервенція 1968 р. Московський протокол. Реакція чехів і словаків на вторгнення.

Правління Г. Гусака (1969–1989 рр.). Труднощі економіки. Визрівання суспільно-політичної кризи кінця 60-х років. Перетворення ЧССР в федеративну державу чехів і словаків. Наступ на реформаторів. Правління Г. Гусака (1969–1989 рр.) та курс на «реальний соціалізм». Діяльність опозиції в країні і в еміграції. «Хартія-77». Репресії проти дисидентів. Рух за права людини.

Чехословаччина в системі міжнародних відносин після Другої світової війни. Включення ЧСР в систему безпеки країн Центральної та Південно-Східної Європи. Участь в ОВД та РЕВ. Нормалізація чехословацько-німецьких відносин у 70–ті роки ХХ ст. Інтеграція Чеської республіки в ЄС і НАТО. Участь ЧР і СР в регіональних організаціях.

Чехословаччина в 1989–1992 рр. Реформи кінця 80–х років. Листопадові події 1989 р. «Громадянський форум» (Вацлав Гавел) і «Громадськість проти насильства». Демократична «Оксамитова» революція 1989 р. Парламентські вибори 1990 р. Формування коаліційної системи влади (грудень 1989 р.). Призначення президентом В. Гавела, та обрання його на багатопартійних виборах у 1990 р. Розкол Громадянського форуму на Громадянську демократичну партію і Громадянський рух. Вацлав Клаус - прем'єр-міністр (1992 р.). Рішення про відокремлення Чеської і Словацької Республік (серпень 1992 р.). Зміна характеру федерації. Розпад ЧСФР, поділ на дві суверенні держави 1 січня 1993 р.

Культура, наука і освіта в ХХ ст. Шкільна система. Освіта. Досягнення природничих і технічних наук. Історичні центри. Внесок у світову культуру К. Чапека та Я. Гашека. Образотворче мистецтво. Національна кінематографія.

Освіта, наука, мистецтво в 50-ті - 90-ті роки. Чехословацька Академія наук і її діяльність. Офіційне і реформаторське напрями в науці та мистецтві. В. Гавел. Дисиденти. Архітектура. Скульптура.

Тема 3. Болгарська Республіка в середині 40-х – на початку 90-х років

Становище Болгарії після Другої світової війни. Внутрішньополітична ситуація і соціально-економічні перетворення уряду Вітчизняного фронту. Боротьба революційних і ліберальних сил за лідерство. БЗНС і БРП (комуністів). Вибори в Народні збори. Проголошення НРБ. Роль зовнішнього фактора. Георгій Дімітров.

Подолання міжнародної ізоляції. Мирний договір 1947 р.

Запровадження сталінської моделі соціалізму в Болгарії. Курс на форсоване будівництво соціалізму. Політичні репресії. Хвиля терору 1946-1947 рр. Знищення політичної опозиції Ніколи Петкова - Коста Лулчева. Конституція 1947 р. Реорганізація Вітчизняного фронту і розпуск політичних партій. Уявлення про народну демократію як форму диктатури пролетаріату. Специфіка багатопартійності.

Економічний і політичний розвиток Болгарії в кінці 40-х - початку 60-х рр. Курс на форсоване будівництво соціалізму. Комінформбюро і Болгарія. Внутрішньопартійна боротьба навколо темпів і методів соціалістичного будівництва. Репресії 1949-1953 рр. Понадіндустріалізація і насильницьке кооперування. Трудові кооперативні землеробські господарства. Режим одноосібної влади Вилков Червенкова. Зліт і падіння В. Червенкова. Особливості перших п'ятирічок. Загострення суспільно-політичної ситуації в 1956 р, спроби лібералізації режиму. Реформи кінця 50-х років. Досягнення і невдачі форсованого розвитку. Завершення етапу «колективного» керівництва в БКП. Побудова аграрно-індустріальної економіки.

Боротьба за владу в керівництві БКП в 1954-1956 рр. Становлення тоталітарної держави. Перспективний план розвитку на 20 років (1962 р.). Ліквідація економічного і політичного плюралізму. Ера Тодора Живкова (1956-1989 рр.). Внутрішня політика. Економічна реформа 1966 р. Утворення державних і господарських об'єднань та аграрно-промислових комплексів. Конституція 1971 р. Концепція «нового економічного механізму» (1979 р.). Зміни в соціальній структурі суспільства. Національне питання. Будівництво розвиненого соціалізму. Криза економіки середини 80-х років. Зниження

життєвого рівня. Корупція в суспільстві. Поява опозиції. Дисидентський рух. «Реальний» соціалізм 80-х рр. «Болгарська перебудова» (1987 р.).

Економічний розвиток соціалістичної Болгарії (1956-1989 рр.). Націоналізація промисловості, торгівлі і фінансів. Перехід до планової економіки. Кооперування сільського господарства. Досягнення і невдачі форсованого розвитку. Зміни в соціально-професійній структурі. Урбанізація. НРБ в системі міжнародного поділу праці.

Болгарія в системі міжнародних відносин після Другої світової війни. Зовнішньополітична переорієнтація Болгарії у 1944-1948 рр. Паризький мирний договір 10 лютого 1947 р. Македонське питання в болгаро-югославських відносинах. Болгарія і ідея Балканської федерації. Місце і роль Болгарії в радянському блоці. Болгаро-радянський договір про дружбу (1948 р.). Участь в «холодній війні». Регіональна політика на Балканах. Нормалізація відносин з Грецією. Прорадянська зовнішньополітична сателлізація. Болгаро-радянський договір про дружбу (1967 р.). Соціалістична економічна інтеграція. Болгарія і розрядка 70-х років. Зовнішньополітичні утруднення 80-х років. НРБ в ООН.

Демократична революція 1989 р. Руйнування тоталітарних структур. Падіння режиму Живкова у 1989 р. Відродження багатопартійності. Болгарська соціалістична партія (БСП). Національний круглий стіл. Президент Петро Младенов (квітень-липень 1990 р.).

Культура, наука і мистецтво Болгарії у ХХ ст. Розвиток системи шкільної, вищої і середньої спеціальної освіти. Створення інфраструктури науки і культури: бібліотеки, музеї, театри. Художня література. Образотворче мистецтво.

Становлення системи державного патронату та ідеологічного контролю в 40-ті - 50-ті роки. Влада і інтелігенція в 60-ті - 80-ті роки. Зміни в способі життя. Модернізація системи шкільної та вищої освіти. Художня культура.

Тема 4. Югославія в 1945-1991 рр. та її розпад.

Відродження Югославії. Альтернативи повоєнного розвитку. Національно-визвольна війна на теренах Югославії під час Другої світової війни. Перемога сил комуністичної орієнтації. Розстановка політичних сил у 1945-1946 рр. Встановлення комуністичної диктатури. Будівництво соціалізму «по-радянськи». Затвердження однопартійної системи, внутрішні фактори прийняття сталінської моделі соціалізму. Економічні наслідки війни і початок виконання першого п'ятирічного плану. Допомога СРСР. Соціально-економічні та політичні перетворення. Конституції 1946 р і закріплення федеративного устрою Югославії. Проголошення ФНРЮ. Зовнішньополітичні ініціативи: плани Балканської федерації, Триєст.

Югославсько-радянський конфлікт 1948 р. Передумови та причини радянсько-югославського конфлікту. КПЮ і Комінформбюро. Конфлікт Тіто – Сталіна та його наслідки. Розрив відносин СРСР і країн народної демократії з ФНРЮ, її ізоляція.

Суспільна криза початку 50-х років і перехід до самоврядного соціалізму. Ізоляція Югославії країнами соціалістичної орієнтації. Розробка та реалізація моделі самоуправного соціалізму. Джерела фінансування економіки. Генезис робітника і громадського самоврядування. Розвиток аграрних національних

регіонів. Конституційний закон 1953 р. Формування політичної системи суспільства. Політичні репресії. Справа М. Джіласа.

Політичний та економічний розвиток Югославських земель у 50-60-ті рр. XX ст. Розробка, зміст і законодавчої бази моделі самоуправного соціалізму. Зміни в соціальній структурі суспільства. Характер національних процесів. Конституція 1963 р. перейменування ФНРЮ в СФРЮ. Зміни в організації та діяльності вищих органів державної влади. Боротьба в керівництві Союзу комуністів Югославії. Справа А. Ранковича. Реформи 60-х років. Досягнення до середини 60-х років індустріально-аграрного рівня розвитку. Наростання економічних труднощів. Студентські заворушення 1968 р.

Загострення соціальної та міжнаціональної напруженості. Сепаратистські хвилювання в Хорватії восени 1971 р. Придушення «хорватської весни» і сербського «лібералізму». Чистка керівних кадрів (1971-1973 рр.). Конституція СФРЮ 1974 р., її особливості.

Наростання соціально-економічних труднощів і міжнаціональних протиріч в середині 70-х - початку 90-х років. Спроби стабілізації економіки в другій половині 70-х рр. Закон про об'єднану працю (1976 р.). Проблема зайнятості населення. Введення обов'язкової ротації керівних кадрів (1978 р.). Міжреспубліканські протиріччя. Політична і економічна криза 80-х років XX ст. у СФРЮ. Структурні диспропорції. Зростання безробіття та трудової імміграції. Програма економічної стабілізації (1982). Союзний уряд М. Планича (1982-1986). Формування етнократичної олігархії. Міжнаціональний конфлікт в Косово. Націоналістичні виступи в Косово 1981 р. Посилення сепаратистських і націоналістичних тенденцій. Нове сербське керівництво. Поправки 1988 р. до Конституції Сербії, введення в Косово особливого становища (1989-1990 рр.).

Зростання економічної і політичної роз'єднаності суб'єктів Югославської федерації. Стан економіки наприкінці 80-х років. Союзний уряд Б. Микулича (1986-1989). Закон про "три лібералізації". Зовнішній борг. Економічна реформа Анте Марковича (1990). Перехід до ринкової економіки. Демонтаж соціалізму Б.Тіто. Лібералізація політичної системи СФРЮ в кінці 80-х років. Багатопартійність і вільні вибори. Проголошення незалежності союзними республіками. Криза Югославської федерації та її розпад. Дезінтеграція федеративної держави.

Югославія в системі міжнародних відносин в 1945-1991 рр. Міжнародне становище ФНРЮ і проблема кордонів. Зовнішньополітичні аспекти радянсько-югославського конфлікту. Відносини ФНРЮ із Заходом в кінці 40-х - початку 60-х рр. Югославія і Балканський пакт. Нормалізація югославсько-радянських відносин. Югославія в русі неприєднання. Участь у створенні системи безпеки країн Центральної та Південно-Східної Європи. Бріонська декларація 1956 р., Белградська конференція 1961 р. Позиція СФРЮ у врегулюванні локальних конфліктів 60-80-х рр. Югославія і розрядка. Участь у роботі органів РЕВ, в європейській економічній інтеграції. Югославсько-китайські відносини. Югославія в ООН.

Культура, наука і освіта в XX ст. Введення обов'язкової шкільної освіти. Університети та Академії наук. Розвиток національних літератур. Живопис. Архітектура. Внесок російських емігрантів в культуру міжвоєнної Югославії.

Модернізація освітньої системи після другої світової війни. Створення та розвиток академічної науки. Література. Образотворче мистецтво та архітектура. Зміни в способі життя.

Кредит 6. Західнослов'янські країни у 90-х рр. XX ст. – 2018 р.

Тема 1. Посткомуністична Польща. Політичний та економічний розвиток країни у 90-х рр. XX ст. – 2017 р.

Початок стабілізації (перша половина 90-х років). Парламентські вибори 1989 Діяльність уряду Т. Мазовецького. Зміни в партійній системі. Департизація державного апарату, армії, судів, прокуратури, реформування діяльності служби держбезпеки. Запровадження повного самоврядування. була Прийняття нової Конституції 31 грудня 1989 р. Відновлення попередньої назви держави - Республіка Польща.

На шляху до індустріального суспільства західного зразка. Вирішення соціально-економічних проблем урядом Т. Мазовецького. Метод «шокової терапії» у перехідний період. Запровадження програми стабілізації: скасування контролю над цінами, замороження заробітної плати. Негативні результати та виправлення ситуації: зниження інфляції, перетворення злого на конвертовану валюту, переорієнтація торгівлі на ринки Західної Європи й за океан. Успішні зміни в банківській справі. Негативні наслідки політики «шокової терапії» в соціальній сфері. Приватизація колишніх державно-монополістичних підприємств. Масове створення приватних підприємств та їх результативні наслідки.

Політична і соціальна диференціація польського суспільства: громадські партії та об'єднання, нові політичні сили. Соціал-демократія Республіки Польщі (СДРП), Польська селянська партія (ПСП), Демократична спілка (ДС). Формування парламентської системи правління. Відставка В. Ярузельського з посади президента Республіки. Діяльність Леха Валенси, заклики до повного очищення державних структур від комуністів. Перемога Л.Валенси на президентських виборах у листопаді — грудні 1990 р. Прийняття Малої Конституції 1992 р. Становлення ринкової економіки. Конституція 1997 р. Удосконалення в області прав і свобод людини. Перетворення планової економіки соціалістичного стилю на ринкову. ПР – перша посткомуністична країна, що досягла рівня ВВП 1989 р. до 1995 р.

Нова зовнішня політика. Головний вектор – західний. Допомога Міжнародного валютного фонду при проведенні реформ 90-х років. Пошуки Польщею міжнародних гарантій безпеки після розпаду ОВД. Ідея регіональної безпеки. Договір з ФРН 1990 р. Член Вишеградської групи (1991 р.). Виведення радянських військ з території ПР у 1993 р. На шляху в Європейський Союз і НАТО. Вхід до Ради Європи і Ради північноатлантичного співробітництва у 1991 р. 1992 р. - асоційований член ЄС. 1994 р. ПР приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру». Польська Республіка — повноправний член НАТО (березень 1999 р.). Повноправний член ЄС (2004 р.). Приєднання до Шенгенської зони в 2007 р. Східна політика Польщі. Розвиток і становлення україно-польських відносин з 90-х рр. XX ст. до сучасності.

Сучасна Польща: проблеми та перспективи розвитку.

Тема 2. Чеська республіка у 90-х рр. XX ст. – 2018 р.

Проголошення Чеської Республіки 1 січня 1993 р. та обрання президентом Вацлава Гавела. Уряд В. Клауса. Закон про люстрацію. Багатопартійність. Розпад ЧСФР, розлучення зі словаками і чеське суспільство. Успішне здійснення економічних реформ протягом 90-х рр. Приватизація. Заохоченню іноземного капіталу. Німецькі та австрійські інвестиції в економіці Чехії. Пільги для іноземних інвесторів та приплив іноземного капіталу в Чехію. Підтримка державою дрібного й середнього підприємництва.

Другий період президенства В. Гавела (1998-2003 рр.). Внутрішня політика та соціально-економічне становище. Уряд М. Земана (1998-2002 рр.) Вацлав Клаус – президент Чехії з 2003 по 2013 р. Стратегічний напрямок внутрішньої політики. Рішучі виступи проти легалізації одностатевих шлюбів і практики президентських помилювань. Непідтримував зусилля Євросоюзу по боротьбі з глобальним потеплінням, в яке не вірить. Боязнь розчинення культурної самобутності Чехії в складі Євросоюзу. Виступи Клауса за більш зважену зовнішню політику Чехії.

Сучасна Чехія. Президентство Мілоша Земана (з 2013 р.). Чехословаччина в системі міжнародних відносин після другої світової війни. Включення ЧСР в систему безпеки країн Центральної та Південно-Східної Європи. Участь в ОВД та РЕВ. Нормалізація чехословацько-німецьких відносин у 70-ті роки.

Зовнішня політика ЧР у 90-х рр.. ХХ ст. – початку ХХІ ст. Інтеграція країни в західноєвропейські структури. Основне стратегічне завдання – стати членом ЄС і НАТО. Відправки чеських військових підрозділів у складі миротворчих сил до Хорватії, Структурна перебудова армії. Приєднання до програми НАТО «Партнерство заради миру». 1996 р. – вступ до Організації економічного співробітництва й розвитку, членство у ОБСЄ і Раді Європи. 1999 р. - асоційований член ЄС, вступ до НАТО (1999 р.), вступ до ЄС (травень 2004 р.).

Стосунки із сусідами: Польща, Угорщина, Словаччина, Росія, Україна та Словенія. Підписання чесько-словацького договору про остаточний розподіл майна колишньої федерації (1999 р.).

Тема 3. Словацька республіка у 90-х рр. ХХ ст. – 2018 р.

1 січня 1993 р. утворення незалежної Словацької Республіки. Міхал Ковач - перший президент Словаччини з 2 березня 1993 до 2 березня 1998 р. Шлях демократичних перетворень політичної, економічної та соціальної сфер суспільного життя. Конституція Словацької республіки 1 вересня 1992 р. Початковий період політичної історії Словацької Республіки. Прем'єр-міністр Владімір Мечьяр (січень 1993 р. - березень 1994 р.), поступовість у проведенні приватизації, сильний вплив на зовнішню політику, загострення відносин з Угорщиною. Опозиція Йозефа Моравчика. 16 березня 1994 р. обрання Моравчика главою тимчасового коаліційного уряду, до якого увійшли представники наступних опозиційних партій: Демократичний союз (ДС), Партія лівих демократів (ПЛД), Християнсько-демократичний рух (ХДР) і Національно-демократична партія (НДП). Короточасна перемога противників Мечьяра. Вересень 1994 р. - проведення дострокових парламентських виборів. Перемога Руху за демократичну Словаччину (РДС) В. Мечьяра, його повернення до влади з 1994 до 1998 року. Затяжна боротьба В. Мечьяра з президентом Міхалом Ковачем - гострі суперечності щодо шляхів реалізації і

темтів економічних реформ, методів приватизації та ін. Спалах політичної кризи у Словаччині навесні 1999 р.

Авторитарний характер правління В. Мечьяра. Загострення відносин національними меншинами в країні. Проблема угорської меншини. Підпорядкування силових структур, запровадження контролю над державними засобами масової інформації, продовження конфронтації з президентом В. Ковачем. Відставка В. Мечьяра у вересні 1998 р. Уряд М.Дзуринди (1998 – 2006 рр.). Словацька Республіка посіла 1-е з перших місць за економічним і культурним рівнем положення.

Президентські вибори 1999 р. Перемога лідера Партії громадянського порозуміння Р. Шустера (1999-2004 рр.). Парламентські вибори у вересні 2002 р. Президентство Івана Гашпаровича (2004-2014 рр.) та діяльність уряду Роберто Фіца (2006-2010 рр.): соціально-економічний і політичний розвиток СР. Чинний президент – Андрій Кіска (на посаді з 15 червня 2014 р.): соціально-економічні та політичні проблеми розвитку та перспективи їх вирішення. Діяльність уряду Роберто Фіца (2012-??)

Зовнішня політика Словацької Республіки у 90-х рр.. XX – 2017 рр. Членство в ООН, Раді Європи, Вишеградській четвірці. Статус асоційованого члена ЄС та членство в ЄС з 2001 року. Орієнтація на Росію. Головні торговельні партнери республіки — Німеччина, Росія, Чехія.

Співпраця між Україною і Словаччиною на початку XXI ст.

Кредит 7. Південнослов'янські країни у 90-х рр. XX ст. – 2018 р.

Тема 4. Республіка Болгарія у 90-х рр. XX ст. – 2018 р.

Зміни кінця 80-х років. Падіння режиму Т. Живкова у 1989 р. Політичне життя болгарського народу на зламі тисячоліть. Становлення багатопартійності і парламентської форми правління. Болгарія в роки двуполлярної політичної конфронтаційності (1990-2001 рр.). Встановлення парламентської демократії. Союз демократичних сил (СДС). Президент Желю Желев (1990-1997 рр.). Конституція 1991 р. Політичне протистояння БСП і СДС в умовах рівноваги сил. Урядові кабінети і їхня політика. Президент Петро Стоянов (1997-2002 рр.). Блок Об'єднані політичні сили. Провідні позиції СДС в політичному житті (1997-2001 рр.). Внутрішня політика кабінету Івана Костова (1999-2001 рр.). Успіхи і труднощі процесу демократизації.

Болгарія на початку XXI ст. Парламентські вибори (червень 2001 р.) і нова розстановка політичних сил. Політика кабінету Симеона Борисова Кобургзького. Президент Георгій Пирванов (БСП, 2002 – 2012 рр.). Вибори до місцевих органів влади (жовтень 2003 р.). Президент Росен Плевнелієв (2012 - ??).

Економічний розвиток посткомуністичної Болгарії. Ринкове реформування економіки (приватизація, реституція, земельна реформа). Перехід економіки на ринкові рейки. Економічна політика Плевнелієва: зниження податків, підтримка бізнесу і скорочення бюджетного дефіциту. Соціальні та національні проблеми. Постсоціалістичний синдром. Болгарські турки. Рух за права і свободи.

Міжнародне становище і зовнішня політика Республіки Болгарія. Розпад ОВД. Інтеграція в європейські структури. Уповільнення болгаро-російських

відносин у першій половині 90-х рр. Балканська політика Болгарії. Двосторонні відносини з Туреччиною, Грецією, Румунією, Югославією. Позиція Болгарії під час війни в Югославії. Процес прийому Болгарії в НАТО. Сучасний член ООН, ЄС (2007 р.), НАТО (2004 р.), СОТ. Україно-болгарські відносини на сучасному етапі.

Тема 5. Союзна Республіка Югославія у 90-х рр. XX ст. – 2018 р.

Розпад югославської федерації. Перехід до багатопартійної системи. Перемога в республіках на виборах 1990 р. блоків національних партій. Суверенізація республік. Проблема сербської меншини в Хорватії, Боснії і Герцеговині. Спроби здійснення великосербської політики урядом С. Мілошевича. Початок громадянської війни в Хорватії. Роль ЮНА. Участь ООН у врегулюванні збройного конфлікту. Проголошення незалежності Македонії, суверенітету Боснії і Герцеговини. Декларації Ради Міністрів ЄС «Про Югославію» та «Про критерії визнання нових держав у Східній Європі і СРСР». *Союзна Республіка Югославії* (Сербії та Чорногорії) в 1992 – 2003 рр. Проголошення Союзної Республіки Югославії у складі Сербії і Чорногорії. Санкції ООН проти СРЮ в 1992 – 1993 рр. Спроби модернізації економіки Сербії і Чорногорії. Перемога опозиції на місцевих виборах у Белграді та деяких великих містах. Обрання М. Джукановича президентом Чорногорії – курс на радикальні реформи в цій частині союзної держави. Проблема Косово в Сербії. Збройне протистояння Визвольної армії Косово з сербською армією і поліцією. Економічні санкції проти СРЮ. 84-денна військова операція США і НАТО проти Сербії 1999 р. Договір у Куманово. Фактичне відторгнення Косово від Сербії. Економічна та політична криза в Сербії. Суперечності Чорногорії і Сербії. Поразка С. Мілошевича на виборах 2000 р. Перехід в Сербії від авторитарного режиму до парламентської демократії. Розпад СРЮ. Курс Сербської республіки та незалежної Чорногорії на європейську інтеграцію. Відношення керівництва Сербії та громадськості до проголошення незалежності Косово. Сербія і Чорногорія в системі міжнародних відносин.

2003 р. - союзна держава Сербії та Чорногорії. Червень 2006 року розпад Державного Союзу Сербії та Чорногорії на дві окремі держави - Сербію та Чорногорію. Сербія у 2006-2017 рр.: основні проблеми та перспективи розвитку. Чорногорія у 2006-2017 рр.: основні проблеми та перспективи розвитку.

Тема 6. Республіка Словенія, Республіка Хорватія, Республіка Македонія та Конфедерація БiГ у 90-х рр. XX ст. – 2018 р.

Республіка Словенія в 1991 – 2017 рр. Кроки Словенії на шляху до проголошення незалежності. Підготовка виходу Словенії з федерації в 1990 р (Декларація про суверенітет 2 липня, проголошення незалежності 30 листопада, референдум 23 грудня). Декларація про незалежність 25 червня 1991 і відділення від федерації. Словенський опозиційний рух в СФРЮ. «Дев'ятиденна війна». Вихід із СФРЮ. Багатопартійні вибори 1990 р. Прийняття Конституції Словенської республіки 1991 р. Перехід до парламентської демократії в умовах багатопартійної системи. Партійна структура. Ліберальні демократи Словенії. Закон про політичні партії (1994). Президент Мілан Кучан (1990 - 2002 рр.). Уряд Лойзе Петерле (1990-1992 рр.), правоцентристські кабінети Янеза Дрновшека (2002 - 2007 рр.) і їх ліберальна

політика. Відмова від балканських стереотипів на користь загальноєвропейських закономірностей. Президентство Данило Тюрк (2007 - 2012 рр.). Чинний президент Республіки Словенія Борут Пахор (2012 - ??).

Економічна криза 1991-1993 рр. Особливості реформування економіки, її орієнтація на співробітництво з країнами ЄС. Закон про денаціоналізацію (1991). Закон про перетворення форми власності підприємств (1992-1993) і хід приватизації. Економічний підйом 1994-1995 рр. Програма заходів з економії і перерозподілу коштів (грудень 1997). Досягнення високого рівня життя. Сучасне соціально-економічне становище в РС: основні проблеми та перспективи розвитку.

Міжнародне становище і зовнішня політика. Міжнародне визнання Словенії. Інтеграція в євроструктури. Проблема Істрії у відносинах з Італією. Врегулювання прикордонних суперечок і економічних проблем з Хорватією (1991-2001). Процес нормалізації відносин з СРЮ (1995-2000 рр.). Активізація в 2001 р. словенсько-російських відносин. Процес прийому Словенії в НАТО. Вступ до НАТО (2004 р.) та ЄС (2004 р.).

Республіка Хорватія в 1991 – 2017 рр. Формування авторитарної націоналістичної держави. Багатопартійні парламентські вибори 1990 р. Хорватська демократична спільнота (ХДС). Конституція 23 грудня 1990 р. Референдум про вихід із СФРЮ у травні 1991 р. (без участі сербського населення). Створення Сербських автономних областей. Міжетнічний конфлікт. Етнічні чистки хорватських властей у Західній Славонії. Проголошення незалежності Хорватії у червні 1991 р. Бойові дії між частинами ЮНА та хорватськими військовими формуваннями. Рішення САО Крайни про вихід із Хорватії. Проголошення повної незалежності Хорватії у жовтні 1991 р. Вихід з федерації. Етногромадянська війна між сербами і хорватами (грудень 1991 - серпень 1995 рр.). Об'єднання САО в Республіку Сербська Крайна. Припинення бойових дій. Введення миротворчих сил ООН. Авторитарний режим президента Ф. Туджмана (1990-1999 рр.). Захоплення контрольованих сербами територій хорватськими військами у травні та серпні 1995 р. Відновлення територіальної цілості Хорватської республіки. Проблема біженців. Республіка Сербська Крайна та її ліквідація.

Економічні реформи у другій половині 90-х років та на початку XXI століття. Стабілізаційна економічна програма (1993-1998 рр.). Соціально-економічні перетворення на початку XXI ст. (ревізія приватизації і пожвавлення виробництва в промисловості, приватизація всієї землі і підтримка фермерства в сільському господарстві, соціальні програми).

Парламентські і президентські вибори (січень 2000). Перемога лівоцентристської коаліції "Соціал-демократична партія - Хорватська соціально-ліберальна партія" (СДП-ХСЛП). Президентство С. Месича, перехід до парламентської демократії. Кабінет Івіци Рачана.

Міжнародне становище і зовнішня політика. Проблема міжнародного визнання. Німецький фактор в Хорватії. Участь Хорватії у війні в Боснії і Герцеговині. Нормалізація відносин з південнослов'янськими державами. Європейські структури і проблема прав людини. Курс на євроінтеграцію. Сучасне членство у НАТО (2009 р.) та ЄС (2013 р.).

Боснія і Герцеговина в 1991 – 2017 рр. Конституювання держави і етноконфесійна війна (1990-1995 рр.). Багатонаціональний і релігійний склад населення і його динаміка. Історичні передумови формування «мусульманської народності». Загострення міжетнічних і конфесійних протиріч на початку 90-х років. Багатопартійні вибори 1990 року, політичне структурування за національною ознакою. Партія демократичних дій і ідея ісламської держави. Президент Алія Ізетбегович (1990 - 2003 рр.). Прийняття Скупщиною Боснії і Герцеговини (без участі сербів) меморандуму про суверенітет Боснії і Герцеговини у жовтні 1991 р. Плебісцит серед сербського населення в листопаді 1991 р. за збереження Югославської федерації. Діяльність «міжнародної конференції по колишній Югославії».

Республіка Боснія і Герцеговина (березень 1992 - листопад 1995 рр.). Референдум з приводу проголошення незалежності Боснії і Герцеговини у березні 1992 р. Визнання незалежності Боснії і Герцеговини країнами ЄС та США. Проголошення Республіки Сербської Боснії і Герцеговиною у квітні 1992 р. та її становлення. Радован Караджич. Ратко Младич. Проголошення Хорватської Республіки Герцег-Босна (липень 1992 р.), особливості її положення. Існування Республіки Західна Боснія (вересень 1993 - серпень 1994 рр.). Фікрет Абдіч. Формування армії РС Боснії і Герцеговини. Трьохрічна громадянська війна, «етнічні чистки».

Створення Федерації Боснії і Герцеговини [мусульмансько-хорватської] (березень 1994 р.), її антисербська спрямованість. Боснійська війна (1992-1995 рр.) за розділ держави, її наслідки і способи врегулювання. Військова операція «Звільнена сила» проти військ РС Боснії і Герцеговини. Економічна та гуманітарна катастрофа. Дейтонські угоди 1996 р. Створення конфедерації Республіка Боснії і Герцеговини. Перебування миротворчого контингенту в Республіці Боснія і Герцеговина. Відбудова країни. Гаазький трибунал з покарання військових злочинців громадянської війни в Боснії та Герцеговині.

Політичний і економічний розвиток БіГ у 1995 – 2017 рр. Прагнення до політичної стабілізації. Конституція 1995 р. Зміна назви та структури держави (Конфедеративна держава Боснія і Герцеговина у складі двох Утворень – Федерація Боснії і Герцеговини і Республіки Сербської). Проблема забезпечення єдиної центральної влади. Оголошення суверенітету хорватської Герцег-Босна (серпень 1996 р.). Формування багатопартійної політичної системи на основі національних партій. Муніципальні вибори (осінь 1997 р., весна 2000 р.). Загальні парламентські вибори в БіГ і президентські вибори в Утвореннях (вересень 1998 р.). Втручання представників міжнародних структур у політичний процес. Звуження демократичного простору. Розробка програми економічного відродження. Фінансова дискримінація Республіки Сербської. Проблема біженців і переміщених осіб. Спроби створення єдиного економічного простору. Стан боснійської культури.

Міжнародне становище і зовнішня політика. Міжнародне визнання держави. Формування зовнішньополітичного курсу. Інтернаціоналізація війни. План Венса - Оуена. Контактна група. Дейтонські угоди (21 листопада 1995 р.). Міжнародна конференція донорів (Брюссель, грудень 1995 р.). Миротворча операція НАТО «Узгоджене зусилля», участь у ній Росії. Нормалізація відносин з балканськими країнами. Місце БіГ в мусульманському світі. БіГ та ЄС, ООН

(1992 р.), НАТО (Боснія і Герцеговина є учасником програми альянсу «Партнерство в ім'я миру» з грудня 2006 року, подала заявку до вступу в НАТО.).

Сучасне становище. Державний устрій. Адміністративний поділ. Соціально-економічні й політичні проблеми та перспективи їх вирішення. Релігійне і національне питання.

Республіка Македонія в 1991 – 2017 рр. Формування і становлення македонської державності. Багатопартійні парламентські вибори 1990 р. Президент Кіро Глігоров (1990-1999 рр.). Проголошення Декларації про державний суверенітет Македонської республіки 25 січня 1991 р. Референдум про проголошення незалежності Республіки Македонія 8 вересня 1991 р. Конституція 17 листопада 1991 р. Парламентсько-президентська модель державної влади та її особливості. Партійна структура.

Блокування визнання незалежної Македонії з боку Греції. Вирішення питання про назву країни та її символіку. Коаліція «Союз за Македонію». Національна македонська опозиція (Демократична партія македонської демократичної єдності). Національні албанські партії (Партія демократичного процвітання). Розвиток відносин із Сербією. Розміщення миротворчого контингенту ООН. Врегулювання відносин з Болгарією. Проблема албанської національної меншості в Республіці Македонія, збройний конфлікт та його вирішення.

Стан економіки. Труднощі переходу економіки до ринкових відносин. Особливості переходу до ринкових відносин. Втрати від антиюгославських санкцій і грецького торгового ембарго. Програма економічної стабілізації (1994 р.). Приборкання інфляції (1995 р.).

Політичний і економічний розвиток в кінці XX - початку XXI ст. Президент Борис Трайковський (1999 - 2004 рр.) Ліберально-реформаторська політика кабінету Люпчо Георгієвського. Національно-конфесійна структура населення і міжнаціональні відносини. Албанське питання, його релігійний і демографічний аспекти. Втручання загонів албанських націоналістів (квітень-серпень 2001) і державний криза в Македонії. Успіхи і проблеми економічного розвитку на початку XXI ст. Соціокультурні особливості.

Міжнародне становище і зовнішня політика Македонії. Проблема міжнародного визнання. Грецько-македонські протиріччя, їх історичні корені. Позиція Росії. Спроба реалізації ідеї повної демілітаризації держави. Закон про оборону і військовий договір з США (1992 р.). Миротворчі сили ООН в Македонії (1993-1996 рр.). Вступ до ООН в 1992 р. за згодою Греції. Нормалізація відносин з сусідніми державами (угода з Грецією 1995 р, договір з Югославією 1996 р.). Міжнародне кредитування. Македонія і НАТО та ЄС. Блокування Грецією вступу Республіки Македонії до НАТО та ЄС. 5 грудня 2011 р. – рішення Міжнародного суду ООН про те, що Греція не має права блокувати членство Македонії в НАТО, ЄС та інших міжнародних організаціях. Республіка Македонія в системі сучасних міжнародних відносин.

4. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія слов'ян (південні та західні слов'яни модерного часу)» є:

- поглиблене вивчення історії слов'янських народів Центральної та Південно-Східної Європи, що має особливо важливе значення, оскільки всіх народів світу

споріднює спільність історичних долей В політичній історії польських, чеських, словацьких, болгарських, сербських та інших південнослов'янських земель нового часу ми знаходимо коріння, початки певних конфліктів, інтеграційних і дезінтеграційних процесів, що стали реальністю у новітній час (XX – початок XXI ст.) У сучасних умовах від характеру та спрямованості відносин між слов'янськими країнами багато в чому залежить мир і співробітництво Європи, а зрештою і за межами континенту.;

- формування у студентів уявлення про соціально-економічну еволюцію південних та західних слов'ян, їх політичного і культурного розвитку в контексті всесвітньо-історичного процесу впродовж модерної епохи;

- розкриття основних етапів розвитку слов'янського суспільства, визначення його місця і значення у рамках світових історичних цивілізацій;

- формування розуміння та вміння студентів системно й історично аналізувати головні тенденції, які мали і мають місце в усіх галузях життєдіяльності західних і південних слов'янських народів; виявлення особливостей історичних процесів у кожній окремо взятій країні;

- показати, який вплив на розвиток східнослов'янських суспільств принесли досягнення промислового перевороту другої половині XIX ст., результати Першої та Другої світових воєн, розпад СРСР та здобуття Чехії, Словаччини, Сербії, Чорногорії, Хорватії, Словенії незалежності;

- формування у студентів поваги до слов'янських народів східноєвропейського регіону, їх історії, релігії та культури;

- виховування у студентів почуття поваги до соціально-економічних і культурних досягнень братських слов'янських народів

5. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути

знання:

- закономірність розвитку слов'янських країн Центральної та Південно-Східної Європи у модерний час;

- основні тенденції розвитку політичних процесів польських, чеських, словацьких, болгарських, сербських та інших південнослов'янських земель;

- соціально-економічні, політичні та культурні особливості слов'янських країн східноєвропейського регіону;

- основні історичні події та дати;

- понятійний апарат основних категорій та термінів, які застосовуються в курсі;

- взаємозв'язок і взаємодію історії з релігією та етнічними особливостями південних та західних слов'янських народів у новий та новітній часи;

- взаємовідносини росіян та білорусів із західними, південними слов'янами та європейськими народами у новий та новітній часи;

- значення та внесок у світову історію слов'янських народів Центральної та Південно-Східної Європи;

- сучасні концепції історичного розвитку даного регіону з точки зору цивілізаційного підходу;

- основні історичні першоджерела;

- сучасний стан вивчення історії слов'янських країн Центральної та Південно-Східної Європи, основні наукові публікації;

- відповідні теми шкільного курсу всесвітньої історії.

вміння:

- ефективно використовувати знання з історії південних та західних слов'ян, набуті в університеті, в практичній діяльності вчителя історії;
- формувати власну позицію щодо історичних фактів та подій;
- аналізувати історичні першоджерела;
- порівнювати історіографічні підходи різних історичних шкіл;
- працювати з історичною картою;
- ефективно використовувати знання з історії слов'янських країн Східної Європи, набуті в університеті, в практичній діяльності вчителя історії;
- творчо використовувати теоретичні знання з історії при оцінці сучасних процесів, які відбуваються в досліджуваному регіоні;
- співіставляти різні точки зору на минулу і сучасну історію Чехії, Словаччини, Сербії, Чорногорії, Хорватії, Словенії, Болгарії, Польщі, Македонії, Боснії та Герцеговини, обґрунтовувати свою точку зору, брати участь в конференціях, дискусіях, «круглих столах» з проблем слов'янознавства;
- пов'язати історію польського, чеського, словацького, болгарського, сербського та інших південнослов'янських народів з історією нашої країни, з історією західнослов'янських країн та всесвітньою історією;
- при потребі вести шкільний факультатив «Історія слов'янських народів»;
- аналітично опрацьовувати комплекс джерел та літератури з предмету;
- визначати основні проблемні вузли історичного розвитку слов'янських держав Центральної та Південно-Східної Європи від Нового часу до сучасності;
- вести аргументовані дискусії, полеміку з ключових питань, зазначених в програмі;
- застосовувати знання, отримані в процесі навчання, на практиці.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

1. Загальнопредметні:

Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Розуміння суті, призначення й змісту гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні.

Грунтовне знання основних подій та періодів історичного шляху східнослов'янських народів та всесвітньої історії

Розуміння феномену культури, її ролі в житті суспільства, типів і форм

Знання основних проблем світової філософії, економічних та політологічних теорій.

Уявлення про систему соціальних спільнот і соціальних взаємин, про форми взаємодії індивідуума з соціальними групами і спільнотами.

Знання основних історичних типів державно-правових систем і розуміння основних тенденцій їх розвитку.

Знання й розуміння значення прав і свобод людини й громадянина.

Уявлення про релігію як відповідний світогляд людини та про особливості конфесійного вчення слов'янських народів Східної Європи.

Вільне володіння державною та іноземними мовами.

Володіння сучасними інформаційними технологіями та вміння застосовувати їх у професійній діяльності.

Володіння культурою мислення, здатністю до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановці мети і шляхів її досягнення.

Здатність логічно вірно, аргументовано і ясно будувати усну та письмову мову. Прагнення до саморозвитку, підвищення своєї кваліфікації і майстерності, здатністю змінювати при необхідності профіль своєї ПРОФІСІОНАЛЬНИХ діяльності, здатністю до соціальної адаптації.

Використання основних положень і методів соціальних, гуманітарних та економічних наук при розв'язанні соціальних і професійних завдань.

II. Фахові:

Базові загальні знання Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Навички наукового пізнання і логічного мислення.

Уміння готувати аналітичні та довідково-інформаційні матеріали.

Навички практичного застосування сучасних інформаційних технологій.

6. Статус у навчальному плані. Нормативна

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Іванова Т.Ю.

8. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

9. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Контроль здійснюється за кредитно-трансферною системою. Зміст курсу поділений на 7 кредити. Кожний кредит включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу. Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: поточний контроль (письмові роботи – реферати, контрольні) і підсумковий контроль (залік).

Підсумковий контроль здійснюється у вигляді тестування. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, F, F.

10.Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів

студенти набирають на комп'ютерному тестуванні.
11. Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯН (СХІДНІ СЛОВ'ЯНИ МОДЕРНОГО ЧАСУ)

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.12	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 7 Загальна кількість годин: 180 год. Тижневих годин: III семестр – 2 год.	Нормативна Курс: IV Семестр: VI, VII Лекції: 22 Практичні заняття: 48 Самостійна робота: 140 Вид контролю: VI семестр – залік, VII семестр – іспит

2. Метою курсу є ознайомлення студентів з історією східнослов'янських народів періоду від первісності до 1918 року в контексті всесвітньо-історичного процесу; вироблення у студентів цілісної картини соціально-економічної еволюції східних держав і народів, їх політичного і культурного розвитку в контексті всесвітньо-історичного процесу впродовж модерної епохи.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Слов'янські народи Східної Європи

від давнини до Великого переселення народів (I тис. н.е. - V ст.)

Тема 1. Вступ до курсу. Пам'ятки та джерела про слов'ян. Суспільне життя та господарство давніх слов'ян.

Періодизація історії слов'ян Східної Європи. Джерелознавча база. Основні традиції вивчення історії слов'янських народів. Слов'янофільство. Сучасна історична славістика.

Проблема слов'янського етногенезу. Витоки та походження слов'янства, його поява і значення в стародавній історії Східної Європи. Формування слов'янських етносів.

Джерела з історії слов'ян. Розселення слов'янських народів. Розвиток господарства та економіки. Формування суспільно-політичного устрою. Релігійні вірування давніх слов'ян. Становлення слов'янської культури

Тема 2. Слов'яни під час Великого переселення народів (IV-VII ст.).

Велике переселення народів як загальноєвропейський історичний процес. Причини Великого переселення народів. Розселення слов'ян та його вплив на подальший історичний розвиток Західної Римської імперії. Зміни на історичній карті Європи та роль ВПН у її подальшому розвитку.

Формування слов'янства як самостійної етнічної спільноти. Утворення трьох гілок слов'ян - східних, західних і південних.

Суспільний лад та господарський побут слов'ян у IV-VII ст.

Кредит 2. Слов'янські народи Східної Європи у середньовічну добу (V-XV ст.)

Тема 1. Південнослов'янські народи Східної Європи у Середні віки (V-XV ст.).

Болгарські землі. Утворення болгарської держави та народності. Прийняття християнства у Болгарії. Болгарія наприкінці IX - на початку XI ст.. Друге болгарське царство. Культура.

Хорватські землі у складі Угорського королівства. Соціально-політичні наслідки татаро-монгольського нашествия. Хорватські землі наприкінці XII – у середині XIV ст. Розвиток великого церковного та світського землеволодіння. Міське та рицарське право. Виникнення станово-представницьких законодавчих органів.

Історія Сербських земель в IX- першій половині XV ст. Сербські землі у VII – середині XIVст. Утворення сербської державності. Князівства Зети та Рашки. Прийняття християнства. Виникнення та історія держави Неманичів (друга половина XII – перша половина XIVст.) Сербія під час правління Стефана Душана (1331-1355). «Законник Стефана Душана». Війна з Болгарією та Візантією. Становлення та розвиток державних інститутів. Соціально-економічна ситуація. Культура. Розпад Сербського царства. Початок османської експансії на Балканах. Битва на Косовому полі (1389 р.) Сербська деспотовина XV ст.. Міське життя. Аграрні відносини. Особливості Османської військово-ленної системи. Процес «Читлучення». Переселення сербів в монархію Габсбургів та Росію.

Словенські землі в VII – першій половині XIVст. Держава карантанських словенців. Німецька колонізація словенських територій. Штірія, Карінтія, Крайна та Гориця у складі Германської імперії та Чеського королівства.

Хорватія у VII – першій половині XIVст. Хорвати між Франкською та Візантійською імперіями у VII-IX ст.. Виникнення незалежної «держави Трпимировичів». Хорватія у другій половині XI ст.. Структура хорватського суспільства наприкінці XI – на початку XII ст.. Хорватія в системі міжнародних відносин (XII - середина XIVст.).

Дубровник і Далмація у X-XV ст. Дубровник і Далмація у X-XI ст. Розквіт Дубровника. Далмація у XII – XIV ст. Венеціанська експансія в Далмації. Специфіка розвитку далматинського міста. Далматинська торгівельна республіка Дубровник. Міста Далмації. Міські та селянські рухи у Далмації. Актуалізація османської загрози. Культура. Культурний феномен Далмації: освіта, література, театр. Розвиток гуманітарних наук та політичної думки. М.Орбіні, Ю.Крижанич. Природничі науки.

Чорногорія у X – XV ст. Перші державні утворення на території Чорногорії. Утворення Чорногорії Об'єднання Зети з Рашкою та його наслідки. Зета між Венецією і Османською імперією. Соціально-економічний устрій. Національно-визвольна боротьба. Роль церкви.

Боснійські землі у XIII-XV ст. Боснійська бановина. Держава Твртко I. Занепад Боснії та Герцеговини. Ісламізація населення. Господарче життя. Міста. Культура. Боснія – культурна та конфесійна контактова зона.

Тема 2. Західні слов'яни у V-XV ст.

Польські землі.

Польські племена у VI-IX ст. Демографічні характеристики. Господарство. Соціально-політична структура польських племен. Організація влади. Культура давньопольських племен. Язичницькі уявлення. Божества та

культури. Матеріальна культура. Політичний розвиток у X - на початку XII ст.. Економічні та соціальні відносини у X – на початку XII ст.. Населення та внутрішня колонізація. Сільське господарство. Ремесло та торгівля. Соціальна структура. Культура у X – XII ст.. «Охрещення» та християнізація польських земель. Освіта, просвітництво, мистецтво. Перші пам'ятники літератури. Культура повсякденного побуту.

Основні віхи політичного розвитку Польщі у XIII – XV ст. Генезис польської державності Пястів. Мешко I. Прийняття християнства. Організація польської держави у X – XI ст.. Основні віхи політичного розвитку. Криза польської державності. Польські князівства. Об'єднавчі тенденції. Державне улаштування Польщі. Складання єдиної станової держави у XIV-XV ст.. Казимир III Великий (1333 – 1370 рр.). Відносини з Тевтонським орденом. Кревська унія. Грюнвальдська битва. Формування органів станового представництва. Економічний розвиток у XIII – XV ст.. Форми колонізації та перебудова аграрних відносин. Стан міст, торгівлі, гірничого видобутку. Соціальна структура. Духівництво. Селянство. Лицарство – шляхта. Складання станових привілеїв шляхти. Городяни. Політичний розвиток польської держави у XVI ст.. Польська культура XIII – XVI ст.. Проблеми абсолютизму. «Екзистенціалістський» рух шляхти у першій половині XVI ст. – боротьба короля, шляхти та магнатерії. Люблінська унія (1569 р.). Політична криза 1570 – х рр.. Зовнішня політика. Соціально-економічний розвиток польських земель. Польська культура.

Чеські та Словацькі землі.

Чеські та Словацькі землі у давнину. Велика Моравія. Економічне, соціальне та політичне улаштування. Взаємовідносини із сусідами. Християнізація. Діяльність місіонерів Кирила та Мефодія. Культурне значення Великої Моравії. Її розпад. Включення Словаччини у склад Угорського королівства.

Історія Чеських земель у Середні віки. Чехія в період раннього Середньовіччя (X-XII ст..) Формування держави Пржемысловичів. Соціально-економічний розвиток та адміністративне улаштування чеської держави. Економічний розвиток та політичні відносини в чеських землях XII – першої третини XIV ст.. Колонізація та її особливості в Чехії. Виникнення міст. Структура державної влади та суспільства. Положення церкви. Політична ситуація у першій третині XIV ст.. Боротьба за чеський престол. Воцаріння Люксембургів. Чехія в період правління Карла IV. Культура.

Словацькі землі у складі Угорського королівства (X - XVст.). Словаччина у X – XIV ст. Включення словацьких територій у Угорське королівство у X-XI ст.. Адміністративно-територіальна організація. Економічний розвиток. Соціальна структура суспільства. Словацькі землі в умовах феодальної роздробленості. Матуш Чак Тренчинський. Стан міст у XIV ст.. Словацька культура. Розвиток освіти. Архітектура словацьких міських центрів.

Тема 3. Східнослов'янські народи в епоху Середньовіччя (V-XV ст.).

Східнослов'янські племена у VII-VIII ст. Розкладання родового ладу, зростання майнової нерівності у східних слов'ян. Розвиток ремесла і його відділення від землеробства. Виникнення міст у VIII-IX ст. - центрів ремесла і

торгівлі. VIII - початок IX ст. – виділення родоплемінної та військово-дружинної знаті. Встановлення військової демократії у східних слов'ян.

Процес класоутворення і формування ранніх форм державності у східних слов'ян. Утворення ранньофеодальної держави східних слов'ян в кінці IX ст.

Утворення двох державних центрів: Київ і Новгород. Міжусобна боротьба у Новгороді та запрошення варязьких князів управляти містом. Варязький князь Рюрик - засновник східнослов'янської князівської династії давньої Русі.

Утворення давньоруської держави (882 р.). Захоплення влади в Новгороді князем Олегом. Похід на Київ. Вбивство київських князів Аскольда і Діра. Об'єднання північних (новгородських) і південних (київських) земель у складі єдиної держави. Політичний устрій ранньофеодальної Київської держави. Соціальна і класова структура. Завойовницькі походи. IX — XII ст. – приєднання земель кривичів, словенів, весь, мері, мешери.

Княгиня Ольга, князювання Святослава.

Князь Володимир Святославович.

Ярослав Мудрий.

Феодальна роздробленість Київської Русі.

Розпад Київської Русі (XII століття) на окремі князівства. Зміцнення Володимиро-Суздальського князівства. Князювання Юрія Долгорукого (1125–1157 рр.). Перша згадка про Москву (1147 р.). Андрій Боголюбський (1157–1174 рр.). Всеволод III Велике Гніздо (1176–1212 рр.).

Монгольська навала. Політична залежність руських князівств від Золотої Орди. Поразка руських військ у битві на р.Калка (травень 1223 р.). Зима 1237 р. – похід Батия проти Русі. Спустошення Рязанської та Володимирської земель. 1238 р. - завоювання Батием Південної Русі. Оволодіння Києвом, спустошення Галицько-Волинського князівства, похід на Польщу, Угорщину і Чехію. Повернення монголів у приволзькі степи та утворення держави Золота Орда.

Східнослов'янські князівства у складі Золотої Орди. Кінець XIII ст. – занепад Володимиро-Суздальського князівства. Боротьба Тверського (утворене у 1230-1240-х рр..) і Московського (утворене у II половині XIII ст.) князівств за провідну роль у Північно-Східній Русі. Перемога Москви у 1328 р. та перехід за згодою хана Золотої Орди великокняжого титулу до правителя Московського князівства Івана Даниловича Калити (1328-1340 рр.). розширення меж Московського князівства. Дмитрій Іванович Донської (1359-1389 рр.). Підкорити ряду князівств і перша перемога Московського князівства над татарами у битві на Куликовому полі (1380 р.). Нова боротьба з Твер'ю та Рязанню, встановлення політичного верховенства Москви (1375 р.) над підкореними землями.

Завершення об'єднання руських земель навколо Москви.

Правління Василя I Дмитровича (1389–1425) і Василя II Васильовича (1425-1462). Розширення кордонів Московської держави. Приєднання Нижньогородського та Муромського удільних князівств. Закінчення сплати щорічної данини Золотій Орді. Відхилення Василем II Флорентійської унії 1439 року та відокремлення російської церкви від грецької.

Іван III (1462 – 1505 рр.). Завершення об'єднання земель навколо Москви. Ліквідація в останній третині XV - першій половині XVI ст. князівств. Втрата

незалежності Ярославського (1463 р.), Ростовського князівства (1474 р.) та Тверського князівства (1485 р.), Походи проти Новгородської республіки (1471 р.). Приєднання Новгорода (1478 р.). Іван III - «Самодержець (царь) всія Русі». Будівництво Кремля, як царської резиденції. Перебудова Московської держави в єдину національну державу. Створення автократичної державної ідеї та її символів. Прийняття зводу законів єдиної Російської держави - Судебника 1497 р. – початок юридичного оформлення кріпосного права. Остаточне позбавлення залежності від Золотої Орди. Невдалий наступ на Лівонію (1502 р.).

Повалення Ординського іга. Початок розпаду ординських володінь на окремі ханства (початок XIV ст.). Феодальна роздробленість і загальне ослаблення Золотої Орди з другої половини XIV ст. Отримання самостійності Кримського ханства (1443 р.). Війни між Золотою Ордою та кримським ханством за незалежність ханства від Золотої Орди. *Перетворення кримського ханства у васала та провідника політики Османської імперії* (1475 р.). Поразка ЗО у протистоянні з Кримським Ханством (1502 р.).

Кредит 3. Слов'янські народи Східної Європи у Ранній Новий час (XVI –XVIII ст.)

Тема 1. Південнослов'янські народи Східної Європи у складі Османської імперії.

Болгарський народ під владою Османської імперії (XV-XVIII ст.). Побут та культура болгар.

Південнослов'янські землі під владою Османів (XIV – перша половина XVII ст.). Завоювання турками-османами південнослов'янських земель (серби, чорногорці, боснійці, македонці). Внутрішня політика Порти на загарбаних землях. Соціально-економічне становище поневолених народів. Національно-визвольний рух та його форми. Культура південних слов'ян.

Тема 2. Південнослов'янські народи Східної Європи у складі Австрійської імперії.

Словенські землі та Габсбурги. Соціально-адміністративна структура. Німецька колонізація. Міста. Церковний устрій. Словенія в умовах османської експансії. Народні рухи у XVI-XVII ст.. Словенські землі в епоху реформації та Контрреформації.

Хорватські землі у XV – XVII ст. Еволюція угорського панування в Хорватії. Турецький наступ в Хорватії. Битва при Мохачі (1526 р.) та її політичні наслідки. Поділ Хорватських земель. Складання Військової межі. Участь хорватів у Тридцятирічній війні. Антигабсбурзька опозиція у Хорватії. Соціально-економічний розвиток хорватських земель. Міста континентальної Хорватії (Славонії). Розвиток панщинної системи на хорватських землях Австрійської імперії. Міські та селянські рухи в Хорватії та Славонії.

Тема 3. Польська держава у XVI-XVIII ст.

Політичний розвиток Польщі в XVI - XVII ст. Проблема абсолютизму в політичній історії Польщі. «Екзекуціоністський» рух шляхти в I половині - середині XVI ст. Політична криза 1570-х рр.

Економічний розвиток Польщі в XVI - першій половині XVII ст. Генезис барщино-фільваркової системи господарювання. Селянське господарство в XVI

ст. Перехід в господарську кон'юнктуру в першій половині XVII ст. Розвиток міст, ремесла и торгівлі.

Польща у XVI - першій половині XVII ст.: класи та соціальні групи. Шляхта Речі Посполитої. Духовенство. Селяни. Міщани.

Польська культура в XVI - першій половині XVII ст. Гуманізм в Польщі. Розвиток освіти, науки і суспільної думки. Література. Зміни у матеріальній культурі та стилію життя. Реформація в Польщі.

Польща в другій половині XVII - XVIII ст.: політичний розвиток. Основні етапи внутрішньополітичного розвитку Речі Посполитої в кінці XVI - першої половини XVII ст. Зовнішня політика Речі Посполитої в кінці XVI - першої половини XVII ст. Внутрішньо- і зовнішньополітична криза середини XVII - початку XVIII ст. Еволюція державного устрою Речі Посполитої в XVII ст. Державні реформи другої половини XVIII ст. Розділи Речі Посполитої.

Польща в другій половині XVII - XVIII ст.: економічний розвиток. Причини господарської кризи другої половини XVII - початку XVIII ст. Сільське господарство в другій половині XVII - початок XVIII ст. Структурна перебудова земельної влади: фільварки та латифундії. Криза міст, ремісничого виробництва, фінансів і торгівлі. Господарська стабілізація і підйом в XVIII ст. Селянське господарство в XVIII ст. Розвиток ремісничо-промислового виробництва, торгівлі та фінансів.

Польща в другій половині XVII - XVIII ст.: соціальна структура. Селянство. Міщани. Шляхта.

Польща в XVII-XVIII ст.: культура. Контрреформація і католицька реформа. Культура Бароко. Культура Просвітництва. Зміни в освіті, науці та літературі.

Тема 4. Чеські та словацькі землі у Ранній Новий час.

Чеські землі у Ранній новий час (XV – XVII ст.). Чеська держава у другій половині XIV – на початку XV ст. Економічна та політична ситуація. Соціальна структура. Управління, фінанси. Послаблення королівської влади, шляхетська опозиція. Гуситський рух у XV ст.. Ідеологічні передумови русизму. Діяльність Яна Гуса. Формування основних таборів гуситського руху. Політична боротьба в період 1437 по 1471 рр. Іржі з Подебрад. Соціально-економічний та політичний розвиток Чехії з 1471 по 1526 рр. Соціально-політичний розвиток Чеських земель у складі Габсбурзької монархії. Чеське станове повстання 1618-1620 рр. Чеські землі в період Тридцятирічної війни. Культура.

Словацькі землі у XVI - XVII ст. Словаччина у XVI-XVII ст.. Економічний розвиток Словаччини у XV ст.. Занепад міст. Розповсюдження Гуситської ідеології. Діяльність «братиків». Словаччина у центрі боротьби за Угорську корону. Словаччина в системі монархії Габсбургів. Економіка Словаччини у XVI ст.. Гуманістичне спрямування у культурі Словаччини XVI ст.. Словаччина у XVII ст.. Особливості процесу формування словацької народності. Словацькі землі – центр боротьби між угорською шляхтою та Габсбургами. Повстання 1678-1703 рр.

Тема 5. Російська держава у XVI-XVIII ст.

Російська держава у XVI ст.

Розвиток Російської держави в першій третині XVI ст. Правління Василя III Івановича (1505-1533). Приєднання до Московської держави

Псковської землі (1510 р.), Смоленського (1514 р.) і Рязанського (1521 р.) князівств та В'ятської землі. Завершення встановлення панування великих князів московських над усіма північно-східними східнослов'янськими землями.

Зростання могутності Москви. Її внутрішньополітичне зміцнення. Посилення самодержавної влади великого князя. Формування органів державного управління: Боярська дума – вища рада. Вирішення важливих питань внутрішньої та зовнішньої політики за формулою: «царь вказал, а бояри затвердили».

Правління Івана IV Грозного (1533-1584 рр.). Боротьба з боярською аристократією. «Ближня дума».

Внутрішня політика Росії у середині XVI ст. Початок діяльності Земських Соборів. Реформи центрального та місцевого управління. Формування органів центрального управління – приказів. Казна – родоначальниця приказів – орган управління, який виконує функцію канцелярії государя. Титул «цар» (1547 р.). Правління Вибраної ради на чолі з О.Ф. Адашевим, як неформального уряду (1549 р.). Реформи Вибраної ради, направлені на централізацію управління. Завершення приказної реформи. Зміцнення боєздатності збройних сил. Скликання першого Земського собору – станово-представницького органу на зразок західноєвропейських парламентів, але без участі посланців міст. Складання нового «Судебника» 1550 р. Реформа місцевого управління. Введення системи губного (губа-територіальний округ) та земського самоуправління. Податкова реформа.

Опричнина. Падіння уряду Вибраної Ради (1560 р.). Розбіжності між Іваном IV та його оточення. Ведення опричнини: мета, завдання, результати і наслідки.

Селянська війна та іноземна інтервенція в Росії XVI – початку XVII ст. Загострення класових суперечностей в кінці XVI ст. Правління Бориса Годунова і закріпачення селянства в кінці XVI ст. Захоплення влади Лжедмитром I. Його політика. Найвищий підйом селянської війни. Повстання І.Болотникова. Політика Василя Шуйського. Відкрита іноземна інтервенція. I та II ополчення. Розгром інтервентів. Земський собор 1613 р. Столбовський мир та Деулінське перемир'я.

Зовнішня політика в XVI ст. Приєднання Казанського (1552 р.) та Астраханського ханств. Відкриття волзького торгового шляху до країн Сходу. Приєднання Західної Сибірі. Лівонська війна (1558-1583 рр.) - боротьба за вихід до Балтійського моря. Поразка Росії, втрата на користь Швеції Нарви та Івангорода.

Російська держава у XVII ст.

Внутрішньополітичний розвиток Російської держави у XVII ст. Обрання нової династії Романових. Внутрішня політика Михайла Федоровича Романова. Правління Олексія Михайловича. Політика уряду Морозова. «Соборне уложення» 1649 р. та остаточне закріпачення селян. Еволюція органів центрального і місцевого управління. Військова реформа. Закріпачення селян. Народні повстання в Москві, Новгороді, Пскові.

Церковні реформи патріарха Нікона.

Класова боротьба. Селянська війна під керівництвом Степана Разіна.

Зовнішня політика Михайла Федоровича Романова та Олексія Михайловича. Основні напрямки. Смоленська війна

Початок боротьби українського та білоруського народів за возз'єднання з Росією. Народно-визвольна війна 1648-1654 рр. під керівництвом Б. Хмельницького. Прийняття Земським собором пропозиції Богдана Хмельницького про входження України до складу Росії. Рішення Переяславської Ради про перехід України під протекторат російського царя. Входження України до складу Росії на умовах повної автономії, зберігаючи самоврядування та церковну незалежність.

Відмова України від протекторату Росії. Початок війни Росії з Польщею за Україну. Входження України до складу Польщі на правах автономії. Заснування особливого гетьманства у Лівобережній Україні. Андрусівське перемир'я. Розподіл України між Польщею та Росією.

Народи Сибіру у XVII ст. Освоєння Сибіру. Похід С. Дежньова. Вихід до американського континенту. Народи Прибалтики, Молдавії, Закавказзя, Казахстану та Середньої Азії у XVII ст. Війна Росії із Туреччиною та Кримським ханством за Україну. Кримські походи В.В. Голіцина. Прагнення Росії закріпитися на берегах Чорного моря.

Реформи Петра I. Самодержавство Петра I. Соціально-економічне, воєнно-політичне положення країни у I чверті XVIII ст.

Економічна політика уряду. Закріплення феодальної власності на землю та подальший розвиток кріпосницьких відносин у сільському господарстві. Розвиток міст. Ремесло. Ріст мануфактурної промисловості. Внутрішня та зовнішня торгівля. Фінанси.

Реформи місцевого та центрального управління. Посилення бюрократії та деспотизму. Створення нової армії та флоту. Соціальні реформи. Церковна реформа. Справа царевича Олексія. Утвердження абсолютизму та його класовий зміст.

Зовнішня політика Петра I. Азовські походи. «Велике посольство». Північна війна, її основні етапи. Входження до складу Росії російських земель у Прибалтиці. Приєднання Ліфляндії, Естляндії, Выборзької землі. Ніштадський мир.

Спроба приєднання Північного Причорномор'я. Каспійський похід. Війна з Турцією. Прутський похід Петра I. Персидський похід. Приєднання до Росії Західного та Південного берега Каспійського моря.

Росія в II чверті XVIII ст. Палацові перевороти II чверті XVIII ст. Царювання Катерини I та Петра II. Падіння Меншикова. Зниження зовнішньополітичної активності.

Царювання Ганни Іоанівни. Спроба аристократії обмежити самодержавство. Засилля іноземців. Біронівщина. Внутрішня політика царату.

Царювання Єлизавети Петрівни. Засилля фаворитів в управлінні. Відмова від біронівщини. Соціально-економічний розвиток країни. Стан сільського господарства та промисловості. Загострення класової боротьби.

Зовнішня політика Російської імперії у II чверті XVIII ст., основні напрямки. Війна за польську спадщину. Російсько-турецька війна 1735-1739 рр. Російсько-шведська війна 1741-1743 рр. Приєднання Казахстану до Росії.

Соціально-економічний розвиток Російської імперії в II половині XVIII ст. Внутрішня та зовнішня політика царизму.

Соціально-економічний розвиток Російської імперії в II половині XVIII ст. Сільське господарство. Посилення кріпосництва. Ремесло та промисловість. Зріст примусової праці. Наймана праця. Початок розкладання феодально-кріпосницької системи. Промислові та торгові монополії. Капіталістична мануфактура. Розвиток капіталістичних відносин. Розвиток всеросійського ринку. Внутрішня та зовнішня торгівля. Економічна політика царизму. Вільне торгово-економічне товариство.

Внутрішня політика царизму в Росії у 60-70 рр. XVIII ст. Дворовий переворот 1762 року. Внутрішня політика уряду Катерини II у 60-70-х рр. XVIII ст. Реформа Сенату та подальше укріплення самодержавства. Секуляризація церковного землеволодіння. «Укладена комісія» 1767 року. Політика «просвітницького абсолютизму».

Селянська війна під керівництвом Омеляна Пугачова., її передумови, рушійні сили, характер, основні етапи, програми та завдання.

Внутрішня політика царизму в Росії у 80-90 рр. XVIII ст. Внутрішня політика Катерини II після селянської війни 1773-1775 рр. Адміністративні, соціальні реформи. Управління околицями імперії. Закони, що закріплюють повну владу дворян та повне безправ'я селян. Ліквідація автономії України. Введення кріпосного права.

Зовнішня політика Катерини II у II половині XVIII ст. Основні напрямки та завдання. Посилення міжнародного впливу Російської імперії. Участь у Семирічній війні.

Польське питання: розділи Речі Посполитої. Ліквідація польської державності. Вхід до складу Росії східної Білорусії, частини латвійських земель, Правобережної України, Волині, Литви. Розповсюдження кріпосництва на цих землях.

Російсько-шведська війна.

Російсько-турецькі війни 1768-1791 рр. Завоювання Північного Причорномор'я. Приєднання Криму. Будівництво Чорноморського флоту. Участь Росії у коаліціях проти буржуазної революції у Франції. Військове та морське мистецтво О.В Суворов, П.О Румянцев, Ф.Ф Ушаков. Друге освоєння Сибіру та Руської Америки.

Білоруські землі у XVII-XVIII ст.

Соціально-економічне та політичне становище білоруських земель в складі Речі посполитої у XVII-XVIII ст. Розділи Речі Посполитої. Городецький сейм та конституції 1791 і 1793 рр. Входження білоруських земель до складу Російської імперії (1772-1795 рр.).

Культура Російської імперії та білоруських земель в XVII - XVIII ст.

Відкриття слов'яно-греко-латинської академії В.І. Татіщев. Початок історичної науки. Відкриття Академії наук. Відкриття Московського університету. М.В.Ломоносов. Архітектура. Живопис. Театральне мистецтво. Література.

Кредит 4. Слов'янські народи Східної Європи у Новий час (модернізаційний період, кінець XVIII – I половина XIX ст.)

Тема 1. Розділи Речі Посполитої та політичний розвиток польських земель у I половині XIX ст.

Становище польських земель після розділів на тлі міжнародної ситуації в Європі в кінці XVIII - початку XIX ст. Державно-правове становище польських земель після розділів. Польські легіони. Політика Наполеона в польському питанні. Проголошення в 1807 р Князівства Варшавського. Положення польських земель в 1815-1830 рр. Новий переділ польській території на Віденському конгресу 1815 р Політика держав у польських землях. Царство Польське в 1815-1830 рр. Конституція 1815 Велике Князівство Познанське, Галичина і Краківська республіка.

Національно-визвольна боротьба польського народу в 1830-1864 рр. Листопадове повстання 1830 – 1831 рр. Діяльність Патріотичного суспільства. Наслідки повстання. "Велика еміграція" і національно-визвольних рух у 30 – 40-р. XIX ст. Дипломатія "Готелю Ламбер". Пошуки нових шляхів боротьби за незалежність. Краківське повстання 1846 р. Революція 1848-1849 рр. в Пруссії та Австрійської імперії і поляки. Повстання 1863 – 1864 рр. Передумови повстання 1863 р "Білі" і "червоні". Хід повстання. Причини його поразки. Політика русифікації.

Соціально-економічний розвиток польських земель наприкінці XVIII ст. - 60-ті роки XIX ст. Криза барщинно-фільваркового господарства. Руйнування станової системи. Початок промислової революції. Аграрні реформи на польських землях.

Тема 2. Чеські та словацькі землі в кінці XVIII – I половині XIX ст.

Чеське національне Відродження. Його сутність. Земський патріотизм. Діяльність будителів. М.В. Крамеріус. Й. Юнгман. Громадське життя і національний рух в чеських землях в 1815-1830 рр. Меттерніхівський абсолютизм. Відкриття Патріотичного музею в Празі. Фр. Палацький. Чеська Матиця. Національний рух в 1830-1848 рр. Діяльність К. Гавлічек-Боровського. Формування ідеології австрославизму. Його сутність. Розстановка політичних сил напередодні революції 1848-1849 рр. Чеська політична програма. Революція 1848-1849 рр. на чеських землях. Петиції імператору. Святовацлавські збори. Діяльність Національного комітету. Фр. Палацький. Радикальна течія та її програма. Слов'янський з'їзд. Червнєве повстання в Празі. Березнева конституція 1849 р. Значення революції 1848-1849 рр. для чеського народу.

Соціально-економічний розвиток чеських земель у кінці XVIII - першій половині XIX ст. Промислова революція, її етапи. Народно-господарські та демографічні наслідки промислової революції.

Тема 3. Болгарські землі в епоху національного Відродження (кінець XVIII – I половина XIX ст.)

Болгарське національне Відродження в кінці XVIII ст. - першій половині XIX ст. Зміни в положенні болгарських земель в XVIII ст. Османські реформи Селіма III і реформи Танзімату. Початок Відродження. Культурно-просвітницький рух. Діяльність Паїсія Хілендарського і Софронія Врачанського. Початок боротьби за створення самостійної болгарської церкви.

Тема 4. Південнослов'янські землі у складі Османів та Габсбургів (кінець XVIII – I половина XIX ст.)

Південнослов'янські землі у складі Османської імперії.

Сербські землі у складі Османської імперії в кінці XVIII - 70-і рр. XIX ст. під османською владою. Органи державної влади, громадські інститути, економічне та політичне становище Белградського пашалику та його роль в сербській історії. Фірмани 1791 -1793 рр.

Перше сербське повстання 1804-1813 рр. Органи влади. Бухарестський мир 1812 і його роль в отриманні Сербією автономії.

Друге сербське повстання 1815 р. Карагеоргій і Мілан Обренович. Мілош Обренович.

Росія і боротьба за автономію Сербії у 20-ті рр. XIX ст. Становлення і розвиток автономного Сербського князівства при Мілоші Обреновичу. Оформлення державного апарату.

Чорногорія на шляху до незалежності (в кінці XVIII ст. – I половина XIX ст.). Соціально-економічне та політичне становище Чорногорії. Митрополити Петро I і Петро II Негоші в боротьбі проти родоплемінного сепаратизму. Законники першої половини XIX ст.

Південнослов'янські народи у складі Габсбурзької імперії.

Сербська Воєводина у складі імперії Габсбургів. Соціально-політичне становище сербських земель монархії в першій половині XIX ст. Створення «Сербської Воєводини» у складі Австрійської імперії в 1848 р. Революція 1848-1849 рр. і Травнева скупщина.

Хорватські землі наприкінці XVIII - 40-ті роки XIX ст. Соціально-економічне та політичне становище. Іллірійські провінції. Політика мадяризації і реакція хорватської політичної еліти. Ілліризм. Людевіт Гай. Янко Драшкович.

Далмація в першій половині XIX ст. Особливості економічного і національного розвитку.

Військовий Кордон в першій половині XIX ст. Проблеми реорганізації та демілітаризації.

Революція 1848-1849 рр. на хорватських землях. Формування національної програми. Й. Елачич. «Вимоги народу». Адміністративні та політичні зміни після революції 1848-1849 рр.

Становлення хорватських політичних партій. Праваштво і югославізм.

Тема 5. Російська імперія у кінці XVIII – I половині XIX ст.

Російська імперія на рубежі XVIII – XIX ст. Внутрішня й зовнішня політика Павла I (1796-1801).

Дитинство та освіта Павла I. Формування світогляду. Царювання Павла I. Внутрішня політика Павла. Відмова від політики, яку проводила Катерина II. Перебудова встановлених заснувань. Спроба проведення ліберальних новоутворень.

Зовнішня політика Павла I. Боротьба з революційною Францією.

Переворот II березня 1801 р. та результати правління Павла I.

Росія в I половині XIX ст.

Політичний і соціально-економічний розвиток Росії в період правління Олександра I (1801-1825 рр.). Криза феодално-кріпосницької системи господарства. Початок промислового перевороту в Росії. Нерішуче і непослідовне проведення реформ.

Реформи М.М. Сперанського (1809-1812 рр.) та спроба обмеження абсолютизму в Росії.

Зовнішня політика Росії в епоху Олександра I. Основні напрямки.

Росія та антифранцузькі коаліції. План М.Сокольника. Посилення протиріч між Англією та Росією з одного боку, та Францією - з іншого. Участь Росії в третій та четвертій антинаполеоновських коаліціях. Тільзитський мир. Приєднання Росії до континентальної блокади.

Російсько-іранська війна 1804-1813 рр. Гюлістанський мир. Приєднання Північного Кавказу і Закавказзя до Російської імперії.

Російсько-шведська війна 1808-1809 рр. Фрігсманський договір. Приєднання Фінляндії до Росії.

Російсько-турецька війна 1806-1812 рр. Бухарестський мир. Приєднання Бесарабії до Росії.

Вітчизняна війна 1812 р. Ріст протиріч між Росією та Францією. Втручання Наполеона. Початок Вітчизняної війни. Бородинська битва. Залишення Москви. Деградація армії Наполеона. Зміцнення Російської армії. Початок вигнання агресора з Росії. Дії партизан. Вимушений відступ Наполеона по старій смоленській дорозі. Завершення вигнання загарбників. "Битва народів" під Лейпцигом. Падіння Парижа. Капітуляція Франції. Відречення Наполеона. Битва при Ватерлоо. Кінцева поразка Наполеона. Кінець наполеонівських війн.

Другий період правління Олександра I (1812-1825 рр.). Соціально-економічне та політичне становище в Росії після війни. Розробка Польської конституції 1815 р. Реакційна політика. Масові заворушення селян та військових. Східне питання. Грецька революція 1821 р. та Росія. Російсько-американські відносини.

Рух декабристів. Пожвавлення суспільно-політичного руху. Вільнодумство передових людей Росії. Ідея військового перевороту. «Священна артіль», «Орден руських лицарів», «Спілка спасіння», Таємна революційна спілка «Спілка благоденствія», «Південна спілка» в Тульчині, «Північна спілка» в С.-Петербурзі, «Спілка об'єднаних слов'ян» у Новгород-Волинському. «Руська правда» П.Пестеля. Конституція Н.Муравйова. Повстання на Сенатській площі в С.-Петербурзі. Повстання Чернігівського полку в Україні. Розправа над декабристами.

Росія епохи Миколи I (1825-1855 рр.).

Внутрішня політика Миколи I. Негласний комітет. Указ про вільних хлібопашців. Устрій навчальних закладів. Міністерства. Державна Рада. Проект Сперанського. Конституція Новосельцева. Військові поселення. Аракчеївщина. Масонство. Укріплення соціальної опори самодержавства – політика сприяння дворянству. Посилення державного апарату: «Звід законів Російської імперії», створення Імператорської канцелярії (уряду). Селянське питання. Реакційна політика: створення Третього відділення, переслідування старообрядців, обмеження автономії університетів.

Зовнішня політика Миколи I. Росія – жандарм Європи. Російсько-іранська війна 1826-1828 рр. Російсько-турецька війна 1828-1829 рр. Російсько-англійські протиріччя. Росія і Центральна Азія. Кримська війна 1853-1856 рр.

Культура Росії та білоруських земель в I половині XIX ст. Журналістика. Журнали: "Вісник Європи", "Полярна зірка", "Московський телеграф", "Телескоп", "Сучасник", "Вітчизняні записки". Література. О.С.Пушкін, М.Ю.Лермонтов, М.В.Гоголь, М.М.Карамзін.

Театр та музика. О.С.Грибосєдов, Н.С.Щепкін, Н.І.Глінка.

Архітектура. Живописне мистецтво. О.І.Вороніхін, К.І.Россі, О.Д.Захаров, О.О.Кіпренський, В.О.Тропінін, О.Т.Венеціанов, К.П.Брюллов, О.О.Іванов, П.О.Федотов.

Освіта. Утворення Міністерства народної освіти. Автономія університетів та її ліквідація. Відкриття університетів в Україні, Прибалтиці, Казані.

Наука і техніка. Н.І.Лобачевський, Н.Н.Зінін. Перша кругосвітня подорож російських моряків. Відкриття Антарктиди. Російський хірург Н.І.Пирогов. Перша в Росії залізна дорога із паровою тягою.

Кредит 5. Слов'янські народи Східної Європи у Новий час (період індустріалізації, національних та соціальних рухів, II половина XIX – початок XX ст.

Тема 1. Польські землі у складі Пруської, Російської та Австро-Угорської імперій у II половині XIX – початку XX ст.

Польські землі у другій половині XIX ст. Економіка польських земель в останній третині XIX ст. - 1914 Польська село. Особливості індустріалізації в польських землях. Формування промислового капіталізму. Підйом аграрної економіки в пруської частині Польщі. Царство Польське - індустріально-аграрний регіон Росії.

Демографічні та соціальні процеси в польських землях в останній третині XIX - початку XX ст. Формування національної польської буржуазії. Місце і роль інтелігенції у польському громадському русі. Селянство і робітничий клас.

Зміни у масовій свідомості і політичній організації польського суспільства в останній третині XIX - початку XX ст. Польське питання в міжнародній політиці. Політична еміграція і її роль для польського національного руху. Особливості формування національної самосвідомості поляків.

Польський громадський рух. Германізаторська і русифікаторська політика Пруссії і Росії та її елементи. Розмежування політичних сил в перше десятиліття після Січневого повстання 1863-1864 рр. Станчик. Угодовця. Ідея органічного праці в Царстві Польському. Варшавський позитивізм і його ідеологи. Виникнення польського соціалістичного руху. Перший Пролетаріат (1882). Польська соціалістична партія (1892). Ю. Пілсудський. Соціал-демократія Королівства Польського (1893) та Литви (1900). Ставлення соціалістів до національного питання.

Суспільно-політичне життя в кінці XIX - на початку XX ст. Становлення селянського політичного руху. Стронніцтво Людове (1895), утворення Польської селянської партії (1903).

Таємні товариства. Ліга Народова (1893). Національно-демократичний рух в 80-ті - 90-ті роки. Роман Дмовський.

Культура у кінці XVIII - I половині XIX ст. Просвітництво і шкільна справа. Варшавське Товариство друзів науки. Романтична школа в історичній

науці. І. Лелевель. Розквіт романтизму. А. Міцкевич, Ю. Словацький. Музика. Ф. Шопен. С. Монюшка. Живопис, скульптура, архітектура.

Польська культура, наука й освіта в другій половині XIX - початку XX ст. Особливості т.зв. епохи позитивізму. Розвиток громадської думки. Освіта, просвітництво. Критичний реалізм в польській літературі. Б. Прус. Е. Ожешко. Г. Сенкевич. С. Жеромський. Неоромантизм. Молода Польща. Ст. Виспянський. Живопис, музика, театр. Наука. М. Склодов-ська-Кюрі. Краківська та Варшавська історичні школи.

Нові тенденції в розвитку польської культури на початку XX ст. Зв'язок з культурою Росії та інших країн

Тема 2. Чеські та словацькі землі у складі Австро-Угорщини в період індустріалізації та національно-визвольних рухів.

Чеські землі в 50-ті - 70-ті роки XIX ст. Формування чеського буржуазного суспільства. Його соціальна структура. Економічний розвиток чеських земель. Завершення промислової революції. Модернізація сільськогосподарського виробництва.

Чеський національний рух в 50-ті роки XIX ст. Епоха неоабсолютизму. Діяльність К. Гавлічек-Боровського. Конституційний рух 60-х років. Виникнення Національної партії. «Ідея австрійської держави» Фр. Палацького (1865 р.).

Утворення Австро-Угорщини. Конституція 1867 р. Чеське суспільство в період введення дуалізму. Таборити. Боротьба за чесько-австрійську угоду. Ф.Л. Рігер. Декларація 1868 р. Фундаментальні статті. Утворення Національної партії вільнодумних (1874 р.).

Чеські землі в 80-ті - 90-ті роки XIX ст. Економічний розвиток чеських земель в останній третині XIX ст. Особливості процесу індустріалізації. Національно-політична боротьба в 80-х - 90-х роках XIX ст. «Омладіна». Реалізм як політична течія. Т.Г. Масарик.

Нові політичні реальності на рубежі XIX – XX століть. Чеські землі - промислова майстерня монархії Габсбургів. Протистояння німців і чехів. Трансформація прогресистського руху. Християнсько-соціальні партії. Національні соціалісти. Аграрії. Реалісти.

Чеська соціал-демократія в другій половині XIX - початку XX ст. Робітничий рух в кінці 60-х - початку 70-х років XIX ст. як ліве крило загальнодемократичної боротьби. Утворення Соціал-демократичної робітничої партії Австрії (1874 р.) і чехи. Чехословянська соціал-демократична робітничая партія (1878 р.). Федералізація австрійської соціал-демократії. Прийняття національної програми (1899 р.).

Від початку XX століття до Першої світової війни. Введення загального виборчого права (1907 р.). Чехи і розвиток австрійської системи парламентаризму. Зовнішньополітичні акції чеської буржуазії.

Словащина в другій половині XIX ст. Соціально-економічне становище. Промисловість. Політична ситуація в 50-ті роки XIX ст. Л. Штур.

60-ті роки XIX ст. - новий етап словацького національного руху. «Меморандум словацького народу». Словацька Матиця. Стара і Нова школи. Словацьке національне рух в умовах мадяризації.

Словаччина в кінці XIX - початку XX ст. Соціально-економічний розвиток. Словацька соціал-демократія.

Тема 3. Політичний розвиток Болгарії на шляху до незалежності у II половині XIX – початку XX ст.

Суспільні рухи в Болгарії в 60-70-ті рр. XIX ст. Відновлення церковної самостійності. Створення Болгарського екзархату у 1870 р. Георгій Раковський. Політичні об'єднання. Любен Каравелов і Васил Левські. Христо Ботев. Вересневе (1875 р.) і Квітневе (1876 р.) повстання.

Російсько-турецька війна 1877 - 1878 р. та участь болгар у ній. Утворення болгарської національної держави. Сан-Стефанський договір. Берлінський трактат 1878 р. Створення основ болгарської державності. Установчі збори. Тирновська конституція. Устрій Східної Румелії після Берлінського трактату.

Князівство Болгарія і Східна Румелія в 1879-1885 рр. Політичне життя в Князівстві. Протистояння лібералів і консерваторів. «Режим повноважень» 1881-1883 рр. Перегрупування політичних сил в Князівстві. Східна Румелія в 1879-1885 р. Об'єднання Східної Румелії з Князівством Болгарія (південної і північної Болгарії) і болгаро-сербська війна 1885 р.

Шлях Болгарії до незалежності. «Болгарська криза» 1886-1887 рр. Внутрішньо - і зовнішньополітичне положення Болгарії у 1887 - кінець XIX ст. Зміцнення її суверенітету. Особистий режим Фердинанда. Проголошення незалежності Болгарії у 1908 р.

Політичні партії Болгарії у 1886-1908 рр. БЗНС А.Стамболійського. Соціалістичне і соціал-демократичний рух в Болгарії. Етапи розвитку. Болгарська робоча соціал-демократична партія.

Соціально-економічний розвиток Болгарії в 1878-1912 рр. Аграрний переворот і його особливості. Розвиток промисловості. Специфіка формування національної болгарської буржуазії.

Тема 4. Південнослов'янські народи у II половині XIX – початку XX ст.

Південнослов'янські народи у складі Османської імперії.

Боротьба за створення незалежної *сербської* держави в 40-ті роки XIX ст. - 1878 р. Правління Олександра Карагеоргійовича та прихід до влади «уставобранітелів» (1842-1858 рр.). Зовнішньополітична програма Сербії «Нарис». Складання сербської політичної еліти. Ліберальна опозиція. Святоандреєвская скупщина - початок сербського парламентаризму. Повернення Обреновичей. Правління князя Михайла Обреновича (1860-1868). Суспільно-політична ситуація в Сербії в кінці 60-х - початку 70-х рр. Балканський союз 1867 р. Регентство і Конституція 1869 р. Громадсько-політичний рух. Омладіна. Сербія і Східна криза 1875-1878 рр. Сербо-турецькі війни. Визнання незалежності Сербського князівства.

Македонія в складі Османської імперії. «Македонська проблема» як складова «східного питання». Положення македонців за результатами Берлінського конгресу 1878 р. Становлення македонського національно-визвольного руху на зламі XIX – XX ст.

Македонське питання в 80-ті роки XIX ст. – 1914 р. Положення македонців у складі Османської Туреччини. Внутрішня македонська революційна організація (ВМРО). Ілінденське повстання (1903). Македонія за

часів молодотурецької революції 1908 р. та Балканських воєн (1912-1913 рр.). Розділ македонських земель між Сербією, Грецією і Болгарією. Зміна системи державного устрою. Заклади культури та «Культурна пропаганда» Болгарії, Греції і Сербії на македонських землях.

Боснія і Герцеговина у II половині XIX – початку XX ст. Плани Сербії, Чорногорії та Австрійської імперії щодо Боснії і Герцеговини. Боснійсько-герцеговинське повстання 1875-1878 рр. і його політичні наслідки. Окупація Австро-Угорщиною Боснії і Герцеговини в 1878 р.

Чорногорія на шляху до незалежності у II половині XIX – початку XX ст. Встановлення світського правління князів з династії Петровичів. Князь Данило і князь Нікола в боротьбі за незалежність Чорногорії.

Російсько-чорногорські відносини. Роль Росії у підтримці національних програм Чорногорії. Чорногорія в роки Східної кризи 1875-1878 рр. Визнання незалежності Чорногорського князівства.

Південнослов'янські народи у складі Габсбурзької імперії.

Провінція *Сербська Воєводина* і Темішській Банат (1849-1861 рр.). Землі Воєводини у складі Угорщини (1860 р.). Створення політичних партій у Воєводині і їх національні програми у другій половині XIX - початку XX ст. Зростання національно визвольного руху. С. Мілетіч.

Хорватські землі в умовах абсолютизму у другій половині XIX - початку XX ст. Наступ реакції Реформи 50-60-х років в хорватських землях. Хорвато-угорська угода. Специфіка хорватської автономії. Хорвато-сербські відносини і ліквідація Військової Межі в 1881 р. Політична боротьба в хорватських землях наприкінці XIX ст. і виникнення нових партій. Хорватська народна селянська партія. А. і С. Радичі. Хорвато-сербська коаліція 1905 р.

Народи Боснії та Герцеговини в складі Австро-Угорщини у 1878-1914 рр. Боснія і Герцеговина в планах Сербії, Чорногорії та Австрійської імперії. Боснійсько-герцеговинське повстання 1875-1878 рр. і його політичні наслідки. Окупація Австро-Угорщиною Боснії і Герцеговини в 1878 р

Соціально-економічні перетворення в період австрійської окупації. Зміна системи державного устрою. Національний рух. Громадські організації. Боротьба за релігійну автономію.

Боснійська криза 1908-1909 рр. Національно-політичні організації в Боснії на початку XX ст.

Словенські землі. Програма Об'єднаної Словенії. Матія Маяр. Конституція 1867 р. і словенські землі. Оформлення словенських політичних партій. Словенсько-німецькі відносини наприкінці XIX - початку XX ст.

Незалежний розвиток Сербії та Чорногорії у 1878-1914 рр.

Сербія в кінці XIX - початку XX ст. Економічна залежність від Австро-Угорщини. Проголошення Сербського королівства (1882 р.). Створення політичних партій в Сербії і проблема парламентаризму. Криза режиму Мілана Обреновича. Конституція 1888 р. Органи державної влади. Соціально-економічний і політичний розвиток Сербії в кінці XIX ст. Правління Олександра Обреновича (1893-1903). Громадсько-політичний рух в Сербії. Сербська соціал-демократія. Політична криза в Сербії на початку XX ст. Державний переворот 1903 р. Відновлення династії Карагеоргієвичів.

Внутрішня і зовнішня політика Сербії на початку XX ст. Балканська війна (1912-1913 рр.) та територіальне розширення Сербії.

Чорногорія в кінці XIX ст. – 1914 р. Особистий режим князя Миколи. Проголошення Чорногорії королівством. Чорногорія в Балканських війнах.

Тема 5. Російська імперія у II половині XIX – початку XX ст.

Вступ на престол Олександра II і переддень Великих реформ. Таємний комітет. Підготовка селянської реформи. Консервативний табір і ліберальні реформи. Ліберальний табір у 1850-1870-х рр. Редакційна комісія.

Реформи в Росії у 60-70-х роках XIX ст. та їх значення. Маніфест 1861 р. Скасування кріпосного права. Положення щодо селян. Земство. Місцева дума. Судова реформа. Автономія освіти. Військова реформа. Цензура. Фінанси. Церква. Народницький рух в 1860-х рр.

Соціально-економічний-розвиток Росії в другій половині XIX ст. Капіталізм прусський та американський. Соціальний склад селян. Голодомор 1891 р. Аграрне перенаселення. Індустріалізація. Промисловий переворот. Ріст міст.

Кінець Кримської війни. Росія в пошуках союзників у Європі і на Далекому Сході. Продаж Руської Америки. Завоювання Кавказу і Середньої Азії.

Російсько-турецька війна 1877-1878 рр., внутрішні і зовнішні проблеми.

Внутрішня і зовнішня політика Росії в 1881-1894 рр. Вступ на престол Олександра III і ідеологія його царювання. Криза влади. Внутрішньополітичні заходи уряду Олександра III. Маніфест про самодержавство. Обов'язковий викуп селян. Селянський банк. Політична реакція. Земське і місцеве положення. Пореформений розвиток Росії: соціальна структура, капіталізм в промисловості, земельні відносини.

Зовнішня політика країни в 1881-1894 рр. Союз зі Францією. Політика на Далекому сході.

Громадський рух в Росії в 1880-х - початку 1890-х рр.

Культурні досягнення Російської імперії в другій половині XIX ст. Виникнення навчальних закладів. Освітня система і педагогіка. Розвиток поліграфічної промисловості. Бібліотеки та музеї.

Розвиток російської науки. Видатні досягнення в науці і техніці. Науково-дослідницькі експедиції з вивчення Середньої і Центральної Азії, Уссурійського краю, Південно-Східної Азії, Австралії, островів Океанії (місії Н.М Пржевальського, М.М Міклухо-Маклая). Розвиток гуманітарних наук.

Література і мистецтво. Музика, живопис, театр.

Білорусь у складі Російської імперії (XIX ст.).

Адміністративно-державні перетворення після розділів Речі Посполитої. Війна 1812 р на території Білорусі. Суспільно-громадський рух на білоруських землях у I половині XIX ст. Реформи 60-70-х рр. XIX ст. в Російській імперії та особливості їх проведення в Білорусії. Революційний та національно-визвольний рухи у II половині XIX ст. Формування білоруської нації. Соціально-економічний розвиток у XIX ст. Культура Білорусії у XIX ст.

Білорусія на початку XX ст. (1900-1914 рр.) Соціально-економічний та політичний розвиток. Революційний та суспільно-політичний рух. Боротьба за

національне самовизначення білоруського народу. Культура Білорусії на початку XX ст.

Тема 6. Слов'янські народи Східної Європи напередодні та в роки Першої світової війни.

Перша світова війна як прояв кризи європейської цивілізації. Початок Великої війни, політичні цілі учасників і зовнішні орієнтації слов'янських народів та країн Східної Європи. Загострення соціальних стосунків під час війни. Політика блокових держав щодо слов'янських народів регіону. Активізація національних рухів, роль емігрантських осередків у боротьбі за державну незалежність.

Польські землі в роки Першої світової війни. Польське питання в політиці воюючих сторін до 1916 р. Основні політичні орієнтації польського суспільства. Польський національний рух у країні та в еміграції. Польські легіони. Листопадовий маніфест 1916 р. Поляки на фронтах війни. Зміна характеру польського питання в 1917 р. Формування інститутів державної влади в країні і за кордоном. Проголошення незалежності Польщі.

Австро-Угорська монархія в роки війни: воєнні дії і політика. Плани перебудови монархії. Вирішення чеського і словацького національного питання в роки першої світової війни: передумови створення Чехословацької республіки. Чеські і словацькі землі в роки війни. Поляризація чеських і словацьких політичних сил: два центри еміграції. Діяльність чеських і словацьких емігрантів на Заході і в Росії. «Чехословакізм». «Чеська мафія» як центр анти-габсбурзької опозиції в чеських землях з 1915 р. Чехословацька національна рада і Празький національний комітет. Словацька ліга. Клівлендська угода 1915 р. Боротьба за міжнародне визнання Чехословацької національної ради. Формування чехословацької армії. Ставлення чеської та словацької громадськості до війни. Пітсбургська угода 1918 р. Проголошення Чехословацької Республіки.

Хорватські і словенські землі в роки війни. Політичні орієнтації хорватських і словенських партій. Антивоєнні рухи. Хорватська і словенська політична еміграція. Зростання антиавстрійських настроїв. Югослов'янський комітет. Корфська декларація 1917 р. Становище Боснії і Герцеговини. Національно-визвольний рух південнослов'янських народів Австро-Угорщини в 1917-1918 рр. Прорив Салонікського фронту і крах монархії Габсбургів. Народне віче в Загребі. Проголошення Держави словенців, хорватів і сербів (жовтень 1918 р.)

Сербія і Чорногорія під час війни. Загострення відносин між Сербією і Австро-Угорщиною. Сараєвський замах. Ультиматум Відня. Оголошення війни Сербії та великі держави. Хід військових дій в 1914-1915 рр. Окупація Сербії і Чорногорії. Салонікський фронт. Сербська і чорногорська еміграція. Плани рішення південнослов'янського питання в роки війни. Програма М. Пашіча. Політика Антанти у питанні об'єднаної південнослов'янської держави. Звільнення Сербії і Чорногорії. Усунення короля Ніколи. Проголошення Держави Словенців, Хорватів і Сербів. Виникнення Королівства Сербів, Хорватів і Словенців.

Участь Болгарії у війні. Протистояння політичних сил у період нейтралітету. Антивоєнні настрої і соціальна боротьба. Перемога

антиантантівських сил. Участь болгарської армії у бойових діях. Положення в тилу. Владайське (солдатське) повстання. Капітуляція Болгарії і зміна владних структур. Друга «національна катастрофа».

Македонське питання в роки війни. Національний рух македонців.

4. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія слов'ян (країни Східної Європи від давнини до XX століття» є:

- поглиблене вивчення історії слов'янських народів Східної Європи, що має особливо важливе значення, оскільки всіх народів світу споріднює спільність історичних долей. В політичній історії слов'ян від давнини до початку XX ст. ми знаходимо коріння, початки певних конфліктів, інтеграційних і дезінтеграційних процесів, що стали реальністю у новітній час (XX – початок XXI ст.) У сучасних умовах від характеру та спрямованості відносин між слов'янськими країнами багато в чому залежить мир і співробітництво Європи, а зрештою і за межами континенту.;

- формування у студентів уявлення про соціально-економічну еволюцію східних слов'ян, їх політичного і культурного розвитку в контексті всесвітньо-історичного процесу впродовж модерної епохи;

- розкриття основних етапів розвитку слов'янського суспільства, визначення його місця і значення у рамках світових історичних цивілізацій;

- формування розуміння та вміння студентів системно й історично аналізувати головні тенденції, які мали і мають місце в усіх галузях життєдіяльності руського та білоруського народів; виявлення особливостей історичних процесів у кожній окремо взятій країні;

- показати, який вплив на розвиток східнослов'янських суспільств принесло підкорення слов'ян Османською, Австрійською, Німецькою та Російською імперіями, боротьба підкорених народів проти гніту, досягнення промислового перевороту другої половині XIX ст. та результати Першої світової війни.

- формування у студентів поваги до народів східноєвропейського регіону, їх історії, релігії та культури;

- виховування у студентів почуття поваги до соціально-економічних і культурних досягнень братських слов'янських народів.

5. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

набути

знання:

- закономірність розвитку слов'янських країн Центральної та Південно-Східної Європи у модерний час;

- основні тенденції розвитку політичних процесів польських, чеських, словацьких, болгарських, сербських та інших південнослов'янських земель;

- соціально-економічні, політичні та культурні особливості слов'янських країн східноєвропейського регіону;

- основні історичні події та дати;

- понятійний апарат основних категорій та термінів, які застосовуються в курсі;

- взаємозв'язок і взаємодію історії з релігією та етнічними особливостями південних та західних слов'янських народів у новий та новітній часи;

- взаємовідносини росіян та білорусів із західними, південними слов'янами та європейськими народами у новий та новітній часи;
- значення та внесок у світову історію слов'янських народів Центральної та Південно-Східної Європи;
- сучасні концепції історичного розвитку даного регіону з точки зору цивілізаційного підходу;
- основні історичні першоджерела;
- сучасний стан вивчення історії слов'янських країн Центральної та Південно-Східної Європи, основні наукові публікації;
- відповідні теми шкільного курсу всесвітньої історії.

вміння:

- ефективно використовувати знання з історії південних та західних слов'ян, набуті в університеті, в практичній діяльності вчителя історії;
- формувати власну позицію щодо історичних фактів та подій;
- аналізувати історичні першоджерела;
- порівнювати історіографічні підходи різних історичних шкіл;
- працювати з історичною картою;
- ефективно використовувати знання з історії слов'янських країн Східної Європи, набуті в університеті, в практичній діяльності вчителя історії;
- творчо використовувати теоретичні знання з історії при оцінці сучасних процесів, які відбуваються в досліджуваному регіоні;
- співіставляти різні точки зору на минулу і сучасну історію Чехії, Словаччини, Сербії, Чорногорії, Хорватії, Словенії, Болгарії, Польщі, Македонії, Боснії та Герцеговини, обґрунтовувати свою точку зору, брати участь в конференціях, дискусіях, «круглих столах» з проблем слов'янознавства;
- пов'язати історію польського, чеського, словацького, болгарського, сербського та інших південнослов'янських народів з історією нашої країни, з історією західнослов'янських країн та всесвітньою історією;
- при потребі вести шкільний факультатив «Історія слов'янських народів»;
- аналітично опрацьовувати комплекс джерел та літератури з предмету;
- визначати основні проблемні вузли історичного розвитку слов'янських держав Центральної та Південно-Східної Європи від Нового часу до сучасності;
- вести аргументовані дискусії, полеміку з ключових питань, зазначених в програмі;
- застосовувати знання, отримані в процесі навчання, на практиці.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

І. Загальнопредметні:

Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Розуміння суті, призначення й змісту гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні.

Грунтовне знання основних подій та періодів історичного шляху східнослов'янських народів та всесвітньої історії

Розуміння феномену культури, її ролі в житті суспільства, типів і форм

Знання основних проблем світової філософії, економічних та політологічних теорій.

Уявлення про систему соціальних спільнот і соціальних взаємин, про форми взаємодії індивідуума з соціальними групами і спільнотами.

Знання основних історичних типів державно-правових систем і розуміння основних тенденцій їх розвитку.

Знання й розуміння значення прав і свобод людини й громадянина.

Уявлення про релігію як відповідний світогляд людини та про особливості конфесійного вчення слов'янських народів Східної Європи.

Вільне володіння державною та іноземними мовами.

Володіння сучасними інформаційними технологіями та вміння застосовувати їх у професійній діяльності.

Володіння культурою мислення, здатністю до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановці мети і шляхів її досягнення.

Здатність логічно вірно, аргументовано і ясно будувати усну та письмову мову.

Прагнення до саморозвитку, підвищення своєї кваліфікації і майстерності, здатністю змінювати при необхідності профіль своєї ПРОФІСІОНАЛЬНИХ діяльності, здатністю до соціальної адаптації.

Використання основних положень і методів соціальних, гуманітарних та економічних наук при розв'язанні соціальних і професійних завдань.

II. Фахові:

Базові загальні знання Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Навички наукового пізнання і логічного мислення.

Уміння готувати аналітичні та довідково-інформаційні матеріали.

Навички практичного застосування сучасних інформаційних технологій.

6. Статус у навчальному плані. Нормативна

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Іванова Т.Ю.

8. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та

комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

9. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Контроль здійснюється за кредитно-трансферною системою. Зміст курсу поділений на 5 кредити. Кожний кредит включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу. Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: поточний контроль (письмові роботи – реферати, контрольні) і підсумковий контроль (залік).

Підсумковий контроль здійснюється у вигляді тестування. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

10.Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на комп'ютерному тестуванні.

11.Мова викладання: українська.

Назва: НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ

1. Ідентифікація

Шифр: 1.14 ННД.19	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин:ІІІ семестр –1,7 год.	Нормативна Курс: IV Семестр: 7, 8 Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: 8 семестр – екзамен

2. Мета курсу ознайомлення студентів із сукупністю знань закономірностей економічного, соціального та політичного розвитку країн Західної Європи та Північної Америки й головними тенденціями і проблемами суспільного розвитку ХХ-поч. ХХІ століть.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Світ після Першої світової війни.

Тема 1. Вступ. Проблеми світоустрою після Першої світової війни. Перегляд повоєнних договорів у 1920-х роках.

Курс «Новітньої історії країн Європи та Америки», його складові та проблеми періодизації. Історіографія та джерельна база курсу. Головні риси та основні тенденції розвитку світу в 1914-1939рр. Технічний прогрес та наукові відкриття. Монополії та світове господарство. Геополітична ситуація. Періодизація світової історії першої половини ХХ ст.

Паризька мирна конференція 1919 р. Наміри головних держав-переможниць на конференції. Версальський мирний договір з Німеччиною (28 червня 1919 р.), Сен-Жерменський мирний договір з Австрією (10 вересня 1919 р.), Нейїський мирний договір з Болгарією (27 листопада 1919 р.), Севрський мирний договір з Туреччиною (10 серпня 1920р.), Тріанонський мирний договір з Угорщиною (4 червня 1920 р.). Проблеми створення та діяльності Ліги націй.

Вашингтонська конференція 1921-1922 рр. та завершення формування Версальсько-Вашингтонської системи. Договір п'яти держав 1923 р. Угоди Міжнародної конференції у Вашингтоні 1921-1922 рр. Лондонська конференція 1930 р. Вирішення репараційного питання та спроби перегляду повоєнних договорів в 20-х роках ХХст: план Дауеса. план Юнга. «Російський» та «німецький» чинники міжнародної політики. Договір у Рапалло (1922р.). Провідні постанови Генуезької, Гаазької, Лозаннської та Локарнської конференцій. Спроби створення системи колективної безпеки. Значення пакту Бріана-Келлога. Суспільно-політичні рухи між двома світовими війнами.

Кредит 2. Країни Європи та Америки в міжвоєнний період. Друга світова війна (1939-1945 рр.)

Тема 2. Головні тенденції розвитку демократичних країн Заходу в міжвоєнну добу (Велика Британія, Франція, США).

Соціально-економічний та політичний розвиток Великої Британії після Першої світової війни. Парламентські вибори 1918 р. Уряд Ллойд Джорджа та його політика. Економічна криза 1920-1921 рр. Внутрішня політика консервативних і лейбористських урядів Великобританії у 20-30 рр. Конфлікт у вугільній промисловості. Загальний страйк 1926 р. Криза 1929-1933 рр. «Національний уряд» Р. Макдональда. Перегрупування партійно-політичних сил.

Наслідки Першої світової війни для Франції. Уряд Ж. Клемансо. Парламентські вибори 1919 р. «Національний блок». Політична боротьба лівих і правих сил. Народний фронт: передумови виникнення, політична програма, історична практика.

Зміна статусу США після Першої світової війни. Соціально-економічний та політичний розвиток США в 1920-ті рр. «Проспериті» за президентів-республіканців У. Гардінга та К. Куліджа. США в період Великої депресії. «Новий курс» президента Ф. Рузвельта.

Тема 3. Особливості розвитку тоталітарних країн Європи в міжвоєнну добу (Німеччина, Італія, Іспанія).

Економічне та політичне становище Німеччини в повоєнний період. Листопадова революція 1918 р. Конституція Німеччини. Веймарська республіка. Тенденції політичного розвитку. Окупація Рура та її наслідки для Німеччини. Політична криза 1933 р., поразка лівих сил. «Півний путч» фашистів у Мюнхені. Встановлення нацистської диктатури А. Гітлера.

Становище повоєнної Італії. Пакт умиротворення. «Похід на Рим», прихід фашистів до влади. Фашистська диктатура Б. Муссоліні. Фашизація країни, створення корпоративної системи. Політичний статус і роль італійської монархії в 30-х рр. Наростання кризи фашистської держави у другій половині 30-х років.

Іспанія в 1918-1939 рр. Революція 1931 р.: причини, характер, періодизація. Політичні передумови створення Народного фронту. Уряд Народного фронту. Особливості республіканського уряду М. Асаньї 1931-1933 рр. Антиреспубліканський путч 1936 р. Громадянська війна 1936-1939 рр. Втручання іноземних держав у війну. Встановлення диктатури Ф. Франко.

Тема 4. Країни Європи та Америки в роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.)

Зовнішньополітичні пріоритети провідних країн світу (США, Англії, Франції). Загострення англо-німецьких суперечностей. Відмова Німеччини від дотримання статей Версальського договору. Експансіоністські претензії Італії. Зовнішньополітичні пріоритети СРСР. Зростання агресивності Японії, вторгнення до Китаю. Підготування Німеччини до війни. Діяльність Ліги Націй в умовах наростання воєнної небезпеки. Напад Італії на Ефіопію. Вісь Берлін-Рим-Токіо. Політика «умиротворення» агресорів. Загарбання Німеччиною Австрії. Мюнхенська угода і загарбання Чехословаччини. Німецькі претензії до Литви і Польщі. Англо-франко-радянські переговори 1939 р. Радянсько-німецький пакт від 23 серпня 1939 р. і таємний додатковий протокол до нього. Вплив угоди на подальший розвиток перебіг подій у Європі.

Сучасний стан історіографії: причини, характер, періодизація. Початковий період війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.). Напад Німеччини на Польщу. «Дивна війна» на Заході. Окупація Німеччиною Данії, Норвегії, Голландії, Бельгії, Люксембургу. Поразка Франції. Доля Західної країни, Західної Білорусії, Північної Буковини, Бессарабії, держав Прибалтики. Напад СРСР на Фінляндію. Повітряна війна над Англією. Боротьба за Атлантику. Фашистка агресія на Балканах. Воєнні дії у 1941 – 1942 рр. Створення антигітлерівської коаліції. Перебіг подій наприкінці 1942 – у 1943 рр. Тегеранська конференція. Окупаційний режим у поневолених країнах та рух Опору. Події останнього періоду війни (січень 1944 – вересень 1945 рр.) та перенесення воєнних дій у ЦСЄ. Завершення та підсумки війни.

Кредит 3. Світ після Другої світової війни. Міжнародні відносини: від «холодної війни» до постбіполярної доби

Тема 5. Основні тенденції розвитку світу після Другої світової війни.

Зміни у світі внаслідок Другої світової війни. Мирні договори з колишніми союзниками Німеччини у війні. Формування військово-політичних блоків. Мирні договори з колишніми союзниками Німеччини. Створення ООН. Поляризація суспільно-політичних систем у післявоєнному світі. Розпад колоніальної системи та модернізація країн третього світу. Створення та діяльність Руху Неприєднання. Науково-технічний прогрес та постіндустріальне суспільство. Соціально-економічний та політичний розвиток країн Європи в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. План Маршалла та його роль у відбудові країн Західної Європи. Інтеграційні процеси в Європі наприкінці ХХ - початку ХХІ ст. Встановлення радянського домінування у країнах Центральної та Південно-Східної Європи. Криза тоталітарних режимів у ЦСЄ та демократичні революції 1989-1991рр.

Тема 6. Країни Європи та Америки в міжнародних відносинах: від «холодної війни» до постбіполярної доби.

Початок та розгортання «холодної війни» (1940-1960 рр.). Рух за мир. Розпад колоніальних систем. Міжнародні відносини у др. пол. 50-х – пер. пол. 70-х рр. Становлення та розвиток інтеграційних процесів в країнах Європи та Америки. Спроби роззброєння. Договір про заборону випробувань ядерної зброї. Передумови розрядки міжнародної напруженості. Радянсько-американські угоди. Нарада з питань безпеки і співробітництва в Європі. Радянсько-афганська війна. Поворот від розрядки до нового витка напруженості в міжнародних відносинах у др. пол. 70-х – пер. пол. 80-х рр.

Кардинальні зміни в системі міжнародних відносин др. пол. 80-х – 1990-х рр. Нове політичне мислення. Американсько-радянські домовленості. Перехід від конфронтації до співробітництва. Кінець «холодної війни». Формування нового світового пост біполярного порядку на межі тисячоліть. Нова роль центрально-східноєвропейських держав на міжнародній арені. Поглиблення інтеграційних процесів та нова роль НАТО.

Глобалізація та її вплив на розвиток світу. Глобальні проблеми сучасного розвитку світу. Екологія сучасного світу. Демографічна проблема. Проблема нестачі енергії. Загроза ядерної війни та загострення регіональних конфліктів. Проблема міжнародного тероризму та боротьби з ним. Етнічні та релігійні конфлікти.

Кредит 4. Провідні країни Європи після 1945 року.

Тема 6. Соціально-економічне та політичне становище провідних країн Європи в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (Великобританія, Франція, Німеччина, Італія)

Великобританія (середина 1940-х – 2012 рр.): проблеми внутрішньої та зовнішньої політики. Становище Великої Британії після Другої світової війни. Внутрішня і зовнішня політика лейбористських і консервативних урядів Великобританії в 40-70-х рр. Активізація профспілкового руху. Ольстерська криза. Ліквідація Британської імперії. «Атлантична солідарність». «Тетчеризм» та його результати. Соціальні реформи. Фолклендська війна. «Третій шлях» Т. Блера. Сучасне становище у країні. Уряд Д. Кемерона. Прем'єрство Т. Мей.

Проблеми розвитку Франції в роки П'ятої республіки. Франції після визволення з-під німецької окупації. Посилення впливу лівих партій і профспілок. Демократичні перетворення. Четверта республіка. Загострення політичної боротьби. Становлення П'ятої республіки. Ш. де Голь. Вихід Франції з НАТО. Розвиток відносин з СРСР. Травневі події 1968 р. Франція наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Колоніальна політика в Індокитаї. Війна в Алжирі. Франція в 70-90-х роках: перзиденство Ж. Помпіду, В. Жіскар д' Естена, Ж. Ширака, Ф. Міттерана. Перегрупування політичних сил. Перебування при владі Н. Саркозі. Франція за соціаліста Ф. Олланда. Прихід до влади Е. Макрона.

Німеччина після Другої світової війни. Німеччина у 1945-1949 рр. Бізонія та Тризонія. Відродження діяльності політичних партій та профспілок. Реформи. Розкол Німеччини на ФРН і НДР. Західнонімецьке «економічне диво». Внутрішньополітична боротьба. Вступ ФРН до НАТО й утворення власних збройних сил. Уряди К. Аденауера та Л. Ерхарда. Політична боротьба в ФРН з питань внутрішньої та зовнішньої політики. Перебування при владі В. Брандта. Правоцентристська коаліція Г. Коля. Еволюція політичної доктрини ХДС. Об'єднання Німеччини. Здобутки і проблеми. Уряд Г. Шрьодера, його внутрішня та зовнішня політика. Становище ФРН за перебування при владі А. Меркель.

Соціально-економічне та політичне становище Італії (1945 початок ХХІ ст.). Проголошення республіки в Італії. Науково-технічна революція та італійське «економічне диво». Вступ Італії до ЄЕС. Утворення лівоцентристської коаліції. Становище Італії в 70-80-х рр. Ескалація політичного насильства й нестабільності. Політика «національної солідарності». Діяльність уряду Дж. Андреотті. Активізація боротьби з

організованою злочинністю в 90-х роках. Криза ІСП. Утворення нових політичних сил. Рух «Вперд, Італіє!» і С. Берлусконі. Перебування при владі Р. Проді. Реформування конституційної системи в країні. Участь в процесі європейської інтеграції. Соціально-економічний і політичний розвиток країни наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Кредит 5. Країни Північної Америки після 1945 року.

Тема 7. Соціально-економічне та політичне становище країн Північної Америки в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (США, Канада).

США в 1946–2012 рр. Зміцнення міжнародного статусу США в 1945–1960-х рр. Початок НТР. «Справедливий курс» Г. Трумена. Профспілкові законодавство. Маккартизм і його провал. Посилення американо - радянських суперечностей. Внутрішня та зовнішня політика США у 60-70-х рр. «Ера демократів». Президент Дж. Кеннеді. Курс адміністрації Л. Джонсона. Масові рухи соціального протесту. Карибська криза. США у 80-90-х рр. ХХст. Внутрішньополітичні та зовнішньополітичні настанови США після 11 вересня 2001р. США: економічне і геополітичне лідерство. США в 80-90 -х рр. Рейганівська модель державного управління. Економічна політика в період правління Дж. Буша і Б. Клінтона. Американсько - радянські зустрічі. Террористичний акт 11 вересня 2001 р. і його значення. Америко-російські відносини. Антитерористична операція в Афганістані, війна з Іраком. Президентство Б. Обама. Прихід до влади Д. Трампа.

Канада в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Зміцнення економічних позицій Канади після Другої світової війни. Головні риси розвитку Канади другій половині ХХст. Запровадження канадського громадянства. Вступ Канади до НАТО, участь у корейській війні. Вибори 1957 р.- перемога прогресивно- консервативної партії. Тенденції політичного розвитку в 60-х роках. Політика урядів П. Трюдо. Канадський варіант «держави добробуту». Спроби розв'язання національної проблеми. Проїзд ліберальної партії на виборах 1979 р. Конституційна реформа 1982 р. Активізація антивоєнного руху і нове загострення національної проблеми. Уряд Б. Малруні. Специфіка соціально-економічного розвитку Канади у 80-90-х роках. Структурна перебудова економіки на базі НТР. Референдум 1995 р. у Квебеці, його результати. Правління лібералів, їх успіхи. Канада 2000-х років: сучасне становище в країні.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями:**

- гнучкість мислення; набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій;
- здатність провести усну презентацію та написати зрозумілу статтю за результатами проведених досліджень, а також щодо сучасних наукових концепцій в історичній науці;
- здатність студента розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі освіти та науки, що передбачає проведення самостійних досліджень та здійснення інноваційних підходів у вирішенні професійних задач;
- спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання на рівні новітніх досягнень з Новітньої історії країн Західної Європи та Північної

Амери́ки, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи;

- розв'язання складних задач і проблем з всесвітньої історії, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної історіографічної та джерелознавчої інформації

- зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, які є результатом самостійних наукових досліджень студента з Новітньої історії країн Західної Європи та Північної Америки, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються, тобто учнів шкіл

4. Статус у навчальному плані. Нормативна навчальна дисципліна

5. Лектор: доктор історичних наук, в. о. проф. Буглай Н.М.

6. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

8. Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

9. Мова викладання: українська.

Назва: НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.09	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин:ІІІ семестр –1,7 год.	Нормативна Курс: ІІІ Семестр: V, VI Лекції: 32 Практичні заняття: 48 Самостійна робота: 160 Вид контролю: V семестр – залік, VI семестр – екзамен

2. Мета курсу: висвітлення історії виникнення, становлення та розвитку західної та американської індустріальної цивілізації в контексті кризи аграрної цивілізації в Європі й формування євро-американського Заходу; становлення західної та основ світової індустріальної цивілізації. Ознайомлення студентів із головними тенденціями і проблемами суспільного розвитку нової доби, формування об'єктивного, збалансованого, толерантного погляду на історичні події, що дозволяє створити вірне уявлення про загальні закономірності соціального розвитку різних країн світу та дає можливість осмислити взаємозв'язок

національно історичних умов з світовими процесами.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Країни Європи та Америки наприкінці XV – у XVI ст.

Тема 1. Вступ. Великі географічні відкриття. Розвиток капіталістичних відносин в Західній Європі в XVI ст. Європейське Відродження.

Нова доба всесвітньої історії. Причини і передумови Великих географічних відкриттів. Відкриття європейців. Відкриття португальців. Факторія та колонія. Колоніальна імперія. Х. Колумб та його плавання до Америки. Боротьба між Португалією та Іспанією за нові землі. Колоніальний поділ світу. Перша навколосвітня подорож Ф. Магеллана, її значення. Доколумбова Америка. Завоювання Нового світу. Наслідки та значення Великих географічних відкриттів. Колоніальні війни. «Революція цін».

Епоха винаходів і вдосконалень. Розвиток економіки європейських країн. Ринкові відносини. Капітал та капіталізм. Капіталізм у містах. Мануфактура. Наймані працівники та буржуазія. Розвиток капіталістичних відносин у сільському господарстві. Економічна залежність найманих працівників. Населення Європи.

Батьківщина Відродження. Гуманізм за межами Італії. Уявлення про ідеальне суспільство та закони розвитку держави. Мистецтво високого Відродження. Доба титанів. Мистецтво Північного Відродження.

Кредит 2. Країни Європи в XVI – першій половині XVII ст.

Тема 2. Країни Західної Європи в XVI – на початку XVII ст. Реформація. Тридцятилітня війна (1618-1648 рр.). Англійська революція другої половини XVII ст.

Реформація. Особливості політичного розвитку Німеччини в XV- на початку XVI ст. Німецький гуманізм. Необхідність реформування католицької церкви. М. Лютер і початок Реформації. Народна Реформація. Т. Мюнцер. Анабаптисти. Селянська війна. Поширення реформаційних ідей на інші країни Європи. Лютеранство. Аугсбурзький мир 1555 р. Протестантизм. Лютеранство. Реформація в Швейцарії. Кальвінізм. Католицька контрреформація. Тридентський собор. «Товариство Ісуса».

Королівська влада у Франції. Абсолютизм. Зміни в суспільстві та економіці. Реформація у Франції. Причини і початок громадянської війни. Варфоломійська ніч. Піднесення Франції за Генріха IV. Правління Людовіка XIII. Зміцнення абсолютизму за Рішельє.

Іспанія на межі XV-XVI ст. Об'єднання королівства. Зміни в економіці та суспільстві. Іспанія за Карла V. Комуна. Повстання комунерос у Кастилії 1520-1521 рр. Кортеси. Правління Філіпа II.

Економічний розвиток Нідерландів у кінці XV – на початку XVI ст. Політичний устрій. Нідерланди під владою Іспанії в XVI ст. Причини і початок національно-визвольної боротьби. Нідерландська революція. Іконоборчий рух. Політика герцога Альби. Перемога повстання на півночі країни. «Гентське умиротворення». Утворення Об'єднаних провінцій Нідерландів. Арраська і Утрехтська унії. Значення революції у Нідерландах.

Зміни в суспільстві та економіці Англії. Акціонерна компанія. Аграрна революція. Обгороджування. Королівська реформація. Зміцнення королівської влади. Англійська церква. Рух пуритан. Правління Єлизавети I. Англо-

шотландські відносини. Підкорення Ірландії. Боротьба проти Іспанії за панування на морі.

Характер міжнародних відносин у XVI ст. Загострення суперечностей між європейськими державами на початку XVII ст. Причини Тридцятилітньої війни. Чеський період війни (1618-1623). Данський період війни (1624-1629). Шведський період війни (1630-1634). Французький період війни (1635-1648). Вестфальський мир. Наслідки війни для Європи.

Соціально-економічний розвиток країни напередодні революції. Політичні передумови революції. Початок революції. Громадянські війни. Англійська республіка. Протекторат О. Кромвеля. Реставрація Стюартів. Правління Яова II. Декларація про віротерпимість. «Славна революція» 1688-1689 рр. Значення революційних подій в Англії. Промислова революція.

Кредит 3. Країни Америки в другій половині XVII – першій половині XVIII ст.

Тема 3. Англійські колонії в Північній Америці (XVII - XVIII ст.). Війна за незалежність (1775-1783 рр.). Утворення США.

Утворення американських колоній Англії. Соціально-економічний та політичний розвиток. Формування північноамериканської нації. Причини конфлікту між колоніями та метрополією. Привід до війни між Англією та колоніями. Декларація незалежності. Перебіг воєнних дій. Версальський мир. Наслідки війни. Становлення органів влади. Конституція США.

Кредит 4. Країни Європи наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.

Тема 4. Французька революція кінця XVIII ст. Правління Наполеона. Перша імперія у Франції.

Соціально-економічне та політичне становище Франції наприкінці XVII – на початку XVIII ст. Протекціонізм. Перебування при владі Людовіка XIV та Людовіка XV. Пошуки кращої організації суспільства. Утвердження принципів гуманізму. Французьке Просвітництво. Початок революції, Установчі збори. Взяття Бастилії. «Декларація прав людини і громадянина». Економічні, соціальні, адміністративні зміни у державі. Конституція 1791 р. Законодавчі збори. Повалення монархії та встановлення республіки. Встановлення та повалення якобінської диктатури. Термідоріанський режим. Італійський та єгипетський походи Бонапарта. Війна проти другої коаліції. Встановлення консульства.

Характер і мета наполеонівських воєн. Трафальгар і Аустерліц. Розгром Пруссії. Континентальна блокада. Тільзітський мир. Вторгнення французьких військ в Іспанію та Португалію. Війни з Австрією. Поразка наполеонівської армії в Росії. Розгром армії Наполеона. Падіння Першої імперії у Франції. Віденський конгрес. Священний союз.

Тема 5. Європа з 1815 до 1847 рр. Революції 1848-1849 рр.

Внутрішня та зовнішня політика Англії (1815-1847 рр.). Внутрішня та зовнішня політика Франції (1815-1847 рр.). Революція у Франції і Друга республіка. Бонапартистський переворот 1851 р. та встановлення Другої імперії. Революція в Німеччині. Особливості революції в Італії. Проголошення республіки. Революція в Австрії. Народне представництво. Революція в Угорщині. Проголошення незалежності.

Кредит 5. Країни Європи у XIX ст.

Тема 6. Країни Європи в 50-60-ті рр. XIX ст. Франко-пруська війна.

Соціально-економічний та політичний розвиток Англії в 50-60-ті рр. XIX ст. Об'єднання Італії. Об'єднання Німеччини. Робітничий та соціалістичний рух в країнах Європи.

Причини франко-пруської війни. Робота дипломатичної служби Бісмарка. Перебіг воєнних дій 1870-1871 рр. Зміна характеру війни для воюючих країн. Проголошення Третьої республіки. Перетворення суспільного життя. Паризька Комуна та її поразка. Уряд Національної оборони.

Кредит 6. Країни Америки у XIX ст.

Тема 7. США у першій половині XIX ст. Громадянська війна.

Розвиток США в першій половині XIX ст. Основні риси соціально-економічного розвитку. Рабство на Півдні. Складання двопартійної системи. Територіальна експансія. А. Лінкольн і утворення Конфедерації південних штатів. Початок громадянської війни. Періодизація війни 1861-1865 рр. Реконструкція Півдня. Завершення громадянської війни.

Кредит 7. Країни Європи та Америки наприкінці XIX - на початку XX ст.

Тема 8. Завершення формування індустріального суспільства.

Німеччина в 1871-1914 рр. Створення Німецької імперії. Конституція 1871 р. Економічна і соціальна політика Бісмарка. Готська програма соціал-демократії. Вільгельм II. Перехід Німеччини до «світової політики».

Англія в 1870-1914 рр. Економічний розвиток. Втрата промислової та торговельної першості. Особливості розвитку робітничого руху в Англії. Реформи Д. Ллойд-Джорджа. Колоніальна політика держави. Підготовка до війни.

Третя республіка у Франції. Особливості економічного розвитку. Конституція Третьої республіки. Внутрішня та зовнішня політика.

США в 1877-1914 рр. Антимонопольне законодавство. Закон Шермана. «Справедливий курс» Т. Рузвельта. «Нова демократія» В. Вільсона. Зовнішня політика.

Кредит 8. Країни Європи та Америки в добу Першої світової війни.

Тема 9. Міжнародні відносини 1871 - 1914 рр. Перша світова війна (1914-1918 рр.).

Союз трьох імператорів. Ускладнення міжнародної обстановки останньої третини XIX ст. Створення Троїстого союзу. Посилення англо-німецьких протиріч. Міжнародні кризи і конфлікти початку XX ст. Балкани. Гонка озброєнь. Утворення Антанти.

Причини і початок Першої світової війни. План «Шліффена». «Бліцкриг». Стратегічні плани противників. Липнева криза 1914 року. Вступ у війну великих держав. Бойові дії 1914 р. Розгортання масштабів війни. Бойові дії 1915-1916 рр. Бойові дії на морі. Підводна війна. Внутрішнє становище воюючих країн. Антивоєнні виступи. Вступ у війну США. Підсумки та наслідки Першої світової війни.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими *фаховими компетентностями*:

- гнучкість мислення; набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій;

- здатність провести усну презентацію та написати зрозумілу статтю за результатами проведених досліджень, а також щодо сучасних наукових концепцій в історичній науці;
- здатність студента розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі освіти та науки, що передбачає проведення самостійних досліджень та здійснення інноваційних підходів у вирішенні професійних задач;
- спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання на рівні новітніх досягнень з Нової історії країн Західної Європи та Америки, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи;
- розв'язання складних задач і проблем з всесвітньої історії, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної історіографічної та джерелознавчої інформації
- зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, які є результатом самостійних наукових досліджень студента з Нової історії країн Західної Європи та Америки, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються, тобто учнів шкіл

4. Статус у навчальному плані. Нормативна

5. Лектор: доктор історичних наук, в. о. проф. Буглай Н. М.

6. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

8. Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

9. Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ (КРАЇНИ АЗІЇ ТА АФРИКИ)

1. Ідентифікація

Шифр: 1.14 ННД.12	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: I семестр – 2 год	Нормативна Курс: III Семестр: V Лекції: 18 Практичні заняття: 22 Самостійна робота: 80 Вид контролю: V семестр – іспит

2. Мета курсу: розкрити основні етапи розвитку цивілізацій Азії та Африки доби Середньовіччя, проаналізувати їх економічні, соціальні, політичні та культурні особливості. Виховувати у студентів почуття поваги до різних етнокультурних спільнот.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Вступ до вивчення Середньовічного Сходу. Далекий Схід у Середні віки.

Тема 1. Вступ до курсу «Історія країн Азії та Африки у середні віки та модерну добу».

Мета та завдання, структура та характер курсу «Історія країн Азії та Африки в середні віки». Географічні межі курсу. Хронологічні межі східного середньовіччя (Китай – III – XVII ст., Японія, Корея, В'єтнам, Великий Степ, Південна та Південно-Східна Азія – IV – XVII ст., Мусульманський світ – VII – XVI ст.). Джерельна база історії Азії та Африки. Рекомендована навчальна та наукова література з курсу.

Цивілізаційні регіони Сходу (далекосхідна, ісламська, Велика Степ, індійська, регіони Південно-Східної Азії та Африка на південь від Сахари).

Поняття Схід. Сходознавство, як комплексна дисципліна, до складу якої входить історія країн Азії та Африки. Історія і розвиток сходознавства. Виникнення дихотомії Схід – Захід та її сутність. Виділення сходознавства, як окремої галузі знань (XVI – XVII ст.). Практичне сходознавство. Розвиток наукового сходознавства у XVIII – XIX ст. Виникнення східної філології та порівняльно-історичного мовознавства. Розвиток історичних знань про Схід. Європоцентризм. Формаційний підхід щодо вивчення Сходу (К.Маркс, Ф. Енгельс, В.І. Ленін). Азіатський спосіб виробництва. Цивілізаційний підхід щодо вивчення історії країн Сходу (О. Шпенглер, А. Тойнбі, С. Хантингтон). Регіональні складові сходознавства (арабістика, африканістика, єгиптологія, індологія, іраністика, семітологія, сінологія, тюркологія, японістика). Російське сходознавство у XVIII – на початку XX ст. Розвиток сходознавства у XX ст. Радянське сходознавство. Розвиток сходознавства на Україні на межі XX – XXI ст.

Тема 2. Далекий Схід у добу Середньовіччя.

Китай в добу Середньовіччя. Периодизація: Троєцарство (220 - 280); доба династії Цзінь (280 – 311); доба Північних та Південних династій (311 - 589); доба династії Суй (589 - 618); доба династії Тан (617 - 907); доба П'яти царств та Десяти династій (907 - 979); доба династії Сун (960 - 1279); доба династії Юань (1271 - 1367), доба династії Мін (1368 - 1644). Особливості хронології.

Загибель Ханьської імперії. Доба «Троєцарства». Імперія Цзінь. Реформа Сима Яня (280). Надільна система. Південний та Північний Китай у IV – VI ст. Культура Китаю доби «темних віків». Розповсюдження буддизму. Розвиток конфуціанства та даосизму. Об'єднання Китаю під владою династії Суй (589). Політика династії Суй.

Династія Тан. Ли Шиминь (Тай-цзун) (626 - 649). У Цзетянь (У-Хоу) (683 - 705). Економічне піднесення, розвиток міського життя. Міжнародне положення імперії Тан. Криза надільної системи. Цзедуши. Реформа Ян Яня (780). Селянська війна під керівництвом Хуан Чао (874 - 884).

Політична роздрібненість. Прихід до влади династії Сун (960). Економічний розвиток Китаю у XI – XII ст. Розвиток державного апарату (система іспитів). Реформи Ван Аньши (1069 - 1085). Неоконфуціанство. Зовнішньополітичні поразки (боротьба з киданями, чжурчженями та монголами).

Монгольське завоювання Китаю. Династія Юань. Боротьба китайців

проти монгольських завоювників. Воцаріння династії Мін. Чжу Юаньчжан (Тай-цзу) (1368 - 1398). Економічний та суспільний розвиток Китаю у XV – XVII ст. Маньчжурське завоювання Китаю та початок правління династії Цинь.

Японія в добу Середньовіччя. Періодизація: Кофун (IV – VI ст.); Асука (592 - 710); Нара (710 - 794); Хейян (794 - 1185); Камакура (сьогунат Мінамото) (1185 - 1333); Намбокуте (північний та південний двори) (1336 - 1392), Муроматі (сьогунат Асікага) (1392 - 1573); Адзути - Момояма (1573 - 1603), Едо (сьогунат Токугава) (1603 - 1868). Особливості хронології.

Етногенез японців. Проблема формування японської державності. Правління клану Сога (587 - 645). Реформи Сетоку-тайсі (поч. VII ст.). Переворот Тайка (645). Закони «Тайхо ріцурьо» (701) та «Йоро ріцурьо» (718). Епоха Нара (710 - 784). Епоха Хейян. Правління Фудзівара (кон. VIII – XI ст.). Стиль життя та культура хейянської аристократії. Війни з айнами. Розпад надільної системи. Сьоен. Правління інсей (1068 - 1156).

Формування самурайського стану. Кодекс бусідо. Самурайські клани. Боротьба Тайра і Мінамото. Тайра Кійоморі (1118 - 1181). Сьогунат Мінамото (1185 - 1219).

Японія у XIII ст. Сіккени Ходзьо (1219 - 1333). Боротьба з монгольською навалою (1274, 1281). Доба південного та північного дворів (1336 - 1392). Сьогунат Асікага (1338 - 1573). Розпад системи сьоенів. Ослаблення центральної влади. Війна Онін (1467 – 1477).

Політична роздрібненість в Японії. Доба Сенгоку дзідай (1467 - 1573). Ікко-іккі. Селянський рух. Проникнення християнства та контакти з європейцями. Самурайські кланові князівства (Такеда, Уесугі, Го-Ходзьо). Боротьба за політичне об'єднання Японії. Ода Нобунага (1534 - 1582). Тойотомі Хідейосі (1536 - 1598). Токугава Ієясу (1543 - 1616). Сьогунат Токугава (1603 - 1868). Політичний, економічний та соціальний розвиток Японії у XVII ст. Закриття Японії.

Корея в добу середньовіччя. Періодизація: Троєцарство (рубіж н.е. – 668 р.); Об'єднання Сілла (676 - 918); держава Корьо (918 - 1392); держава Чосон (1392 - 1910). Особливості хронології.

Природні умови Корейського півострова. Етногенез корейців. Формування провідних корейських держав добу Троєцарства (Когурьо, Пекче, Сілла). Особливості суспільно-політичного розвитку корейських держав. Розповсюдження буддизму, конфуціанства та даосизму. Відносини з Китаєм та Японією. Агресія Китаю добу правління Суй і Тан проти Когурьо та Пекче (VII ст.). Об'єднання Корейського півострову під владою Сілла (676).

Розвиток корейської державності в добу Об'єднаної Сілла. Централізація державного апарату. Суспільні відносини. Становий поділ суспільства. Укріплення позицій буддизму. Кризові явища в суспільно-політичному житті наприкінці VIII – IX ст. Розпад Об'єднаної Сілла.

Об'єднання корейських земель у складі держави Корьо. Відновлення централізованої системи управління. Боротьба з киданями (імперія Ляо). Суспільна криза XII ст. та встановлення диктатури рода Чхве (1198 – 1258). Зростання великого землеволодіння. Монгольське панування (1273 - 1356). Земельні реформи Лі Сонге (1388 - 1391). Падіння держави Корьо (1392).

Держава Чосон. Відновлення централізованої системи управління.

Зростання впливу чиновництва (янбанів). Зростання впливу неоконфуціанства (саріми). Імджинська війна (1592 - 1598) та відносини з маньчжурами.

В'єтнам в добу середньовіччя. Періодизація: доба північного панування (- 938), доба династії Нго (938 - 965); доба династії Дінг (965 - 980); доба династії ранніх Ле (980 - 1009), доба династії пізніх Лі (1009 - 1225), доба династії Чан (1225 - 1400); доба династії Хо (1400 - 1407); китайська окупація (1407 - 1428); доба династії Пізніх Лі (1428 - 1788).

Етногенез в'єтнамців. Боротьба проти китайського панування (II ст. до н.е. - 938). Ранні Лі (держави Вансуан). Битва на р. Батданг (938). Державотворчі процеси у X ст. Внутрішня та зовнішня політика династії Пізніх Лі в XI – XII ст. Суспільно-політична криза на межі XII-XIII ст.. Політика династії Чань. Боротьба з монгольською агресією.

Діяльність Хо Кюї Лі (грошова реформа, одержавлення землеволодінь, введення паперових грошей). Держави Дайнгу (династія Хо) (1400 - 1407). Боротьба з китайською окупацією (1407 - 1428).

Держави Дайв'єт (династія Пізніх Ле). Укріплення централізованого управління. Успішні зовнішні війни проти Тямпи та лаоських держав (II половина XV ст.). Криза перенаселення (початок XVI ст.). Міжусобні війни між родинами Маків, Нгуєнів та Чінів (XVI – XVII ст.) та політичний розпад Дайв'єту.

Кредит 2. Мусульманський світ у середні віки

Тема 3. Країни мусульманського світу у добу середньовіччя.

Близький Схід на початку середньовіччя. Суперництво Візантії та Сасанідського Ірану. Арабське суспільство у доісламський період. Мухамад. Виникнення ісламу. Основи ісламу. Ісламська держава за часів Мухамада. Об'єднання Аравійського півострова.

Арабський халіфат за часів правління «праведних» халіфів. Арабські завоювання.

Громадянська війна у халіфаті. Виникнення провідних течій ісламу: сунізм, шиїзм та харіджизм. Халіфат Омейядів: система управління, форми земельної власності, податкова система.

Криза у Халіфаті у середині VIII ст.. Халіфат Абасідів від аль-Мансура до аль-Мамуна. Мутазілізм. Розпад халіфату Абасідів. Незалежні династії: Омейяди Іспанії, Аглабіди, Ідрісиди, Тулуніди, Тахіріди, Саманіди, Саффаріди.

«Шиїтська революція». Виникнення ісмаїлізму. Халіфат Фатімідів. Кармати. Буїди. Крах світської влади Абасідів.

Мусульманський світ у XI - XIII ст. Держави Північної Африки. Альморавіди. Альмохади. Айюбиди. Султанат мамлюків. Тюркська експансія. Держави Газнівідів. Сельджукіди. Держави Хорезмшахів. Монгольська навала та ісламський світ.

Кредит 3. Великий степ і Османська імперія у добу середньовіччя.

Тема 4. Великий Степ у добу середньовіччя.

Великий степ на межі давнини та середньовіччя. Природно-кліматичні особливості Великого Степу. Суспільно-політичний лад кочовиків. Хунни, сяньбі та їх відносини з Китаєм. Жужанський каганат. Гуни.

Великий тюркський каганат. Державний устрій Тюркського каганату, суспільний устрій, релігійні вірування. Західний та Східний Тюркські каганати.

Другий Тюркський каганат. Уйгурський каганат.

Великий степ у X – XII ст. Кидані. Чжурчжені. Кочовики степів Східної Європи (угри, печеніги, торки, половці).

Монгольське суспільство у XI – XII ст. Кочове господарство. Родовий устрій. «Люди довгої волі» (байшень, «біла кістка»). Релігійні вірування монгольських племен («чорна віра», як різновид мітраїзму). Формування передумов для виникнення монгольської державності. Чингіз-хан (1162 - 1227). Боротьба за об'єднання монгольських племен (1182 - 1206). Велика Яса (1198).

Монгольські завоювання. Боротьба з імперією Цзінь (1211 - 1235). Розгром держави хорезмшахів (1219 - 1221) та тангутів (1225 - 1227). Похід на захід (1236 - 1241). Підкорення Ірану та походи на Близький Схід (1256 - 1260). Підкорення Південної Сун (1259 - 1279). Останні завоювання (Корея, Тибет, походи в Південно-Східну Азію та Японію). Боротьба двох течій щодо методів управління підкореними територіями. Єлюй Чуцай.

Розпад Монгольської імперії. Імперія Юань. Хулагуїди (1263 - 1353). Держава Тимура (1370 - 1405) та Тимуріди (1405 - 1500). Золота орда (1243 - 1502). Адміністративний устрій (Ак-Орда та Кок-Орда). Хан Узбек (1313 - 1341). «Велика зам'ятня» (1359 - 1381), криза та розпад Золотої орди. Улус Джагатай та його нащадків.

Тема 5. Османська держава в середні віки

Природа та клімат Малої Азії. Заселення Малої Азії тюркськими племенами. Іконійський султанат. Особливості етногенезу османли. Виникнення Османської держави. Емірат Османа Газі (1281 - 1326). Реформи Орхана (початок карбування акче, введення тімарної системи, створення корпусу яничарів).

Османські завоювання. Захват візантійських володінь, завоювання Болгарії (1396). Битва на Косовому полі (1389). Боротьба з хрестовими походами. Битва біля Нікополя (1396). Навала Тимура та битва під Анкарою (1402). Мехмет II (1451 - 1481) та завоювання Константинополю. Завоювання Сербського деспотату та Боснії.

Система управління. Реформи Мурада II (1421 - 1451). Візир. Диван. Бейлербейства та санджаки. Становий устрій (ескері (служили), райя (оподатковані мусульмани), зінік (оподатковані немусульмани), кули (раби) та інші). Кодекс законів «Канун-наме» (1476). Форми земельної власності (хасс, мульк, вакф, ікта, тімар) та податкова система (харадж, джиз'я, йошур, іспендже).

Селім I (1512 - 1520). Розгром Сефевідського Ірану (1514). Розгром мамлюкського султанату та підкорення Єгипту (1516 - 1517). Відносини з Алжиром. Прийняття титулу халіфа. Сулеман I (1520 - 1566). Підкорення Родосу (1522) та Угорщини (1526). Боротьба з Габсбургами та союз з Францією.

Занепад Османської імперії наприкінці XVI- XVII ст. Наслідки Великих географічних відкриттів та «революції цін». Деградація державного апарату та корупція. Розквіт відкупної системи (ільтізама). Зовнішньополітичні невдачі. Похід на Астрахань (1569). Битва при Лепанто (1571). Поразка під Хотіном (1621). Невдала війна з Сефевідським Іраном (1603 - 1612). Реформи візирів у II половині XVII ст. (Мехмед-паша Кьопрюлю (1656 – 1662), Фазіль-Ахмед Кьопрюлю (1662 - 1676), Кара-Мустафа (1676 - 1683)). Поразка у війні з

Священною лігою (1683 - 1699).

Кредит 4. Індія та країни Південно-Східної Азії у добу середньовіччя

Тема 6. Індія та країни Південно-Східної Азії у добу середньовіччя (2 години лекцій).

Індія. Особливості розвитку індійської цивілізації. Варново-кастова система («джаджмані»). Розвиток економіки, суспільні відносини. Індійська община. Форми землеволодіння. Індуїзм та буддизм.

Півострів Індостан на світанку середньовіччя. Значення міжнародної торгівлі (Середземномор'є, Китай). Розпад Кушанської імперії. Імперія Гуптів. Самудрагупта (335 - 380). Держава Харши. Держави Півдня Індостану (Чалук'ї, Паллави, Чоли). «Індуїстська революція». Кумарілла Бхата. Політичне становище Індії у VIII-X ст. Держави Гурджара-Пратіхарів, Раштракутів та Палів.

Індійські держави і мусульманський світ. Походи Газневідів та Гуридів в Північну Індію. Делійський султанат (1206 - 1526). Політика династії Гулямів (1206 - 1290). Шамс ад-дін Ілтутмуш (1211 - 1236). Система управління, оподаткування та земельна власність. Формування мови урду. Боротьба з монголо-татарською навалою та Джалал ад-діном. Династія Хілджи (1290 - 1320). Об'єднання Індостану під владою Ала ад-діна Мухаммада (1296 - 1316). Династія Туглакідів (1320 - 1413). Династія Саїдів (1414 - 1451). Династія Лоді (1451 - 1526). Держави півдня Індостану. Завоювання Бабура та заснування імперії Великих Моголів. Реформи Акбара. Контакти Індії з європейцями. Початок розпаду держави Великих Моголів.

Південно-Східна Азія. Особливості Південно-Східної Азії, як цивілізаційного регіону. Природно-кліматичні умови регіону. Історичний розвиток Південно-Східної Азії напередодні Середньовіччя. Роль Південно-Східної Азії у світовій торгівлі. Виникнення перших політій. Вплив індійської цивілізації.

Політогенез у кхмерів. Держава Бапном (Фунань). Ченла Суші та Ченла Води. Формування імперії Камбуджадеша.

Політогенез бірманомовних народів. Держава Шрікшетра. Міграція предків сучасних бірманців. Держава Паган. Боротьба з монголо-татарською навалою. Держава Таунгу.

Політогенез тайців. Монські політії. Держава Сукхотаї. Аютія. Формування держави Сіам.

Нусантара (Індонезія) в добу середньовіччя.

4. Завдання курсу:

- засвоєння знань щодо становище країн Азії та Африки в середні віки;
- засвоєння знань щодо історії країн Далекого Сходу, які належать до конфуціанської цивілізації;
- розглянути історичний розвиток держав Індостану у середні віки;
- засвоєння знань щодо історичного розвитку Близького та Середнього Сходу у середні віки.

5. У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Критичність та самокритичність. Використовувати наукові термінами та

поняття, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.

Набуття і розвиток здатності:

- володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;
 - аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
 - застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
 - відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства;
 - застосовувати методи самовиховання, які орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розробки й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри;
 - опановувати й реалізувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурного, мовного, релігійного розмаїття;
 - орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;
 - використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних, професійних і суспільно значущих завдань;
- продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

II. Фахові:

Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії навколо історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Набуття і розвиток здатності:

- розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу;

- зіставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії;
- використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.
- співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;
- користуючись картою, визначати причини та наслідки історичних подій, процесів, основні тенденції розвитку міжнародних відносин і місця в них країн Азії та Африки, пов'язані з геополітичними чинниками і факторами навколишнього середовища;
- характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості.
- критично аналізувати й оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність;
- оцінювати, порівнювати, пояснювати факти і явища дійсності на основі інформації, отриманої з різних джерел знань;
- розрізняти інші погляди, визнавати та сприймати цю різноманітність;
- розповідати про історичні події та явища й описувати їх;
- брати участь у дискусії, аргументувати, посилаючись на джерело, власну позицію.
- складати різні типи планів, формулювати доречні питання до історичних текстів;
- готувати аналітичні доповіді, реферати, складати тези, розгорнутий та опорний конспекти й будувати відповідь на цій основі;
- надавати усну та письмову історичну характеристику подіям, явищам, видатним діячам;
- висловлювати власну думку, формулювати й захищати власну позицію під час усної та письмової дискусій;
- визначати роль людського фактора в історії, давати всебічну характеристику історичних особистостей, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій, створювати політичні й історичні портрети;
- визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ і подій;
- виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції й напрями історичного розвитку.

6. Статус у навчальному плані. Нормативна

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Кузовков В.В.

8. Форми і методи навчання:

пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення.

Застосовується для передачі великого масиву інформації.

репродуктивний метод – застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто дія виконується на основі інструкцій, приписів, правил в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях.

метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання. Студенти як би стають свідками й співучасниками наукового пошуку.

частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється педагогом або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується як спосіб активізації мислення, порушення інтересу до пізнання на семінарах і колоквиумах.

дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Широко використовуються методи відео й комп'ютерної комунікації.

Методи: Історичний пошук, порівняльний, морфологічний аналіз, метод історичної систематизації та типології. Принципи історизму та об'єктивності, комплексний підхід до вивчення історичних джерел.

Крім лекційних занять, планується проведення семінарів.

На семінарські заняття винесені найсуттєвіші теми кожного з розділів. При підготовці до семінарських занять студентам рекомендується план заняття та список рекомендованої літератури. До всіх семінарських занять (за бажанням студентів) проводяться групові чи індивідуальні консультації.

9. Форма підсумкового контролю. Вивчення курсу завершується заліком. Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації. Оцінюватися може виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння студентами взаємозв'язків між історичними подіями міжнародного життя, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- правильність і достатність добору історичних фактів для

розв'язування поставлених викладачем завдань;

- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Види домашніх завдань:

– Конспект підготовки до основних та додаткових питань семінарських занять.

- Конспект аналізу джерел.
- Конспект рецензії наукової статті та монографії.
- Виконання індивідуальних завдань.
- Розв'язання тестових завдань.
- Виконання творчих завдань (друкований вигляд).
- Виконання рефератів.
- Виконання творчих завдань (електронний варіант).
- Заповнювання контурних карт.

10.Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом навчального семестру відбувається за результатами усних відповідей на практичних заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки індивідуальних завдань та самостійної роботи, обговорення рефератів тощо.

Робоча програма передбачає застосування 3-х форм контролю знань студентів:

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання модульних контрольних робіт, розробка проектів, творчі роботи

Форма підсумкового контролю – екзамен та бали отримані студентами по кожному кредиту.

Студенти виконують навчальну програму з дисципліни як в аудиторії, так і поза аудиторією: відповідають на тести з тем курсу, виконують практичні завдання, готуються до семінарських занять, обговорюють конкретні ситуації, виконують завдання для самостійної роботи – кожне з них оцінюється за відповідними критеріями у балах. Максимальна сума балів – 400. Діагностика знань здійснюється за бальною системою, яка послідовно переводить бали у звичайну оцінку.

Поточний, контроль здійснюється у вигляді опитування, виконання індивідуального або колективного завдання та їх захисту. Кредитний контроль передбачає виконання контрольної роботи, підсумковий – здачу заліку.

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;

- акуратність оформлення письмової роботи.

На семінарському занятті оцінюються:

- усні відповіді студентів;
- участь в обговоренні дискусійних питань;
- участь у ділових, рольових іграх та їх обговоренні;
- аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;
- презентації фрагментів уроків;
- підібрана інформація щодо прикладів зі педагогічної практики, новин вітчизняної/зарубіжної методики;
- реферативні виступи, усні повідомлення тощо.

За кожним елементом кредиту, передбаченого робочою програмою, обов'язкова певна форма поточного оцінювання знань. Такими формами можуть бути: усне опитування; тестування знань студентів з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; виступи на семінарських заняттях (з рефератом, в дискусії); перевірка і захист індивідуальних навчально-дослідних завдань, конспектів тощо.

11. Мова викладання: українська

Назва: ІСТОРІОГРАФІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

1. Ідентифікація

Шифр: 1.14 ДВС.1.07	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 6 Загальна кількість годин: 180 год. Тижневих годин: VII семестр – 2 год.	Вибіркова Курс: IV Семестр: 7 Лекції: 24 Практичні заняття: 36 Самостійна робота: 120 Вид контролю: VII семестр - екзамен

2. Мета курсу: є виявити соціальні умови та суспільно-політичні передумови формування історичної науки України та слов'янських країн, показати основні етапи і організаційні основи її розвитку, визначити методологічні принципи історичного пізнання, відобразити ідейну боротьбу в науці, з'ясувати методи дослідження конкретно-історичних проблем історії слов'янських народів.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Історична наука у південних і західних слов'ян з XVIст. - до початку XIXст.

Тема 1. Вступ. Предмет, метод, джерела дисципліни. Давньоруські літописи.

Значення терміну історіографія, історіографія історії України і слов'янських народів. Специфіка методів історіографії. Критичний аналіз історіографічних джерел. Зародження як науки, формування перших шкіл та

напрямків. Європейські історіографи. Періодизація історіографії історії України і слов'янських народів. Аналіз давньоруських літописів.

Тема 2. Польська історіографія.

Суспільно-історичні умови. Шляхетсько-буржуазна історіографія. Адам Нарушевич: погляди на історію, концепція. Нащадки А. Нарушевича. Польська історіографія в період підйому національно-визвольної боротьби: а) И. Лелевель. Нащадки А. Лелевеля. б) Революційно-демократичний напрямок. в) Монархічний напрямок.

Тема 3. Чеська та словацька історіографія.

Чеська історіографія: а) умови розвитку історичної науки; б) просвітницька історіографія; в) романтичний напрямок. Ф. Палацкій; г) історична думка радикальних демократів.

Словацька історіографія: а) Просвітницький напрямок; б) Романтизм

Кредит 2. Історична наука у південних і західних слов'ян з ХІХст. - до початку ХХІст.

Тема 4. Югославська історіографія в кінці ХVІІІ — 70-і роки ХІХ ст.

Сербська історіографія: а) просвітницький та романтичний напрямок; б) Революційно-демократичний напрямок.

Хорватська історіографія: а) Ідеї ілліризму і історіографії; б) Ліберально-буржуазний напрямок.

Тема 5. Польська історіографія в ХІХ — на початку ХХ ст.

Організації та школи польських істориків: а) Краківська школа; б) Варшавська школа; в) Львівська школа.

Історична наука в Польщі наприкінці ХІХ - поч. ХХст.: а) Історико-юридичний напрямок; б) Неоромантичний напрямок; в) Економічний напрямок; г) Марксистський напрямок; д) реформістська історіографія.

Тема 6. Чеська і словацька історіографія в ХІХ — на початку ХХ ст.

Чеська історіографія: а) Історична концепція В. В. Томска; б) Ліберальний напрямок в 60—70-і роки; в) Перші роботи соціал-демократів з історії; г) Позитивістська школа; д) Історико-соціологічний напрямок; є) Початок наукової діяльності Нідерле; ж) Демократичний напрямок.

Словацька історіографія

Кредит 3. Історична наука в США з ХVІІ ст. – до початку ХХІ ст.

Тема 7. Організація історичних досліджень. Провідні школи та напрямки.

Кредит 4. Історична наука в Великій Британії з ХVІІ ст. – до початку ХХІ ст.

Тема 8. Система закладів які займаються історичними дослідженнями. Провідні історичні школи та напрямки.

Кредит 5. Історична наука в Україні з найдавніших часів - до початку ХІХ ст.

Тема 9. Історично-мемуарна проза і козацькі літописи.

Поняття історично-мемуарних творів. Історіографічний огляд відомих творів мемуарної прози гетьманів. Особливості козацьких літописів.

Тема 10. Києво-Могилянська академія і друкарство в Україні.

Створення Києво-могилянської академії. Роль та значення діяльності Петра Могили. Навчальний процес в киево-могилянській академії. Випускники навчального закладу та їх внесок у розвиток історичної науки України.

Тема 11. Григорій Андрійович Полетика та його історичний спадок.

Життєвий шлях Григорія Андрійовича Полетика. Історіографічний аналіз наукового доробку Полетика.

Кредит 6. Історична наука в Україні з XIX - до початку XXІст.

Тема 12. Кирило-Мефодіївське братство.

Створення Кирило-Мефодіївського товариства. Учасники товариства, вплив на наукові та політичні погляди передової частини населення українських земель у складі Російської імперії. Т.Г.Шевченко: історичні погляди та науковий доробок.

Тема 13. Микола Миколайович Аркас: творчість та концепція історичного процесу.

Життєвий шлях Миколи Аркаса. Діяльність в м.Миколаєві. Історичний науковий доробок та значення для історіографії історії України.

Тема 14. Сучасна історіографія історії України.

Актуальні напрямки історичних досліджень, критичний аналіз використовуваних методів та джерел.

4. Завдання курсу:

- досягнення глибокого усвідомлення майбутніми вчителями загальних тенденцій та закономірностей розвитку як вітчизняної так і закордонної історичної науки пов'язаної з дослідженням історії України і слов'янських народів та водночас навчити шанобливому ставленню до духовних і матеріальних надбань усіх народів світу;
- розширення й поглиблення у студентів знань з історіографії історії України і слов'янських народів XVIII - початок XXI ст.;
- відродження методологічної спадщини української та слов'янської історичної науки;
- вироблення бачення суспільних явищ минулого з позицій історизму;
- формування національної історичної свідомості;
- утвердження патріотизму.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- історіографію історії України і слов'янських народів;
- періодизацію, сутність і основні історичні течії в історичній науці України та слов'янських держав;
- провідних діячів української та славяністичної історичної науки;
- національно-політичні сили української історіографії та слов'янських народів;
- історичні факти (події, дати, явища, процеси), що стосуються історіографії історії України та слов'янських народів;
- визначення понять, їх змісту;
- основні історичні першоджерела України та сусідніх слов'янських держав.

вміти:

- формувати власну позицію щодо історичних фактів та подій;
- аналізувати історичні першоджерела;
- порівнювати історіографічні підходи різних історичних шкіл;
- працювати з історичними документами та монографіями.

5. Статус у навчальному плані. Вибіркова

6. **Лектор:** доктор історичних наук, доцент Зеркаль М.М.
7. **Форми і методи навчання:** Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.
8. **Форми організації контролю знань та система оцінювання.** Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.
9. **Іспит:** 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.
10. **Мова викладання:** українська

Назва: МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.17	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: III семестр – 2 год.	Нормативна Курс: IV Семестр: VII Лекції: 18 Практичні заняття: 22 Самостійна робота: 80 Вид контролю: VII семестр – залік

2. **Мета курсу:** надати студентам уявлення про основні закономірності навчання історії та теоретичні засади історичної дидактики, сформувані вміння, які будуть використані у практиці навчання та виховання школярів на уроках історії.

3. Опис курсу.

Кредит 1.

Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання історії.

Поняття "методика навчання історії в школі". Основні складові процесу навчання історії. Задачі й функції методики. Зв'язок методики навчання історії з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.

Тема 2. Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма.

Навчальний план та місце в ньому шкільного предмету історія. Навчальна програма з історії як нормативний документ. програма з історії для 12-оїчної школи. Загальна характеристика змісту шкільного курсу історії

Тема 3. Основні складові історичного матеріалу та методика їх формування.

Розвиток історичної свідомості учнів. Хронологія: мета, завдання, прийоми вивчення і запам'ятовування. Методика вивчення історичних понять і термінів. Вивчення історичних постатей.

Кредит 2.

Тема 4. Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії.

Класно-урочна система на сучасному етапі. Урок історії як головна частина навчального процесу. Класифікація уроків. Структура уроку історії. Елементи уроків різних типів. Вимоги до сучасного уроку історії. Нетрадиційні уроки історії.

Тема 5. Методи, прийоми і засоби вивчення історичного матеріалу.

Методи навчання історії, їх класифікація. Вибір оптимальної комбінації методів навчання. Прийоми вивчення головних історичних фактів

Тема 6. Сучасні засоби навчання історії.

Засоби навчання, їх класифікація. Історичні джерела, робота з ними на уроках історії. Художня література в ході вивчення історії. Наочність у навчанні історії. Методика використання різних засобів навчання на уроках історії.

Кредит 3.

Тема 7. Методи і форми контролю у процесі навчання історії школі.

Сутність контролю у навчальному процесі: поняття, завдання, функції, принципи. Методи і форми контролю. Рейтингова система оцінювання особистих досягнень учнів при вивченні історії. Урок контролю знань та вмінь учнів з історії. Тематичне оцінювання з історії: мета, завдання, форми проведення. Зовнішнє незалежне оцінювання з історії.

Тема 8. Професійний портрет вчителя історії.

Учитель історії: права та обов'язки. Педагогічна спрямованість вчителя історії: поняття, структура, типи. професіограма, професійна компетентність та професійний портрет вчителя історії. Індивідуальний стиль діяльності педагога.

Тема 9. Підготовка вчителя до уроку.

Загальна характеристика основних етапів підготовки вчителя до уроку. Особливості структури та методики складання календарно-тематичного плану з історії. Структура та методика складання плану-конспекту уроку.

Кредит 4.

Тема 10. Кабінет історії в школі

Загальна характеристика навчального кабінету в школі. Матеріально-технічне та початково-методичне забезпечення навчальних кабінетів. . кабінет історії: загальна характеристика та особливості оснащення.

Тема 11. Виховна робота з історії в школі

Виховна цілі і завдання предмету «Історія». Тиждень історії в школі. Сценарій виховного заходу з історії: структура, вимоги до нього.

Тема 12. Методична робота в школі.

Методична робота в школі: поняття, напрямки, форми організації. Методоб'єднання істориків: завдання, зміст і напрямки роботи в школі. Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників. Система роботи з молодими вчителями

4. Завдання курсу:

- *пізнавальні*: вивчення методологічних та теоретичних засад шкільних курсів історії; новітніх досягнень в галузі педагогіки, методики навчання історії; задач і змісту сучасної історичної освіти; нормативної бази навчання історії в загальноосвітньому навчальному закладі; методів, способів,

прийомів навчання предметів, інноваційних прийомів викладання; дослідження творчої спадщини вітчизняної та зарубіжної методичної думки, цілісне її сприйняття;

- *методичні*: ознайомити студентів з теорією і методикою навчання історії, з традиційними і інноваційними методами, прийомами і технологіями навчання історії в школі; навчити моделювати уроки історії різних типів і видів, вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес;

- *практичні*: вироблення практичних вмінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

5. У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями

I. Загальнопредметні:

- володіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання предмета, його концептуальних основ;

- формулювати загальні, специфічні та часткові мету і завдання історичної освіти в основній, повній середній школі сучасного типу;

- здійснювати відбір та реалізацію змісту навчального матеріалу з історії відповідно до мети і завдань історичної освіти з урахуванням найважливіших її функцій, а також особливостей даної школи, навчальних груп, окремих учнів;

- структурувати зміст освіти в різноманітні типи та форми уроків, позакласні заходи та факультативні заняття;

- визначати повноцінність змісту кожного уроку, який включає вивчення матеріалу, конкретний фактичний;

- застосовувати різноманітні засоби, загальнодидактичні та предметно-специфічні методи, прийоми, технології організації навчально-виховного процесу з історії;

- співвідносити логіку побудови системи методів навчання історії із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;

- рефлексії в ході реалізації тієї або іншої педагогічної методики і її коригування в рамках закладених у ній принципів і концептуальних ідей;

- визначити характер і педагогічну доцільність організації пізнавальної діяльності учнів на уроках і ступінь ефективності її навчальних і комунікативних впливів;

- здійснювати дидактичний аналіз, об'єктивно оцінювати навчальні досягнення учнів, умови навчального та комунікативного процесу, своєчасно приймати рішення і домагатися їх виконання.

- організовувати відповідно до наукової організації праці пізнавальну діяльність учнів, власну педагогічну діяльність вчителя;

- коригувати процес навчання історії з врахуванням очікуваного та реального його перебігу;

- виховувати в учнів у процесі навчання історії інтерсоціальні риси особистості;

– здійснювати самоаналіз власної діяльності, самоконтроль, самовдосконалення та самоосвіту з метою досягнення педагогічної майстерності, високого рівня професіоналізму та інноваційного стилю в освітній діяльності.

II. Фахові:

- володіти базовими загальними знаннями, а саме теорії та методики навчання історії;
- застосовувати психолого-педагогічні та методичні знання у різноманітних педагогічних ситуаціях;
- бути обізнаними та обговорювати поточний стан досліджень у галузі методик навчання предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;
- знати зв'язок між проблемами сучасної психолого-педагогічної галузі;
- володіти спеціальними знаннями з методики навчання;
- здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь;
- здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

6. Статус у навчальному плані. Нормативна навчальна дисципліна.

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, старший викладач Маринченко Г. М.

8. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

9. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

10.Залік: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на заліку.

11.Мова викладання: українська

Назва: ПСИХОЛОГІЯ

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.12	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: I Семестр: I Лекції: 18 Практичні заняття: 22 Самостійна робота: 80 Вид контролю: залік

2. Мета курсу: розкрити зміст і значення загальної психології як базової фундаментальної дисципліни, яка виступає основою для вивчення інших психологічних дисциплін; показати науково-теоретичну та методологічну роль загальної, вікової, дитячої, педагогічної психології у становленні системи знань, вмінь та навичок вихователів і вчителів.

3. Опис курсу.

Кредит 1.

Тема 1.Основи загальної психології

Становлення психології як науки. Вступ у психологію. Визначення психології як науки. Джерела психічних знань: народна психологія, життєва або побутова психологія, релігійна психологія, парапсихологія, наукова психологія. Етапи становлення психології як науки. Предмет і завдання психології. Принципи психологічної науки. Психологічне дослідження. Методи психології. Психологія в системі наук. Галузі психології.

Тема 2. Мозок як витвір природи

Мозок як витвір природи. Поняття про ЦНС. Будова та функції головного мозку. Функціональні блоки мозку за Лурією О.Р. Психіка і мозок. Еволюція уявлень, поглядів на психіку, розвиток наукових знань про природу психіки. Психіка як суб'єктивний образ світу. Поняття про відображення як загальну властивість матерії. Психічне відображення. Проблема психіки. Рефлекторний характер психіки. Структура психіки.

Тема 3.Розвиток психіки

Психофізіологічний розвиток дитини у пренатальному періоді. Психологія раннього та пізнього дитинства. Психологія підлітків. Психологія юнацтва. Психологія дорослості.

Тема 4. Ненормативний психічний розвиток

Особливості ненормативного психічного розвитку на різних етапах онтогенезу. Класифікація психічних порушень. Можливості лікування та корекції деформованого психічного розвитку

Тема 5. Особливості вікової періодизації психічного розвитку людини Типи класифікацій психічного розвитку людини. Проблема вікової періодизації розвитку особистості.

Тема 6. Психологія дитинства та підліткового віку

Загальна характеристика немовлячого періоду. Загальна характеристика раннього дитинства. Загальна характеристика дошкільного періоду. Загальна характеристика молодшого шкільного віку. Підлітковий період та його місце в загальному процесі індивідуального розвитку людини. Особливості анатомо-фізіологічної перебудови організму підлітка та її вплив на його психічний розвиток та поведінку. Навчальна діяльність підлітка. Розвиток пізнавальних процесів підлітка. Спілкування як провідний вид діяльності підлітка. Психологічні особливості розвитку особистості у підлітковому віці.

Тема 7. Психологія юнацтва та дорослості

Загальна характеристика ранньої юності. Спілкування та дружба в юнацькому віці. Особливості юнацького кохання. Підготовка до сімейного

життя. Формування особистості старшокласника. Пізнавальні процеси і розумовий розвиток. Формування професійних інтересів.

Тема 8. Особливості психологічного обстеження осіб різного віку

Загальне поняття про патологію у психічному розвитку дітей та її причинах. Діти з порушеннями інтелектуальної діяльності. Діти з порушеннями функцій слухового та зорового аналізаторів. Діти з порушеннями мови. Діти з порушеннями процесів читання і письма.

Тема 9. Діяльність і особистість

Психологічний аналіз діяльності. Загальне поняття про діяльність. Діяльність та поведінка. Принцип єдності свідомості та діяльності. Структура діяльності. Вміння, навички, звички. Основні види діяльності. Увага як контроль за перебігом діяльності.

Тема 10. Спілкування як міжсуб'єктні взаємини Спілкування як міжсуб'єктні взаємини. Будова і закономірності спілкування. Види спілкування. Педагогічне спілкування.

Тема 11. Відчуття як пізнавальна функція психіки

Відчуття в системі інтелектуальних властивостей особистості. Відчуття як початкова ланка пізнавального процесу, як активні процеси пошуку і обробки інформації.

Тема 12. Сприймання як пізнавальна функція психіки

Сприймання в системі інтелектуальних властивостей особистості. Сприймання як початкова ланка пізнавального процесу, як активні процеси пошуку і обробки інформації.

Тема 13. Пам'ять як пізнавальна функція психіки

Загальне уявлення про пам'ять як специфічну форму відображення дійсності. Теорії пам'яті. Процеси і види пам'яті. Мнемічні властивості особистості. Основні тенденції розвитку пам'яті. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності людини. Мислення та чуттєве пізнання. Форми і операції мислення. Види мислення. Особистісна зумовленість мислення.

Тема 14. Мислення як пізнавальна функція психіки

Поняття про мислення та його види. Мисленнєві операції. Форми логічного мислення. Індивідуальні особливості мислення.

Тема 15. Уява як пізнавальна функція психіки

Поняття про уяву та її різновиди. Фізіологічне підґрунтя уяви. Уява і органічні процеси. Процес створення образів уяви. Уява і особистість.

Кредит 2. Психіка як осередок життя

Тема 1. Увага як регулятивна функція психіки

Увага, її фізіологічні основи. Види уваги. Властивості уваги. Уважність та її розвиток.

Тема 2. Емоції та почуття як регулятивна функція психіки

Емоційна сфера особистості. Види, форми, емоції. Емоції та діяльність. Почуття. Форми, види почуттів. Вищі почуття. Функціональне призначення емоційної сфери.

Тема 3. Воля як регулятивна функція психіки

Вольова сфера особистості. Воля, її основні характеристики. Структура вольового компоненту. Функції волі. Первинні і вторинні вольові якості.

Основні напрямки в розвитку волі. Результативне значення волі в самотворенні особистості.

Тема 4. Темперамент як інструментальна функція психіки

Темперамент. Людина як індивід. Індивідуально-типові властивості особистості. Темперамент - природна основа особистості. Типи темпераменту, їх психологічна характеристика.

Тема 5. Здібності як інструментальна функція психіки

Генетичний аспект особистості. Здібності. Поняття про здібності. Здібності та діяльність. Структура здібностей. Задатки як фундамент здібностей. Обдарованість. Поняття «талант», «геніальність».

Тема 6. Характер як інструментальна функція психіки

Соціально-психологічна характеристика особистості, характер. Поняття про характер. Структура характеру. Темперамент і характер. Природні і соціальні передумови характеру. Характер і особистість. Поняття акцентуації характеру.

Кредит 3. Спілкування та діяльність дошкільника як основні умови його психічного розвитку

Тема 1. Предмет та методи дитячої психології. Закономірності психічного розвитку дитини

Предмет дитячої психології та її методи. Психічний розвиток дитини від народження до 7 років. Основні закономірності психічного розвитку у дошкільному дитинстві.

Тема 2. Особливості розвитку спілкування та провідний вид діяльності дошкільника

Спілкування і спільна діяльність дошкільника з ровесниками. Психологічні особливості ігрової діяльності в дошкільному віці. Психологічні особливості образотворчої та конструктивної діяльності дитини у дошкільні роки. Становлення самосвідомості дошкільника.

Тема 3. Розвиток особистості дошкільника

Розвиток емоцій у дошкільному віці. Воля та система мотивів у дошкільному віці. Психологічна готовність дитини до систематичного навчання в школі.

Тема 4. Розумовий розвиток дошкільника

Розвиток пам'яті, уваги, уяви та мислення у дитини від народження до 7 років. Розвиток мовлення від народження до 7 років. Розвиток сенсорно-перцептивної сфери дошкільника.

Тема 5. Психічний розвиток дитини на етапі шкільного навчання

Особливості молодшого шкільного віку. Розвиток психіки у середньому та старшому шкільному віці. Специфіка професійного самовизначення.

Кредит 4. Загальні основи педагогічної психології

Тема 1.Предмет, завдання та методи педагогічної психології

Структура педагогічної психології. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками (педагогіка, вікова, загальна, експериментальна, соціальна психологія, філософія, математика та інші). Психологічні засади педагогічного процесу. Задачі психологічного забезпечення педагогічного процесу. Загальні проблеми педагогічної психології: проблема сензитивних періодів; проблема зв'язку педагогічного впливу з психологічним розвитком дитини; проблема співвідношення навчання і виховання; проблема системного характеру розвитку дитини і комплексності педагогічних впливів; проблема впливу спадковості та середовища на психологічний і поведінковий розвиток дитини; проблема забезпечення індивідуалізації навчання; проблема соціальної адаптації та реабілітації.

Загальна характеристика методів педагогічної психології, їх класифікація. Формуючий експеримент як основний метод, що використовується в педагогічній психології. Спостереження, констатуючий експеримент, бесіда, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності, тестування Психологічне консультування та психологічна корекція як методи педагогічної психології.

Тема 2.Научіння і навчання.Навчальна діяльність

Навчальна діяльність як специфічний вид діяльності. Теорія учбової діяльності. Визначення учбової діяльності, її загальні характеристики. Предмет, засоби та способи учбової діяльності. Продукт учбової діяльності, її результат.

Загальна структура учбової діяльності. Мотивація в структурі учбової діяльності. Загальна характеристика учбового завдання як складової учбової діяльності, її особливості а способи вирішення. Психологічні вимоги до учбових задач. Учбова задача в проблемній ситуації, етапи вирішення. Контроль, самоконтроль, оцінка, самооцінка в структурі учбової діяльності.

Засвоєння знань, умінь, навичок - центральна ланка навчальної діяльності учнів. Закономірності та етапи процесу засвоєння.

Особливості оволодіння поняттями. Передумови ефективного оволодіння навичками та вміннями.

Тема 3.Психологія виховання особистості школяра

Поняття про особистість, структура особистості. Спрямованість особистості (просоціальна, асоціальна, антисоціальна)

Поняття про виховання. Виховання та соціалізація, індивідуалізація. Інститути соціалізації. Типи взаємозв'язків між навчанням і вихованням.

Поняття мети виховання: завдання, загальна та спеціальні цілі сучасного виховання. Засоби та методи виховання. Непрямі, свідомі та несвідомі засоби виховання. Методи формування свідомості, методи формування поведінки, методи формування почуттів і ставлення. Загальні соціальні інститути виховання: поняття та зміст.

Психологічні теорії виховання: біогенетичні, соціогенетичні та проміжні теорії, їх переваги та недоліки. Теорія соціального научіння і виховання. Моделі виховання.

Методи самовиховання: самопізнання, самостимулювання, самовладання. Прийоми самовиховання: самозобов'язання, самопереконання, самонавіювання, самотренування, самопримус. Засоби самовиховання: рефлексування,самопостереження, самоорганізування, самопроектування.

Ефекти виховання та самовиховання внаслідок соціалізації та персоналізації особистості.

Тема 4. Психологічний зміст управління вихованням особистості

Педагогічна діяльність: форми, характеристики, зміст. Мотивація

педагогічної діяльності. Педагогічні функції і вміння. Стиль педагогічної діяльності. Функції педагогічної діяльності: інформаційна, розвиваюча, орієнтаційна, мобілізаційна, дослідницька. Функції вчителя в організації учбово-виховного процесу. Психологічні вимоги до особистості вчителя. Індивідуальність педагога. Педагогічні здібності: дидактичні, експресивні, перцептивні, організаторські, сугестивні. Педагогічний такт і здібність до педагогічного спілкування. Здібності педагога. Особистісні якості в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Розвиток творчих здібностей педагога. Педагогічне сприйняття. Специфіка педагогічного мислення. Вимоги до вчителя в умовах науково-технічного і соціального прогресу. Професіограма вчителя. Поняття про педагогічну майстерність. Професійне знання. Шляхи формування педагогічної майстерності. Значення прикладних знань у вдосконалюванні педагогічної майстерності.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати: предмет психології, природу, структуру та функції психіки, методологію науки, основні категорії психології, особливості перебігу психологічних процесів, психологічні особливості особистості та діяльності;

вміти: аналізувати психічні функції, процеси, стани, властивості, визначати їх місце в структурі психіки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між психічними явищами.

5. Статус у навчальному плані. Нормативний

6. Лектор доктор філософії в галузі освіти, доцент Наточій А. М.

7. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

9. Залік. 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

10. Мова викладання: українська

Назва: ПЕДАГОГІКА

1. Ідентифікація

Шифр: НПП.13	Характеристика навчального курсу
--------------	----------------------------------

Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: III Семестр: 6, Лекції: 10 Практичні заняття: 20 Самостійна робота: 60 Вид контролю: залік
--	--

2. Мета курсу: озброїти студентів системою педагогічних знань, підготувати до роботи у освітніх закладах; забезпечити у майбутніх фахівців розвиток та формування професійно значущих творчих якостей, здібностей, умінь та навичок; ознайомлення студентів з теоретичними основами методики виховної роботи; вдосконалення їх професійної майстерності; оволодіння практичними вміннями та навичками, необхідними для організації виховної діяльності з дітьми різного вікового періоду; сприяння формуванню особистості педагога-вихователя.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Загальні основи педагогіки та теорія навчання.

Тема 1. Предмет та завдання педагогіки.

Тема 2. Методи науково-педагогічних досліджень.

Тема 3. Розвиток, формування та виховання особистості.

Тема 4. Проблема мети виховання в історії педагогіки.

Тема 5. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми.

Тема 6. Зміст освіти в сучасній школі, тенденції його вдосконалення.

Тема 7. Процес навчання, його теоретико-методологічні основи.

Тема 8. Закономірності та принципи навчання.

Тема 9. Методи навчання, їх характеристика.

Тема 10. Різні підходи до навчання, організаційні форми навчання.

Тема 11. Урок як основна форма навчання.

Тема 12. Нетрадиційні форми організації навчання.

Тема 13. Оцінювання результатів у навчально-пізнавальній діяльності.

Кредит 2. Теорія виховання та основи управління школою.

Тема 1. Сутність виховання як педагогічного процесу.

Тема 2. Закономірності та принципи виховання.

Тема 3. Загальні методи виховання.

Тема 4. Зміст виховання. Розумове виховання.

Тема 5. Національне виховання, його система та шляхи реалізації.

Тема 6. Особистість і колектив.

Тема 7. Виховання учнів в системі учнівського самоврядування.

Тема 8. Основи сімейного виховання.

Тема 9. Моральне виховання учнів.

Тема 10. Трудове, фізичне та естетичне виховання учнів

Тема 11. Робота класного керівника.

Тема 12. Основи управління загальноосвітньою школою.

Кредит 3. Основи педагогічної творчості та майстерності

Тема 1. Творчі засади педагогічної діяльності А.С.Макаренка

Тема 2. Творчі засади педагогічної діяльності В.О.Сухомлинського

Тема 3. Педагог сучасного освітньо-виховного закладу

Тема 4. Педагогічна творчість та її особливості

Тема 5. Педагогічна майстерність та педагогічна творчість

Тема 5. Психологічні основи педагогічної творчості

Тема 6. Основи техніки мовлення

Тема 7. Педагогічне спілкування як джерело педагогічної творчості

Тема 8. Увага в педагогічному процесі

Тема 9. Уява в педагогічному процесі

Тема 10. Творча діяльність як фактор розвитку творчих здібностей

Тема 11. Культура зовнішнього виду педагога

Тема 12. Основи техніки мовлення. Дихання

Тема 13. Основи техніки мовлення. Голос

Тема 14. Основи техніки мовлення. Дикція

Тема 15. Сутність педагогічного спілкування

Тема 16. Стили педагогічного керівництва

Тема 17. Стили ставлення педагога до дітей

Тема 18. Стили педагогічного спілкування

Тема 19. Педагогічний такт

4. Завдання курсу.

- Оволодіння теоретичними основами педагогічної науки як необхідної передумови майбутньої професійної підготовки.
- Оволодіння професійними вміннями та навичками, основою яких є теоретичні знання та практична діяльність.
- Формування потреби професійного розвитку.
- Усвідомлення сутності педагогічної творчості та майстерності як комплексу властивостей особистості логопеда.
- Розвиток професійно-ціннісних орієнтацій особистості логопеда: гуманістично спрямованої діяльності педагога та його соціальної відповідальності.
- Оволодіння культурою педагогічного спілкування та взаємодії з дітьми з вадами розвитку.
- Озброєння конкретними знаннями, творчими вміннями та навичками, необхідними логопеду для самостійного конструювання та організації корекційно-виховного процесу.
- Сприяння подальшому формуванню педагогічної позиції та розвиток творчого потенціалу.
- Розвиток у майбутніх логопедів педагогічного мислення, здатності до аналітичного розуміння педагогічної діяльності, навчання їх творчим підходам до визначення педагогічних дій у нестандартних педагогічних ситуаціях.

- Формування вміння приймати найбільш вдалі рішення відповідно до педагогічних закономірностей, принципів виховання та навчання, що дає можливість реалізації діяльнісно-особистісного підходу у вихованні дітей.
- Вивчення історичного досвіду розвитку освіти, школи та педагогічної думки в різних соціально-економічних формаціях.
- Стимулювання усвідомлення студентами сутності процесу виховання, основних виховних проблем і завдань.
- Ознайомлення з методикою психолого-педагогічної діагностики та вироблення вміння її застосування.
- Озброєння методикою планування, організації та аналізу виховної роботи з дітьми та батьками.
- Формування умінь та навичок проектування виховного процесу.
- Оволодіння методикою добору та доцільного застосування методів, форм і прийомів виховної роботи.

5. Статус у навчальному плані: Нормативна

6. Лектор: доктор філософії в галузі освіти, доцент Вдовиченко Р. П.

7. Форми і методи навчання: Лекційні, практичні та лабораторні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

9. Залік. 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають під час проведення заліку.

10. Мова викладання: українська

II. ВИБІРКОВА ЧАСТИНА

II. ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ ВНЗ (ФАХОВА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ)

Назва: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Ідентифікація

Шифр: ВЗП1.01	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: II семестр – 2 год.	Нормативна Курс: II Семестр: II Лекції: 10 Практичні заняття: 20 Самостійна робота: 60 Вид контролю: – II семестр – залік

2. Мета курсу: ознайомлення студентів з основами науково-дослідницької діяльності та методологією історичної науки для здійснення самостійних наукових досліджень та виконання навчально-наукових дослідницьких зивдань

3. Опис курсу.

Кредит 1. Наука та її роль у розвитку суспільства. Методологія історичного дослідження.

Тема 1. Наука як сфера діяльності людини. сутність наукового дослідження

Мета і завдання курсу в контексті нової освітньої парадигм та компетентісного підходу в освіті. Дослідницькі вміння як важлива складова професійної компетентності сучасного історика. Наука як система знань, закономірності її розвитку. Цілі науки та її мета. Об'єкт а та суб'єкт науки. Класифікація наук. Класифікація історичних наук. Наукове дослідження. Його складові. Види досліджень. Основні рівні дослідження.

Тема 2. Теоретико-методологічні особливості історичних досліджень у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Поняття наукової методології історичної науки. Загальна схема пізнання історії. Постмодерністський виклик та історична наука. Методологічні підходи «нової історичної науки». Історія повсякденності та її методологічна актуальність. Особливості історії повсякденності. Джерела історії повсякденності. Жіноча історія. Герда Лернер та проблеми жіночої історії. Українська асоціація дослідників жіночої історії. Усна історія. А. Невінс. Міжнародна асоціація усної історії. Усноісторичні дослідження та проблеми визнання українською академічною спільнотою. Поняття історичної пам'яті. Теорія „місць історичної пам'яті”. П. Нора.

Кредит 2 Методика підготовки й оформлення наукових робіт

ТЕМА 3. Загальні правила та вимоги до структури та змісту наукових досліджень

Основні етапи історичного дослідження. Критеріальні вимоги до вибору теми дослідження: актуальність, посильність для виконання, перспективність, забезпеченість джерельним матеріалом. Типові помилки при визначенні наукової новизни. Методологія визначення мети і завдань, об'єкта і предмета, хронології та географічних меж дослідження. Архітектоніка наукового дослідження. Компоненти та структура наукової роботи (титульний аркуш; зміст, перелік умовних, скорочень, вступ, основна частина, висновки, додатки, список використаних джерел та літератури. Правила оформлення посилань. Правила цитування. Оформлення списку використаних джерел та літератури. Апробація результатів науково-дослідної роботи.

Тема 4. Методика усноісторичних досліджень

Усна історія як методика залучення нової категорії історичних джерелі. Становлення усної історії як окремого напрямку історичних досліджень. Мета студентських усноісторичних досліджень та їх особливості. Проблеми, з якими стикаються суб'єкти усноісторичних досліджень. Обовязки інтерв'юера. Основні компоненти усноісторичних досліджень. Етапи усноісторичних досліджень: підготовка до інтерв'ю, вибір респондентів, пошук респондентів, вибір типу інтерв'ю (одноосібні, групові; біографічні, проблемні, генеалогічні, щоденникові), розробка схеми інтерв'ю, технічна підготовка до інтерв'ю, «ситуація інтерв'ю», оформлення супровідної документації, транскрипт інтерв'ю.

Кредит 3. Вимоги до основних видів навчально-наукової діяльності

студентів

Тема 5. Обов'язкові види навчально-наукової роботи студентів та їх захист

Реферат: структура та зміст. Загальна характеристика та вимоги до курсової роботи на прикладі історичних спеціальностей. Етапи наукового дослідження та захисту кваліфікаційної та дипломної робіт. Керівництво курсовою, кваліфікаційною роботами, її рецензування. Характерні недоліки при написанні навчально-наукових студентських досліджень. Технічне оформлення та посилання у наукових роботах. Порядок захист наукової роботи.

4. Завдання курсу:

- ознайомлення студентів із метою, завданнями та особливостями організації наукового дослідження та можливостями їх участі в науковій роботі індивідуального, колективного, групового характеру;
- формування дослідницьких вмінь студентів;
- оволодіння основами методології історичної науки;
- вироблення навичок роботи з різними видами джерел;
- формування загальної дослідницької культури як необхідної складової професійної компетентності майбутніх фахових істориків.

5. В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- сутність та логіку наукового дослідження;
- характеристику методів наукових історичних досліджень;
- принципи наукового дослідження в історичній науці;
- етапи виконання наукових досліджень;
- види науково-дослідних робіт;
- структуру науково-дослідної роботи та технічні вимоги щодо її оформлення;
- способи презентації результатів науково-дослідної роботи.

вміти:

- працювати з науковою літературою;
- аналізувати різні типи історичних джерел;
- самостійно формулювати тему наукового дослідження;
- визначати мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження;
- робити аргументовані висновки, узагальнення;
- правильно оформляти результати дослідження;
- здійснювати захист науково-дослідної роботи;
- писати та оформлювати наукову статтю та тези виступу на конференції.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими *фаховими компетентностями*:

- володіння методикою історичних досліджень;
- орієнтування в новітніх досягненнях вітчизняної історіографії;
- використання набутих знань для вирішення завдань своєї професійної діяльності;
- володіння дослідницькою культурою, загальними принципами

організації фахової діяльності на основі дослідницького підходу;

- володіння навиками бібліографічного аналізу, способами і прийомами роботи з різними базами даних,
- уміння знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різноманітних джерел;
- здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації;
- здатність використовувати інформаційно-комунікативні технології;
- здатність до творчого мислення.

6. Статус у навчальному плані. Нормативна навчальна дисципліна професійної та практичної підготовки.

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, старший викладач Калкутіна Н. В.

8. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик, індивідуальна робота дослідницького характеру, самостійна робота.

9. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом семестру здійснюється за результатами усних відповідей на семінарських заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи тощо. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; шкала оцінювання за європейською кредитно-трансферною системою: А, В, С, D, E, Fx, F.

10. Контроль знань студентів здійснюється за декількома формами: поточний контроль (усне опитування, тестування на семінарських заняттях, виконання індивідуальних завдань); проміжний рубіжний контроль (виконання контрольних робіт, творчі роботи, розробка та захист проектів); підсумковий контроль (залік для студентів денної форми навчання на основі суми набраних балів за кожен кредит).

11. Мова викладання: українська

Назва: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА КРАЇНОЗНАВЧІ СТУДІЇ

1. Ідентифікація

Шифр: ВЗП1.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: I-й Семестр: 2-й Лекції: 22 год. Практичні заняття: 28 год. Самостійна робота: 100 год. Вид контролю: екзамен

2. Мета вивчення дисципліни «Соціально-політичні та країнознавчі студії» полягає в тому, щоб, по-перше, сформулювати у студентів цілісне уявлення про ту чи іншу країну, її райони як про єдиний географічний, економічний, соціально-політичний та культурний простір; по-друге,

виховати толерантне ставлення до особливостей її культури, історії, традицій і повсякденності.

3. Опис дисципліни

Кредит 1. Теоретичні основи країнознавства

Тема 1. Країнознавство як наука і навчальна дисципліна. Сутність країнознавства як науки. Країна як об'єкт країнознавчих досліджень, феномен складного географічного, історичного, соціально-політичного, суспільно-економічного, культурно-етнографічного організму, міжнародних відносин. Основні об'єкти країнознавчих досліджень: окремі держави, історико-географічні та адміністративно-політичні області і регіони, фізико-географічні країни, субрегіональні утворення країн, транскордонні економічні об'єднання. Основні предметні галузі наукового країнознавства. Основні періоди становлення та розвитку країнознавства. Зародження теоретичних основ країнознавства. Провідні наукові школи країнознавства: німецька, французька, антропогеографії, районна школа М. Баранського. Загальнонаукові та особливі методи досліджень (системний, індукції і дедукції, описовий, порівняльний, історичний, статистичний, картографічний, літературний, соціологічний методи, методи прогнозування і т.п.). Синтез як провідний метод країнознавчих досліджень. Функції країнознавства: описова, пізнавальна, або гносеологічна, інформаційно-аналітична (методика одержання, обробки, узагальнення та передачі країнознавчої інформації), культурно-освітня, науково-дослідницька, практична, прогностична, управлінська, методологічна (розробка та використання методів дослідження й аналізу країнознавчої інформації), світоглядна, ідеологічна.

Тема 2. Типологія, класифікація, регіоналізація країн світу. Сутність класифікації, типології та регіоналізації. Необхідність класифікації, типології та регіоналізації для потреб країнознавства. Найбільш поширені способи класифікацій країн світу. Складність та суперечності типології країн світу за політичними, соціально-економічними та системними критеріями. Сучасні типологічні схеми країн світу. Основні критерії регіоналізації світового політичного простору. Суперечності географічного та політологічного підходів. Схеми регіоналізації країн світу.

Тема 3. Політична карта світу та основні етапи її формування. Політична карта світу, її основні об'єкти (територія, країна, держава). Поняття про державний кордон. Етапи визначення кордону. Проблеми кордонів у державах світу. Політико-територіальні утворення з різним міжнародним правовим статусом. Сучасна політична карта світу як динамічна модель. Суспільно-географічні причини змін. Країнознавча характеристика змін на політичній карті світу на окремих етапах: стародавній, середньовічний, новий, новітній. Прогнозні зміни у процесі розвитку політичної карти світу.

Тема 4. Карти народонаселення. Економічна карта світу. Соціально-економічні основи країнознавчих досліджень. Багатополісність сучасної економічної карти світу. Критерії та система показників, що покладені в основу соціально-економічної типології країн світу. Сучасна економіко-географічна регіоналізація країн світу. Характеристика окремих регіонів та субрегіонів світу. *Демографічна карта світу.* Країнознавчі аспекти народонаселення та демографії. *Етнолінгвістична карта світу.* *Релігійна карта світу.* Місце релігії

та церкви у сучасному суспільному житті. їхня роль у пізнанні країни. Рівень релігійності населення країни. Релігійно-конфесійний склад населення та його динаміка. Традиційні та нові релігії і конфесії. Історичні та політичні аспекти сучасних релігійних відносин. Релігія і міжнаціональні відносини. Релігія і політичне життя.

Кредит 2. Соціально-політична та країнознавча характеристика країн Західної, Північної та Південної Європи

Тема 5. Країни Західної Європи. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Тема 6. Країни Північної та Південної Європи. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Тема 7. Держави-карлики. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Кредит 3. Соціально-політична та країнознавча характеристика країн Центральної та Східної Європи та американського континенту

Тема 8. Країни Центрально-Східної та Східної Європи. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Тема 9. Країни Північної та Латинської Америки. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Кредит 4. Соціально-політична та країнознавча характеристика країн Азії

Тема 10. Країни Південно-Східної та Східної Азії. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-

географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Тема 11. Країни Південно-Західної Азії. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Тема 12. Країни Південної Азії. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Кредит 5. Соціально-політична та країнознавча характеристика країн Африки, Австралії та Океанії

Тема 13. Країни Північної Африки. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Тема 14. Країни Тропічної і Південної Африки. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

Тема 15. Країни Австралії та Океанії. Географічні дані: територія, населення, густота населення, столиця, найбільші міста. Фізико-географічні дані. Історичні дані. Форма держави. Глава держави, його повноваження. Законодавча влада. Виконавча влада. Інші дані: грошова одиниця, офіційна мова, релігія, господарство, земельні ресурси, найважливіші рослинні культури, тваринництво, корисні копалини, переробна промисловість, шляхи сполучення, торгівля – експорт, імпорт, найважливіші партнери.

4. Завдання курсу

Окреслена мета досягається реалізацією наступних завдань: 1) сформулювати уявлення про програму країнознавчих досліджень; 2) ознайомити студентів з ключовими поняттями і категоріями країнознавства; 3) дати цілісну характеристику регіонів світу і країн, що до них належать на основі

комплексного підходу, тобто охарактеризувати природно-кліматичні, економічно-політичні та соціокультурні умови розвитку, дати усесторонній аналіз складу населення; 4) відпрацювати навички країнознавчого аналізу, порівняння; 5) сприяти формуванню загальної культури та професійності майбутніх фахівців.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**:

- критично оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні, правові та інші події і явища на підставі відповідного обсягу знань;
- аналізувати сучасні проблеми розвитку суспільства;
- застосовувати досягнення національної та світової культури у вирішенні своїх професійних та життєвих завдань;
- застосовувати отримані знання для вирішення практичних та теоретичних завдань, пов'язаних із здійсненням зовнішньополітичного курсу української держави.

5. Статус у навчальному плані. Вибіркова навчальна дисципліна з циклу дисциплін самостійного вибору навчального закладу.

6. Лектор. Кандидат історичних наук, доцент кафедри політології Василевич Ю. В.

7. Форми і методи навчання передбачають лекційні та семінарські заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота, складання термінологічних словників і таблиць, підготовка рефератів та доповідей, робота в мережі Інтернет.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерного тестування на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

9. Іспит. 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

10. Мова викладання: українська.

Назва: ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ

1. Ідентифікація

Шифр: ВЗП1.05	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 4 Кредитів - 4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: 2 год.	Варіативна Курс: I Семестр: I Лекції: 18 Практичні заняття: 22 Самостійна робота: 80 Вид контролю: I семестр – залік

2. Метою викладання навчальної дисципліни «Етнополітологія» є вивчення тенденцій розвитку етнополітичної сфери людського буття; з'ясування закономірностей взаємовідносин етнічних спільнот (етносів, націй, етнічних та національних груп) між собою та з державою; ознайомлення зі шляхами і методами національно-державного будівництва, засадами і принципами демократичної етнічної політики.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Вступ до етнополітології

Тема 1. Становлення і розвиток етнополітології

Становлення етнополітології як науки про взаємодію етнічної та політичної сфер людського буття. В Україні ця наука і навчальна дисципліна перебуває в процесі розвитку. На Заході “етнічна політика” – це окрема наука, що вивчає теоретичні аспекти етнополітичних процесів, а “етнополітика” – займається практичними аспектами етнополітичного життя. Зародження “етнополітики” як науки, її мета та завдання. Засновники нової науки: шведський політолог Р.Челлен та німецький вчений М.Бем. Зарубіжні суспільствознавці про “етнополітологічну теорію”: як відгалуження політології; як окрема самостійна наука; як історія зародження і розвитку етнополітичної думки у європейських країнах; як роз'яснення значення етнополітичних термінів; як створення формальних моделей конкретного або уявного етнополітичного процесу.

Тема 2. Предмет, функції, цілі, об'єкт етнополітології

Етнічні концепції (щодо визначення предмету, функцій, цілей, об'єкту етнополітології) М.Паренті, Дж.Ротшильда, П.Ван Ден Берга, К.Дойча, Г.Сетон-Уотсона, Е.Сміта, Л.Снайдера та ін. Марксистсько-ленінські погляди на етнічні процеси та “національна політика КПРС”. Українські науковці, дослідники з проблематики етнополітології: В.Антонович, Ю.Бойко, В.Вернадський, В.Винниченко, М.Грушевський, П.Куліш, В.Липинський та ін. Думки О.Бочковського (праця “Вступ до етнології. Курс лекцій”) щодо молодшої на той час науки, визначення її цілей, завдань. Зародження “етнонаук” (етнології та етнології) і “етнонапрямків”: етнічна історія, етнічна філософія, етнічна конфліктологія, етнічна психологія та ін.

Кредит 2. Актуальність, структура, функції етнополітології

Тема 3. Етнополітологія: актуальність, визначення та основні закономірності.

Основні причини пасивного ставлення західних вчених до створення єдиної загальної науки, яка б об'єднала етніку і етнічні напрямки. Перешкоди на шляху розвитку етнополітології в Україні: економічна криза, негативне ставлення багатьох впливових сил до даної науки, відсутність порозуміння між дослідниками етнополітичної сфери та ін. Актуальність, доцільність і необхідність розвитку етнополітології обумовлена загальними і специфічними факторами. Етнополітологія як наука про сутність, форми та закономірності етнополітичних процесів, про взаємовідносини етнічних спільнот (етносів, націй та етнічних груп між собою та з державою), їх місце і роль в політичному житті суспільства.

Тема 4. Структура, функції та місце в системі суспільних наук.

Етнополітологія як сукупність, синтез трьох важливих дисциплін: етнології (теоретичного народознавства), націології (науки про життя націй) та політології (науки про політику). Формула утворення терміну “етнонаціополітологія”: етнологія + націологія + 20 етнонаук і етнонапрямків + політологія. “Етнологія” і “націологія” як науки, у часі, просторі і за кількістю об’єктів дослідження. Предмет етнополітології – аналіз етнополітичної царини людського буття. Об’єкти етнополітології: людина, нація, етнічність і держава, етніцизм і націоналізм та ін. Основні закономірності етнополітології: “закон нерівномірного розвитку етносів” Т.Наїрна, І.Уоллерстайна; “залізний закон етнічності” У.Самнера, Дж.Ротшильда; закономірності “ланцюгової реакції” та “циклічного характеру етнополітичного розвитку”. Понятійно-категоріальний апарат етнополітології: загальнонаукові і етнополітологічні категорії.

Кредит 3. Етнічні та національні форми існування людства

Тема 5. Етнос, етнонаціональна група, нація та національність.

Етнос як основна форма існування людства. Багатоманітність підходів щодо визначення етносу. М.Бердяєв про етнос як проблему історичну, а не соціальну. Теорія етносу Лева Гумільова (“Етноси та антиетноси”). Основні ознаки етносу. Різниця між поняттями “етнос” та “етнічність”. Різноманітність форм існування етносу: рід – плем’я – народ – нація. Розробка загальної теорії етносу. Етнос – це позачасова, позатериторіальна, позадержавна спільнота людей, об’єднаних спільним походженням, культурою, історією, традиціями та ін. М.Вебер про гіпотетичну і реальну етнічні групи. Визначення поняття “етнічна група” (Р.Шермергорн, Е.Кешмор, М.Йінгер). Етнічна і національна група: спільність і відмінність. Національна меншина (визначення, властивості, концепції) та домінуюча група. Меншина – це залежна, підлегла, субординована група. Домінуюча група – це спільнота в суспільстві, члени якої мають найбільшу владу.

Нація як вища форма існування людства. Різноманітність підходів щодо визначення “нації”. Теорії нації. Політична теорія нації (Г.Гроцій, К.Дойч, Е.Гааз, Е.Сміт): політична нація – це спільнота, об’єднана спільною мовою, символами, лояльністю до держави та її законів. Психологічна теорія нації (Е.Ренан, О.Бауер, Р.Емерсон, М.Коннор): нація – це велика група людей, об’єднаних спільною національною психологією, характером, солідарністю, національною волею та свідомістю. Культурологічна теорія нації (К.Реннер, Ф.Гертц, Г.Кон, Г.Сетон-Уотсон): нація як культурна сфера життя людей і їх розвитку. Історико-економічна теорія нації (К.Каутський, К.Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін, Й.Сталін): нація – це продукт суспільного розвитку, наймогутніший фактор суспільного прогресу. Етнічна теорія нації (П.Ван Ден Берг, Г.Нельссон, М.Новак, Е.Сміт): нація – це велике, модерне, цивілізоване співтовариство громадян, об’єднане навколо якогось одного етносу. Загальна теорія нації. Нація – велике, модерне, цивілізоване співтовариство громадян з власною територією, мовою, інтересами, назвою і волею бути єдиним цілим. Основні підходи до класифікації націй: догматичний і критичний. Типологізація націй. Бездержавні та державні нації. Багатодержавні нації. Політичні та етнічні нації. Титульні і недобудовані нації. Діаспора. Концепції національності. Конституція України про етнонаціональну структуру українського суспільства.

Тема 6. Багатоманітність і взаємовплив процесів суспільного розвитку

Теорія “стратифікації”. Етнічна парадигма. Національна парадигма. Класова і класократична парадигми. Діалектика взаємовідносин між етносами, націями і класами. Класифікація держав за Е.Річмондом, Г.Нельссоном, У.Коннором, П.Ван Ден Бергом. Національні держави. Багатонаціональні держави. Поліетнічні та моноетнічні держави. Етноси, нації і держави: їх взаємодія, характерні риси, відмінності. Етноси, нації і людство як взаємодоповнюючі поняття. Етнос – це природна форма існування людства, нація – це вища форма існування етносу, а держава – це напівштучне утворення з волі певного етносу. Поняття інтересів і цінностей. Національні, етнічні та державні цінності. Класові, етнічні та державні інтереси. Діалектика вселюдських цінностей та інтересів.

Кредит 4. Сутність і характер національного будівництва та етнополітичної регіоналізації

Тема 7. Процес політизації етнічності.

Зародження і розвиток політизації етнічності. Головні та специфічні чинники політизації етнічності. Зміст і етапи розвитку даного феномену: набуття етнічною спільнотою політичної свідомості, її мобілізація на досягнення певних цілей та вихід на арену політичного життя. Характерні риси процесу політизації етнічності: має глобальний, протидіючий та циклічний характер. Причини виникнення цього процесу: глобалізація, модернізація, скорочення природних ресурсів, вплив ЗМІ, урбанізація та ін. Роль держави та політичних еліт у розвитку політизації етнічності. Загальні та специфічні наслідки процесу політизації етнічності: формування етнонацій, їх перетворення на суб'єкти історії, зародження і розвиток етнонаціоналізму та етніцизму та ін.

Тема 8. Процеси національного будівництва та етнополітичної регіоналізації

Сучасні концепції зародження і розвитку націй: “зростання націй”, “розвиток націй”, “формування націй”, “національне будівництво”. Процес національного будівництва: сутність і характер. Націобудівництво в умовах політичної залежності та бездержавності. Проблеми національно-державного будівництва в Україні. Етапи і фази націобудівництва. Головні передумови національного будівництва, об'єктивні і суб'єктивні чинники. Роль національних еліт в даному процесі. Шляхи і методи націобудівництва. Принцип рівноправності етнічних спільнот та їх представників. Принцип компліментарності. Етнополітична регіоналізація: сутність і характер, причини піднесення. Небезпека перетворення етнорегіоналізму на сепаратизм. Засоби і методи вирішення етнорегіональних проблем. Децентралізація, автономізація та федералізація як основні шляхи вирішення етнорегіональних проблем. Принцип субсидіарності. Загальне і особливе в національно-державному будівництві та етнополітичній регіоналізації в Україні. Конституція України про шляхи і методи їх здійснення і впровадження.

- 4. Основними завданнями вивчення дисципліни «Етнополітологія» є:** формуванні в студентів глибоких об'єктивних знань про місце і роль етнонаціональних спільнот у політичному житті суспільства, підвищення

етнополітичної культури та підготовці до активної участі у національно-державному будівництві і формуванні демократичного правового суспільства

– У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу;

– зіставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії;

– використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.

– співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;

– користуючись картою, визначати причини та наслідки історичних подій, процесів, основні тенденції розвитку міжнародних відносин і місця в них України, пов'язані з геополітичними чинниками і факторами навколишнього середовища;

– характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості.

– критично аналізувати й оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність;

– користуватись довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації;

– самостійно інтерпретувати зміст історичних джерел та відбиті в них історичні факти, явища, події;

– оцінювати, порівнювати, пояснювати факти і явища дійсності на основі інформації, отриманої з різних джерел знань;

– розрізняти інші погляди, визнавати та сприймати цю різноманітність;

– розповідати про історичні події та явища й описувати їх;

– брати участь у дискусії, аргументувати, посилаючись на джерело, власну позицію.

– складати різні типи планів, формулювати доречні питання до історичних текстів;

– готувати аналітичні доповіді, реферати, складати тези, розгорнутий та опорний конспекти й будувати відповідь на цій основі;

– надавати усну та письмову історичну характеристику подіям, явищам, видатним діячам;

– користуватися науковою термінологією; застосовувати поняття як інструмент пізнання нового;

– визначати роль людського фактора в історії, давати всебічну характеристику історичних особистостей, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій, створювати політичні й історичні портрети;

– визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ і подій;

– проводити дослідження різного рівня складності;

- порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати факти й діяльність осіб, спираючись на набуті знання, власну систему цінностей, з позиції загальнолюдських і національних цінностей;
- виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції й напрями історичного розвитку;

оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи, що деякі джерела можуть бути необ'єктивними.

5. Статус у навчальному плані. Варіативна

6. Лектор доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Хрящевська Л.М.

7. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна робота з історичними джерелами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

9. Залік: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають під час проведення заліку.

10. Мова викладання: українська.

Назва: ВІЙСЬКОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. Ідентифікація

Шифр: ВЗП1.10	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: III Семестр: 5, 6 Лекції: 32 Практичні заняття: 48 Самостійна робота: 100 Вид контролю: 5 семестр – залік, 6 семестр – іспит

2. Мета курсу: вивчення історії військових конфліктів що відбулися на теренах України, їх причин, ходу і результатів, ролі в них окремих осіб (полководців); воєнного мистецтва українського народу; прищеплення студентам любові до героїчного минулого свого народу та його Збройних Сил, виховання почуття самовідданості, національної гідності та патріотизму; спонукання студентів до пошукової роботи.

3. Опис курсу.

КРЕДИТ 1. ВІЙСЬКОВІ ФОРМУВАННЯ ТА ВІЙСЬКОВЕ МИСТЕЦТВО НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ З НАЙДАВНІШИЙ ЧАСІВ ДО XVI ст.

Тема 1. Військова справа та теренах України у найдавніший час (I тис. до н. е. – V ст. н. е.)

Військове мистецтво киммерійців. Походи до Закавказзя та Передньої Азії. Легка кінноти та її озброєння. Кіммерійські укріплення.

Скіфи. Військові звичаї. Скіфське озброєння. Наступальна та захисна зброя. Кінські обладунки. Тактика на полі бою. Війна проти персидського царя Дарія I (між 515 - 512 рр. до н. е.). Участь у війні з намісником Зопіріоном (331 - 330 рр. до н. е.).

Сармати. Два періоди історії сарматської військової справи. Великі походи. Участь у військових справах жінок. Сарматська піхота та її озброєння. Наступальна та захисна зброя легкої кінноти. Катафрактарії та їх комплекс озброєння.

Тема 2. Військо періоду Київської Русі та Галицько-Волинської держави (IX - XIV ст.)

Військова справа давніх слов'ян. Військова демократія. Озброєння. Тактичні прийоми на полі бою. Фортифікація. Походи слов'ян на Балкани (VI - VIII ст.).

Військо Київської Русі (IX - XIII ст.). Організація. Княжа дружина та її поділ. Народне ополчення – вої. Найманці. Озброєння: наступальна та захисна зброя. Стратегія та тактика. Бойовий порядок на полі бою. Руський флот та його кораблі. Тактика дій на морі.

Військо Галицько-Волинської держави (XII - XIV ст.). Організація та озброєння. Фортифікація. Тактичні дії. Битва при Ярославі (1245 р.).

Тема 3. Військо Великого Князівства Литовського

Організація та озброєння. Українські підрозділи у війську ВКЛ. Битва на Синіх Водах (1362 р.). Битва на Ворсклі (1399 р.). Грюнвальдська битва (1410 р.).

КРЕДИТ 2. ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВОЄННЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА У (XVI – XVII СТ.)

Тема 1. Військова організація та воєнне мистецтво українського козацтва (XVI – початок XVII ст.)

Організація козацького війська. Кількість та специфіка формування. Стратегія. Піхота та кіннота. Артилерія. Вогнепальна та холодна зброя. Козацький табір та особливості його використання. Тактичні дії на полі бою.

Тема 2. Козацький флот. Морські походи козаків наприкінці XVI – початку XVII ст.

Особливості військово-морського мистецтва українського козацтва. Чайка – основне військово судно запорізького козацтва. Організація морських походів. Тактика бою на морі та узбережжі. Карахарманська битва (1625 р.).

Тема 3. Українське військо під час Визвольної війни 1648 - 1657 рр.

Організація війська та принципи його формування. Полково-сотенна система. Територіально-адміністративний устрій. Комплекс озброєння козака-

піхотинця. Розвиток кінного війська. Козацька артилерія. Дії козацького флоту під час війни. Розвиток фортифікації. Тактичне мистецтво.

Битва на Жовтих Водах (1648 р.). Битва під Корсунем (1648 р.). Битва під Пилявцями (1648 р.). Битва під Зборовом (1649 р.). Битва під Берестечком (1651 р.). Битва під Батогом (1652 р.). Битва під Охматовим (1655 р.).

КРЕДИТ 3. ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВОЄННЕ МИСТЕЦТВО У XVII ст. – НА ПОЧАТКУ XVIII ст.

Тема 1. Військо Гетьманщини періоду Руїни

Полково-сотенний устрій на Правобережжі. Козацькі полки. Поступове знищення козацького війська на Лівобережжі. Комплекс озброєння козака. Стратегія та тактика козацького війська. Участь козацького війська у військових операціях за межами Гетьманщини. «Охотницькі» полки. Компанійські та сердюцькі підрозділи.

Тема 2. Військо Гетьманщини в першій половині XVIII ст.

10 полків Лівобережної України. Північна війна (1700 – 1721 рр.) та участь в ній українського козацтва. Полтавська битва (1709 р.). Зруйнування Запорозької Січі (1709 р.). Інститути бунчукових та значкових товаришів. Поділ козацтва на виборних та підпомічників. Українська лінія (1731 - 1733 рр.). Нова Січ (1734 р.).

Тема 3. Участь козацького війська у російсько-турецькій війні 1735 – 1739 рр.

Організація та озброєння козацького війська. Кримський (1736 р.), Очаківський (1737 р.), Дністровський (1739 р.) походи. Дії Запорозької флотилії. Наслідки війни для козацького війська.

КРЕДИТ 4. УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО- ТУРЕЦЬКИХ ВІЙН ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVIII ст.

Тема 1. Козацьке військо другої половини XVIII ст.: організація, озброєння, реформування

Недоліки козацького війська як станового ополчення. Організація, озброєння, тактика та військове мистецтво козацтва зазначеного періоду. Реформи К. Розумовського. Знищення Запорізького Січі (1775 р.)

Тема 2. Козацьке військо під час російсько-турецької війни 1768 - 1774 рр.

Організація, озброєння, тактика та військове мистецтво козацтва зазначеного періоду. Битва під Кінбурном та Очаковим (1769 р.). Дії Запорозької флотилії.

Тема 3. Козацьке військо під час російсько-турецької війни 1787 - 1791 рр.

Організація, озброєння, тактика та військове мистецтво козацтва зазначеного періоду. Бій за Кінбурнську фортецю (1787 р.). Васильківська Січ. «Військо вірних козаків» (1788 р.). Військові дії поблизу Очакова (1788 р.). Штурм Березані (1788 р.). Взяття Очакова (1788 р.). Битва поблизу Римника (1789 р.). Взяття Хаджибея та Акермана (1789 р.). Взяття Ізмаїлу (1790 р.).

КРЕДИТ 5. УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ У ВІЙНАХ XIX ст.

Тема 1. Участь українських підрозділів у французько-російській війні 1812 р.

Окупація Волині. Дії партизанських загонів. Військові дії на Чернігівщині. Підготовка Києва до оборони. Створення земського ополчення. Формування козацьких полків. Участь у війні українських селян та козацьких підрозділів. Українці у Бородинській битві. Партизанська війна. Федір Потапов та Єрмолай Четвертак. Ескадрон Херсонських козаків В. Скаржинського. Закордонний похід російської армії. Лейпцизька «битва народів».

Тема 2. Східна (Кримська) війна (1853 - 1856 рр.) і Україна

Сили сторін напередодні війни. Висадка десанту союзників біля Євпаторії (1854 р.). Битва на р. Альма (1854 р.). Севастопольська оборона 1854 - 1855 рр.). Г. Шевченко. Битва на Інкерманських висотах (1854 р.). Битва на Чорній річці (1855 р.). Захоплення Керчі (1855 р.).

Миколаїв – головна тилова база Чорноморського флоту. Військові укріплення Миколаєва.

КРЕДИТ 6. УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Тема 1. Бойові дії на теренах України під час Першої світової війни (1914 - 1917 рр.)

Бойові дії в Галичині. Галицька битва (1914 р.). Битва під Равою-Руською (1914 р.). Облога Перемишля (1914 р.). «Горлицький прорив» (1915 р.). Бойові дії в Карпатах. Бій за гору Маківка (1915 р.). Брусилівський прорив (1916 р.).

Тема 2. Українські підрозділи в австро-угорській армії під час Першої світової війни

Українські січові стрільці (УСС) (1915 р.). Озброєння та форма. Участь у бойових діях (1915 – 1917 рр.).

КРЕДИТ 7. УКРАЇНСЬКІЙ ЗБРОЙНІ СИЛИ ЧАСІВ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917 – 1921 рр.)

Тема 1. Збройні сили Центральної Ради та Гетьманату (1917 – 1918 рр.)

Українізація російської армії «знизу». Створення військових комітетів. Перші збори українських офіцерів. Створення військового клубу імені гетьмана Павла Полуботка. Заснування в Одесі Української військової ради. 1-й Український полк імені гетьмана Богдана Хмельницького, полк ім. гетьмана Полуботка та інші військові формування. Добровільні формування. Курінь Українських Січових Стрільців, Галицько-Буковинський курінь Січових Стрільців. «Вільне козацтво». Синьожупанна дивізія. Організація та озброєння.

Армія Гетьманату. Запорізька дивізія. Створення Сердюцької дивізії (1918 р.). Сірожупанна дивізія. Формування Січових Стрільців (1918 р.).

Тема 2. Військові сили Директорії та ЗУНР (1918 - 1921 рр.)

Організація та озброєння. Запорізький корпус. Сердюцька дивізія. Сірожупанна дивізія. Січові Стрільці. Партизанські загопи: Дніпровська повстанська дивізія; Чорноморська дивізія; Київська Селянська дивізія, Запорізька Січ; Волинська дивізія, 1-й галицький полк; чеський «русинський» полк. Лівобережна група військ, Правобережна група, Південна група та Дністровська (армія ЗУНР). Варшавська угода з Польщею (1920 р.) та її наслідки. Спроби реформування українського війська.

Українська Галицька Армія. Організація та озброєння. Військові дії проти Польщі та Румунії. «Червона УГА».

Тема 3. Радянсько-українські війни 1918 - 1921 рр.

Перша радянсько-українська війна (1917 – 1918 рр.). Сили сторін. Початок війни. Вступ у війну союзників і контрнаступ українських військ. Закінчення бойових дій.

Друга радянсько-українська війна (1919 – 1921 рр.). Військові дії на Лівобережній Україні, Херсонщині та Катеринославщині. Н. Махно. Перший Зимовий похід (1919 – 1920 рр.). Польсько-український наступ 1920 р.. Другий Зимовий похід (1921 р.)

КРЕДИТ 8. УКРАЇНА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ (1939 – 1944 рр.)

Тема 1. Військові дії на теренах України в роки Другої світової війни (1939 – 1944 р.)

Військові дії Королівства Угорщина проти Карпатської України (1939 р.).

Німецько-радянська війна (1941 – 1945 р.). Танкова битва під Бродами (1941 р.). Київська оборонна операція (1941 р.). Курська битва (1943 р.) та її наслідки для України. Битва за Дніпро. Житомирсько-Бердичівська операція (1943 р.). Корсунь-Шевченківська операція (січень-лютий 1944 р.). Березнегувато-Снігурівська (6 - 18 березня 1944 р.). Одеська операція (березень-квітень 1944 р.). Кримська наступальна операція (квітень-травень 1944 р.). Львівсько-Сандомирівська операція (13 - 29 липня 1944 р.). Яссько-Кишинівська операція (20 - 29 серпня 1944 р.). Карпато-Ужгородська операція (вересень-жовтень 1944 р.).

Тема 2. Рух Опору на теренах України під час Другої світової війни (1939 – 1944 р.)

Формування підпільного руху (1941 р.). Періодизація радянського партизанського руху. Труднощі організації партизанського руху в Україні. Український штаб партизанського руху (1942 р.). Т. Строчак. Джерела формування партизанського руху. Партизанські загони О. Федорова, С. Ковпака, О. Сабурова, М. Наумова, С. Руднева. Форми боротьби партизанських загонів.

Похідні групи ОУН. Поліська Січ (1941 р.). Створення УПА (1942 р.). Організація, озброєння та тактика.

4. Завдання курсу:

- розширення й поглиблення у студентів знань з історії України та краєзнавства;
- відновлення славетних військової традицій українського народу;
- розкриття процесів зародження, формування та еволюції військового мистецтва українського народу від найдавніших часів і до наших днів;
- утвердження патріотизму;
- відродження історичної, військової та культурної спадщини українського народу;
- створювати підґрунтя для осмислення сутності сучасних явищ у війсьній справі;
- вироблення бачення суспільних явищ минулого з позицій історизму;
- формування національної історичної свідомості.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;
- аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
- вміння розуміти суть, призначення й зміст гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні;
- здатність до толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних відмінностей між народами, різноманітності світу й людської цивілізації;
- спроможність формувати власну точку зору при оцінці минулих та сучасних подій;
- формулювати завдання, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення;
- орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;
- використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних, професійних і суспільно значущих завдань;
- застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності;
- застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
- здатність брати на себе відповідальність, у сумісному ухваленні рішень, компетенцій, що стосуються життя у полікультурному суспільстві (розуміння відмінностей між представниками різних культур, мов і релігій, шанобливе ставлення до чужих традицій тощо).

II. Фахові:

- здатність бачити історичні закономірності розвитку військового мистецтва українського народу;
- здатність використовувати історичні факти (події, дати, явища, процеси), що стосуються військової історії України під час наукових дискусій, конференцій, написання статей;
- здатність визначати провідних діячів української військової історії, які визначали характер та особливості того чи іншого періоду української історії;
- здатність розуміти суть основних понять військової історії, їх змісту;
- здатність аналізувати основні історичні першоджерела.
- вміння формувати власну позицію щодо історичних фактів та подій;
- вміння аналізувати історичні першоджерела;
- вміння порівнювати історіографічні підходи різних історичних шкіл;
- вміння працювати з історичними картами та схемами.

- вміння здійснювати критику історичних джерел, їх експертизу на предмет внутрішніх суперечностей;
- вміння організовувати військово-історичні експозиції в межах діяльності музеїв та навчальних закладів різних рівнів;
- здатність до обґрунтування доцільності використання того чи іншого джерела інформації, вміння здійснювати перевірку достовірності фактів та критичний аналіз різних точок зору;
- здатність до аналізу отриманої інформації, формулювання висновків та узагальнень, знаходження основ для класифікації, проведення порівняльного аналізу, перевірки гіпотез, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків.

5. Статус у навчальному плані Варіативний

6. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Гузенко Ю. І.

7. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

9. Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

10. Мова викладання: українська.

2.1. ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА

Назва: ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

1. Ідентифікація

Шифр: ВПП.1.08	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: I семестр – 2 год	Нормативна Курс: II Семестр: III Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: III семестр – залік

2. Мета курсу: полягає в тому, щоб, спираючись на основні методологічні принципи джерелознавства, розкрити перед студентами можливість опанування фактологічного історичного матеріалу. В процесі викладання дисципліни в студентів повинно формуватися

творче мислення, вміння самостійно аналізувати, комплексно вивчати, об'єктивно висвітлювати події та явища минулого, давати їм оцінку.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Теоретико-методологічні засади історичного джерелознавства

Тема 1. Предмет і завдання історичного джерелознавства

Тема 2. Структура історичного джерелознавства

Кредит 2. Класифікація історичних джерел

Тема 3. Поняття історичного джерела

Тема 4. Класифікація історичних джерел

Кредит 3. Методика опрацювання і використання джерел

Тема 5. Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел

Тема 6. Основні архівосховища історичних джерел

Кредит 4. Основні групи історичних джерел

Тема 7. Речові джерела. Зображальні джерела

Тема 8. Усні та лінгвістичні джерела

Кредит 5. Писемні джерела.

Тема 9. Писемні джерела з давньої історії

Тема 10. Писемні джерела з історії середніх віків.

Тема 11. Писемні джерела з історії модерного часу

4. Завдання курсу:

- Розкрити предмет і структуру історичного джерелознавства;
- Ознайомити студентів з методологічними та методичними принципами джерелознавства;
- Висвітлити класифікацію джерел, методику й основні етапи опрацювання та використання джерел у наукових дослідженнях і педагогічній практиці;
- Проаналізувати основні групи джерел з історії України, зокрема, речових, зображальних, писемних та ін., а також методичні рекомендації щодо їхнього дослідження та використання джерельної інформації;
- Охарактеризувати місцезнаходження основних комплексів історичних джерел.

5. У результаті вивчення даного курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Загальні.

Уміння використовувати нові технології інформації та комунікації. Критичне ставлення до того чи іншого аспекту розвитку нашого суспільства. Займати позицію в дискусіях і висловлювати свої власні думки.

Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати завдання, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Комунікація усна та письмова рідною мовою. Правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме: неофіційним, офіційним та науковим.

Працювати самостійно, приймати ініціативу та керувати часом. Заданість організовувати комплексні завдання протягом певного періоду часу та подавати результати вчасно.

Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультикультурному

середовищі.

Розуміння суті, призначення й змісту гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні.

Грунтовне знання основних подій та періодів історичного розвитку українського народу та інших народів, що живуть в Україні, європейської та всесвітньої історії на основі вивчення маловідомих чи невідомих архівних джерел.

Знання й розуміння прав і свобод людини і громадянина.

Вільне володіння державною та іноземними мовами.

II. Фахові:

Вміти орієнтуватись в фондах державних архівних установ. Правильно опрацьовувати архівні джерела. Шукати і залучати до наукового обігу маловідомі або невідомі документи.

Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці. Бути обізнаним та обговорювати поточний стан історичних досліджень, повноту джерельної бази.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних, усних) згідно із завданням.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи відображення дисципліни в усній та письмових формах рідною чи іноземною мовами.

Навички наукового пізнання та логічного мислення.

Навички пошуку, аналізу та інтерпретації джерел.

Навички постійного підвищення фахової компетенції.

Навички наукових досліджень у галузі історії.

Навички краєзнавчої роботи.

Уміння застосовувати загальногуманітарні знання.

Навички практичного застосування сучасних інформаційних технологій.

Уміння діяти у рамках етики професійних відносин.

Навички вільної комунікації українською та іноземною мовами.

Навички раціональної організації власної навчально-наукової діяльності.

6. Статус у навчальному плані. Вибіркова

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Кузовков В.В.

8. Форми і методи навчання:

Дисципліна передбачає використання *традиційних, активних та інтерактивних методів* навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші).

З-поміж традиційних методів використовуються:

1). пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для

передачі великого масиву інформації.

2). метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання.

3). частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими студентами на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.

4). дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Серед активних методів використовуються такі:

1). практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;

2). аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчать формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства;

3). робота в малих навчальних групах, у ході якої студенти виконують практичні вправи, розбирають конкретні ситуації, готують групові проекти й беруть участь у ділових іграх; така робота допомагає студентам освоювати рольову поведінку, учитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

Крім того вивчення курсу базується на використанні **комунікативних методів**, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем методики, вчителем етики, керівником педпрактики та ін.).

Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві методики, вчителю етики (студент лише фіксує зміст лекції, протоколює дії вчителя й учнів тощо); в активних методах ініціатива належить студентові, який активно контактує з викладачем методики, вчителем етики (активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл, ділові ігри) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри).

Активно використовуються **текстологічні методи**, що включають методи набуття знань із фахових документів (навчальних планів і програм, методичних листів МОН України тощо) і фахової літератури (монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, науково-методичних статей тощо).

9. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом навчального семестру відбувається за результатами усних відповідей на практичних заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки індивідуальних завдань та самостійної роботи, обговорення рефератів тощо.

Робоча програма передбачає застосування 3-х форм контролю знань студентів:

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання модульних контрольних робіт, розробка проектів, творчі роботи

Форма підсумкового контролю – залік для студентів денної форми навчання на основі суми балів набраних за кожний модуль.

Студенти виконують навчальну програму з дисципліни як в аудиторії, так і поза аудиторією: відповідають на тести з тем курсу, виконують практичні завдання, готуються до семінарських занять, обговорюють конкретні ситуації, виконують завдання для самостійної роботи – кожне з них оцінюється за відповідними критеріями у балах. Максимальна сума балів – 500. Діагностика знань здійснюється за бальною системою, яка послідовно переводить бали у звичайну оцінку.

Поточний, контроль здійснюється у вигляді опитування, виконання індивідуального або колективного завдання та їх захисту. Кредитний контроль передбачає виконання контрольної роботи, підсумковий – здачу заліку.

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

За кожним елементом змістового кредиту, передбаченого робочою програмою, обов'язкова певна форма поточного оцінювання знань. Такими формами можуть бути: усне опитування; тестування знань студентів з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; виступи на семінарських заняттях (з рефератом, в дискусії); перевірка і захист індивідуальних навчально-дослідних завдань, конспектів тощо.

10. Мова викладання: українська

Назва: ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

1. Ідентифікація

Шифр: ВПП.1.09	Характеристика навчального курсу
----------------	----------------------------------

Кількість кредитів відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: I семестр – 2 год	Нормативна Курс: IV Семестр: VIII Лекції: 18 Практичні заняття: 22 Самостійна робота: 120 Вид контролю: VIII семестр – залік
--	---

2. Мета курсу: полягає в тому, щоб досягти майбутнім фахівцем глибокого усвідомлення значущості краєзнавчих знань в житті людини; ознайомити студентів з етапами розвитку зарубіжного та вітчизняного краєзнавства, принципами класифікації краєзнавчих джерел, методикою їх розшуку та використання в дослідницькій та викладацькій роботі. Вирішення цих завдань є необхідною передумовою успішного засвоєння інших історичних дисциплін, пізнання історичних явищ, процесів, які належать до різних етапів історії.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Становлення та розвиток історичного краєзнавства в Україні.

Тема 1. Вступ до історичного краєзнавства. Становлення та розвиток історичного краєзнавства в Україні.

Кредит 2. Ономастика та писемні джерела.

Тема 2. Ономастика в історичному краєзнавстві.

Тема 3. Писемні джерела історичного краєзнавства.

Кредит 3. Архіви й музеї в історичному краєзнавстві

Тема 4. Архіви в історичному краєзнавстві

Тема 5. Музеї в історичному краєзнавстві.

Тема 6. Історичне краєзнавство в навчальних закладах.

Кредит 4. Давня та середньовічна історія Миколаївщини

Тема 7. Давня історія Миколаївщини

Тема 8. Середньовічна історія Миколаївщина

Кредит 5. Історія Миколаївщини у Новий час.

Тема 9. Козацька доба на теренах Миколаївщини. Вхідження регіону до складу Російської імперії.

Тема 10. Історичний розвиток Миколаївщини у першій половині XIX ст..

Тема 11. Миколаївщина у другій половині XIX – на початку XX ст..

Кредит 6. Миколаївщина у новітній час.

Тема 12. Миколаївщина у 1918 – 1945 рр.

Тема 13. Миколаївська область у 1945 – 1991 рр.

Тема 14. Миколаївська область у складі Незалежної України.

4. Завдання курсу:

- засвоєння студентами понятійно-категоріального апарату історичного краєзнавства
- вивчення історіографії, принципів класифікації краєзнавчих джерел та методики їх розшуку та використання в навчальній та виховній роботі.

- засвоїти теоретичні знання в процесі вивчення курсу з набуттям практичних навичок збирання, вивчення та використання різноманітних краєзнавчих джерел.

5. У результаті вивчення даного курсу студент повинен знати:

- визначення понять „історичне краєзнавство”, „історичне джерело” та інших базових понять курсу;
- основні етапи розвитку та історіографію історичного краєзнавства;
- особливості основних різновидів краєзнавчих джерел, (речових і письмових, друкованих, усних та ін.);
- основи методики збирання та використання краєзнавчих джерел в дослідницькій, викладацькій та виховній роботі.

Студент повинен уміти:

- аналізувати краєзнавчі роботи, внесок окремих краєзнавців, організацій та закладів в розвиток історичного краєзнавства;
- визначати напрямки пошуку історико-краєзнавчих джерел шляхом індивідуальних розвідок в архівах, бібліотеках, музеях та участі в історико-краєзнавчих експедиціях;
- проводити атрибуцію виявлених краєзнавчих джерел, (визначення їх справжності, авторства, часу та місця створення стилістичних та інших особливостей);
- писати краєзнавчі розвідки, тексти краєзнавчих екскурсій;
- брати участь у створенні краєзнавчих куточків, музеїв на громадських засадах, в охороні пам'яток історії та культури.

У результаті вивчення даного курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- Уміти вирішувати проблеми;
- Уміти працювати з документами та класифікувати їх
- Критично ставитись до того чи іншого аспекту розвитку нашого суспільства;
- Займати позицію в дискусіях і виконувати свої власні думки;
- Приймати рішення - улагоджувати розбіжності та конфлікти;
- Уміти використовувати нові технології інформації та комунікації

II. Фахові

- оцінювати факти історичного краєзнавства і оперувати ними;
- простежувати логіку розвитку тієї або іншої події або явища;
- порівнювати різні історичні події і явища;
- Працювати з науковою літературою з історичного краєзнавства;
- Аргументувати власну точку зору з дискусійних питань;
- Чітко висловлювати історичний матеріал з використанням відповідної спеціальної лексики;

6. Статус у навчальному плані. Вибіркова

7. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Кузовков В.В.

8. Форми і методи навчання:

Дисципліна передбачає використання *традиційних, активних та*

інтерактивних методів навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші).

З-поміж традиційних методів використовуються:

1). Пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації.

2). Метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання.

3). Частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими студентами на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.

4). Дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Серед активних методів використовуються такі:

1). Практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;

2). Аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчаться формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства;

3). Робота в малих навчальних групах, у ході якої студенти виконують практичні вправи, розбирають конкретні ситуації, готують групові проекти й беруть участь у ділових іграх; така робота допомагає студентам освоювати рольову поведінку, учитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

Крім того вивчення курсу базується на використанні *комунікативних методів*, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем методики, вчителем етики, керівником педпрактики та ін.).

Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві методики, вчителю етики (студент лише фіксує зміст лекції, протоколює дії вчителя й учнів тощо); в активних методах

ініціатива належить студентів, який активно контактує з викладачем методики, вчителем етики (активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл, ділові ігри) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри)).

Активно використовуються *текстологічні методи*, що включають методи набуття знань із фахових документів (навчальних планів і програм, методичних листів МОН України тощо) і фахової літератури (монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, науково-методичних статей тощо).

9. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом навчального семестру відбувається за результатами усних відповідей на практичних заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки індивідуальних завдань та самостійної роботи, обговорення рефератів тощо.

Робоча програма передбачає застосування 3-х форм контролю знань студентів:

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання модульних контрольних робіт, розробка проектів, творчі роботи

Форма підсумкового контролю – залік для студентів денної форми навчання на основі суми балів набраних за кожний модуль.

Студенти виконують навчальну програму з дисципліни як в аудиторії, так і поза аудиторією: відповідають на тести з тем курсу, виконують практичні завдання, готуються до семінарських занять, обговорюють конкретні ситуації, виконують завдання для самостійної роботи – кожне з них оцінюється за відповідними критеріями у балах. Максимальна сума балів – 600. Діагностика знань здійснюється за бальною системою, яка послідовно переводить бали у звичайну оцінку.

Поточний, контроль здійснюється у вигляді опитування, виконання індивідуального або колективного завдання та їх захисту. Кредитний контроль передбачає виконання контрольної роботи, підсумковий – здачу заліку.

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.
- при виконанні письмових завдань:
- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

На семінарському занятті оцінюються:

- усні відповіді студентів;
- участь в обговоренні дискусійних питань;

- участь у ділових, рольових іграх та їх обговоренні;
- аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;
- презентації фрагментів уроків;
- підібрана інформація щодо прикладів зі педагогічної практики, новин вітчизняної/зарубіжної методики;
- реферативні виступи, усні повідомлення тощо.

За кожним елементом змістового кредиту, передбаченого робочою програмою, обов'язкова певна форма поточного оцінювання знань. Такими формами можуть бути: усне опитування; тестування знань студентів з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; виступи на семінарських заняттях (з рефератом, в дискусії); перевірка і захист індивідуальних навчально-дослідних завдань, конспектів тощо.

10. Мова викладання: українська

Назва: ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА)

1. Ідентифікація

Шифр: ВПП.1.11	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 5 Кредитів – 5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: 2 год.	Варіативна Курс: II Семестр: IV Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: залік

2. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України (генеза українського козацтва)» є: полягає в отриманні майбутніми фахівцями знань з історії становлення та розвитку українського козацтва, сприяння відродженню національної свідомості та духовності.

3. Опис курсу.

КРЕДИТ 1. ВСТУП ДО КУРСУ. ВИНИКНЕННЯ КОЗАЦТВА ТА ТЕОРІЇ ЙОГО ПОХОДЖЕННЯ

Тема 1. Джерела та історіографія. Генезис та джерела формування українського козацтва

Історичні джерела про українське козацтво. Історіографія курсу. Джерела формування українського козацтва. Перші згадки про козаків. Уходництво. Формування козацького стану. Колонізаційний процес. Створення козацьких загонів. Південноукраїнські старости: Предслав Лянцкоронський, Остафій Дашкович, Єжи Струсь, Микола Сенявський, Бернат Претвич, Семен Пронський та ін.

Тема 2. Запорозькі Січі: історія виникнення, внутрішній устрій та роль в історії козацтва

Січ як військове укріплення. Томаківська Січ (80-ті рр. XVI ст. – 1593), Базавлуцька (1593 -1638), Микитинська (1639 - 1652), Чортомлицька (1652 - 1709), Кам'янська (1709 - 1711, 1730 - 1734), Олешківська (1711 - 1728), Нова

Січ (1734 - 1775). Внутрішній устрій Запорозької Січі. Роль Січей у історії українського козацтва.

КРЕДИТ 2. ПОЛІТИЧНІ, ДЕРЖАВНИЦЬКІ ТА РЕЛІГІЙНІ ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Тема 1. Політичний світогляд та ціннісні орієнтації українського козацтва. Православні традиції

Формування системи політичних цінностей козацької громади. Козацька еліта та політична система Української держави. Козацькі політичні інституції. Конституційні ідеї козацької старшини. Еволюція громадянських цінностей козацтва.

Особливості релігійності козацтва. «Релігійний синкретизм». Культ зброї. Козацькі церкви. Ставлення козацтва до церков і духовенства. Ставлення до інших релігій. Відносини Війська Запорозького з Києво-Межигірським, Самарським Пустинно-Михайловським та Києво-Софійським кафедральним монастирями. Паломництво до святих місць. Козацька доброчинність.

Тема 2. Державна ідея за козацької доби

Становлення козацького політичного автономізму. Формування української державної ідеї та її особливості. Від ідеї князівства Руського до подолання концепцій поліцентризму Гетьманщини. Згасання державної ідеї.

Тема 3. Козацьке право та суд

Козацьке звичаєве право та його обрядовість. Різний правовий статус окремих груп населення Запорозьких Вольностей. “Публічне право” та “Приватне право”. Причини відсутності писаних законів до середини XVIII ст. Здійснення судочинства в Запорозькій Січі. Суди. Полкові суди. Генеральний суд. Суд генеральної воєнної канцелярії. Суд гетьмана. Судочинство. Розгляд справ у суді. Покарання. Суворість козацького права. Смертна кара. Тілесні покарання.

КРЕДИТ 3. ВІЙСЬКОВЕ МИСТЕЦТВО КОЗАЦТВА, МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА УЧАСТЬ У НАЦІОНАЛЬНО ВИЗВОЛЬНОМУ РУСІ

Тема 1. Військова організація та воєнне мистецтво українського козацтва (XVI - перша половина XVII ст.)

Особливості формування військового мистецтва українського козацтва. Організація війська. Козацька рада та старшина. Реєстрове козацтво. Корогви. Комплекс озброєння козака. Холодна та вогнепальна зброя. Фізична підготовка. Утримання війська. Військова фортифікація. Козацький табір. Тактика дій піхоти та кінноти. Військово-морське мистецтво. Козацький флот. Чайки. Морські походи. Тактика дій на морі.

Тема 2. Міжнародні відносини українського козацтва XVI – середини XVII ст.

Країни-сусіди та їх зовнішня політика (Османська імперія, Кримське ханство, Московське князівство). Діяльність Д. Вишневецького. Участь у збройних конфліктах Литовсько-Польської держави. Лівонська війна (1559 - 1581). Військові дії у Північному Причорномор’ї та Криму. Відносини з Московським князівством. Європейський вектор відносин. Посольство Еріха Лясоти. Участь козацтва у Молдавських справах. Участь козацтва у походах на Москву (1604, 1608, 1618). Напади козаків на Очаків, Білгород, Кілію, Ізмаїл в північній частині Причорномор’я, Кафу в Криму, Варну в

Болгарії, Синоп і Трапезунд в Туреччині. Хотинська війна 1621 р. Угода 1624 р. між татарами та Військом Запорозьким. Участь козацтва у Смоленській (1632 - 1634) та Тридцятирічній (1618 - 1648) війнах. «Азовське сидіння» (1637 - 1642).

Тема 3. Козацтво та Запорозька Січ – авангард національно-визвольного руху в Україні (кінець XVI – початок XVII ст.)

Участь козацтва у повстаннях Криштофа Косинського (1591 - 1593), Северина Наливайко (1594 - 1596), Марка Жмайло (1625), Тараса Федоровича (Трясила) (1629), Павлюка (Павла Михновича Бута) (1637), Якова Острянина (1638). Знищення фортеці Кодак Іваном Сулимою (1635).

КРЕДИТ 4. БОРОТЬБА З ЗОВНІШНІМ АГРЕСОРОМ. КОЗАЦТВО У XVI – XVIII ст.

Тема 1. Боротьба з турками і татарами XVI - на початку XVII ст.

Перші прикордонні сутички з татарами. Напади татар на Україну. Армія Кримського ханства та її тактика. Армія Османської імперії та її військове мистецтво. Сухопутні та морські походи козаків на Туреччину і Крим (кінець XVI - початок XVII ст.).

Тема 2. Участь козацтва в Визвольній війні 1648 - 1657 рр.

Внутрішні та зовнішні причини участі козацтва у Визвольній війні. «Ординація війська Запорозького реєстрового» (1638 р.). Участь козацтва у битвах початкового періоду Визвольної війни: битва під Жовтими Водами (1648), Корсунем (1648).

Статут «Про устрій Війська Запорозького». Військова реформа Б. Хмельницького. Козацькі ватажки: М. Кривоніс, І. Богун, М. Нестеренко, М. Кричевський, Д. Нечай, І. Ганжа, Ф. Джалалій, Є. Гоголь, І. Голота, М. Небаба, М. Гладкий, Ф. Гаркуша.

Пилявецька битва (1649), облога Збаража (1649), Зборівська битва (1649). Зборівський мирний договір (1649). Утворення козацької автономії. Походи до Молдови.

Участь козацтва у битві під Берестечком (1651). Білоцерківський мирний договір (1651). Битва під Батогом (1652) та Жванцем (1653).

Становище козацтва за «Березневими статтями» (1654). Військові дії в Білорусі. Похід в Галичину. Віленське перемир'я (1656). Наслідки Визвольної війни для козацького стану.

Тема 3. Козацтво за часів Гетьманщини (XVII - XVIII ст.)

Комплектування та мобілізація козацького війська Гетьманщини. Полково-сотенна територіальна військова організація. Нищення Петром I козацької військової організації. Українська дивізія. «Решетилівські статті» (1709). Комплектування козацького війська. Наймані козацькі підрозділи та їх функції. Охочекомонні (компанійські) і охочепіхотинські (сердюцькі) підрозділи та їх склад. Інститут бунчукових товаришів. Значкові товариші. Виборне козацтво та підпомічники. Недоліки козацького війська та спроби реформ.

КРЕДИТ 5. АНАЛОГИ КОЗАЦТВА В СВІТІ ТА ВІДРОДЖЕННЯ КОЗАЦТВА В УКРАЇНІ

Тема 1. Світові аналоги українського козацтва

Рицарські ордени. Граничари. Секеї. Гайдуки. Трансільванські волохи. Куруци.

Тема 2. Сучасне козацтво України: проблеми та перспективи існування

Громадський рух за відновлення козацтва (друга половина 80-х рр. ХХ ст.). Перші козацькі організації. Всеукраїнська громадська організація «Українське козацтво» (1991). Проблеми становлення козацьких організацій. Указ президента України щодо відродження традицій українського козацтва (1995). Гетьмани В. Мулява та І. Білас. Військово-патріотичне виховання. Головні напрями діяльності сучасних козацьких організацій. Науково-дослідний інститут козацтва НАН України (1996). Т. Чухліб. Участь сучасного козацтва у політичному житті.

Завдання курсу:

- розширення й поглиблення у студентів знань з історії українського козацтва;
- розкриття процесів зародження, формування та еволюції українського козацтва;
- вивчення основних подій у військово-політичній й соціальній історії козацтва;
- вироблення бачення суспільних явищ минулого з позицій історизму;
- відродження історичної, військової та культурної спадщини українського народу;
- формування національної історичної свідомості та виховання патріотизму.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

загальнопредметні:

- володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;
- аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
- вміння розуміти суть, призначення й зміст гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні;
- здатність до толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних відмінностей між народами, різноманітності світу й людської цивілізації;
- спроможність формувати власну точку зору при оцінці минулих та сучасних подій;
- формулювати завдання, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення;
- орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;

- використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних, професійних і суспільно значущих завдань;
- застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності;
- застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
- здатність брати на себе відповідальність, у сумісному ухваленні рішень, компетенцій, що стосуються життя у полікультурному суспільстві (розуміння відмінностей між представниками різних культур, мов і релігій, шанобливе ставлення до чужих традицій тощо).

фахові:

- здатність бачити історичні закономірності виникнення та розвитку українського козацтва;
- здатність використовувати історичні факти (події, дати, явища, процеси), що стосуються історії українського козацтва під час наукових дискусій, конференцій, написання статей;
- здатність визначати провідних діячів українського козацтва, які визначали характер та особливості того чи іншого періоду його діяльності;
- здатність розуміти суть основних понять курсу, їх змісту;
- вміння формувати власну позицію щодо історичних фактів та подій;
- вміння аналізувати історичні першоджерела;
- вміння порівнювати історіографічні підходи різних історичних шкіл, щодо українського козацтва;
- вміння працювати з історичними картами та схемами;
- вміння здійснювати критику історичних джерел, їх експертизу на предмет внутрішніх суперечностей;
- вміння організовувати військово-історичні експозиції періоду українського козацтва в межах діяльності музеїв та навчальних закладів різних рівнів;
- здатність до обґрунтування доцільності використання того чи іншого джерела інформації, вміння здійснювати перевірку достовірності фактів та критичний аналіз різних точок зору;
- здатність до аналізу отриманої інформації, формулювання висновків та узагальнень, знаходження основ для класифікації, проведення порівняльного аналізу, перевірки гіпотез, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків.

4. Статус у навчальному плані. Варіативна

5. Лектор доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Гузенко Ю.І.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна робота, виконання тестових завдань, складання термінологічного словника, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання самостійної роботи та індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді

комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.

8. Залік: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають під час проведення заліку.

9. Мова викладання: українська.

Назва: ЕТНІЧНА ІСТОРІЯ ТА ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

10.Ідентифікація

Шифр: ВПП.1.14	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 10 Кредитів - 10 Загальна кількість годин: 300 год. Тижневих годин: 2,2 год.	Варіативна Курс: II Семестр: IV Лекції: 44 Практичні заняття: 56 Самостійна робота: 200 Вид контролю: залік

11.Метою викладання навчальної дисципліни «Етнічна історія та охорона культурної спадщини» є: вивчення етнічної історії власного народу, яке покликане формувати у молоді й усіх людей почуття національної гідності, усвідомлення прадавніх витоків етнічної спільності, громадянської відповідальності перед заповітами, культурною і духовною спадщиною батьків, дідів і прадідів, благородної духовної цінності нації — патріотизму, сприяння відродженню національної свідомості, духовності підростаючих поколінь, використання кращих надбань культури, збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захист традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

12.Опис курсу.

Кредит 1. Етнічна історія та етногенез українців.

Тема 1. Предмет етнічної історії. Історіографія етногенезу, етнічного розвитку та самобутності українців.

Етнічна історія як галузь історичної науки. Основні терміни та дефініції етнічної історії людства. Предметні сфери етнічної історії людства. Український народ серед етнічних спільнот світу.

Літописання XII—XVII ст. про походження народу і держави "Русь". Питання самобутності українців та окремішності їх історичного життя в історіографії. Минуле українського народу в інтерпретації істориків Галичини XIX — початку XX ст.

Кредит 2. Етносоціальний та етнокультурний розвиток України

Тема 2. Етносоціальний та етнокультурний розвиток України в XVI — першій половині XVII ст. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. і її вплив на етносоціальний розвиток Лівобережжя та Правобережжя.

Козацтво як нова соціальна і військова верства українського суспільства. Люблінська та Берестейська унії, їх вплив на національну самоідентифікацію українських елітних верств. Етнокультурні риси українців XVI—XVII ст. Соціальні та національні причини, зміст і цілі визвольної війни українського народу середини XVII ст. Занепад національних форм державності XVII—XVIII ст. Відмінні особливості розвитку етносоціальних організмів Лівобережжя і Правобережжя у другій половині XVII—XVIII ст.

Історичні відомості про українсько-польську межу в X—XX ст. Історичні відомості про українсько-словацьку й українсько-угорську етнічну межу в XIX—XX ст. Українсько-волоське міжетнічне контактування в XIV—XX ст. і етнічна межа. Вплив політичних чинників XX ст. на українсько-білоруську етнічну межу. Виникнення Слобідської України і встановлення українсько-російського адміністративного кордону в 1923—1925 рр.

Кредит 3. Охорона об'єктів культурної спадщини України.

Тема 3. Закон України «Про охорону культурної спадщини».
Управління охороною культурної спадщини.

Вступ до дисципліни. Визначення термінів. Класифікація об'єктів культурної спадщини за типами і видами.

Спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини. Органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини. Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини. Повноваження інших органів охорони культурної спадщини. Повноваження органів охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій, органів охорони культурної спадщини місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції. Науково-методичні ради, консультативні ради з питань охорони культурної спадщини.

Кредит 4. Державний реєстр та Програма збереження Об'єктів культурної спадщини

Тема 4. Державна реєстрація об'єктів культурної спадщини.

Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру та внесення змін до нього. Вилучення пам'яток з Реєстру. Інформування про ОКС, занесені до Реєстру. Особливості здійснення права власності на пам'ятки. Забезпечення охорони пам'яток. Захист традиційного характеру середовища та об'єктів культурної спадщини. Фінансування охорони культурної спадщини.

Кредит 5. Державний реєстр національного культурного надбання

Тема 5. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання.

Мета створення Державного реєстру національного культурного надбання. Пам'ятки історії. Пам'ятки археології. Пам'ятки містобудування і архітектури. Пам'ятки мистецтва. Занесення об'єктів національного культурного надбання до Реєстру. Виключення об'єктів з Державного реєстру. Правила обліку, охорони, реставрації та використання об'єктів національного культурного надбання. Вивезення об'єктів, занесених до Державного реєстру, за межі України. Порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання.

Кредит 6. Страхова вартість, охоронні договори та об'єкти культурної спадщини України

Тема 6. Порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України. Визначення страхової вартості музейних предметів

Державна реєстрація, перереєстрація музеїв України. Облік пам'яток музейного фонду України. Скасування державної реєстрації. Принципи визначення оціночної вартості музейних предметів. Критерії визначення оціночної вартості речових, образотворчих, письмових джерел, кіно, фото і фоноджерел.

Порядок державної реєстрації, перереєстрації та обліку музеїв незалежно від їх видів, статусу, форм власності і відомчого підпорядкування. Скасування державної реєстрації музею. Відповідальність за порушення законодавства України про музеї та музейну справу.

Кредит 7. Охорона археологічної спадщини та порядок укладення охоронних договорів

Тема 7. Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини.

Затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини. Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини. Положення про державний реєстр національного культурного надбання.

Кредит 8. ЗУ «Про охорону археологічної спадщини».

Тема 8. Державне управління археологічною спадщиною

Визначення термінів. Основні завдання законодавства України про охорону археологічної спадщини. Державне управління археологічною спадщиною. Державний облік археологічної спадщини. Наукове дослідження археологічної спадщини. Права та обов'язки дослідників археологічної спадщини. Фінансування охорони, захисту, дослідження археологічної спадщини. Міжнародне співробітництво України. Відповідальність за порушення законодавства України про охорону археологічної спадщини.

Кредит 9. Археологічні дослідження.

Тема 9. Права та обов'язки дослідників археологічної спадщини

Реалізація прав на наукове дослідження і одержання наукового результату. Право на публікацію результатів наукових досліджень археологічної спадщини. Знахідки, одержані в результаті археологічних досліджень. Обов'язки юридичних і фізичних осіб, у користуванні або власності яких перебувають археологічні об'єкти. Фінансування охорони, захисту, дослідження археологічної спадщини. Міжнародне співробітництво України. Відповідальність за порушення законодавства України про охорону археологічної спадщини.

Кредит 10. Національний архівний фонд

Тема 10. Національний архівний фонд та архівні установи.

Визначення термінів. Законодавство України про Національний архівний фонд та архівні установи. Державна політика у сфері архівної справи і діловодства. Національний архівний фонд та його формування. Принципи і критерії визначення цінності документів. Право власності на

документи національного архівного фонду. Облік і зберігання національного архівного фонду. Використання національного архівного фонду.

Діяльність архівних установ. Система архівних установ. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства. Архівні установи, засновані фізичними особами. Фінансове, матеріально-технічне і кадрове забезпечення архівних установ. Міжнародне співробітництво в архівній справі.

13.Завдання курсу: «Етнічна історія та охорона культурної спадщини» є: вивчення студентами історичних факультетів слугуватиме утвердженню в багажі їхніх історичних знань та історичному світогляді наукових поглядів на дискусійні питання історіографії: час виокремлення українського етносу з-поміж слов'янської етнокультурної спільності, складові субстрати праукраїнського, прабілоруського та праросійського етносів, причини появи й особливості дії конвергентних чинників на "руські" етноси на теренах давньої Русі, сфери суспільного життя, що підпадали під дію тих чинників, етнічний розвиток українського народу в умовах золотоординського поневолення та в умовах роз'єднання української етнічної території між сусідами. Ознайомлення студентів із Законом України «Про охорону культурної спадщини», який регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини, Положенням про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання, Положенням про державну реєстрацію, перереєстрацію та облік музеїв, архівів, які призначені для вивчення, збереження і використання пам'яток природи, матеріальної та духовної культури, а також залучення громадян до надбань національної та світової історико-культурної спадщини.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Працювати самостійно, приймати ініціативу та керувати часом. Здатність організовувати комплексні завдання протягом певного періоду часу та подавати результат вчасно.

Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.

Набуття і розвиток здатності:

- володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;
- аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
- застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;

- орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;

- використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних, професійних і суспільно значущих завдань;

- застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності;

продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

II. Фахові:

Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Володіти спеціальними знаннями з хронології та історико-географічної інтерпретації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Набуття і розвиток здатності:

- розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу;

- зіставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії;

- використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу;

- співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;

- критично аналізувати й оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність;

- користуватись довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації;

- самостійно інтерпретувати зміст історичних джерел та відбиті в них історичні факти, явища, події;

- оцінювати, порівнювати, пояснювати факти і явища дійсності на основі інформації, отриманої з різних джерел знань;

- розрізняти інші погляди, визнавати та сприймати цю різноманітність;

- розповідати про історичні події та явища й описувати їх;
 - брати участь у дискусії, аргументувати, посилаючись на джерело, власну позицію.
 - складати різні типи планів, формулювати доречні питання до історичних текстів;
 - готувати аналітичні доповіді, реферати, складати тези, розгорнутий та опорний конспекти й будувати відповідь на цій основі;
 - надавати усну та письмову історичну характеристику подіям, явищам, видатним діячам;
 - користуватися науковою термінологією; застосовувати поняття як інструмент пізнання нового;
 - визначати роль людського фактора в історії, давати всебічну характеристику історичних особистостей, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій, створювати політичні й історичні портрети;
 - визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ і подій;
 - проводити дослідження різного рівня складності;
 - порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати факти й діяльність осіб, спираючись на набуті знання, власну систему цінностей, з позиції загальнолюдських і національних цінностей;
- оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи, що деякі джерела можуть бути необ'єктивними.

14.Статус у навчальному плані. Варіативна

15.Лектор доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Хрящевська Л.М.

16.Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна робота, виконання тестових завдань, складання термінологічного словника, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

17.Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання самостійної роботи та індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

18.Залік: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають під час проведення заліку.

19.Мова викладання: українська.

Назва: ІСТОРІЯ РЕЛІГІЇ ТА ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ

1. Ідентифікація

Шифр: ВПП.1.21	Характеристика навчального курсу
----------------	----------------------------------

Кількість кредитів відповідних ECTS: 5 Кредитів – 5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: 1,2 год.	Варіативна Курс: III Семестр: V Лекції: 22 Практичні заняття: 28 Самостійна робота: 100 Вид контролю: V семестр – залік
---	---

2. Метою курсу «Історія релігії та церкви в Україні» є: глибоке засвоєння та розуміння студентами проблем історії виникнення та формування духовного світу українського народу та української державності, утвердження національної самобутності, висвітлення духовної та суспільно-політичної діяльності конфесій в Україні на певних етапах історичного розвитку. Загальне покликання програми полягає в тому, щоб на основі процесів гуманізації вищої школи, інтеграції професійної і соціально-гуманітарної підготовки, покращення змісту структури курсу, використання досягнень світової і вітчизняної думки, загальнолюдських цінностей, здійснити підготовку висококваліфікованих спеціалістів

3. Опис курсу.

КРЕДИТ 1. РЕЛІГІЙНА ПОЛІТИКА 1950- 1960-Х РОКАХ.

Тема 1. «Релігійна політика в «хрущовську добу».

Постанова ЦК КПРС «Про великі недоліки в науково-атеїстичній пропаганді і заходи її поліпшення». Антирелігійна кампанія 1954 р. Період 1955-1957 рр. Митрополит Миколай (Ярушевич). Постанова ЦК КПРС «Про доповідну записку відділу пропаганди й агітації ЦК КПРС по союзних республіках «Про недоліки науково-атеїстичної пропаганди»» від 4 жовтня 1958 р. Матеріальна база релігійних організацій. Постанова РМ СРСР «Про свічковий податок» від 16 жовтня 1958 р. Постанова ЦК КПРС «Про заходи по ліквідації порушень духовенством законодавства про культи» від 13 січня 1960 р. та відповідна постанова ЦК КПУ від 19 березня 1960 р. Постанова ЦК КПРС від 7 липня 1954 р. «Про великі недоліки в науково-атеїстичній пропаганді і заходи її поліпшення». Наступ на Церкву в кінці 1950 — початку 1960-х рр.

КРЕДИТ 2. РЕЛІГІЙНА ПОЛІТИКА 1960- 1980-Х РОКАХ

Тема 2. Політика в сфері релігії в епоху «застою»

Спеціальна нарада з питань порушення «соціальної законності» щодо віруючих. Зміни в радянському релігійному законодавстві. зміна в структурі державних органів, які контролювали релігійну сферу. «Інструкція про облік релігійних об'єднань, молитовних будинків і споруд, а також порядок реєстрації виконавчих органів релігійних об'єднань і служителів культу». Постанова ЦК КПРС «Про посилення атеїстичного виховання населення». Дані соціологічних досліджень проведених радянськими дослідниками від середини 1960-х до початку 1980 р.

КРЕДИТ 3. РЕЛІГІЙНА ПОЛІТИКА 1990-Х РОКАХ

Тема 3. Релігійне життя в період суспільних трансформацій

Загострення суспільних проблем, втрати багатьма громадянами старих ідеологічних орієнтирів і пошуків духовної опори в житті, повернення на хвилі відродження до традиційних духовних цінностей, а з іншого — зняття заборон на релігійне життя і забезпечення з боку держави реальних гарантій свободи совісті. Значення релігії в житті суспільства. Унормуванню стосунків між державою і церквою. Круглий стіл: «Релігія і влада: проблеми взаємовідносин». Ситуація в західних областях України, де керівництво обласних держадміністрацій відкрито підтримувало Українську греко-католицьку церкву, допускаючи при цьому порушення прав інших релігійних громад, зокрема православних та римо-католицьких. Неправомірні дії представників державної влади. Суперечності між місцевими органами влади і релігійними громадами. Питання об'єднання українського православ'я та утворення єдиної Помісної Української Православної Церкви. Українська православна церква Київського патріархату та Українська автокефальна православна церква. Релігійна стабільність і міжконфесійна толерантність — запорука спокою в державі. Характерні ознаки «релігійного ренесансу»

1990-х років. Українська православна церква Київського патріархату. Територіальна нерівномірність поширення релігій. Відродження та активізація діяльності Церков національних меншин в 1990-х роках. Розвиток протестантизму. Нетрадиційні культи. Місіонерська діяльність іноземних проповідників.

КРЕДИТ 4. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ КОНФЕСІЯМИ В КІНЦІ XX - НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Тема 4. Стосунки між конфесіями в 1990-і рр. Взаємовідносини між релігійними течіями на початку XXI століття

Лінії протистояння між конфесіями. Події, які були знаковими для релігійно-церковного життя України 1990-х рр. Питання про легалізацію УГКЦ. Боротьба за культові споруди між греко-католиками і православними. Православно-католицький конфлікт в Західній Україні. Створенням конфліктної міжконфесійної ситуації ознаменувалося й відродження УАПЦ. Рекомендації Львівської обласної Ради народних депутатів у вирішенні майнової церковної проблеми в ході міжконфесійного протистояння. Міжконфесійна напруга у 1991 р. Відродження національних Церков — УГКЦ та УАПЦ дало поштовх децентралізаційним процесам в УПЦ. Митрополит Філарет. Ряд кроків, спрямованих на об'єднання українського православ'я. Позиція духовенства УПЦ в напрямку руху до автокефалії. Взаємини між традиційними і нетрадиційними релігіями. Стосунки між християнськими конфесіями та мусульманськими в період 1990-х рр. **Причини** міжконфесійних конфліктів.

Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» та Конституція України. Позитивний досвід налагодження міжконфесійної співпраці за допомогою різних недержавних організацій та об'єднань. Указ Президента України «Про заходи щодо повернення релігійним організаціям культового майна». Запровадження у шкільну програму курсу «Основи християнської етики». Архиєрейський собор УПЦ, проведений 21 грудня 2007 р. Сучасні міжконфесійні стосунки в Україні. Питання мови богослужіння. «Холодна війна» у середовищі українського православ'я.

КРЕДИТ 5. РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ОБРЯДІВ В ЖИТТІ ВІРУЮЧОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.

Тема 5. Роль обряду в житті віруючого населення. Ставлення віруючих різних конфесій до релігійних обрядів

Важливий аспект релігійності віруючих - виконання релігійних обрядів. Найбільша диспропорція між відвідуванням храмів у великі свята та звичайні дні. 1950-ті роки позначилися певним послабленням релігійної активності мас. Про зниження рівня релігійності в повоєнний період.

Релігійні обряди старообрядців. Підпільні богослужіння, які здійснювали греко-католицькі священики. Активність у відвідуваннях богослужінь римо-католиків. Відвідуваність костьолів. Певну активність у відвідуванні синагог у святкові дні демонстрували іудеї. Кінець 1950-х – початок 1960-х років ознаменувався активною антирелігійною політикою. Відвідування храмів РПЦ на Пасху в окремих регіонах та населених пунктах України. Антирелігійна політика у сільській місцевості. Співвідношення між відвідуванням православних храмів у святкові дні та в будні. Храмові чи престольні свята. Релігійна діяльність за хрущовської доби греко-католиків. Певна обрядова активність протестантів, іудеїв. Участь парафіян РПЦ у богослужіннях. Релігійність населенні в Західній Україні. Богослужіння у старообрядницьких храмах. Проведення нелегальних масових богослужінь греко-католиками. Активізація молитовних та інших релігійних зібрань протестантських громад закритого типу. Зменшення кількості учасників богослужінь у храмах упродовж ХХ ст. в західноєвропейських країнах.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія релігії та церкви в Україні» є: з'ясувати міжконфесійні відносини в Україні. Проаналізувати основні вектори та зміст радянської релігійної політики, її роль в нищенні Церкви, секуляризації населення. Простежити перехід від антирелігійної позиції радянської влади до сприяння розвитку Церкви в кінці 1980-х — на початку 90-х рр. З'ясувати протиріччя, які мали місце в релігійній сфері в незалежній Україні, причини релігійних конфліктів, заходів спрямованих на їх подолання.

4. У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

- І. Загальнопредметні:

- Здатність студента розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі освіти та науки, що передбачає проведення самостійних досліджень та здійснення інноваційних підходів у вирішенні професійних задач

- Спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання на рівні новітніх досягнень з дисципліни, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи

- II. Фахові:

- Розв'язання складних задач і проблем з історії етноконфесійних відносин, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної історіографічної та джерелознавчої інформації

- Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, які є результатом самостійних наукових досліджень студента з історії

етноконфесійних відносин, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються, тобто учнів шкіл

- Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах професійної діяльності в галузі освіти, що потребує застосування нових підходів та прогнозування

- Критичне осмислення проблем у навчанні та професійній діяльності з використанням міждисциплінарних методів

- Проведення дослідницької діяльності з актуальних проблем міжконфесійних відносин України

- Використання іноземних мов у професійній діяльності

- Відповідальність за розвиток професійного знання і набутої практики, оцінку стратегічного розвитку діяльності трудового колективу

- Здатність до подальшого навчання і поглиблення знань з історії етноконфесійних відносин України, яке значною мірою є автономним та самостійним

5. Статус у навчальному плані. Варіативна

6. Лектор доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Хрящевська Л.М.

7. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна робота з історичними джерелами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

9. Залік: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають під час проведення заліку.

10. Мова викладання: українська.

Назва: НУМІЗМАТИКА УКРАЇНИ

1. Ідентифікація

Шифр: ВПП.1.14	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 4	Варіативна
Загальна кількість годин: 120 год.	Курс: IV
Тижневих годин: 2 год.	Семестр: VIII
	Лекції: 18
	Семінарські заняття: 22
	Самостійна робота: 80
	Вид контролю: іспит

2. Мета курсу: вивчення вітчизняних і зарубіжних монет, як особливого культурного феномену. Засвоївши матеріал лекцій, студенти отримають

уявлення про найістотніші особливості розвитку монетарної системи, про культурні традиції, на базі котрих вони виникали, про яскраві події та долі людей, що відбилися в історії тих чи інших монет. Особливе місце у змісті курсу відведено проблемам: «монети як соціокультурний феномен», «монета і її сприйняття в суспільстві», «монети як історичні пам'ятки».

3. Опис курсу.

Тема 1. Нумізматика в системі історичних наук. Об'єкт і предмет нумізматики. Товар. Споживча вартість. Мінова вартість. Абстрактна людська праця. Товаро-гроші. Феї. Каурі. Худоба. Метали. Благородні метали. Домонетні металеві гроші. Основні функції металевих грошей. Визначення монети. Перші монети. Термін «нумізматика». Виникнення і розвиток нумізматики. Визначення нумізматики. Методи нумізматичного дослідження. Медальєрне мистецтво. Фалеристика. Боністика.

Основні поняття і категорії нумізматики. Монетний тип. Монетна легенда. Номінал. Аверс. Реверс. Емітент. Монетне право. Монетна регалія. Гурт. Поле монети. Обріз. Монетна стопа. Лігатура. Проба монети. Ремедіум. Псування монети. Рахувальна грошова одиниця. Грошова одиниця. Рахувальна система. Біметалізм.

Нумізматика в системі спеціальних галузей історичної науки. Міжпредметні зв'язки нумізматики. Методи наукового дослідження монетного матеріалу. Значення, мета та завдання використання нумізматичного матеріалу при вивченні історії. Методика використання монет у роботі вчителя і викладача історії. Залучення нумізматичного матеріалу до додаткової роботи із студентами та учнями. Колекціонування і каталогізація монет.

Найдавніші монетні системи Походження, суть і функції грошей. Домонетні засоби обміну. Виникнення монетного лиття та карбування. Егінські гроші з електру. Монетна система античної Греції. Статер. Драхма. Обол. Монети грецьких міст-держав Північного Причорномор'я. Монетні системи Ольвії, Тіри, Керкінітіди та Ніконію, Херсонесу. Особливості монетного господарства полісів Боспорського царства. Монетна система стародавнього Риму. Ваговий фунт (лібра). Ауреус. Золотий солід. Семісис. Тремісис або триєнс. Фоліс. Силіква. Денарій. Поширення римської монети на українських землях. Період варварського карбування (V – середина VIII ст.). Період каролінгського денарія (середина VIII – X ст.). Видобуток дорогоцінних металів. Цистерціанський орден (бернардинці). Період західноєвропейського денарія (X – середина XIII ст.). Срібні зливки. Золоті номінали: візантійські соліди (безанти).

Тема 2. Особливості монетного обігу на території східних слов'ян у II-XI ст. Римські денарії та арабські дирхеми як засоби грошового обігу на території східних слов'ян у II-XI ст. Їх поширення на сучасних українських землях. Зародження монетного обігу у східних слов'ян. Теорії про східне і західне походження грошової системи в Київській Русі. Дискусія «Хутровистів» та «металістів». Походження грошових одиниць і їхніх назв. Питання про використання зв'язок хутра звірів у грошовому обігу. Грошова термінологія: «худоба», «срібло», «гривна кун». Давньоруське монетне карбування кінця X – першої половини XI ст. «Златники» та «срібляники» Володимира Святославича,

Святополка та Ярослава Володимировича. Особливості монет київського і новгородського карбування.

Тема 3. Грошовий обіг на Русі у XII - XV ст. Характеристика безмонетного періоду в історії Русі. Типи зливків гривень. «Гривна срібла». Зовнішній вигляд гривни та її вага. Гривнево-кунна система. Київська та новгородська гривни. Відновлення карбування монети на землях північно-східної Русі у другій половині XIV ст. Монетні типи. Деньга. Монетна стопа. Техніка монетного виробництва. Рубль московський і рубль новгородський. Монетний обіг у період становлення Російської централізованої держави. Монетний обіг на українських землях у XIV-XV ст. Монети Київського удільного князівства Володимира Ольгердовича (1362-1394). Монети Великого князівства Литовського та Королівства Польського на українських землях у XIV-XV ст. Золотоординська нумізматики

Тема 4. Монетний обіг на території України у XVI –XVII ст. Грошова реформа 1534-1535 рр. (реформа Олени Глинської). Об'єднання московської та новгородської монетних систем і створення загальнодержавної грошової системи. Походження терміну «копійка». Копійки. Денги. Полушки. Значення реформи. Карбування монет у Московській державі у XVI-XVII ст. Монети 1533-1610 рр. Поступове зниження монетної стопи. Реформа 1654-1663 рр. та її наслідки. «Мідний бунт». Обіг західноєвропейських талерів на території Московської держави. Єфимки «з признаком». Грошова криза наприкінці XVII ст. Грошовий обіг на українських землях Речі Посполитої, Туреччини та Кримського ханства у XVI- XVII ст. Монетна реформа Сигізмунда III. Західноєвропейські, турецькі та кримськотатарські монети в грошовому обігу. Поширення монетної системи Московського царства на Лівобережній Україні після Національної революції 1648-1676 рр. Проблема карбування українських монет гетьманів Богдана Хмельницького та Петра Дорошенка.

Тема 5. Грошово-монетний обіг на українських землях у XVIII – на початку XX ст. Реформа грошового обігу в Росії за Петра I та її історичне значення. Перший етап реформи. Зменшення ваги срібної копійки. Запровадження в обіг срібної «полтини». Поява мідних денег, полушок, напівполушок. Продовження карбування дровових срібних копійок. Другий етап грошової реформи Петра I. Запровадження в обіг срібного рубля, мідної копійки, золотого червінця. Грошовий обіг на Правобережній Україні у XVIII ст. Криза грошової системи Речі Посполитої та її наслідки для українських земель. Монетний обіг Російської імперії у післяпетровську епоху. Виникнення нових монетних дворів. Карбування монет різних номіналів. Особливості грошового обігу на українських землях Російської імперії у XVIII ст. Динамічний розвиток грошового господарства Російської імперії у XIX ст. Карбування основних монетних типів і номіналів. Розширення мережі монетних дворів. Грошова реформа 1839-1843 рр. (реформа Є. Канкрин). Заміна знецінених асигнацій кредитними білетами забезпеченими сріблом. Встановлення срібного монометалізму в Росії. Російські монети другої половини XIX – поч. XX ст. Реформа монетної стопи 1867 р. Грошова реформа 1895-1897 рр. (реформа В.С. Вітте). Запровадження твердої золотої валюти. Карбування срібних і золотих монет, срібних і мідних розмінних монет. Зосередження монетного карбування на Санкт-Петербурзькому монетному

дворі (1876 р.). Карбування російських монет за кордоном. Карбування коммеморативних монет. Монетний обіг на західноукраїнських землях. Витіснення з грошового обігу у Галичині польської монети (1786 р.) та утвердження на західноукраїнському грошовому ринку срібної та мідної австрійської монети. Вступ Австрії до німецької монетної конвенції (1857 р.) та запровадження в обіг уніфікованої австрійської монети – гульдену (флорину) та розмінних монет (крейцерів). Перехід Австро-Угорської імперії до золотого монометалізму (1892 р.). Запровадження крони та розмінних монет – гелерів.

Тема 6. Розбудова монетно-грошового господарства в роки української революції (1917-1921 рр.). Емісії національних грошових знаків в період Української національно-демократичної революції: зовнішні характеристики, особливості обігу. Гроші Української Центральної Ради. Випуск державних кредитових білетів УНР. Запровадження національної грошової одиниці – гривні. Дихотомія національного грошового ринку України у 1918-1920 рр. Грошовий обіг в Українській державі гетьмана П. Скоропадського. Продовження емісії гривневих банкнот з пониженим курсом щодо рубля. Грошово-емісійна політика уряду Директорії УНР. Становлення фінансової системи та грошового обігу Західноукраїнської Народної Республіки. Грошова політика уряду радянської України. Обіг недержавних грошових знаків на Україні у 1914-1918 рр.

Тема 7. Розвиток грошової системи СРСР у 1918-1991 рр. Грошова реформа у РРФСР (Ленінський проект) і фінансова криза у більшовицькій Росії. Радянські грошові знаки на українських землях. Передумови радянської грошової реформи. Грошова реформа в СРСР 1922-1924 рр. (реформа Г.І. Сокольнікова) та її невід’ємний зв’язок з заходами НЕПу. Повернення до золотого стандарту. Відновлення роботи Петроградського монетного двору та карбування перших радянських золотих, срібних і мідних монет. Золотий «червінець» 1922 р. Срібні рублі та розмінні монети. Мідні розмінні монети. Початок карбування радянських монет нового типу (1924 р.). Рублі, полтинники, срібні та мідні розмінні монети зміненого дизайну. Наслідки грошових реформ 20-х рр. XX ст. для фінансового життя радянської країни. Монети СРСР у 1926-1945 рр. Припинення карбування золотих і срібних монет. Перехід на карбування розмінної монети із мідно-нікелевого сплаву та бронзи. Зміна дизайну аверсу та реверсу монет. Гроші періоду нацистської окупації (1941-1944 рр.). Особливості грошового обігу на західноукраїнських землях у 1922-1945 рр. Монетно-грошовий обіг на території українських земель у складі Польщі у 1921-1939 рр. Основні монетні номінали. Випуски коммеморативних монет Польщі. Монетно-грошовий обіг на території українських земель (Північна Буковина та Південна Бесарабія) у складі Румунії в 1918-1940 рр. Монетно-грошовий обіг на території українських земель (Закарпаття) у складі Чехословаччини (до 1939 р.) та Угорщини (1939-1944 рр.). Радянська грошова реформа 1947 р. Передумови та причини проведення реформи. Вилучення з обігу червінців, старих рублевих номіналів, окупаційних грошей та інших грошових суррогатів. Запровадження нових повноцінних грошових знаків. Наслідки, характеристики оновлених монетних випусків. Реформа 1961 р. та розвиток грошової системи СРСР. Запровадження монет нового зразка номіналами в 1, 2, 3, 5 копійок (з бронзового сплаву), 10, 15, 20, 50 копійок та 1

карбованець (з нікелевого сплаву). Карбування радянських коммеморативних монет у 1965-1992 рр.

Тема 8. Монетна система незалежної України Становлення грошової системи України після проголошення незалежності 24 серпня 1991 р. Запровадження в обіг купонів-грошей багаторазового використання (1992 р.). Підготовка національної грошової реформи. Початок карбування українських коммеморативних монет (1995 р.). Грошова реформа 1996 р. Запровадження гривні – національної грошової одиниці незалежної України. Номінали, метал і дизайн монет. Продовження традиції карбування вітчизняних коммеморативних монет.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- теоретичні основ нумізматики як спеціальної історичної дисципліни,
- місце нумізматики в системі історичної науки;
- найдавніші монетні системи світу та України, монетний обіг на території східних слов'ян у II-XI ст.;
- грошовий обіг на Русі у XII-XV ст.;
- монетний обіг на території України та Росії у XVI-XVII ст.;
- монетний обіг на українських землях у XVIII ст.;
- російську монетну систему XIX – початку XX ст., а також грошовий обіг західноукраїнських земель Австрійської імперії кінця XVIII – початку XX ст.;
- особливості грошового обігу на території України і Росії у 1917-1921 рр.;
- особливості грошового обігу на території СРСР і Західної України у 1922-1945 рр.;
- розвиток грошової системи СРСР у 1946-1991 рр.;
- розвиток монетної системи незалежної України;
- використання нумізматичного матеріалу в навчальній роботі;
- колекціонування монет.

вміти:

- досліджувати та аналізувати нумізматичний матеріал,
- визначати історичну та культурну цінність монет різних народів та епох;
- розуміти відмінності між різними категоріями та видами монет; зовнішньо розрізняти монети за їх віком і походженням;
- атрибутувати нумізматичний матеріал.

5. Статус у навчальному плані: Вибіркова

6. Лектор: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 історія та археологія, доцент Господаренко О.В.

7. Форми і методи навчання: Лекційні та семінарські заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується

національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

9. Іспит. 100 % балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

10. Мова викладання: українська

Назва: ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1. Ідентифікація

Шифр:	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 год. Тижневих годин: –1,7 год.	Нормативна Курс: IV Семестр: 8 Лекції: 10 Практичні заняття: 20 Самостійна робота: 60 Вид контролю: 8 семестр - залік

2. Мета курсу орієнтація студентів на вивчення історії міжнародних відносин як загально історичного феномену, формування у них гуманістичних установок при оцінці окремих подій і явищ міжнародного життя; налаштування студентів на окреслення проблем правового регулювання та моральних вимірювань міжнародних відносин.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Міжнародні відносини першої половини ХХ століття.

Тема 1. Вступ. Міжнародні відносини: предмет, поняття, категорії.

Міжнародні відносини як навчально-наукова дисципліна. Мета, предмет, завдання курсу. Методологічні засади дисципліни. Періодизація. Стратифікація міжнародних відносин та структурні виміри міжнародних систем. Дипломатія як засіб здійснення зовнішньої політики держави. Розвиток і діяльність міжнародних організацій.

Тема 2. Міжнародні відносини на початку ХХ століття та в період Першої світової війни.

Зовнішньополітичні пріоритети провідних країн світу наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Формування військово-політичних блоків. Локальні конфлікти в Європі. Протистояння військово-політичних блоків та липнева криза 1914 р. Початок Першої світової війни. Дипломатичні заходи країн в ході Першої світової війни. Міжнародні відносини наприкінці війни.

Тема 3. Міжнародні відносини в 1920-ті роки. Завершення формування Версальсько-Вашингтонської системи.

Геополітичні зміни у світі після Першої світової війни. Позиції країн на Паризькій мирній конференції. Повоєнні договори з Німеччиною та її союзниками. Утворення та діяльність Ліги Націй. Основні угоди Вашингтонської конференції 1921-1922 рр. Генуезька, Гаазька, Лозаннська та Локарнська міжнародні конференції. Російсько-німецький чинник міжнародних відносин. Міжнародні відносини в Європі в другій половині 20-х років ХХ століття.

Тема 4. Міжнародні відносини в 30-ті роки XX століття. Ліквідація Версальсько-Вашингтонської системи.

Зовнішньополітичні пріоритети провідних країн світу. Криза Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Спроби створення системи колективної безпеки в Європі. Аншлюс Австрії та Мюнхенська угода, їх наслідки. Політика «умиротворення» агресорів, її крах. Переговори західних держав із СРСР. Пакт Молотова-Ріббентропа.

Тема 5. Міжнародні відносини в період Другої світової війни.

Друга світова війна – результат загострення суперечностей між великими державами. СРСР та США у Другій світовій війні. Створення антигітлерівської коаліції. Проблеми другого фронту в міжнародних відносинах. Значення Тегеранської конференції 1943 р. Основні питання Кримської (Ялтинської) та Потсдамської конференцій 1945 р.: створення засад нової системи міжнародних відносин.

Кредит 2. Міжнародні відносини в другій половині XX – на початку XXI століть.

Тема 6. Становлення біполярної системи міжнародних відносин та розгортання «холодної війни».

Геополітичні зміни в світі після Другої світової війни. Трансформація системи міжнародних відносин до становлення біполярної структури. Особливості повоєнного врегулювання в Європі та на Далекому Сході». Створення та діяльність ООН. Початок «холодної війни». Утворення НАТО та ОВД. Процес деколонізації у повоєнному світі. Створення та діяльність Руху Неприєднання.

Тема 7. Міжнародні відносини в 70-ті – першій половині 80-х рр. XX століття: від періоду розрядки до конфронтації.

Міжнародні відносини першої половини 1970-х років. Радянсько-американські відносини. Передумови розрядки міжнародної напруженості в першій половині 70-х рр. XX ст. Гельсінкський процес. Підписання Заключного акта НБСЄ. Наростання суперечностей світового розвитку. Вступ радянських військ у Афганістан. Криза політики розрядки та посилення конфронтації між Заходом і Сходом.

Тема 8. Міжнародні відносини в другій половині 80-х – на початку 90-х рр. XX століття. Закінчення «холодної війни».

Новий курс СРСР у зовнішній політиці. Радянсько-американське домовленості та їх вплив на світові процеси. Перехід від конфронтації до співробітництва. Крах тоталітарних режимів та демократичні революції в Центрально-Східній Європі. Остаточне врегулювання німецької проблеми. Розпад СРСР та утворення СНД. Закінчення та наслідки «холодної війни».

Тема 9. Загальні тенденції розвитку міжнародних відносин в умовах постбіполярності.

Тенденції міжнародних відносин на рубежі 1990-х - 2000-х років. Глобальні проблеми міжнародних відносин. Локальні та регіональні конфлікти в міжнародних відносинах. Країни Європейського Союзу в міжнародних відносинах. Сучасний стан і перспективи розвитку міжнародних відносин.

Кредит 3. Регіональні системи міжнародних відносин.

Тема 10. Регіональні особливості міжнародних відносин.

Країни Східної Європи в міжнародних відносинах. Інтеграційні процеси в Західній Європі. Міжнародні відносини на Далекому Сході. Південно-Східна та Південна Азія в системі міжнародних відносин. Близький та Середній Схід в міжнародних відносинах. Особливості міжнародних відносин країн Африки. Латиноамериканська система міжнародних відносин.

Тема 11. Україна в системі міжнародних відносин.

Українська РСР на міжнародній арені з 1944 року. Зовнішня політика України на шляху до незалежності. Відносини України з Росією та країнами СНД. Україна та США в міжнародних відносинах. Міжнародне співробітництво України з ЄС. Україна у регіоні ЦСЄ. Участь України в міжнародних організаціях. Основні напрями зовнішньої політики України на сучасному етапі.

- 4. Статус у навчальному плані.** Вибіркова навчальна дисципліна вільного вибору студентів.
- 5. Лектор:** доктор історичних наук, в.о.проф. Буглай Н.М.
- 6. Форми і методи навчання:** Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.
- 7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.** Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.
- 8. Залік:** 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.
- 9. Мова викладання:** українська.

Назва: КУЛЬТУРОЛОГІЯ ТА СВІТОВА КУЛЬТУРА

1. Ідентифікація

Шифр:	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 Тижневих годин: 2	Варіативна Курс: I Семестр: II Лекції: 10 Семінарські заняття: 20 Самостійна робота: 60 Вид контролю: залік

- 2. Мета курсу:** Головною метою вивчення курсу «Культурологія та світова культура» є формування системи знань про закономірності культурного процесу, культуру як специфічний і унікальний феномен людства. Набуття уявлення про типологічні структури культури, особливості культурних епох і стилів, про культурологічний аналіз процесів і явищ.

Ознайомити студентів із найбільш визначними здобутками світової культури протягом усієї історичної еволюції і сформувати систему знань про закономірності розвитку культури. В процесі вивчення формується знання про просторові моделі культури, з'ясовуються морфологічні аспекти світової культури, розкриваються механізми формування етно-національних, регіональних, етно-конфесійних тощо моделей культури; розкривається єдність і багатоманітність культури народів світу, визначається місце і своєрідність українського типу культури у світовому контексті.

3. Опис курсу.

Кредит 1. Суспільно-політичне життя і творча діяльність. Культурна типологія та її основні варіанти

Тема 1. Специфіка культурологічного знання. Первісна культура та її особливості. Поняття типу, типології, типологізації культури. Галузі, типи, види, форми культури. Поняття „парадигми” та проблема типології культури. Історичні критичні та культуротворчі травми. Історична типологія культури. Формаційна типологія культури. Типологічні моделі.

Тема 2. Ранні форми культури. Артефакти матеріальної культури. Пам'ятки образотворчого мистецтва. Спосіб життя первісних людей. Обряд як найдавніша форма культури. Неолітична революція. Первісні релігійні вірування. Первісні цивілізації.

Кредит 2. Культурні регіони світу та їх територіальна характеристика.

Тема 3. Основні культурні регіони сучасного світу. Принципи поділу світу на культурні регіони. Далекосхідний культурний регіон: японський та китайський компоненти. Індійський культурний регіон. Арабо-мусульманський культурний регіон. Європейсько-північноамериканський культурний регіон. Латиноамериканський культурний регіон. Тропічно-африканський культурний регіон. Австралійсько-тихоокеанський культурний регіон.

Тема 4. Далекосхідний культурний регіон. Феномен японської культури. Культурна традиція Китаю. Синтоїзм, буддизм та конфуціанство. Самурайська честь. Японський сад – вишукана краса і чарівність. Чайна церемонія. Японський театр – від давнини до сучасності. Роль Китаю в історії регіону. Китайська порцеляна. Природа – міра всіх речей. Ієрогліфічне письмо. Лірика Китаю. Музичні традиції китайського народу: погляд крізь тисячоліття. Кінематограф Китаю – китайські бойовики.

Тема 5. Індійський культурний регіон. Індійська культурна традиція. Духовні традиції Індії. Касти як соціальний феномен Індії. Веди. Сакральна архітектура. Храми. Мистецтво Індії. Звучання і рух Всесвіту в індійській музиці й танцях. Мантри. Кінематограф Індії.

Тема 6. Арабо-мусульманський культурний регіон. Мистецтво Стародавнього Єгипту. Культура Стародавньої Персії. Марокканські килими та ювелірна справа. Життя бедуїнів Саудівської Аравії. Туристичні напрями в Об'єднаних Арабських Еміратах. Музична культура арабів. Культурний розвиток держав мусульманського світу. Формування мусульманської культури. Зародження ісламу. Мистецтво ісламу. Шлюбні відносини в мусульманських країнах. Зв'язок релігії та права в мусульманських країнах. Мусульманські свята.

Тема 7. Європейсько-північноамериканський культурний регіон. Фактори, що спричинили відмінності в європейській культурі. Регіональні особливості Північної, Південної, Центральної, Східної Європи та Балкан. Елітарна культура. Масова культура Європи. Глобалізаційні процеси в сучасній Європейській культурі. Розвиток популярної музики. Арт-хаусне кіномистецтво.

Кредит 3. Культурні регіони світу та їх територіальна характеристика.

Тема 8. Тенденції розвитку культури країн Північної Америки. Культура індіанських племен Північної Америки. «Зоряна» Америка. Голлівуд – фабрика мрій. «Загальнодоступне» мистецтво Америки. Джаз. Рок-музика. Поп-музика. Танцювальні ритми Америки. Театр США.

Тема 9. Етнонаціональна специфіка української культури. Моральні установки української культури. Формування культури України. Культурне районування України. Українська культура як невід’ємна складова європейського культурного простору. Українська музика і фольклор. Кіномистецтво. Література.

Тема 10. Латиноамериканський культурний регіон. Культурні особливості країн Латинської Америки. Мистецтво доколумбової Америки. Містобудування в Латинській Америці. Традиції латиноамериканського континенту. Латиноамериканські танці в світі. Бразильський карнавал.

Тема 11. Тропічно-африканський культурний регіон. Культура народів африканського континенту. Формування культури Чорної Африки. Розмаїття культур народів Африки. Традиції племені масаї. Маски та скульптура тропічної Африки. Африканська література. Музично-танцювальна магія африканців. Свята, традиції та обряди. Шамани і вуду. Африканський кінематограф.

4. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- теоретичні основи предмету, як самостійної галузі;
- головні проблеми культурологічних досліджень;
- сутність феномену культури як ключової сфери суспільної свідомості.
- основні культурні регіони світу та їх територіальне розташування;
- країни, що входять до вказаного культурного регіону;
- загальні особливості культурного регіону;
- особливості етносу, мови, інтерпретації понять і термінів, процесу наукової і художньої культури регіону.

вміти:

- орієнтуватися в головних культурологічних концепціях і напрямках;
- аналізувати український етнонаціональний культурний простір;
- орієнтуватися в періодах історичного та культурного процесу;
- застосувати знання з історії світової культури для підвищення власного культурного та інтелектуального рівня та визначення лінії особистої поведінки;
- розрізняти країни та культурні регіони за основними надбаннями та характеристиками культурних досягнень.

5. Статус у навчальному плані.

Варіативний курс

6. Лектор: доктор філософських наук, професор Полянська В. І.

7. Форми і методи навчання:

У навчальному процесі широко використовуються загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналогія, аналіз, синтез, абстрагування тощо. Такі ж методи рекомендуються студентам при виконанні індивідуальних завдань і самостійної роботи, при роботі з підручником, методичною літературою, електронними ресурсами.

Окрім того застосовуються **методи активізації та оптимізації** навчального процесу: дискусія, диспут, бесіда, самоаналіз та самоконтроль. Також важливими інструментами на шляху вивчення стануть порівняльно-історичний, типологічний, структурно-функціональний методи.

Особлива увага приділяється діалектичному методу, який дає змогу розглядати процеси та явища дійсності в динаміці їх становлення та розвитку, у взаємозв'язку між собою та з іншими процесами та явищами.

У лекційному курсі студенти засвоюють найголовніший навчальний матеріал під керівництвом лектора, який акцентує увагу студентів на конкретних найважчих елементах знань, доводячи їх до розуміння. Важливе місце у лекційних заняттях займають відповіді на запитання студентів.

У практичному курсі актуалізуються і перевіряються знання, які студенти засвоюють самостійно, а також поглиблюється навчальний матеріал, що вивчається на лекціях.

Самостійно робота студентів включає опрацювання тексту лекцій, опрацювання основної та додаткової літератури для підготовки до семінарських занять.

Індивідуальна робота включає індивідуальні консультації студентів, підготовку рефератів, виконання індивідуальних письмових завдань та тестів.

8. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль виявляє ступінь самопідготовки та самоорганізації студента, його активність на заняттях, зацікавленість в опануванні основних проблем курсу, рівень виконання завдань для самостійної роботи. Здійснюється у таких формах:

- усна доповідь та доповнення на семінарському занятті;
- перевірка конспектів лекцій та опрацьованої додаткової літератури;
- тести за вивченими темами ;
- індивідуальні творчо-пошукові завдання;
- письмові роботи з виконання домашніх комплексних завдань.

Підсумковий контроль знань у формі заліку. Головним елементом підсумкового контролю рівня та характеру засвоєння знань студентами є виконання ними модульної контрольної роботи за трьома рівнями: ознайомчим, понятійно-аналітичним та продуктивно-синтетичним.

На I рівні – оцінюється вміння знайти правильну відповідь з-поміж тих, що було запропоновано.

На II рівні – оцінюється вміння сформулювати та відтворити необхідний матеріал.

На III рівні – оцінка дається глибині розуміння навчального матеріалу; вмінню застосовувати навчальний матеріал для розв’язання проблем в галузі психології, економіки, права, політики, культури, інших сфер духовного життя людей.

Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX

9. Залік – 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

10. Мова викладання: українська